

victor ion popa

1202

victor ion popa
mușcata din fereastră

Lei 8

editura minerva

«Prin mulțimea faptelor pe care le-a urnit, le-a dat contur și le-a împlinit, prin dăruirea, pasiunea și lipsa de odihnă cu care înțelegea să finalizeze fiecare gând ce-i aparținea lui sau altora, prin materializarea unor idei ce urmăreau să lărgescă aria de pătrundere a artei în rindurile unor categorii sociale rămase fie în afara, fie la periferia razei de acțiune a teatrului — Victor Ion Popa a devenit un simbol al entuziasmului și al spiritului de sacrificiu.»

VALERIU RÂPEANU

victor ion popa

Ilustrația copertei: după un desen al autorului,

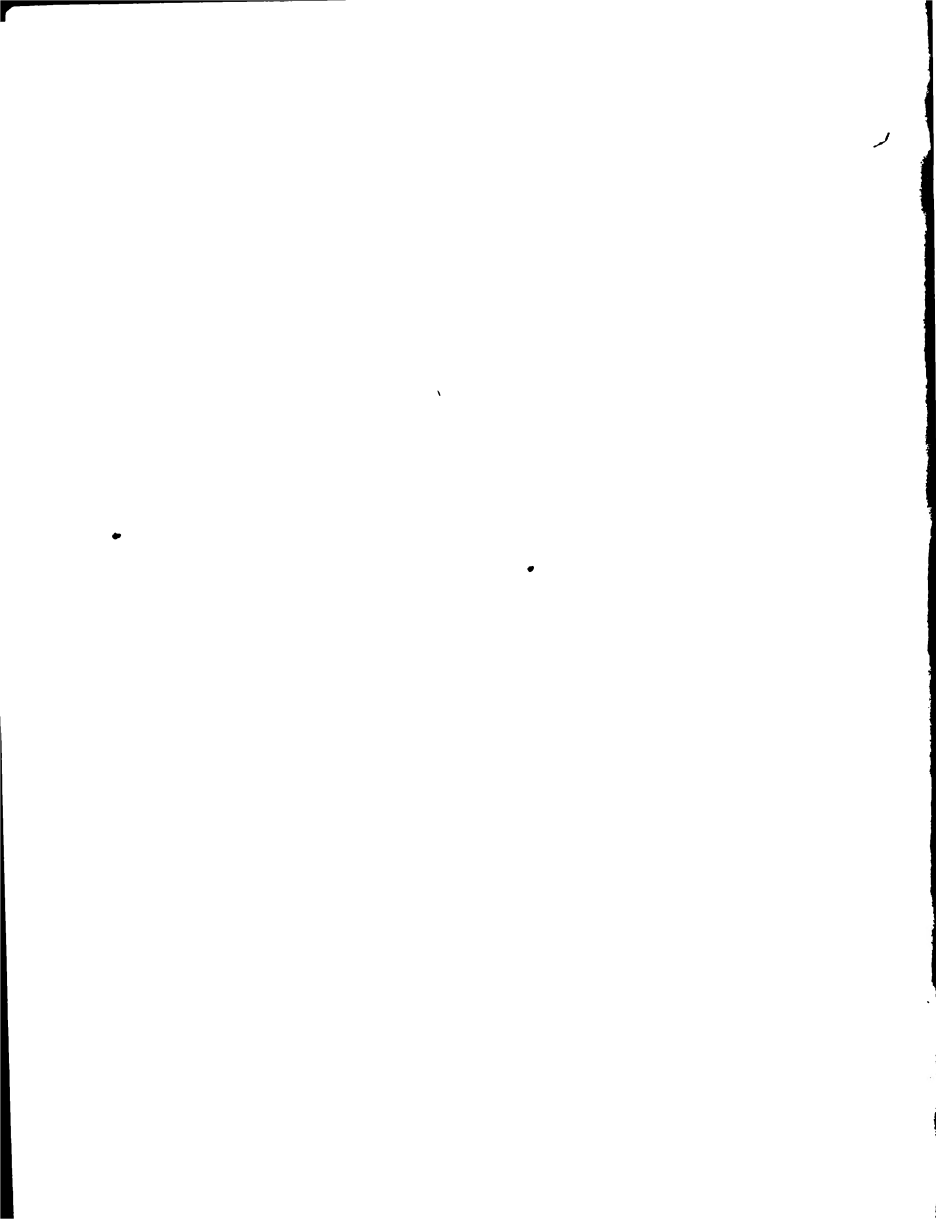
victor ion popa

mușcata din fereastră

TEATRU I

ANTOLOGIE, PREFĂȚĂ, ȘI NOTE DE VALERIU RĂPEANU
TABEL CRONOLOGIC DE CORNEL SIMIONESCU

BIBLIOTECA PENTRU TOTI • 1984
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

PREFAȚĂ

Dacă datele care alcătuiesc mediul nașterii și al formației sale configurează o atmosferă tipică pentru estetica morală a sămănătorismului, portretul lui Victor Ion Popa așa cum ni se conturează din amintirile celor ce l-au cunoscut, preluate apoi de exegeți, ne poate duce cu gândul la personajele caracteristice ale curentului. Prin mulțimea faptelor pe care le-a urnit, le-a dat contur și le-a împlinit, prin dăruirea, pasiunea și lipsa de odihnă cu care înțelegea să finalizeze fiecare gând ce-i aparținea lui sau altora, prin materializarea unor idei ce urmăreau să lărgescă aria de pătrundere a artei în rindurile unor categorii sociale rămase fie în afara, fie la periferia razei de acțiune a teatrului — Victor Ion Popa a devenit un simbol al entuziasmului și al spiritului de sacrificiu. De nici unul din oamenii de cultură ai generației dintre cele două războaie mondiale nu s-au legat cu mai multă insistență epitete precum *apostol*, animator și aceasta fără nici un fel de nuanță pejorativă, ci cu conștiința că nici un alt calificativ n-ar putea defini cu mai multă precizie prezența lui în viața culturală românească. Imagine ce capătă credibilitate cind toată această dăruire necondiționată și abnegație pînă la ultimele consecințe este raportată la cei douăzeci și cinci de ani cîți i-au fost hărăziți activității propriu zise și se vedește că nu o dată a cumulat în ceea ce a întreprins trei ipostaze: *pionier*, *ctitor* și *înfăptuitor*.

Și totuși ne întrebăm astăzi ce pricini au condus la această neobișnuită ubicuitate: o structură psihică instabilă, o incapacitate de a se fixa, o stare de entuziasm perpetuu pentru tot ceea ce i se deschidea în cale? Împrejurări obiective neprielnice care nu-i ofereau posibilitatea

unor realizări desfășurate pe mari perioade de timp și în condiții de maximă acuratețe, sau dimpotrivă creditul de care s-a bucurat talentul său multiplu și disponibil din partea unor cărturari cu putere de decizie în anumite momente, precum N. Iorga, Mihail Ralea, Dimitrie Gusti? Factorii psihologici sînt mai greu de stabilit astăzi deoarece amintirile celor ce l-au cunoscut converg toate în direcția reliefării a ceea ce George Mihail-Zamfirescu numea metaforic „maladia autosacrificării”. Nu era o structură euforică, căreia privirile retrospective să îi dea o stare de mulțumire pentru ceea ce împlinise. Cînd se apropia de cincizeci de ani, nu privea cu nostalgie, ci cu un sentiment de tristețe această risipire și măcinare a timpului. Vorbînd unui confrate despre versurile sale pe care le dorea strînse într-un volum spunea: „Poate că aș fi putut să le fac mai frumoase, dar graba aceasta din viață nu mi-a dat răgaz. Cînd la teatru, cînd la cine știe ce revistă, cînd la o expoziție, cînd la catedră și... timpul trece... a trecut (...) Dacă se va alege ceva de toată truda mea, cred că teatrul va fi acela care nu mă va uita. Prea mi-am pus toată viața în el” (Virgil Carianopol *Scritorii care au devenit amintiri*, Ed. Minerva, 1973, p. 162—163). Parcurgînd acum ceea ce s-a scris despre Victor Ion Popa vom vedea că deși comentariile critice favorabile nu sunt puține, unele exprimînd puncte de vedere ce conferă cîtorva din operele lui un loc deloc neglijabil și imposibil de ignorat în evoluția dramaturgiei și prozei românești, ceea ce prevalează este imaginea pedagogului ce s-a dăruit necondiționat tinerilor, a regizorului pentru care spectacolul însemna un travaliu ce-l acapara total, a animatorului ce își confunda viața cu aceea a instituției, faptei de cultură pe care era chemat să o transforme din domeniul intenției în cel al realității. Portretul datorat lui George Mihail-Zamfirescu și a cărui citare a devenit un adevărat leit-motiv în tot ceea ce se scrie despre Victor Ion Popa a fost tipărit în volum în anul 1938¹, deci cînd autorul *Mușcatei din fereastră* avea patruzeci și trei de ani. Dar de atunci și pînă astăzi, prietenii, tovarășii de drum, discipolii sau chiar contemporanii care n-au fost

¹ George Mihail-Zamfirescu *Mărturii în contemporaneitate*. Editura Fundației pentru literatură și artă, 1938, p. 51—55, republicat în George Mihail-Zamfirescu, *Mărturii în contemporaneitate*, Editura Minerva 1974, p. 36—39 și nota, p. 377—383 și *Mărturii în contemporaneitate*, Editura Minerva, 1983, p. 39—42 și nota, p. 410—417.

legați de el prin relații de colaborare directă au adus argumentele menite parcă să certifice autenticitatea unor metafore ca aceea a autorului *Domnișoarei Nastasia*. Așa s-a scris despre el în timpul vieții, când faptele lui pe tărîmul artei nu erau circumscrise doar la perimetrul scenei tradiționale, ci însumate unui efort de voință ce avea drept finalitate lărgirea razei de acțiune a actului teatral, extinderea reverberațiilor acestuia asupra unor noi categorii ale publicului. Timpuria și neașteptata sa încetare din viață într-un moment în care i se deschideau perspectivele fructificării înzestrărilor sale regizorale pe prima scenă a țării a prilejuit în primul rînd relevarea dominantelor personalității sale de animator și pedagog. Din partea unor oameni de care dacă se apropia prin structura lui suflălească de animator, de poligraf pasionat de diferite domenii de manifestare ale culturii, cum era Petru Comarnescu¹ îl despărțea înțelegerea esenței și rostului literaturii, al sensurilor culturii populare, al opțiunilor repertoriale și al perspectivelor direcției de scenă: „regia lui servea, textul și pe actori, nefiind niciodată deosebit de îndrăzneată, dar mai totdeauna justă, corectă, însuflețită“. Acest prim portret postum reprezintă și cea dintîi caracterizare critică judicioasă a personalității lui Victor Ion Popa, a cărei dominantă Petru Comarnescu o vedea și el în consonanță cu George Mihail-Zamfirescu „...în direcții alit de diferite, el a fost, mai presus de orice, *un animator și un mare muncitor*“ (s.n.). Dăruirea pedagogului, alit în activitatea sa de director de scenă, cit și în cea profesorală domina această schiță de portret: „Și ca profesor, și ca regizor, Victor Ion Popa s-a ocupat temeinic de formarea tineretului, ajutînd să se realizeze o seamă de tineri actori, care s-au impus publicului. I-a învățat cum să joace, cum să citească un text, cum să devie mai fideli și mai devotați meseriei lor. A fost printre pușinii profesori de la Conservator care era pasionat de misiunea pedagogului, dîndu-și un timp neprecupețit pentru formarea artistică a tineretului“. După opinia lui Petru Comarnescu, statutul de animator se formase de timpuriu: „A venit de la Cernăuți cu un mit, cu mitul animatorului care se ocupă de tineret, care dă atenție cuvenită tuturor elementelor componente ale unui spectacol, care nu lasă nimic la o parte pentru reușita unei

¹ *Moartea lui Victor Ion Popa*, în *Revista fundațiilor regale*, an. XII, nr. 4, mai 1946, p. 222—223.

instituții". Ca și George Mihail-Zamfirescu, Mircea Ștefănescu, Irina Răchițeanu, Radu Beligan, și Petru Comarnescu ratifica imaginea conducătorului de ansamblu și regizorului care: „ședea de dimineața până seara în teatru, avînd grija distribuției, punerii în scenă, ca și a tuturor treburilor mărunte dintr-o instituție“.

Și tot cu același trist prilej, un articol cu valoare predominantă de mărturie — publicat de Ruxandra Oteteleşeanu în revista *Lumea* (an 2, nr 58, 1946), conturează un portret care și el s-a împlinit timp de aproape patru decenii prin aducerile aminte ale tuturor celor ce au scris despre Victor Ion Popa așa cum l-au cunoscut¹: „Cînd clasa era plină simțea că trăiește mai puternic, încălzit de privirile celor din jur. Era sărbătoare și da mai mult ca oricînd. Cînd studenții erau puțini la număr, se simțea printre ai lui: o familie tot atît de adevărată, ca cea care îl aștepta acasă. Era tot sărbătoare și da tot atît de mult, dar pe alese. Era intimitate. Nu l-am văzut niciodată obosit, deși muncea peste măsură, ținea clasă de trei ori pe săptămînă, cite trei ore în șir. Venea, sărbătorile și duminicile dimineața, pentru cei care obligați să-și câștige existența în vreo funcție lipseau de la cursuri — dar mai ales pentru aceia care au înțeles că în artă trebuie să muncești mai mult decît ești obligat — dacă vrei să ajungi la ceva. Toată vacanța a rămas în București la dispoziția studenților — acasă, în fiecare zi de la ora nouă, la unu și de la patru la șapte. Primea pe oricine ar fi vrut să exerseze o scenă, să-i ceară o indicație, un sfat sau să împrumute o carte. Monta piese, citea tot ce se găsește la noi în materie de teatru și scria el însuși. Trăia pe nervi, dar nu l-am văzut niciodată nervos, nerăbdător și crispat“.

Petru Comarnescu socotea — și nu era atunci singurul, deoarece chiar și în cronicile asupra pieselor și cărților lui Victor Ion Popa statura animatorului se proiecta nu o dată — că omul de acțiune și creatorul au fost una și aceeași persoană. Intellectual modern atît de preocupat încă de la începuturile carierei sale de specificul național, la definirea căruia a adus cu ardoarea ce îi era caracteristică de-a lungul anilor con-

¹ A se vedea Victor Ion Popa, *Mic îndreptar de teatru*, Editura Eminescu, 1977, ediție de Virgil Petrovici, capitolul III, *In memoriam*, p. 102—127.

tribuții marcante, Petru Comarnescu era bineînțeles un adversar declarat al sămănătorismului. În perspectiva înțelegerii pe care el o dădea realităților sufletești autohtone, creația dar și fapta lui Victor Ion Popa se înscriau în sfera de gravitație a acestui curent: „A fost, înainte de toate, un misionar pornind de la nevoile imediate, de la ceea ce era imediat posibil, răspîndind un idealism de structură sămănătoristă, ce se vedea și în repertoriul ales de el, și în piesa sa *Mușcata din fereastră*, idealizînd viața rurală și tipurile-i sfătoase sau candidе, sau în romanul *Velerim și Veler Doamne*, în biografia voluminoasă făcută lui Aurel Vlaicu, în piesele într-un act, uneori naive și simpliste, făcute pentru un public ce trebuia de la început format“. O diferență de aproape zece ani în ceea ce privește vîrsta, dar mai ales o intrare în arena literaturii în a doua parte a celui de al treilea deceniu al secolului, cînd primul război mondial — pe care generația lui Petru Comarnescu îl trăise la vîrsta copilăriei și nu la aceea a luptei cu arma în mînă — începea să devină o amintire ducea o radicală schimbare de optică.

Victor Ion Popa nu era singurul din generația formată în ambianta spirituală a începutului de secol pentru care specificul național era sinonim cu reflectarea virtuților etice ale mediului căruia îi aparținea, unde te-ai născut, ai copilărit și ai primit cele dintîi îndemnuri de comportare în viață. Pentru sămănătoristii și poporanistii care îl formaseră pe Victor Ion Popa, specificul național reprezenta în primul rînd o categorie morală relevantă în existența de fiecare zi, în faptele oamenilor comuni dintr-un perimetru geografic cu anume trăsături și înclinații. Pe cînd intelectuali precum Petru Comarnescu îl înțelegeau ca o categorie spirituală, ca o dimensiune mitică, plămădită într-un spațiu și nu într-o provincie, aspirînd către valori cu o semnificație universală, perenă și nu către sfaturi de morală practică. Am devansat discuția despre opera lui deoarece aserțiunea lui Petru Comarnescu a fost reluată de-a lungul anilor fără a fi citată — și mult mai plauzibil chiar fără a fi cunoscută —, din perspective deosebite: uneori reproșîndu-i lui Victor Ion Popa sămănătorismul atitudinii, concepției și acțiunii sale, alteori relevîndu-se virtuțile pozitive deoarece o astfel de orientare vădea atașamentul său consecvent față de valorile etice și estetice ale poporului. Asemenea oscilații ale unei critici funcționale n-au contribuit în nici un

fel la înțelegerea locului pe care l-a ocupat Victor Ion Popa în cultura noastră. Mai ales că aceste considerații erau însoțite și învăluite de o perspectivă pur cantitativă, care pune în evidență cît de mult au realizat autorul, animatorul, regizorul. Alții au zăbovit cu o vădită voluptate asupra suferințelor îndurate, a loviturilor primite, a luptelor inegale, a atitudinii de perpetuă beligeranță cu factorii de conducere, de decizie, cu forurile oficiale și chiar cu societatea așa cum era ea alcătuită atunci. Am arătat și în altă parte, mai precis în cazul lui George Mihail-Zamfirescu, că, deși toate aceste considerații au pornit de la situații reale, de la împrejurări nefericite și nu o dată dramatice, faptele au fost uneori exagerate din pricina complexului de victimă pe care l-a avut intelectul român, afișindu-l cu ostentație, complex care la mulți din ei s-a transformat într-o adevărată *manie a persecuției*. Toate aceste ipostaze au fost înfățișate cu o insistentă voluptate și preluate de exegeți care, după cum se știe, se simt mai în largul lor atunci cînd refac destine ce stau sub semnul damnrării și al nefericirii decît cele ce și-au împlinit opera în împrejurări favorabile. Departe de noi gîndul de a nega ceea ce în mod obiectiv reprezenta suferința venită din pricina nerecunoașterii meritelor, a obtuzității, a spiritului anticultural agresiv, a neînțelegerii din partea unui public snob sau frivol. O istorie literară care va proceda la o interpretare a documentelor definind ambianța, căutînd mobilurile psihologice va discerne adevărul și va elimina tot ce ține de exagerare, de un sentimentalism izvorit din considerente de amicitie și de solidaritate de breaslă sau de generație.

Desprinzîndu-ne de această optică vom privi personalitatea lui Victor Ion Popa. Nu ne uimește de pildă numărul pieselor puse în scenă de el: în acea vreme regizorii profesioniști, în măsura în care aveau un angajament stabil și de lungă durată, montau într-un ritm susținut greu de imaginat astăzi, deoarece „seriile lungi“ nu erau numeroase și reinnoirea repertoriului constituia o cerință permanentă. Avînd imaginea completă a ceea ce au montat confrății lui, putem afirma că din acest punct de vedere el se înscrie în „media.epocii“, cu „variațiunile sezoniere“ legate de structura și posibilitățile instituțiilor unde a lucrat. Comparînd opțiunile repertoriale, vom observa aceleași oscilații ale diagramei venind din înfruntarea a două direcții contrarii: dorința lor reală de a monta piese care să întruchipeze tendințele novatoare ale

teatrului, problematica sufletească a epocii și a generației lor pe de o parte și complexul de factori numiți de obicei „gustul publicului“. Critica inclementă numește cea din urmă atitudine „concesii făcute gustului public“, ceea ce este întru totul adevărat deoarece fiecare epocă își pune amprenta asupra opțiunilor repertoriale nu numai prin dictatul succesului sau insuccesului de casă, ci prin ceea ce numim „sensibilitatea colectivă“ care acționează și reacționează deosebit de la o perioadă la alta sub influența unor evenimente sau unor stări de spirit pozitive sau negative. Nu o dată cuvîntul criticii, preferințele factorilor de decizie, ambianța culturală au fiecare în parte și toate laolaltă o influență directă asupra configurației repertoriului.

Repertoriul lui Victor Ion Popa marchează o voință certă de înnoire în sensul prezenței unora din marii dramaturgi ai secolului nostru. În primul rînd prin montarea unor piese de Pirandello și Bernard Shaw, dar și a lui Hugo von Hofmannsthal, Hauptmann, Jules Romains, Lenormand, Gerald. După cum frecvența lui Langer, L. Franck, Fodor László, Somerset Maugham, Molnar Franz, Paul Gavault, J. Sarmant corespundea nu numai gustului epocii, dar și credinței că unii din aceștia întruchipau direcții sufletești ale vremii și chiar „răul epocii“¹. Nu vom intra în amănunte, dar cu accente mai marcate la Ion Sava asupra repertoriului american sau italian, la Soare Z. Soare asupra domeniului expresionist, la George Mihail-Zamfirescu asupra pieselor ce aduceau în prim-plan lumea periferiei și „strigătul în ceață“ al generației sale, și la acest capitol Victor Ion Popa se înscrie în media epocii, cu unele înclinații către piesele ce aruncă ancora în zonele de penumbră, turburi ale sufletului (de la Strindberg la Lucian Blaga sau Ion Marin Sadoveanu). Peregrinările sale pe la teatrele din țară (Cernăuți, Craiova) nu au durat mult, dar angajamentele sale la teatrele bucureștene au fost pînă în 1938 efemere și instabile. Cel mai lung post stabil îl are din 1938 (practic șase ani), dar la un teatru ce-și propunea în primul rînd obiective culturale, educative. Pentru care să spunem deschis el avea

¹ A se vedea repertoriul lui în volumul Victor Ion Popa, *Scrieri despre teatru*, ediția V. Mindra, p. 418—424. Considerații asupra opțiunilor sale repertoriale în V. Mindra, *Victor Ion Popa*, Editura Albatros 1975, p. 22—42.

Înșușiri evidente, și solicitarea venită din partea lui Mihail Ralea, pe vremea aceea ministrul muncii, din 30 martie 1938, în guvernele ce se constituiau succesiv pînă la 3 iulie 1940 atesta o alegefe ce corespundea întru totul obiectivelor instituției. După cum decizia ministrului muncii Lothar Rădăceanu, care îl înlătură în toamna anului 1944 de la conducerea acestui teatru, este greu explicabilă în perspectiva timpului. Dacă adăugăm faptul că radiodifuziunea i-a dat încă de la începuturile ei posibilitatea unei activități permanente, că și alte instituții culturale i-au solicitat colaborarea recunoscîndu-i și prețuindu-i deopotrivă virtuțile de animator și talentul multiplu, trebuie să recunoaștem că lui Victor Ion Popa i s-au oferit reale șanse să-și fructifice însușirile, aptitudinile și nu a fost un artist silit să recurgă la expediente pentru împlinirea vocației. La Teatrul Național a fost chemat cu un an și jumătate înaintea morții. Deci n-a avut situația lui Soare Z. Soare și nici chiar a lui Ion Sava, care de timpuriu și-au desfășurat activitatea pe prima scenă a țării, dar unde G.M.-Zamfirescu n-a lucrat. Tot atît de tîrziu a devenit și profesor la Conservatorul de Artă Dramatică, deși era un pedagog înnăscut și pe acest tărîm contribuția sa ar fi avut înfrîuriri deosebite asupra noilor generații, dar cei numiți mai sus n-au ocupat niciodată o catedră. I s-au încredințat alte misiuni culturale, e drept unele temporare prin însăși natura lor. Acestea l-au făcut totuși să nu aibă sentimentul măcinării în gol și să-și pună în evidență multiplele sale înzestrări.

A scris mult? A scris aproape în toate domeniile literaturii și din numeroasele sale producții pe tărîmul dramaturgiei, de pildă, doar puține aparțin genului propriu-zis, cele mai multe fiind lucrări ocazionale, de circumstanță, utilități în vederea alcătuirii sau sporirii repertoriului pentru diferitele direcții pe care le-a abordat. Paradoxal între cele două războaie mondiale numele său ca dramaturg se leagă doar de două succese: *Ciuta* și mai ales *Mușcata din fereastră*. Și este autorul unui număr deloc neglijabil de căderi, care încep în 1932 cu *Take, Ianke și Cadîr*, continuă cu *Răzbunarea sufleurului* și *Apă vie* și se încheie fără ecou cu *Acord familiar*, datorită și împrejurărilor în care a fost jucată, și anume primele luni ale anului 1944. Așteptările au fost mari (între publicare și lumina rampei la teatrul condus de el a trecut, pentru

Acord familiar, un deceniu). Nu i s-au jucat în timpul vieții *Răspunsul*, *cea mare*, *Cătușa*, *Moartea*, *prietena mea* etc.

Să avansăm ideea că destinul lui de dramaturg a fost mai cu seamă postum? Răspunsul trebuie dat cu prudență și fără să ne grăbim, având în vedere faptul că pe tărîmul teatrului factori de natură socială își pun amprenta asupra destinului scenic al unor piese. Cum spuneam, în anii dintre cele două războaie „seriile lungi” erau puține, mai cu seamă pentru piesele autohtone. Cînd un spectacol cu o piesă originală românească, precum a fost *Mușcata din fereastră*, sau *Domnișoara Nastasia*, ajungea să aibă cincizeci de reprezentații, faptul era consemnat și comentat ca un adevărat eveniment. Nu putem intra într-o discuție asupra ideii de succes și materializarea ei în dramaturgia interbelică, dar în afara unor destine ieșite din comun, precum *Titanic Vals*, care în cinci ani (1932—1937) a înregistrat 150 de reprezentații, seriile de ordinul mai multor zeci sau cele care depășeau o sută de reprezentații erau destul de puțin numeroase. De unde și starea de beligeranță cu politica teatrală și cu teatrul în general, sau în orice caz de violență nemulțumire a celor mai mulți dintre dramaturgii autohtoni care vedeau cum „numărul mare” îl înregistrau piesele străine, și acelea de o structură facilă, melodramatică sau bulevardieră, prelucrări, dramatizări și zona comercială a producției naționale. Să mai adăugăm faptul că teatrele naționale din provincie, Iași, Cluj, Chișinău, Cernăuți, înregistrau un număr și mai mic de spectacole, ceea ce a făcut ca o comparație numerică în cazul tuturor dramaturgilor respectivi ai epocii, ale căror opere au fost reluate în ultimii treizeci de ani să fie net în defavoarea epocii debutului lor. Explicațiile sunt multiple după 1948, numărul „receptorilor” reali și potențiali a crescut prin faptul că teatrul a încetat să fie o „inhibiție” pentru unele categorii sociale, iar scenele permanente au crescut într-o proporție considerabilă pe tot cuprinsul țării. Fenomenul s-a desfășurat pe principiul vaselor comunicante: piesele repertoriului interbelic prin caracterul lor direct, de o largă accesibilitate în sensul superior al cuvîntului, au contribuit într-o mare măsură la crearea unei „obișnuințe sociale” de a merge la teatru, după cum înmulțirea publicului a dus la o receptare care, în comparație cu epoca premierei lor, face impresia unei creșteri în progresie geometrică.

E adevărat, chiar dacă n-a realizat totdeauna și pretutindeni cotele amețitoare ale spectacolelor cu *Take, Ianke și Cadir* de la București și Timișoara, lucrările sale dramatice sunt o constantă a repertoriului național. *Take, Ianke și Cadir*, alături de *Titanic Vals*, *Gaițele*, *Omul cu părțoaga*, *Domnișoara Nastasia*, *Ultima oră*, face parte din categoria pieselor cu cea mai înaltă cotă de popularitate. *Mușcata din fereastră* a fost și ea reprezentată cu succes, iar *Ciuta*, montată la televiziune, a constituit un moment de maximă adeziune populară. A fost reprezentată *Răspintia cea mare* și, deși n-a avut un destin ieșit din comun, *Răzbunarea sufleurului*; jucată și ea pe scena citorva teatre din provincie, n-a mai înregistrat soarta ingrată a premierei absolute. Să mai adăugăm montările la radio și televiziune, și avem o imagine care ne arată că abia acum putem spune că dramaturgia lui Victor Ion Popa a devenit o realitate a scenei noastre, s-a bucurat de exegeze critice și a intrat în conștiința categoriilor largi. Dar așa cum am arătat, aceeași traiectorie a urmat-o practic întreaga dramaturgie românească din perioada respectivă, cu unele excepții, care nu fac decît să confirme regula.

Șansa și neșansa dramaturgului, succesele și insuccesele lui, triumfurile și căderile nu au avut nici într-o direcție, nici în alta elemente ieșite din comun, ci s-au înscris în traiectoria obișnuită a epocii. În ceea ce privește tipărirea pieselor sale de teatru, ne uimește numărul relativ mare al celor rămase în manuscris: *Moartea, prietena mea*, *Răspintia cea mare*, *Cătușa*, *Răzbunarea sufleurului*, ceea ce s-a întîmplat mai rar cu alți dramaturgi.

Numele său nu a apărut pe coperta multor cărți, într-o vreme cînd nu puțini confrăți ai generației sale vedeau disponibilități deosebite, scriind cu o hărnicie ieșită din comun. Dar dacă raportăm producția sa pe tărîmul prozei (roman, nuvelă) la ansamblul ocupațiilor extraliterare și la modul de a-și concepe îndatoririle, putem să ne întrebăm cum de a aflat răgazul abordării unor construcții epice, *Maistorașul Aurêl*, *ucenicul lui Dumnezeu* avînd nu numai proporții considerabile, dar necesitînd și o anume documentare.

Activității sale beletristice trebuie să-i adăugăm o destul de febrilă prezență în presa vremii, publicînd mult și în toate genurile pagini de literatură, articole, cronici etc. Dar în afara revistei *Vremea* și a ziarului

Ordinea (1932—1933), publicațiile de care și-a legat numele nu se înscriu printre cele de mare tiraj, iar contribuțiile sale nu depășeau sfera interesului cultural și vedeau un anume didacticism. A avut patima publicisticii, dar epoca nu l-a selectat printre marii ei publiciști.

Deci imaginea „apostolului“ care s-a „autosacrificat“ nu rezultă din *situația creatorului*, ci din faptul că el a ilustrat toate aceste domenii și „încă ceva“. Acel „încă ceva“ nu reprezintă în perspectiva noastră o operațiune de domeniul matematicii, ci una din trăsăturile care îi singularizează prezența în cultura românească și anume permanenta sa dorință de a „trece dincolo“ de hotarele clasice ale teritoriilor teatrale pentru care a avut înzestrări, fiind animat mereu de dorința de a lărgi posibilitățile acestei arte de a se adresa unui public nou, unui public ce rămăsese atunci în afara sferei sale de manifestare.

A trecut dincolo de scenă nu numai prin montarea unor spectacole în aer liber, folosind cadrul natural (ceea ce putea însemna și influența experiențelor regizorale străine postbelice), ci prin strădania de a împlini în fapt o năzuință a spiritelor generoase aparținând „generației tranșelor“, care, după înțitul război mondial, începeau să simtă constrângătoare și neadecvate structurile teatrului din acea vreme. Pornind de la repertoriu și sfîrșind cu publicul, pe care îl vedeau rămas același ca înainte de marea conflagrație, cantonat în aceeași arie de gusturi și preferințe. Victor Ion Popa a devenit simbolul acestei mișcări nu numai pentru faptul că a fost ales și a consimțit să slujească perioada cea mai îndelungată din cariera sa într-un teatru cu un asemenea profil, ci și pentru că a creat în jurul acestei idei o stare de spirit, a avut inițiative și a jalonat repere. *A trecut dincolo*, încercînd să desprindă teatrul sătesc din magma folclorică și prin îndrumări practice să-i confere caracterul de spectacol trăit dar și gîndit. De la „formele de teatru popular“ în care el includea orațiile de nuntă, jocul paparudelor, jocurile nunților, caloianul, bocetele, la zestrea tradițională de spectacole, la piesele scrise sau adaptate și prelucrate de el sau de alții, el a încercat să construiască formule de teatru sătesc, să le facă să fie reprezentate cu mijloace adecvate care, fără să piardă nimic din naturalețea și spontaneitatea originară, să fie totuși rezultanta unei concepții superioare de joc, unei percepții adecvate a sensurilor. O precizare se impune: activitatea sa pe acest tărîm s-a desfășurat fie sub auspiciile fundației regale pentru

literatură și artă, fie în cadrul unei emisiuni radiofonice de o largă popularitate pe atunci: „ora satului“. Ceea ce impunea o netă structură moralizatoare repertoriului ce urmărea cultivarea bunelor sentimente, a unor norme de conduită specifice vremurilor respective și eticii oficiale. Așadar, ceea ce a scris el pentru aceste instituții nu aparține domeniului esteticii. Rămâne doar gestul îndreptat către o largă categorie socială ce nu trăia fenomenul teatral decît pe această cale. *A trecut dincolo*, fiind unul din cei ce au sesizat faptul că *atunci* se alcătuiă „încetul cu încetul o nouă cale de expresie“ și anume radiofonia, arta pe care el a slujit-o încă din perioada pionieratului, conferind teatrului, pe calea undelor, statutul și specificul.

A trecut dincolo și plasticianul, căruia i s-a încredințat scenografia unei opere ce a rămas definitivă și a căpătat valoare de model și simbol: Muzeul Satului. Așa cum André Malraux a întruchipat către sfîrșitul vieții în celebra expoziție de la fundația Maeght *muzeul imaginar*, așa și aici la muzeul satului Victor Ion Popa a transpus într-o viziune de o uimitoare originalitate sinteza civilizației țărănești. E opera unui scenograf care a reconstituit o vastă frescă imaginară, respectînd cu cea mai mare strictețe și fără să se abată nici de la adevărul general, nici de la cel de detaliu, fără ca nimic din planul conceput de el să nu se identifice cu acea realitate, fundamentală a vieții milenare românești: satul.

Acesta a fost omul de acțiune, omul înfăptuirilor culturale, omul practicii artistice, căruia Eugen Lovinescu vădînd un entuziasm ce nu putea fi bănuît îi afla o plastică definire: „căci ce n-a făcut pînă acum acest om al Renașterii, în care să nu fi fost Victor prin realizare și Ion prin autoctonicitate?“ Dar fiind de acord cu această definiție, nu susținem și noi ideea unității dintre omul de acțiune și creator? Fără îndoială *universul faptei și operei sale*, deși s-a desfășurat în lumea modernă, în instituții care marceau chiar un nivel tehnic de ultimă oră, a avut de multe ori fie ca punct de pornire, fie ca finalitate universul rural, prin ceea ce a pus în valoare din lumea satului și prin ceea ce a căutat să facă pentru această lume. Dar dacă în ceea ce privește *fapta* el a căutat să racordeze la formele de expresie ale sensibilității moderne teatrul, radioul — pe tărîmul creației propriu-zise el n-a *inovat* nici în ceea ce privește universul uman, nici în cel al

mijloacelor de creație. A fost considerat pe drept cuvânt „unul din ultimii povestitori moldoveni de talenț” (Eugen Lovinescu), în timp ce Șerban Cioculescu îndemna cititorii să se apropie de romanul *Velerim și Veler Doamne*, care a întrunit practic unanimitatea criticii, pentru a vedea „evoluția de care s-a vădit capabil romanul nostru cu subiect țărănesc, emancipat de tiparele sămănătoriste”. Perpessicius situa *Velerim și Veler Doamne* în cadrul unei specii moderne, socotindu-l „unul din cele mai izbutite romane de aventuri”, în timp ce G. Călinescu sublinia faptul pe deplin adevărat cu privire la același roman: „Victor Ion Popa a făcut un roman dintr-o temă scumpă naveliștilor dinaintea războiului. Stilul general e al lui Brătescu-Voinești (și prin el al lui Caragiale) și chiar e curios cum acest tânăr scriitor se ascunde sub aripa unui bătrîn, luînd atitudini vetuste”. Contraziceri? Opinii extreme? Nici una, nici alta. Variațiuni explicabile de la o cronică la alta, deoarece literatura sa n-a fost judecată ca o unitate nici cel puțin în istoriile literare, *dramaturgul* și *prozatorul* fiind văzuți ca entități de sine stătătoare¹. Rar, rar de tot, cronicarii aruncau o punte de la un gen către altul, astfel că sămănătorismul a fost raportat mai cu seamă la romanele lui, pe cînd în cazul *dramaturgiei* s-a vorbit în special de *lumea provinciei*, deși Petru Comarnescu înscrisa și *dramaturgia* lui în aria de influență a curentului. Opera și o situație mai generală: *dramaturgia* interbelică n-a fost luată în considerație de marii critici ai epocii și nici inclusă cu drepturi egale în sintezele asupra literaturii vremii² decît la cîteva decenii după aceea. Se adaugă și o împrejurare particulară. Notorietatea literară, consacrarea (inclusiv printr-un premiu de însemnată reputație) i-au adus-o lui Victor Ion Popa două piese, *Ciuta* și *Mușcata din fereastră*. Pînă în 1933, cînd debutează ca romancier cu *Velerim și Veler Doamne*, opera lui dramatică majoră fusese reprezentată. În 1932 i se jucase *Take, Ianke și Cadir*, e drept fără succes.

După ce *Velerim și Veler Doamne* a văzut lumina tiparului, după ce critica l-a integrat în categoria romanelor românești reprezentative ale anului 1933, cînd proza noastră a cunoscut maxima ei plenitudine calitativă, scriitorul Victor Ion Popa și-a supraviețuit. Numeric biblio-

¹ Cea dintîi monografie asupra lui Victor Ion Popa aparține lui Ștefan Cristea. A apărut în anul 1973.

² O singură excepție, *Istoria literaturii române* de Eugen Lovinescu.

grafia operei sale a sporit și după aceea, dar în afara romanului *Sfirlează* cu fosează apărut în 1936, care e mai degrabă un epilog în ton minor al operei sale majore, nici construcția epică de proporții ieșite din comun *Maistorașul Aurel, ucenicul lui Dumnezeu*, nici volumele de nuvele, nici piesele *Răzbinarca* / *sufleurului* și *Apă vie* nu au sporit notorietatea literară a scriitorului. Din acest punct de vedere destinul literar al lui Victor Ion Popa nu face excepție de la o regulă cu caracter mai general privitoare la evoluția scriitorului român: faptul că înzestrările sale majore se consumă în maximum cincisprezece ani de la debut sau, cum spunea Titu Maiorescu, pînă la patruzeci de ani.

De la explicația cu un caracter general dată de Titu Maiorescu și care pornea de la realitatea faptului că majoritatea scriitorilor noștri erau atunci prima generație de intelectuali trebuie să căutăm cauzele pentru care un om de talia lui Victor Ion Popa, cu atît de numeroase curiozități și deschideri moderne, nu s-a abătut de la drumul ce pare a fi devenit, cu rare excepții, o adevărată regulă.

Vom porni deci de la delimitarea lumii operei sale, a problematicei ei, a întrebărilor specifice. Lumea operei lui Victor Ion Popa este cea a realității sociale în care s-a format copilul, adolescentul și tînărul și a suprarealității literare din aceeași perioadă. „Sindromul sămănătorist“ care a acționat în mod contagios în cultura noastră interbelică a făcut ca literatura cu subiect țărănesc scrisă în această perioadă să fie privită din două perspective: ca o reacție împotriva curentului statuat din punct de vedere estetic de N. Iorga, sau ca o continuare anacronică a lui. Victor Ion Popa — așa cum arătăm la începutul studiului nostru — s-a născut și a crescut într-o atmosferă dominată de problema țărănească și a deprins în copilărie și adolescență respectul față de valorile ei morale.

Dar cînd a început să se apropie de literatură, să o citească, să discearnă sensurile ei, dominant în mediul său era curentul *Vieții Românești*, care și el focaliza interesul oamenilor noștri de cultură pentru viața satului. Fără îndoială se pot face multe apropieri între Birladul nașterii și copilăriei sale, rămas în istoria literară a primului deceniu al secolului nostru prin apariția revistei *Făt Frumos*, prin scrierile lui Emil Gîrleanu și, vai, prin agresivitatea xenofobă a lui A.C. Cuza, drept unul din contraforții esteticii și ideologiei sămănătoriste. Dacă ultimul din cei citați nu a influențat în nici un fel literatura și atitudinea lui, Victor Ion Popa

afirmându-se pe coordonate contrarii, unele mărturii ale scriitorului par să ateste o sensibilitate față de perspectivele sociale caracteristice acestui curent: „Birladul acesta a fost izvor de nume falnice — spunea în 1933. Aici au trăit veacuri întregi boierii mari ai Țării de Jos și aici am apucat familii boierești cu lăzi pline de hrisoave, de bani și de hărți, a moșiilor întinse.

Toți s-au dus. Toți și toate moșiile s-au fărâmițat; casele boierești s-au făcut hanuri sau dospesc în ele osinză rău mirositoare de toptangii, băcali o.i misiți ajunși; grădinile boierești sunt părăginite, stăpînii au vîndut și ce brumă le rămăsese și au fugit, năucii, cum fug clinii în para și zgîlțirea de iad a trăsnetului¹. După cum altă mărturie a sa de astă dată cu privire la anii petrecuți ca elev al Liceului Internat din Iași vădește receptarea timpurie a influenței poporanismului sau mai bine zis a revistei *Viața Românească*: „Ca orice licean din Iașul adolescenței mele, am crescut sub porunca scriitoricească a *Vieții românești*“.

Articolul apărea în anul 1941², reprezentînd în primul rînd o introducere la omagiul pe care îl aducea fostului său profesor și maestru în arta teatrului, poetul Mihail Codreanu. Profesia de credință e mai degrabă sentimentală și uneori ai impresia că scriitorul vrea să se înscrie în aria de influență a unei reviste ce a avut un rol dominant în cultura română. După ce conturează starea de adeziune adolescentină lipsită de orice reticențe la scara de valori a revistei („Putea fi un scriitor oricît de mare, puteau inimile noastre să tremure oricît pe lectura unei pagini înalte, mintea noastră punea sticlă între noi și autor dacă „*Viața Românească*“ nu-și spusese cuvîntul de aprobare a talentului său, sau dacă — mai rău! — îl negase“), Victor Ion Popa afirmă influența pe care au avut-o asupra sa scriitorii care ilustrau paginile revistei. E mai degrabă o înșiruire de nume ilustre pentru a dovedi că pecetea „*Vieții Românești*“ „stăruie pe deasupra oricărei veleități de scuturare a influențelor, pe deasupra oricărei dorinți de obiectivare. Dar la cine este altfel?

¹ Articolul intitulat *Birladul: tîrgul năpastelor* a apărut în *Ordinea*, 6 august 1933. Textul în Victor Ion Popa, *Un om îndurerat*, Ed. Cartea Românească, 1973, p. 354—356.

² Se intitula *Mihail Codreanu, profesorul meu*, tipărit în *Vremea*, 18 mai 1941, textul în Victor Ion Popa, *Scrieri despre teatru*, ed. cit., p. 329—334.

Cine nu-i rodul formației sale? Și-apoi, de vreme ce în agenții de formație îți stau deopotrivă B. ătescu-Voinești, Goga, Stere, Anghel, Iosif, Mihail Sadoveanu, Ion Paul, Mihail Codreanu, Elena Farago, Topirceanu, Calistrat Hogaș, Ibrăileanu și alții alții asemeni lui, ai puținel dreptul să nu te simți prea sărac și nici să te rușinezi mărturisindu-i. De altminteri, stau și mă întreb, cum ai putea să te rușinezi, când toată tineretea sufletului ți-a crescut pe ei“.

Această mărturie cu un pronunțat caracter liric nu ne conferă decât vagi indicații privitoare la starea firească, de entuziasm juvenil, care domnea în rindurile tinerimii ieșene în „epoca de aur“ a *Vieții românești*. O privire globală asupra literaturii lui Victor Ion Popa nu ne-ar da dreptul să-l situăm printre descendenții direcți ai *Vieții românești* pe care de altfel nici n-a urmat-o cu asiduitate în drumul ei postbelic, ci numai prin hazardul colaborărilor. Nici printre armașii *Sămănătorului*, ai cărui reprezentanți, în special pe Alexandru Vlahuță, îi va cunoaște la apusul carierei lor literare, mai precis în anii de la sfârșitul primului război mondial. Dacă vrem să definim influențele prezente în opera lui Victor Ion Popa, ar trebui să spunem că el nu este tributar uneia sau alteia din școlile, ideologiile, curente, programele vremii respective, ci atmosferei literare și sufletești din primele două decenii ale secolului în care sunt prezente *toate* direcțiile ce manifestau un interes pentru existența lumii rurale și a țirgului de provincie. Fire prin excelență sentimentală, fire prin excelență înclinată către o viziune etică asupra lumii, Victor Ion Popa nu a avut o structură de doctrinar și nici de exponent al unei ideologii politice, sociale, literare și artistice. Scriitorii numiți de el, ca și alții, a căror operă forma „hrana spirituală“ a adolescenților de la începutul secolului, cuprindeau în aria interesului lor nu numai lumea satului, ci în egală măsură și cea a țirgului de provincie. Iar din viața satului ei nu aveau ca obiect unic de inspirație țărănul, ci categoriile noi care apăruseră în structura socială a acestor așezări: intelectualii, funcționarii, micii slujbași. Dacă direcția țărănească era cea mai evidentă prin literatura de o nemaiîntlnită vigoare a lui Mihail Sadoveanu și Ion Agirbiceanu și nu mult mai târziu a lui Liviu Rebreanu, dar și prin contribuția ce nu trebuie neglijată a celor din linia a doua, precum Emil Gârleanu, C. Sandu-Aldea, Ion Adam, Ion Ciocirlan, nu-i mai puțin adevărat că țirgul de provincie și satul

văzut ca un mediu compozit apar acum prin pagini de o mare valoare, unele cu un caracter de referință. Să ne gândim în primul rînd la Mihail Sadoveanu, dar în același timp la I. Al. Brătescu-Voinești, I.A. Bassarabescu, D.D. Pătrășcanu, Ion Dragoslav și, iarăși, în al doilea deceniu la Liviu Rebreanu.

Dacă în proza și literatura lui Victor Ion Popa aflăm teme, atitudini, motive, din literatura primelor două decenii ale secolului, nu putem vorbi de un proces de reluare epigonică a lor, dar nici de o integrare totală în fluxul generației sale. Astfel imaginea pe care o conturează provinciei românești interbelice nu este cea cristalizată de *Orașul patriarhal* al lui Cezâr Petrescu, de *La Grandiflora* a lui Gib Mihăescu, de *Madona cu trandafiri* a lui George Mihail-Zamfirescu, de *Orașul cu fete sărace* al lui Radu Tudoran. Nimic din pustiul care se întinde ca o pecingine și usucă orice elan sufletesc și vestejește orice înflorire a gândului nu trece prin paginile pieselor sale de teatru. În afara unor momente din *Apă vie*, dar și acestea infirmate de final, piesele sale nu au nimic comun nici cu viziunea comediilor lui Tudor Mușatescu, Alexandru Kirițescu sau Mihail Sebastian, unde răutatea individului și a clanului, curiozitatea impură a fiecăruia și dorința de a ști totul a tuturor, visurile bovarice ale unora transformate într-un adevărat delir de parvenire, fac din ceilalți fie păpuși ridicole, fie îi determină să comită gestul disperat, fie îi alungă pe cei ce s-au rătăcit aici într-o clipă de elan sufletesc. Victor Ion Popa nu arunca asupra acestei lumi vitriolul deriziunii nici într-o piesă precum *Acord familiar*, imaginea însăși a stagnării vieții în provincia românească. El perpetua una din direcțiile caracteristice ale prozei din primele două decenii ale secolului nostru, pentru care provincia nu era numai locul încremenirii în timp și al destrămării sufletești lente, al bovarismului ce îmbrăca infinite nuanțe comice, ci în egală măsură o lume a oamenilor de o delicată constituție sufletească, ducînd o viață de o exemplară onestitate și puritate, în afara oricăror tentații și frămîntări ariviste.

Pentru Victor Ion Popa provincia, noțiune ce includea deopotrivă orașul, țirgul, satul, reprezenta mediul ideal care perpetua valorile etice tradiționale. De aceea cînd fixează locul și epoca în care se desfășoară acțiunea piesei *Apă vie*, Victor Ion Popa face mai degrabă o profesiune de credință: „În vremurile noastre, la două conace, din alte vremi

rămase; peste tot amestecul impios al zilei de azi, în care numai țărânul a rămas adevărat". Și tot o mărturie cu valoare și semnificație programatică este și dedicația acelei piese care îi va aduce notorietatea de dramaturg — *Mușcata din fereastră*: „Călmățuiului, Copilăriei mele. Și mai ales părinților mei și nașului meu, care m-au crescut în lumea lor bună și curată". Cele două texte ne duc cu gândul la una din dimensiunile definitorii ale ideologiei sămănătoriste: nostalgia față de *ceea ce a fost*, exprimată în replici categorice de acele personaje ale piesei *Mușcata din fereastră*, care încarnează înțelepciunea omului mediu, personajul caracteristic al dramaturgiei sale: „Vremurile nu se schimbă așa de ușor. Numai pe deasupra — dedesubt e același lucru, cită vreme-i dragoste pe lume" și „Iacă așa se întorc toate... Nimic nu se schimbă în lume... nu se schimbă nimic pe lume și ca toate se întorc — iacă așa — ca într-un cerc fără capăt". Piesele lui au fost considerate ca lipsite de tensiune dramatică, dominantă lor fiind lirismul și atmosfera tipic moldovenească. Impresie infirmată de o lectură atentă a întregii sale dramaturgii. Eroina din *Ciuta*, Carmen Anta, nu gravitează în zonele bovarismului care macină sufletul feminin într-o lunguroasă retrospectivă a regretelor din literatura lumii de provincie. Caracterul său este predominant volițional și modul în care reacționează la prima ei înfruntare cu viața, alegând, în fața oricărui compromis, soluția extremă — sinuciderea — o situează cu drepturi egale în galeria personajelor de o intransigență morală fără fisură, neclintite în hotărîrea de a nu accepta nici o altă cale decît aceea a demnității. De aceea numele ei a devenit de-a dreptul emblematic, fiind citat alături de cel al Tofanei din *Patima Roșie* de Mihail Sorbul, al lui Gelu Ruscanu din *Jocul ielelor* și al lui Andrei Pietraru din *Suflete tari* de Camil Petrescu și de domnișoara Nastasia, eroina piesei cu același nume de George Mihail-Zamfirescu. Întîlnim bineînțeles una din schemele tipice epocii: încrederea în puterea nelimitată a banului, pe care o au „îmbogățitii fără merit" — cum îi numea N. Iorga. Dar trufia acestora declanșează opoziția personajului feminin ce crede numai în puterea dragostei. Sunt oare căile de parvenire ale personajului masculin tipice pentru structurile gândirii sămănătoriste? Costea Moeeanu nu-și clădește averea, care îi dă încredere în forța sa fără margini, pe seama ruinei „boierimii franceze din România", cum ar fi spus tot ideologul sămănătorismului N. Iorga. Fără a constitui

o influență directă și fără a ne da în nici un fel dreptul de a-l situa pentru aceasta în aria sau în descendența imediată a curentului, ascensiunea lui Costea Moceanu are anumite atribute care ne fac să ne gândim totuși la postulatele morale ale sămănătorismului: situația lui materială se datorează unei femei „ticăloase“, văduvă „bătrână, urâtă și fără pic de rușine“, care i-a vindut o parte a averii, iar pentru rest i-a semnat polița ce anula orice încercare de a o mai scoate din mâinile lui. Ca și în literatura sămănătoristă, dar nu numai în cazul ei, îmbogățitul arogant fusese vechil pe moșia răposatului soț. Nu îl ruinasă prin malversațiuni și combinații financiare sordide, ci îi pîndise moartea, pentru a profita de lipsa de simț moral a văduvei. Acum pentru a cuceri tinerețea și frumusețea, uzează tot de un șantaj pe care îl favorizează imoralitatea celei ce administrează averea posedată de Carmen Anta. Or literatura primelor decenii ale secolului și în special cea care gravita în orbita sămănătorismului a vădit o sensibilitate marcată față de consecințele nefaste ale degradării morale, sursa tuturor relelor, a tragediilor care se abat asupra omului. În același timp proza primelor două decenii aducea un elogiu vieții trăite după normele unei depline moralități în raporturile individului cu alcătuirea socială, familia, existența cotidiană. Transformat de sămănătorii ortodocși într-o „literatură a bunelor sentimente“, acest principiu moral e conținut de întreaga proză a perioadei în care s-a format Victor Ion Popa. Bineînțeles în operele marilor scriitori filonul este sublimat, transfigurat, își află echivalențe artistice superioare, dar fondul etic rămîne același. Acest fond pur reprezintă substratul primei sale piese care a văzut lumina rampei ca și al întregii sale dramaturgii și este consonant cu preceptele morale ale literaturii primelor două decenii. De aceea înaintea parvenitului fără limită în pofta sa nesățioasă de a poseda ceea ce vrea, a tutearei, femeie degradată moral deoarece risipește averea ce-i fusese încredințată și a amantului ei — adevărat trio al mizeriei umane — ce nu are nici scrupule și nici măsură, pe calea pierzaniei și a comiterii răului se ridică în final superba integritate și tărie de caracter a eroinei principale Carmen Anta. Dar încă de la început lumea tirgului de provincie intruchipată de familia doctorului Micu afirmă ideea de onestitate și de trăinicie a valorilor etice moștenite: „așa a fost... fiindcă am fost legați de pământul ăsta.

Ne-am iubit tirgul în care ne-am deschis ochii, ne-am iubit ulițele și casele bătrânești și n-am vrut să ieșim din ele... Iar neveste din alte locuri n-aveam nevoie să aducem... Aveam destule fete frumoase aici... destule fete bune... Le știau părinții... De ce era să alergi în alte părți?... Să dibuiești un noroc străin, pe câtă vreme aveai norocul aici". Cuvintele rostite de doctorul Micu într-o piesă scrisă în anul 1921 par a fi extrase dintr-un text cu valoare programatică pentru doctrina sămănătoristă așa cum s-a statuat în primii ani ai secolului nostru. E mai mult decât credința unuia din personajele piesei, ci mai ales profesiunea de credință a scriitorului, perspectiva dominantă a creației sale dramatice — mărturisit elogiu al vieții simple și curate, ce respectă legile cutumiare ale frumuseții morale și ale deplinei cuviințe. Această trăsătură, care îl singularizează dealtfel pe Victor Ion Popa în contextul dramaturgiei noastre interbelice, a fost explicată prin originea sa moldovenească și prin influența literaturii sămănătoriste. Nu încapă nici o îndoială că aceste două explicații sunt adevărate. Lor li se adaugă faptul că structura sa psihică a fost caracterizată — așa cum am văzut — printr-un dinamism ieșit din comun, printr-o stare de neconținută căutare, scriitorul regretând în preajma vârstei de cincizeci de ani faptul că nu s-a bucurat de liniștea propice creației. Nimic din această perpetuă neliniște a omului nu transpare în piesele sale. Dimpotrivă, este afirmat idealul unei vieți liniștite, care nu-și depășește limitele și caută să nu contrarieze obișnuințele moștenite. Dramaturgia lui reprezintă deci o defulare compensatorie, expresia unui vis pe care omul de acțiune îl trăia în speranța aflării unei oaze de echilibru sufletească. Ceea ce ne demonstrează piesa *Apă vie*, în care condiția vieții de provincie e definită cu luciditate de personajul central *Coana Irina*: „mucegăim de tot, pentru că îmbătrânim fără să mai creștem" și „ne trudim, ne torturăm singuri pe pustietăți. Și oftăm după năluci". Dar Puiu, care a mers din aventură în aventură de-a lungul lumii, ajungând pe tărîmuri nebănuite pentru acele vremi, se întoarce în aceste locuri mărturisind — în momentul întâlnirii cu ele — un sentiment de certă mulțumire sufletească: „Am venit aici, la ceea ce nu se schimbă și nu-i pingărit de vreme. La dealul ăsta, pe care nu l-a micșorat decât creșterea mea și la zăriștea de colo, care-i și azi la fel, cum arăta în lacrimile mamei". Reîntîlnirea lor o va determina pe Irina, personajul care avea conștiința „pustiului", să nu mai facă nici o tenta-

tivă de evadare, ci dimpotrivă să reinnoade firul vieții sale rupt printr-o inclementă hotărîre a tinereții: „dacă a fost o poruncă tainică și pe care nu putem să n-o urmăm, cu atît mai mult trebuie să o primim așa cum e, pustie și amară cum e. Și ne trudim s-o îmbrăcăm cu acea senină resemnare blajină a mamei Gea, care m-a învățat că zilele tot se mai pot îndura, dacă ești vrednic să te bucuri încă de priveliștea unui fir de iarbă clătînat de vînt“. Nu tălmăcesc oare toate aceste cuvinte căutările unui suflet care în fața solicitărilor existenței sale tumultuoase întrezărea drept unic liman lumea bucolică a copilăriei evocată în dedicația piesei *Mușcata din fereastră*? Fără îndoială da. Nici marile rătăcirii în alte lumi și nici conștiința unei vieți ruptă de lume nu îndepărtează pe eroii lui Victor Ion Popa de această realitate fundamentală, de matca ce nu poate fi părăsită: pămîntul natal, cea dintîi și ultima realitate a vieții noastre. *Mușcata din fereastră*, piesă construită pe leit-motivul amintit: „nu se schimbă nimic pe lume și toate se întorc, iacă așa, ca într-un cerc fără capăt“, îl justifică prin finalul său și îl potențează conferindu-i valoarea unui adevăr semnificativ și a unei filosofii de viață. Dar, imaginea încremenirii în timp sau a unei continue reluări cu alte personaje a acelorași situații nu declanșează stări de anxietate și de nemulțumire, ci dimpotrivă satisfacția că urmașii au ales aceeași cale chiar prin actul aparentei nesupunerii. Aici se află o altă trăsătură caracteristică a dramaturgiei lui Victor Ion Popa: după *Ciuta*, conflictele și situațiile menite să evolueze spre înfruntări și deznodăminte tragice se convertesc în acea „senină resemnare blîndă“ despre care vorbea eroina din *Apă vie*. Aceasta e în fond cheia de boltă a întregii sale dramaturgii, aspirație și finalitate, gînd și ideal, care dă individului chiar dacă a trecut prin mari încercări, prin momente de emoție și de îndoială, chiar dacă a trebuit să lupte cu mentalități înrădăcinate, o stare de împăcare cu sine și de fericire. Comparînd *Take, Ianke și Cadir* cu *Manasse*, piesa în care Ronetti Roman „înfățișează conflictul dintre rase și credințe în sufletul împietrit, dar măreț al unui om al vechilor legături — și, prin urmare, cu patos tragic“. Tudor Vianu stabilește diferența specifică a piesei lui Victor Ion Popa, care urmărește același conflict: „în stil sentimental și comic cu peripecii de *qui-pro-quo*“¹. De fapt după *Ciuta*

¹ Tudor Vianu, *Scriseri despre teatru*, Editura Eminescu, 1977, ediție de Viola Vancea, p. 397—399.

și *Răspîntia cea mare*, conflictul pieselor lui Victor Ion Popa se metamorfozează ajungînd la contrariul lui: tragicul devine liric, dramaticul devine sentimental, *Răzburarea susflurului* fiind un exemplu limită în acest sens. Chiar dacă piesa *Apă vie* e subtitlulată *răfuială*, această stare conflictuală reprezintă întrebările pe care și le pune omul la flecare răsîntie a vieții sale, răspunsurile aflîndu-se sub zodia învîluitoare a lîmîștii sufletești, a împăcării cu sine, cu condiția existenței.

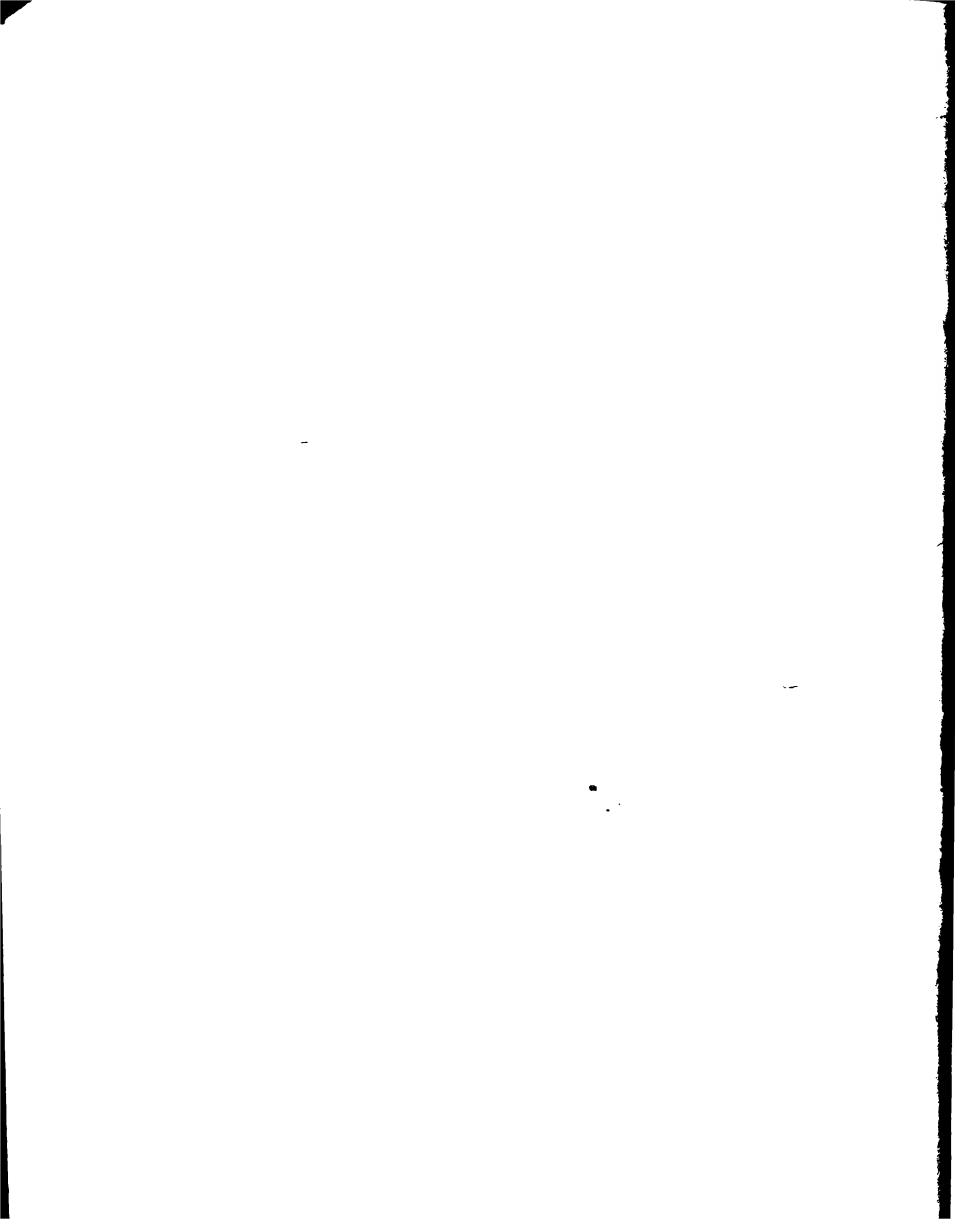
Dar această traiectorie a dramaturgiei lui Victor Ion Popa nu reprezintă oare drumul parcurs și de alți oameni de teatru reprezentativi ai epocii: de Camil Petrescu de la *Jocul Țelilor* și *Suflete tari la Mitică Popescu*, de George Mihail-Zamfirescu de la *Domnișoara Nastasia* la *Idolul* și *Ion Anapoda*? Răspunsul nu poate fi decît afirmativ: practic toți dramaturgii epocii concurînd prin piesele lor la definirea acelui ideal de om cumsecade, de om care nu se răzvrătește împotriva condiției lui, ci o privește cu mulțumire, cu credința că nici o stea nu-și schimbă drumul ei și că retragerea în sine, în perimetrul unei existențe fără seisme și veleități îi va aduce fericirea dorită. Ce a contribuit la această traiectorie în afara structurii sale psihice, pe care am căutat să o definim pînă acum? Mai întîi influența teatrului francez interbelic care, prin piesele lui Marcel Pagnol și Marcel Achard, în special prin *Topaze* sau *Jean de la lune*, au marcat dramaturgia românească a epocii și au contribuit la modelarea tipului uman despre care am vorbit mai înainte. Dar nu numai Pagnol și Achard, ci și alți reprezentanți ai teatrului francez de atunci, Jean Jacques-Bernard, Denys Amiel, Jean Sarment, au avut o influență mai mult sau mai puțin directă asupra teatrului românesc. Fără a stabili un raport de strictă dependență, putem totuși face unele apropieri între celebra — în epocă — trilogie a lui Marcel Pagnol, inspirată din lumea atît de pitorească a Marsiliei, mai precis de primele ei două piese, *Marius* și *Fanny*, și *Take, Ianke și Cadtr*. După cum unele similitudini aflăm între piesa de circulație în acea vreme, *Preaiubitul Leopold* de Jean Sarment și *Apă vie*. A contribuit în mod hotărîtor la receptarea idealului uman și a sensului moral al dramaturgiei franceze faptul că tradiția dramaturgiei românești era esențialmente comică, deci „grefa“ a fost mai rapidă și mai ușor tolerată. Putem vorbi de o adevărată convergență între căutările dramaturgilor români, care în ceea ce privește idealul uman oscilau între tipul inadaptabil și

omul împăcat cu propria lui soartă și structura umană propusă de teatrul francez din acea vreme, apropiată de cea de a doua ipostază.

Și a mai acționat asupra lui Victor Ion Popa opinia criticii cu prilejul premierei piesei *Ciuta*. Nu vom exagera susținând că drumul teatrului său a fost radical schimbat de cronicile apărute atunci, dar nici nu vom putea eluda faptul că de la Liviu Rebreanu la Paul Prodan, criticii care au scris despre *Ciuta* au subliniat faptul că „tocmai eroina pare mai puțin vie. Caracterul ei se rezumă într-un retorism literar și gol”. Am citat opinia lui Liviu Rebreanu, care aprecia faptul că „actul întâi e plin de viață, de atmosferă și caloare. Aici construcția simplă și solidă invederează instinctul dramatic al autorului. Aici chiar și eroina palpită sincer. Interiorul burghez e zugrăvit cu un farmec biedermeyesc. Doctorul Micu e o figură care poate aspira la viață lungă”.

Privite acum în perspectiva timpului, a evoluției dramaturgiei noastre, opiniile celor care precum Liviu Rebreanu au crezut că debutantul Victor Ion Popa „îndreptățește speranțe frumoase” s-au validat integral. Posteritatea a fost mai dreaptă și mai comprehensivă decât contemporanii lui, selectând din opera sa dramatică acele titluri care l-au înscris pe Victor Ion Popa nu numai ca pe un dramaturg reprezentativ al unei perioade literare, ci și ca pe una din permanențele literaturii române.

VALERIU RÂPEANU

TABEL CRONOLOGIC

1895 29 iulie Se naște la Birlad Victor Ion Popa, primul din cei trei copii ai învățătorului Ion Popa și Aspasiei Pavelescu, fiind urmat în ordine de Nicolae și de Virginia. Tatăl a funcționat în mai multe comune din fostele județe Vaslui, Tutova, Roman, Tecuci, stabilindu-se în cele din urmă în orașul Birlad. La nașterea lui Victor el funcționa încă la țară, împrejurare care se va răsfrînge asupra viitorului scriitor, căci la Victor Ion Popa, poate mai mult decît la alți scriitori moldoveni, locurile, oamenii și întîmplările copilăriei vor invada aproape întreaga lui creație. Din această profundă și intimă legătură cu atmosfera și solul local vor izvorî nu numai dragostea sa nedezmîntită pentru oamenii simpli, ci și temeiul întregii sale concepții artistice. Copilul își petrece anii cei mai frumoși la țară, alături de părinți, sau la bunicii dinspre tată. Aceștia locuiau în Dodești, o străveche comună răzeșească, ceea ce explică interesul scriitorului de mai tîrziu pentru aflarea genealogiei sale. În cercetările pe care le va întreprinde peste ani, Victor Ion Popa va avea prilejul să constate că cele mai vechi familii de țărani dodeșteni descind încă de pe la 1400, primul izvor sigur asupra satului lor fiind un hrisov din 1459, cu pecetea lui Ștefan cel Mare. Dintre aceste familii străvechi, ramura popii

Mereuță, care avea să dea generații succesive de preoți, că turari, dascăli și căreia i se va recunoaște mai târziu numele de familie de Popa, va alcătui „o tagmă de știutori de carte”, ceea ce scriitorul nu va pregeta să înregistreze cu dreaptă satisfacție.

Până la vîrsta școlii și în timpul cursului primar se desfată cu poveștile ascultate în casă sau hălăduind după bunul plac împreună cu alți copii, uneori pînă la mari depărtări de casă și aproape zilnic pe la nelipsitele șatre din preajma localității.

În acești ani de fragedă copilărie se cristalizează nu numai acele impresii care se vor infiltra apoi în opera sa, dar se infiripă și principala sa vocație — aceea de om de teatru.

1906 Un spectacol văzut acum — oricît ar părea de ciudat — rupe zăgazul unei patimi ascunse în firea sa și moștenite nu se știe de la cine și de cînd: „Patima mea de teatru — va consemna peste decenii scriitorul — născută la unsprezece ani la Galați, unde, la *Manevrele de toamnă*, jucată de Nora Marînescu în trupa tatălui său, descoperisem pentru întia oară minunata putință de amăgire a scenei, mi-a hîrjonit toți anii de mai târziu”. În toamnă este trimis la Iași și înscris la Liceul Internat, la care va urma primele cinci clase.

1907 Încă elev, sub impresia puternică a răscoalelor țărănești, va scrie o „tragedie cumplită”, după propria-i expresie, pe care a și pus-o în scenă și a jucat-o cu colegii. Dar în anii liceului preocupările sale se vor diversifica foarte mult și îl vedem exersîndu-se de pe acum în principalele domenii pe care le va ilustra mai târziu. Pasiunile sînt multiple, și ele se manifestă tot mai activ odată cu trecerea în cursul superior, pe care-l continuă în același oraș, la Liceul Național. Îi plac matematica și desenul, scrie poezii, schițe, referate, redactează reviste

satirice, face caricaturi, traduce, joacă teatru, cîntă la vioară, construiește, împreună cu alți colegi, tot felul de aeromodele, pe care le lansează din curtea liceului, dezvoltîndu-și astfel o altă mare pasiune a sa.

De altfel anii liceului au avut o puternică influență asupra formării viitorului scriitor, așa cum se poate deduce și din acest interesant fragment autobiografic: „Cu toate că nu fac parte dintr-o generație sportivă, nu sînt chiar așa de îndepărtat de aceste preocupări. Iar dacă am făcut, ca tot tineretul vremii mele, ciclism și înot, tenis și oină, iar uneori chiar atletism, asta s-a datorat împrejurărilor speciale în care am crescut, școlii noastre de la Iași — Liceul Internat — unde cartea se îmbina armonios cu vremea liberă petrecută folositor. Liceul din care ieșiseră Corneliu Moldovanu, Petre Locusteanu, actorul G. Mărculescu și profesorii dr. N. Lupu și N. Profiri, strîngea, pe timpul cît am fost eu bursier, mînunchiul de elevi alcătuit din Mihail Jora, Emanoil Ciomac, Mihail Sevastos, Iorgu Iordan, Mircea Possa, V. Stepleanu, Mihail Ralea, Păstorel și Ionel Teodoreanu, George Strat, V. Pella, Suchianu, Dămăceanu, Birgăuanu, Ștefărel Ionescu, N. Aprihămian, G. Balmuș, Laurențiu Preușescu, frații Pulopol, Ionel Ghiga etc. Profesorii erau de valoarea lui Garabet Ibrăileanu, A. Frunză, Vasile Bogrea, Petre Andrei, Ion Paul, Calistrat Hogaș, Petre Bogdan, Ion Botez, Theodor Bădărău, Octav Botez. Era o vreme de sănătate trupească și sufletească. Zburda tineretii ni se cheltuia cu frumusețe și rost, în ore suplimentare de citit, discuții literare și joacă în curtea largă, după pornirea fiecăruia și nevoie. Așii tenisului erau Mihail Jora — marele muzician de azi —, Emanoil Ciomac, criticul muzical, și Mircea Possa, procurorul general de la Curtea de Casație. La oină, era de neîntrecut Demostene Botez, scriitorul.

În asemenea atmosferă nu-i de mirare că fiecare dintre noi cerea să-și arate toate vredniciile și să încerce a căpăta, pentru el și pentru prestigiul școlii, o fărmă de glorie tinerească. Așa s-a făcut că eu, acesta care sînt astăzi așa cum sînt, în ultimul an de liceu, primisem, după un premiu I cu cunună pe toată țara, la concursul de limba română dat de Tinerimea română (cu subiect: *Teatrul ca factor de educație națională*) și o medalie de aur la concursul interșcolar din Iași, pentru... săritura în înălțime...”

La toate acestea trebuie adăugată și puternica înriurire a atmosferei culturale a bătrinei cetăți a Moldovei, căci, așa cum va scrie mai tîrziu: „Ca orice licean din Iașul adolescenței mele, am crescut sub porunca scriitoricească a *Vieții românești*”.

1911 În toamna acestui an asistă la zborurile organizate de Aurel Vlaicu la Iași, ceea ce a produs o puternică impresie asupra adolescentului. În caietul de creație la romanul *Maistorașul Aurel*, scriitorul va fixa acest moment în cîteva cuvinte, pe care le reproducem: „Iași, 11 octombrie. Două zboruri peste Cetățuia. Le-am văzut eu. La 10 octombrie, pe la 5 seara, m-am dus la Copou. Aeroplanul era adus, montat în întregime. Doar cirna din față nu era pusă. L-am văzut pe Vlaicu acolo”.

1912 Data de 1 decembrie consfințește debutul ca poet al lui Victor Ion Popa: *Revista noastră*, a liceului din Focșani, îi publică versurile intitulate *Liniște* și semnate Gh. A. Hamza.

1914 Absolvind Liceul Național, se înscrie la Facultatea de drept, urmînd în paralel cursurile de arta actorului la Conservatorul de muzică și artă dramatică din Iași. Tot acum începe să joace mici roluri pe scena Naționalului din localitate. Și astfel, deși părinții ar fi voit să-l

vadă inginer, vocațiile sale artistice își spun cuvântul decisiv, îndreptându-l fără putință de întoarcere spre „soarta grea“ a omului de teatru și a creatorului de artă.

La 1 noiembrie, îi apar primele desene în revista *Versuri și proză* din Iași, care-l prezenta cititorilor în următorii termeni foarte măgulitori: „După cum se pot convinge cititorii numărului de față, lucrările noului nostru colaborator artistic dovedesc un talent real, pe care ne facem o datorie și o bucurie semnalindu-l.“

1915—1916 Continuă colaborarea la *Versuri și proză*, asigurând, alături de Ross și Iser, partea de grafică și publicând portretele unor personalități cunoscute ca Mihail Codreanu, C. Stere, Octav Băncilă. Caricaturi în *Rampa* și în alte reviste de mai mică importanță.

Declanșarea primului război mondial îl silește să-și întrerupă Conservatorul și să facă o școală de ofițeri. Despre aceste împrejurări, iată citeva rânduri din amintirile profesorului universitar N.I. Popa, fratele mai mic al scriitorului: „Anii de studenție la Iași, cind puteam gusta libertatea care l-a făcut fericit pe Demostene Botez, au fost curmați brusc de primul război, petrecut, împreună cu Victor Ion Popa, pe frontul de la Mărăști și Oituz, într-un climat de acțiune și criză morală fixate de el în *Floare de oțel*, roman de război. Adevărata viață universitară începea într-un Iași lovit de încercările războiului și într-o atmosferă apăsătoare...”

1917—1919 Este sublocotenent în Regimentul 12 Infanterie, cu care luptă în linia întâi a frontului. Puternic zguduit de spectacolul absurd al suferințelor umane și grav rănit la Oituz, scriitorul găsește totuși puterea să-și continue activitatea, colaborând la *Om liber*, al lui Cocea, cu desene în care stigmatizează războiul cu toate urmările sale tragice.

Din acești ani datează piesele *Vultoarea*, dramă în 4 acte, și *Lucia*, dramă în versuri, ambele rămase în manuscris.

Aflat pentru puțină vreme la Teatrul Național din Iași, cunoaște în 1918 pe viitoarea sa soție, actrița Getta Kernbach.

La Cluj, unde este mobilizat, scrie comedia *Flori și fluturi*, care nu se va juca decît mult mai tîrziu. Întors la Bîrlad, activează în cenacul lui G. Tutoveanu, alături de V. Voiculescu, Em. Gîrleanu și sub patronajul bătrînului, pe atunci, Vlahuță. „În casa gospodărească a profesorului Bulbuc din Bîrlad, unde își aciuiase rămășițe de gospodărie, aduse cu carul cu boi, sub coviltir de rogojină, și întinsese pe ziduri toate tablourile lui Grigorescu, ne-am adunat luni de zile, joia și duminica, la ceaiul făcut de doamna Rucsandra și-am ascultat vorba domoală a maestrului. Uniformele noastre de război aveau un cîntec ciudat în odaia aceea largă, unde străjuia înțelepciunea apostolică a bătrînului poet. Nu ne ierta decît felul cum le purtam (ca pe hainele de împrumut!) și manuscrisele tănuite sfios prin colțurile largilor buzunare ostășești.“

Publică versuri în *Luceafărul* și desene în *Revista copiilor și a tinereții*.

1920 Chemat la București, este angajat desenator și redactor la *Revista copiilor și a tinereții*, în care publică și versuri, iar în anul următor povestirea de război *Soldatul Fălfăloaie*, pe care o va integra apoi în romanul *Floare de oțel*.

Începe o colaborare de cîtiva ani în *Hiena*, susținînd cronică artistică.

Terminînd piesa *Ciuta*, începută încă prin 1918—1919, o predă la Teatrul Național din București.

1921 Căsătorit cu atrița Getta Kernbach, va avea un unic fiu, Sorin, care se naște în acest an. În luna lui aprilie, se afla la Cluj, printre cei care, sub conducerea lui Cezar Petrescu, organizează *Gîndirea*. Muncește din greu ca redactor tehnic, desenator, cronicar plastic, ceea ce nu-l împiedică să-și continue colaborarea și la alte ziare și reviste, cum ar fi *Sburătorul literar*, cu cronici de artă, sau *Revista vremii* și ziarul *Ora*, cu caricaturi politice. Publică în *Gîndirea* un fragment din *Ciuta*, piesă care-i aduce în acest an o dublă bucurie: acceptarea ei în comitetul de lectură al Teatrului Național din București și premiul Asociației criticilor dramatci. Susține timp de cîțiva ani și cronica artistică în revista *Flacăra*.

Scrie drama de război *Răspîntia cea mare*, rămasă în manuscris și reprezentată postum (1965).

1922 La Salonul umoriștilor din primăvara acestui an expune și Victor Ion Popa, căruia cronicarii plastici îi apreciază talentul de portretist, intuiția psihologică, spiritul de observație și interpretarea cu totul personală, vădite în portrete ca Nottara în *Regele Lear*, G. Enescu, Ion Marin Sadoveanu, Moissi în *Strigoii* și în *Cadavrul viu* și altele, reproduse de altfel și în periodicele vremii. Despre prodigioasa activitate plastică a lui Victor Ion Popa, va pomeni, prin 1930, Emanoil Bucuța, într-un frumos articol intitulat *Cina fără caligrafi*, plin de regrete după anii 1920—1922, cînd „la întîile ședințe ale PEN-Clubului, desenatori ca Popa schițau pe sub masă caricaturi. Așa ni s-au păstrat fața cu buza hilară a lui Pârvan, capul ca o cetate al d-lui Motru, fruntea în căutare de excrescențe geografice a d-lui Mehedinți, fața prelungă, de nemîngiată Cassandră, a d-lui Simionescu-Rîmniceanu.”

În toamnă, la 13 septembrie, are loc premiera piesei *Ciuta*, primită cu entuzism de public și de critica de

specialitate. „Premiul Societății criticilor, va nota Dem. Theodorescu, a trecut merituos examenul scenei și a fost deplin ratificat de public“; iar E. Lovinescu nu-și va reține nici el entuziasmul: „Vizitatorii expoziției de astă-primăvară au descoperit în dl Popa, pe lângă un admirabil caricaturist și desenator cunoscut și din ziare, și un modelator de statuete expresive. Puțini știu că dl. Popa a debutat prin a fi actor și că e uneori și poet; mai rămânea să găsim în acest tânăr atât de dotat și un autor dramatic. Premiată anul trecut de critica dramatică a ziarelor noastre, *Ciuta* a văzut lumina rampei anul acesta, nu numai în concertul de elogi ale presei cotidiene, care nu putea decît să se repete, dar și la adăpostul unei remarcabile favori publice.“ În aceeași stagiune, *Ciuta* este pusă în scenă și la Teatrul Național din Iași, iar în stagiunea următoare la Teatrul Național din Cluj.

1923 Ca urmare a succesului cu *Ciuta*, Victor Ion Popa primește Marele Premiu Caragiale. Este ajutor de pictor scenograf la Teatrul Național din București, iar odată cu constituirea Societății autorilor dramatici români este ales secretar. Își extinde colaborarea la *Dimineața* și *Adevărul literar și artistic*.

1924 Pune în scenă *Micul Eyolf* de Ibsen la Teatrul Popular, fondat și patronat de N. Iorga.

1925 Este angajat director de scenă la Teatrul Popular, sub directoratul lui Ion Sin-Georgiu, încercînd să imprime spectacolelor sale o înaltă ținută artistică, o orientare a repertoriului spre imbinarea judicioasă a pieselor clasice cu cele naționale și un mod de interpretare care să exprime ceva din specificul nostru național, idee care-l preocupa în cel mai înalt grad. În aceeași calitate, dă viață pentru prima dată la noi ideii unui teatru

pentru copii. Problema literaturii pentru copii nu era nouă în preocupările lui Victor Ion Popa. El fusese, așa cum am văzut, secretar de redacție la *Revista copiilor și tinerimei*, desenator la „Pagina copiilor“ din *Dimineața*, ilustrase volume dedicate copiilor.

De data aceasta îl interesa literatura dramatică pentru copii și spectacolele consacrate acestora. Constatările pe care le face sînt triste. Din tot ce se scrisese la noi pînă atunci nu se putea alcătui nici măcar un volum. Piese erau submediocre; majoritatea erau scrise pentru a fi jucate de copii și făceau morală oamenilor mari. Victor Ion Popa vedea însă altfel lucrurile, și anume: piesele să fie create special pentru noul gen de teatru; ele să nu fie scrise în proză, ci în versuri, și anume în vers popular, care i se pare cel mai potrivit și mai accesibil copiilor; să nu fie jucate de copii, ci de actori adevărați și cu o pregătire adecvată. În lumina acestor deziderate începe el matineurile pentru copii la Teatrul Popular. Primele două piese care s-au jucat au fost scrise chiar de el și se intitulau *Păpușa cu piciorul rupt* și *Pufușor și mustăcioară*. Această fructuoasă activitate se pare că nu a găsit dreapta înțelegere a directorului de atunci al teatrului și conflictul între Victor Ion Popa și Ion Sin-Georgiu devine public. De pe urma lui, Victor Ion Popa va pleca peste puțin timp din teatru. Ecoul acestei rupturi nu se va stinge însă ușor, din moment ce G.-M. Zamfirescu, la aproape doi ani de la incident, va sublinia într-un articol din *Vremea* că Victor Ion Popa a realizat la noi teatrul pentru copii, înscris de Iorga în programul Teatrului Popular, deși cel care se mindrește este Ion Sin-Georgiu.

Tot pentru copii va mai scrie piesele *Cîinele-cîrciumar*, *Tușcă, pușcă, pițigoi* și feeria *Basm sau povestea poveștilor din lumea basmelor* etc.

Demisionînd de la Teatrul Popular, Victor Ion Popa este solicitat concomitent de I. Dongoroz, directorul

Teatrului Național din Craiova, și la Teatrul Național din Cernăuți, pe care îl preferă.

1926 1 ianuarie Este angajat director de scenă pentru câteva spectacole la Teatrul Național din Craiova, printre care *Henric al IV-lea* de Pirandello, *Școala femeilor*, de Molière, *Un crou* de N. Kirilescu.

În toamnă predă la Teatrul Național din București piesa *Acord familial*, care va fi admisă de Comitetul de lectură în decembrie următor.

1927—1929 Este numit director al Teatrului Național din Cernăuți. În prima jumătate a lui 1927, face o lungă călătorie prin Europa, vizitând Parisul, Londra, Berlinul, Viena etc., cu care ocazie vine în contact direct cu viața artistică din marile metropole. Puternicele impresii pe care le culege cu acest prilej, în contact cu cele mai conservatoare, dar și cu cele mai extravagante orientări, îi întăresc convingerile mai vechi cu privire la rolul teatrului („Teatrul trebuie să fie, poate, nu o tribună, dar în orice caz un loc din care să se poată învăța ceva. Să fie dominat de o credință și să stea la baza unei credințe. Altfel se înjosește, își murdărește numele“, va spune el într-un interviu acordat în 1928 lui Mircea Ștefănescu), apoi, cu privire la arta actorului și mai ales cu privire la arta regiei („Asta trebuie să găsim: o linie de interpretare a noastră. Aportul străin e mult prea mare la noi. Problema asta m-a muncit întotdeauna. Am avut de mult aceste preocupări de școală românească în Sburătorul... Și în regie trebuie să existe această notă românească“, va declara el în același interviu). Mai trebuie adăugat că Victor Ion Popa, în tot ceea ce a întreprins și în toate domeniile asupra cărora s-a pronunțat, a urmărit cu pasiune și tenacitate nu numai promovarea propriei noastre spiritualități, dar și condițiile ridicării artei românești la

nivel internațional. Prima dintre aceste condiții și, de altfel, condiția hotărâtoare, este afirmarea specificului național. Volumul *Scrieri despre teatru*, de Victor Ion Popa, apărut în 1969, în Editura Meridiane, și cu deosebite valorosul studiu introductiv semnat de Vicu Mindra, facilitează mult adîncirea acestor adevărate crezuri, pe care încercăm să le ilustrăm printr-un scurt citat dintr-o conferință a lui Victor Ion Popa, în care convingerile îmbracă forma unor solemne profesii de credință: „Pledez, așadar, pentru o creație românească. Un spor de creație românească în ceea ce privește literatura dramatică, fie ca piese originale, fie ca localizări... Pledez și pentru românizarea actorului român... pentru necesitatea unei formulări dramatice românești... Știm doar bine toți că trebuie să aibă bune rădăcini în pămînt copacul care vrea să fie văzut peste zid. Pledez deci pentru necesitatea unei formule dramatice românești... pentru că numai de la ea încolo vom putea intra în marea artă teatrală.”

Aceste convingeri se vor răsfrînge și în activitatea directorului de teatru, în calitatea repertoriului, în numărul premierelor românești, în nivelul înalt al spectacolelor. Ca director, Victor Ion Popa inițiază și alte acțiuni, cum ar fi expoziții, conferințe, o publicație-program *Spectacolul*, montări în decor natural (*Apus de soare* este jucată acum pentru prima dată între ruinele Sucevei și la Putna), spectacole pentru copii, pentru soldați și muncitori, audiții muzicale-teatrale, serbări, spectacole gratuite, turnee. Din păcate toată această activitate nu-i aduce pînă la sfîrșit decît o mare amărăciune și Victor Ion Popa părăsește Cernăuțiul pentru Teatrul Maria Ventura din București.

La Studioul Teatrului Național din București are loc premiera piesei *Mușcata din fereastră*, o piesă care, așa cum se exprimau cronicarii timpului, „merita prima

scenă a țării“ și cu care Victor Ion Popa „a înregistrat un mare succes“.

1930 Trecerea lui Victor Ion Popa („singurul regizor cu adevărat artist pe care îl posedă scena românească“), la Teatrul Ventura a fost curind remarcată de presa de specialitate. Cronicarul dramatic al *Vremii*, de pildă, scria: „La Teatrul Ventura a venit un om tânăr, muncitor și entuziast; d. Victor Ion Popa a adus o concepție nouă și a încercat să realizeze un nou sistem de lucru. În primul rînd, dl. Victor Ion Popa și-a alcătuit un repertoriu modern și actual. Farsa bulevardieră a fost izgonită de pe scena unui teatru important. Lucrări care aduceau gînd proaspăt și problematică inedită au fost înscrise în cel mai inteligent și mai frumos repertoriu care s-a alcătuit vreodată într-un teatru românesc.“

Lucrurile însă n-au ținut multă vreme așa cum le concepea directorul artistic al teatrului. Primele simptome ale unor neînțelegeri între el și Maria Ventura, proprietara și directoarea teatrului, îl determină pe Victor Ion Popa ca, împreună cu Mircea Ștefănescu și Tudor Mușatescu, să inițieze crearea, în cadrul Teatrului Ventura, a unui Studioul de teatru modern, care va deveni mai apoi Studioul de teatru românesc. Toate acestea nu vor schimba prea mult situația și, încă din prima stagiune, „voințele s-au încrucișat, răspunderea n-a mai fost a unuia singur și de aceea rezultatul a fost negativ“. Victor Ion Popa pleacă la Paris pentru a definitiva cu Maria Ventura repertoriul noii stagiuni 1930—1932. Scrie acum, pentru Editura Vremea, *Floare de oțel, roman de război*.

Mușcata din fereastră ajunge la a 50-a reprezentație, eveniment rar pentru o piesă originală. Prezintă Teatrului Național piesa *Cătușa*, existentă într-o primă variantă încă din 1918.

1931 Sfirșitul celei de-a doua stagiuni marchează o nouă diminuare a exigențelor artistice. „Repertoriul de avangardă a fost îngropat între preferații domnișoarei Ventura...” El cuprinde exclusiv piese străine. „Teatrul Maria Ventura, scria un cronicar dramatic, își va relua activitatea de toamnă urmînd probabil aceeași linie de repertoriu fără mari urcușuri, fără mari scăderi, în ritm de intuiție al cărei scop este randamentul material. Cîteva comedii franțuzești categoria „fulg”, una sau două bersteiniade, cîteva comedii nemțești, categoria „cremwurști” și două lucrări românești bune, care să nu ocupe afișul prea mult.”

În acest context, Victor Ion Popa plănuiește, împreună cu Sică Alexandrescu, crearea unui Teatru Liber, care avea să reprezinte opt lucrări originale, de Lucian Blaga, G.M. Zamfirescu, V. Voiculescu, Victor Ion Popa, Mircea Ștefănescu, Tudor Mușatescu și alții și numai patru piese străine.

Are gata piesa *Moartea, prietena mea*, care, ca și *Cătușa*, nu va vedea luminile rampei. Elaborează febril comedia *Take, Ianke și Cadîr*.

1932 La Teatrul Ventura se pune în scenă *Take, Ianke și Cadîr*.

Plin de amărăciune, părăsește Teatrul Maria Ventura și o dată cu aceasta și activitatea dramatică. Își îndreaptă gîndurile și eforturile spre proza literară.

Este redactor la *Ordinca*, în care publică articole de artă, note, reportaje și colaborează tot mai intens la *Vremea*.

1933 Publică romanul *Velerim și Veler Doamne*, care cunoaște un mare succes de librărie. Critica îl întîmpină ca pe o plăcută surpriză din partea unui actor cunoscut mai ales prin scrierile sale dramatice: „Dintre debutanți — scria Pompiliu Constantinescu — (dacă îl considerăm ca

atare în roman) dl Victor Ion Popa, cu *Velerim și Veler-Doamne*, este cel mai valoros, izbutind să îmbine într-o aureolă de legendă două tipuri viguroase, al ocașului Manlache și al duhliului Petrache. Roman de puternică afirmare a specificului nostru rural, cu un abil simț dramatic, *Velerim și Veler-Doamne* înseamnă cea mai elocventă pildă a romanului nostru regionalist. Chiar și peste șase ani romanul va fi socotit ca „una din cele mai bune cărți ale ultimilor ani“, iar Șerban Cioculescu îl va socoti „capodopera epică a lui Victor Ion Popa, un admirabil roman țărănesc și politist, amintind, dar nu într-un spirit de imitație, *Baltagul* de dl Mihail Sadoveanu“.

1934—1937 Sint anii unei continue și prodigioase activități literare și artistice. Publică acum nuvele și povestiri în *Vremea*, *Reporter*, *Gîndirea*; face cronica teatrală în *A.B.C.* și scrie articole despre aviație pentru *Ordinea* și despre probleme de urbanistică și cetățenești în *Gazeta municipală*.

Scrie piesa *Răzbunarea sufleurului*, care va fi reprezentată la Iași în 1937.

Profund interesat de problemele satului, este atras printre colaboratorii Fundației „Principele Carol“. Este însărcinat cu organizarea teatrului sătesc, îndrumă mișcarea culturală a primăriei capitalei, se ocupă de colecția „Cartea satului“, de activitatea Căminelor culturale și a Ateneelor populare, colaborează la revistele *Căminul cultural*, *Gazeta sătenilor*, *Jurnalul copiilor*, la Radiodifuziune. Acestei preocupări pentru lumea satului i se datorează piesele sale într-un act *Deșteapta pămîntului*, *Plata birului*, *Cătelul sau așa ceva*, *Încercarea*, *Nu-i pentru cine se pregătește*, *Fu tac, tu taci, el tace... ea vorbește*, ca și prelucrările *Cuiul lui Pepelea* (după Tudor Pamfile), *Vicleimul* și *Mironosițele* (ultimile două după cunoscutele scenete populare).

Participă la anchetele de sociologie rurală ale echipelor studentești, organizate de un grup de sociologi, în frunte cu D. Gusti, conducând echipa care avea să-și desfășoare activitatea în satul bunicului său, Dodești-Fălciu. Rezultatele acestei munci vor fi făcute cunoscute prin conferințe la radio și o monografie a acestui sat, se pare neterminată. De asemenea prin expozițiile organizate în acest scop.

Este inițiatorul și, sub îndrumarea profesorului Gusti, unul din principalii organizatori ai Muzeului satului din București (1936). Este intens solicitat la proiectarea și organizarea pavilioanelor României la marile expoziții internaționale, iar în 1937, în funcția de comisar general al pavilionului României la expoziția de la Paris, este decorat cu „Legiunea de onoare”. Organizează de asemenea Expoziția Cărții în București. Intensa activitate literară desfășurată în toți acești ani se va concretiza în câteva volume, și anume: volumul de nuvele *Povestiri cu prunci și cu moșnegi* (1936), *A fost odată un război* (1936), ediție pentru sate, cu ilustrații proprii, a romanului *Floare de oțel* și romanul cu pronunțat caracter autobiografic închinat aviației, de care se simțea atît de legat, *Sfirlează cu fofează* (1936). Totodată lucrează intens la un alt mare roman, comandat de Editura Fundațiilor — *Maistorașul Aurel*, din care publică fragmente în periodice. Tot în această perioadă, despărțit de mai mult timp de prima soție, se recăsătorește cu actrița Maria Mohor (1936).

1938 Apare volumul de nuvele *Ghicește-mi în cafea. Mic român, urmat de alte mici romane și de altele mai mici pur și simplu*, caracterizat de O. Șuluțiu ca antrenant și admirabil la lectură. Victor Ion Popa este apreciat, de același, ca „unul dintre puținii scriitori de proză frumoasă”.

La teatrul companiei Bulandra-Maximilian-Storin este pusă în scenă piesa *Apă vie*.

Din noiembrie este director al Teatrului „Muncă și Lumină” cunoscut și sub numele de Teatrul din strada Uranus, la a cărui organizare lucrase încă din vară. Cu toate vicisitudinile politice pe care a trebuit să le înfrângă în cei 6 ani de directorat, Victor Ion Popa a contribuit serios la pătrunderea teatrului în centrele muncitorești și la dezvoltarea printre muncitori a gustului pentru arta dramatică. Aproape tot timpul și-l consacra teatrului.

„Locuia, fiind director — își amintește Mircea Ștefănescu — într-un mare și vechi local al teatrului, în care erau găzduiți aproape toți actorii. Lângă cele două camere ocupate de el se aflau atelierul teatrului și magazia de decoruri. Noaptea, Victor Ion Popa și le petrecea în acest atelier. Trimitea lucrătorii la culcare, iar el... ce credeți că făcea? Făcea pe timplarul, pe dulgherul, pe tapițerul... Era, în același timp, croitor și zugav. Era de toate. Știa să întindă și tapete. Numai cizme și costume nu mi-aduc aminte să-l fi văzut cosind.”

O mare atenție acorda formării și îndrumării actorilor, în special a celor tineri, organizând un adevărat laborator de formare actoricească. Ca regizor era de o exigență proverbială. Nimic nu-l putea abate de la țelul propus. Se relatează, de pildă, că la o repetiție, nemulțumit de jocul unui actor care trebuia să interpreteze scena morții, l-a pus să o repete de mai multe ori. La o nouă încercare a regizorului de a-i cere reluarea scenei, actorul se oprește și strigă enervat: „Nu mai pot, domnule director. Dacă o mai fac o dată, simt că-mi dau sufletul!” „Atunci, dă-i drumul, veni prompt răspunsul. Tocmai asta voiam și eu! Să te văd odată murind ca oamenii.” În această atmosferă de mare exigență, îndrăgit de cei cu care a lucrat în teatru sau mai târziu la conservator, se formează unii dintre cei mai cunoscuți actori ai zile-

lor noastre — Radu Beligan, Nineta Gusti, Irina Răchiteanu, Toma Caragiu, Elena Sereda etc.

1939 După mai bine de cinci ani de muncă apare romanul *Maistorașul Aurel, ucenicul lui Dumnezeu*, subintitulat *Cronica vremii și vieții lui Vlaicu*, în trei volume, o admirabilă scriere, străbătută de la un capăt la altul de dragostea autorului pentru zburător și de un cald sentiment de mândrie patriotică pentru fapta pe care a putut s-o iscodească și s-o realizeze o minte românească. La apariție, cartea nu-l mai mulțumește, așa cum nimic din ce făcea nu-l mulțumea vreodată. I se reproșează lungimea excesivă, diluarea acțiunii, lirismul excesiv pe alocuri. Paralel, sint apreciate meritele autorului și evidentele calități ale romanului. „Nu știu cine ar fi putut să scrie cu atita dragoste și competență despre zburătorul ardelean ca dl Victor Ion Popa, el însuși un născocitor plin de neastimpăr, un „maistoraș“ unic printre artiștii noștri de azi, prin varietatea de talente, de pricepere și informații“ scria, de pildă, Ion Chinezu. „*Maistorașul Aurel*, consemna cronicarul *Gîndirii*, se plasează așadar la confiniul dintre monografia strict științifică și genul pur al vieții romanțate, stabilind un just echilibru între izvoarele obiective și forța reconstructivă a imaginației poetice. După terminarea lecturii, rămii cu impresia nedezmintită că, în acest sens, izbînda literară a d-lui Victor Ion Popa este din plin cucerită.“

1940—1941 Din dorința de a asigura un repertoriu corespunzător pentru muncitori, scrie piesele *Veverița*, și *Zece milioane*, ultima în colaborare cu regizorul de atunci al teatrului, Marin Iorda.

1942 Apare volumul de nuvele *Bătaia*.

1943 Îl aflăm profesor suplinitor la catedra de dramă, comedie și regie scenică a Conservatorului din București și director la Oficiul național cinematografic.

La 18 septembrie, participă, alături de Ionel Teodoreanu, Otilia Cazimir, I. Valerian, G. Lesnea, Horia Furtună, la șezătoarea literară organizată de Societatea scriitorilor români la Teatrul Național din Iași.

1944 Este definitivat profesor la Conservator și renunță la direcția teatrului din Uranus.

Victor Eftimiu, pe atunci director al Naționalului, îl cheamă în calitate de regizor. Angajat în continuare pe atâtea planuri, Victor Ion Popa, așa cum a făcut o viață întreagă, nu știe ce-i odihna. „Eu am muncit mereu, declara el, și niciodată n-am știut ce e vacanța. Mă odihnesc schimbându-mi ocupațiile.“ Și, am adăuga noi, fumând și bind kilograme de cafea pe noapte, până când o boală necruțătoare îl doboară.

1946 30 martie Victor Ion Popa moare, încheind, în durerea și regretele tuturor celor care l-au cunoscut, o viață dedicată oamenilor, pentru care n-a precupețit nimic din puterea de muncă și din multiplele talente cu care a fost dăruit.

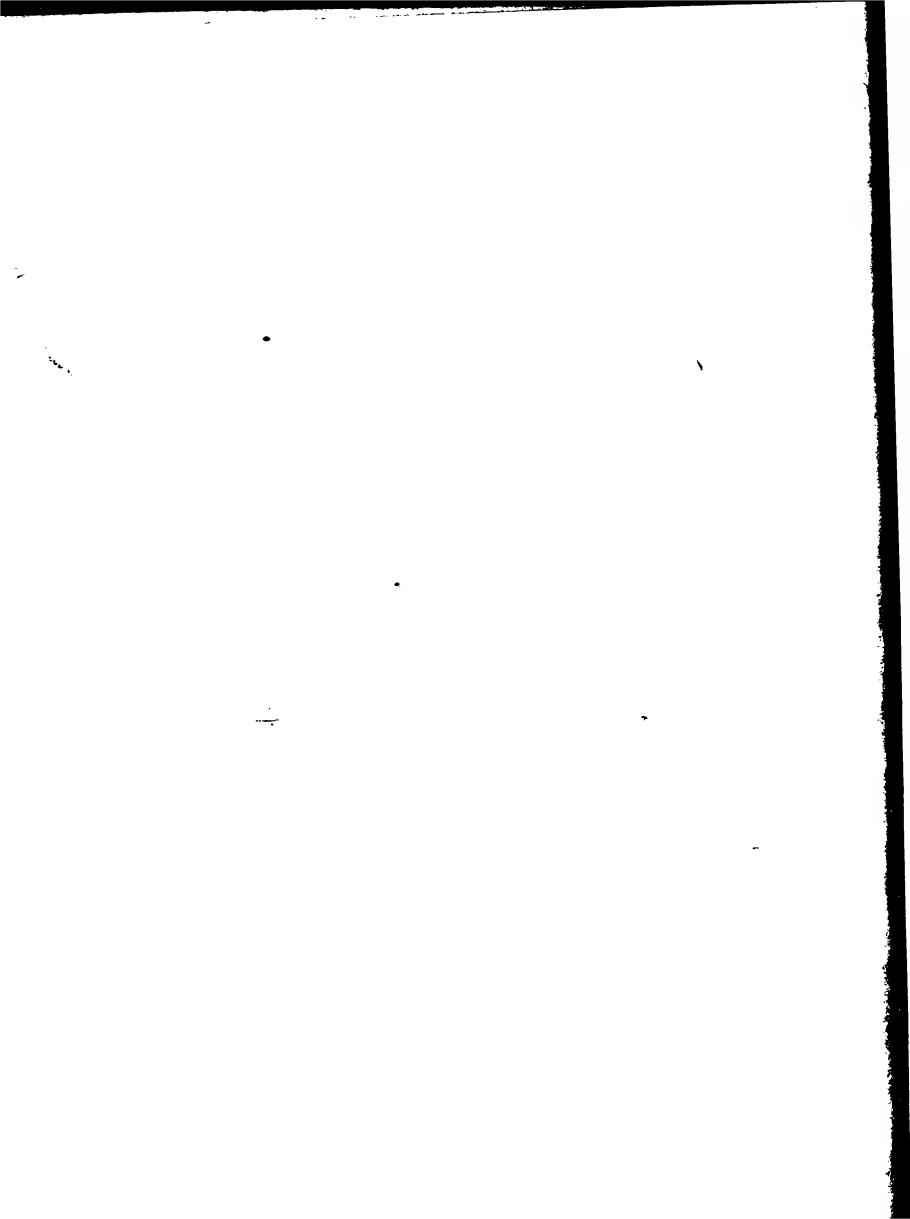
CORNEL SIMIONESCU

Notă asupra ediției

Actuala ediție din teatrul lui Victor Ion Popa apare în două volume. Cel dintâi cuprinde piesele: *Ciuta*, *Mușcata din fereastră*, *Take, Janke și Cădr* (al căror text este reprodus după ediția realizată de Ștefan Cristea: *Teatru* de Victor Ion Popa, 1959, Editura de Stat pentru Literatură și Artă) și *Răzbunarea sufleurului*, după un exemplar manuscris pus la dispoziția redacției de către teatrul „Victor Ion Popa” din Birlad.

Cel de al doilea volum va cuprinde piesele: *Răspntia cea mare*, *Acord familiar*, *Apă vie* ș.a.

Notele din finalul ambelor volume țin seama de profilul colecției „Biblioteca pentru toți”.

CIUTA

P E R S O A N E L E

CARMEN ANTA, 21 ani

ANA ANTA, mătuşa ei, 40 ani

MARIA DOCTOR MICU, 55 ani

EMMA, prietena lui Carmen, 20 ani

OCTAV ŞOIMU, 25 ani

DOCTOR MICU, unchiul său, 60 ani

TACHE VOINEA, prietenul Anei Anta, 25 ani

COSTEA MOCEANU, rentier, 40 ani

ACTUL I

Salonaș bătrinesc la doctor Micu, două intrări. Cald;
vară; după amiază.

SCENA 1

DOCTOR MICU, MARIA — soția lui

DOCTOR MICU (*plimbându-se*): Curios... tare curios! Hm!
Cu inteligența lui, cu cartea lui, și s-ajungă la vîrsta
asta, fără nici o situație... Eu, la vîrsta lui, nici nu ieși-
sem doctor și-mi aveam clientelă... dar clientelă...

MARIA: Dacă ar fi toți ca tine...

DOCTOR MICU: Ia fugi de-aici, madam Micu, cu vorba
asta. Băiatul ăsta are cap. nu glumă. Ce vorbești
dumneata? Unde-l pui, acolo-i, acolo-i șade bine.

MARIA: N-are răbdare.

DOCTOR MICU: Asta da. N-are răbdare. Așa-i. E drept,
n-are. Are diplomă de avocat și nu profesează, are
licență în litere și nu-i place să fie profesor...

MARIA: Are licență în litere?

DOCTOR MICU: Are, madam Micu, cum să nu aibă?

MARIA: Mi se pare că trebuie să mai dea un examen —
ca să-l numească profesor...

DOCTOR MICU: Trebuie, firește că trebuie. Dar examenul e fleac pentru el...

MARIA: Atunci de ce nu-l dă?

DOCTOR MICU: Știu eu? Hm! Nu vrea. Firește că de asta. Nu-i place să fie profesor... Și ce viață frumoasă e să fii profesor, cu orele tale, cu vacanța ta, liniștit, vreme liberă... Bine, bine de tot. Nu-i ca medicina, areargă ziua toată... și când ai ațipit un pic... zbîrnnn, soneria: consult, grav, boală, dracu să le ia. He... de ce n-a avut cine să-mi deschidă capul!... Profesor mă făceam...

MARIA: Leafă mică...

DOCTOR MICU: Că eu mare avere am mai strins... Dacă nu era casa asta bătrînească, moștenită... Dumnezeu știe!... Și-apoi pentru bătrînețe era să string? Dar profesorul își are pensioara lui, regulat. Dar noi? Dacă mă făceam profesor, acum eram pensionar... Îmi luam pensioara în buzunar și băbușca la braț și... Hai la plimbare!... Eh! Frumos! Și-așa... (Pauză.) Iaca am uitat.

MARIA: Ce?

DOCTOR MICU: Am uitat despre ce vorbeam.

MARIA: De pensii.

DOCTOR MICU: Nu, frate, înainte.

MARIA: Când înainte?

DOCTOR MICU: Înainte de a vorbi despre pensii.

MARIA: De asta... de profesori.

DOCTOR MICU: Știu, dar mai înainte.

MARIA: Așa, da... vorbeam de... asta... Iaca am uitat și eu.

DOCTOR MICU: Și doar tu ești tinăără...

MARIA: Ei... tinerețe...

DOCTOR MICU (*izbucind*): Fir-ar al ciorilor!

MARIA: Ce-i, frate?

DOCTOR MICU: Nu-mi aduc aminte și pace!

MARIA: Ce-ți mai faci singe rău? Nu te mai gîndi, și gata...

DOCTOR MICU: Ai dreptate! (*Pauză.*)... Tu ce faci acolo?

MARIA (*care coase de la ridicarea cortinei*): Nu vezi?...

DOCTOR MICU: Lucrezi? Parcă adineauri citeai...

MARIA: Ei... Azi de dimineată am citit...

DOCTOR MICU: Așa? Se poate... Uit, uit grozav... Uite nici acum nu mi-am adus aminte... Și vreau să-mi aduc aminte... și nu pot...

MARIA: Stai, frate, să-ți spun eu... de... de... Moceanu am vorbit.

DOCTOR MICU: De Moceanu?

MARIA: Da, frate, de Costea Moceanu... că vrea să se însoare...

DOCTOR MICU: Aș, de unde... Asta am vorbit-o la masă, cu Octav, (*Sărind.*) de el, frate, așa!

MARIA: Nu ți-am spus eu?

DOCTOR MICU: ...Ce mi-ai spus?

MARIA: Că, de Moceanu...

DOCTOR MICU: Nu, frate, de Octav... Nu spuneam eu că nu vrea să fie profesor?... N-ai spus tu că n-are răbdare?... De el, așa-i... (*Pauză.*) Păcat! Bun băiat!

MARIA: Bun o fi, dar ce-i folosește bunătatea?

DOCTOR MICU: De ce vorbești așa, madam Micu? Parcă eu n-am fost ca el?

MARIA: Ce se potrivește...

DOCTOR MICU: Ba se potrivește, madam Micu... că tot omul are o vreme când socoate că tot ce zboară se mănâncă. Dar pe urmă când vin grijile, vine și cuminenția la cap. Atunci omul se liniștește, de nu-l mai cunoști. Ce vrei? Vine vremea înșurătorii... tot felul de ocupații... nevasta... casa... slujba... -

MARIA: D-apoi griji are și el... Biată mă-sa...

DOCTOR MICU: Mare grijă nu-i... S-o hrănească... Și atîta, că la vîrsta ei, de pe scaun tot n-o s-o mai ridice... Asemenea paralizii își bat joc de toată medicina din lume... Și Octav o știe... Îl doare, cum mă doare și pe mine — că doar ni-i soră —, dar ce să-i facă? În

astfel de împrejurări încrucișezi brațele pe piept și-i aștepți sfârșitul. Și în toată dimineața mulțumești cerului, că ți-a mai fost dat s-o mai vezi trăind încă o zi... Și, slavă Domnului... Octav o îngrijește mai bine decît crezi, din puțînul care-l cîștigă... Nu... nu... n-ai dreptate, madam Micu... E băiat bun!... Nu-l laud că mi-e nepot, nu... e bun... e bun! Să am o fată, i-aș da-o... cu sila i-aș da-o... Să vezi ce mai om aș scoate eu din el.

MARIA: Nu-i bun de însurătoare... Eu nu mi-aș da fata după el... Nu poate să iubească... O nenoroceste...

DOCTOR MICU: Taci din gură, madam Micu, nu mai vorbi, madam Micu!...

MARIA: Iaca, tac... Dar să știi de la mine că nu poate să iubească.

DOCTOR MICU: Și de unde îți vine ideea asta?

MARIA: Cînd te aninî de toate femeile, nu mai poți iubi pe una, dar să fie iubire... ca pe vremea noastră...

DOCTOR MICU: Eee, madam Micu... Pe atunci era altceva... Fiecare vreme cu obiceiurile ei...

MARIA: ...Apoi dragostea de acum...: „Mulți bani ai?“ „Am o căldare.“ „Te iubesc și nu prea-prea.“ „Și mai am o ladă mare.“ „Vino-ncoa, iubita mea...“

DOCTOR MICU (*rizînd*): Ha... ha... ha... Știi că ai haz, madam Micu? Chiar așa-i, zău așa-i... Și zi: „Și mai am o ladă mare“ — „Vino-ncoa, iubita mea“? Ha, ha, ha... Știi că ai haz? Bravo, madam Micu! (*Schimbă.*) Dar Octav nu-i așa... nu. Prea seamănă cu neamul nostru ca să fie ahtiat după avere.

MARIA: Și cu ce are să trăiască? Dacă nu are avere, are să moară de foame și el, și nevasta...

DOCTOR MICU: Aici ai dreptate, madam Micu... Aici ai dreptate. Păcat de el... Mare păcat... (*Pauză.*) Dar oare, dacă ar lua o fată, dar fată, nu glumă, să-l strunească...

MARIA: O bate.

DOCTOR MICU: Eee, Octav?... De... Mai știi? Tot ce se poate... Nu vir mîna în foc... nu... Dar e băiat bun... bun... Păcat că n-am o fată... L-aș ține cu mine și l-aș purta peste tot ca pe un inel scump... Îți mărește prețul cînd te vede lumea cu el... Iaca așa cum e se poate s-o nimerească bine... *(O clipă pe gînduri.)* Știi ceva, madam Micu? Eu bănuiesc ceva...

MARIA: Ce?

DOCTOR MICU: Bănuiesc că i-i dragă nepoata lui madam Anta.

MARIA: Carmen?

DOCTOR MICU: Da...

MARIA: D-apoi se ceartă de cînd se cunosc.

DOCTOR MICU: Se ceartă... Se ceartă... Ei și? Parcă le știi tactica lor? Pe vremea noastră, după o ceartă venea bătaie... acum după ceartă o fi venind sărutare...

MARIA: Apoi, cam așa e...

DOCTOR MICU: Nu-ți spun eu? Și-apoi știm noi ce fac ei între patru ochi?

MARIA: Drept...

DOCTOR MICU: Și-apoi nu vezi ce des vine Carmen pe la noi?

MARIA: M-am gîndit și eu la ei...

DOCTOR MICU: Nu mai spune... Dar eu de cînd...

MARIA: N-ar fi rău... Fată cu parale... Și tot vrea măturașă-sa s-o mărite. Păcat că nu se prea potrivesc... El gureș... ea muță.

DOCTOR MICU: Madam Micu... inima să se potrivească... incolo n-are importanță... Și-apoi mă întorc și altfel. Dacă or fi amîndoi gureși, nu se mai ascultă... Amîndoi vorbesc și nu se înțeleg... Dacă-s muți... iar rău...

MARIA: Da noi cum am fost?

DOCTOR MICU: Ce se potrivește, madam Micu!... Vre-
mea noastră s-a dus... Acum e altfel... Și-apoi, ia să
vorbim drept. Noi n-am fost nici guri sparte, și nici
muți... Nici lipsă, nici prisos... Cum e dat omului văzut
de Dumnezeu... Și-apoi, ia adă-ți aminte, chiar pe
atunci și tot se minuna lumea de potrivirea noastră...
Și erau vremuri...

MARIA: Asta așa-i...

DOCTOR MICU: Și-apoi unde mai pui că... asta... Na...
că i-am uitat numele.

MARIA: Cui?

DOCTOR MICU: Fetei...

MARIA: Fetei?

DOCTOR MICU: Fata de care vorbeam... Nepoata Anei
Anta...

MARIA: Ei da.

DOCTOR MICU: Cum o cheamă?

MARIA: De Carmen mă întrebi?

DOCTOR MICU: Așa, frate... Carmen...

MARIA: Ce-i cu ea?

DOCTOR MICU: Am uitat ce voiam să spun... Uit... uit...
grozav... Meseria asta de doctor... aleargă... aleargă...
ziua și noaptea... consultații... rețete... Mi-au slăbit
memoria grozav...

MARIA: Dacă nu le mai lași...

DOCTOR MICU: Cum să le las? Obicei... cînd aud soneria
am și sărit... Legat să fiu și rup tot... Zvirl ochii la
cuier să văd de mi-i acolo paltonul, pălăria și basto-
nul... și-s gata... Obiceiul... Ce să-i faci. *(Se aude sone-
ria, doctorul sare, se uită la cuier, apoi pornește încet
spre ușă, așteptînd parcă.)* Nu-ți spun eu? Ce să te
odihnești? *(Întră Octav.)*

SCENA 2

DOCTOR MICU, MARIA, OCTAV ȘOIMU

OCTAV: Sărut mîna, mătușico... (*Către doctor.*) Nu e bolnav... De ce te-ai sculat de pe scaun?

DOCTOR MICU: Obiceiul... Cînd aud soneria...

OCTAV: Știu... sai și de-ai fi legat rupi tot... te uiți la cuier... etc., știu.

DOCTOR MICU (*rîzînd*): Salba dracului... Mi-ai prins mișcarea... (*Schimbă tonul.*) De ce te-ai întors așa de curînd?

OCTAV: Nu l-am găsit și i-am lăsat răspuns să vie aici.

DOCTOR MICU: Cine?

OCTAV: Moceanu...

DOCTOR MICU: Moceanu?... (*Un moment.*) A! Moceanu... Da, da, mi-aduc aminte... pentru niște afaceri... nu?

OCTAV: Da...

DOCTOR MICU: Și cum a rămas?

OCTAV: Să vie el aici.

DOCTOR MICU: Nu v-ați înțeles?

OCTAV: Nu l-am găsit acasă.

DOCTOR MICU: Așa, bine zici... că mi-ai spus, uitasem... Va să zică vine el aci... bun... cînd? Astăzi?

OCTAV: Cred că da. Cînd s-o întoarce acasă.

DOCTOR MICU: E dus undeva?

OCTAV: În oraș. M-am întîlnit cu Tache Voinea și mi-a spus că-l văzuse cu cîteva minute înainte...

DOCTOR MICU: A... Bun...

MARIA (*ridicînd capul*): Ce-i cu Tache Voinea?

OCTAV: M-am întîlnit cu el.

MARIA: Parcă auzisem că ți-a spus ceva.

DOCTOR MICU: I-a spus că s-a întîlnit cu Moceanu, cu cîteva minute înainte de a se întîlni cu el.

MARIA: Cu cine?

DOCTOR MICU: Cu Octav.

MARIA: Moceanu?

DOCTOR MICU: Nu, madam Micu... Octav s-a dus să-l întâlnească pe Moceanu și nu l-a găsit acasă și s-a întâlnit cu Tache Voinea, care i-a spus că l-a văzut pe... ăsta... mereu îi uit numele... Cum îi zice, frate?...

OCTAV (*zîmbind*): Voinea.

DOCTOR MICU: Așa, Tache Voinea...

MARIA: Pe cine l-a văzut?

DOCTOR MICU: Nu Tache Voinea. Tache Voinea l-a văzut pe celălalt... cum, Doamne iartă-mă, îi zice? Zi, omule!

MARIA: Cine, frate?

DOCTOR MICU: Dihania ceea care te-a chemat, Octav...

OCTAV (*zîmbind*): Costea Moceanu. (*Marici.*) Înțelegi? Cu Moceanu.

MARIA: Ce-i cu Moceanu?

DOCTOR MICU (*exasperat*): Madam Micu, ai îmbătrinit.

MARIA: N-am auzit ce-ai spus...

DOCTOR MICU: Spune-i tu, Octav.

OCTAV: Trebuia să mă duc la Moceanu, că mă tot chemase de vreo trei ori. M-am dus și nu era acasă. I-am lăsat o carte de vizită cu răspunsul că mă găsește aici pînă diseară, dacă are nevoie. Cînd veneam încoa, peste drum de cafeneaua lui Cărăpeanu, m-am întâlnit cu Tache Voinea și l-am întrebat de Moceanu... Și Tache Voinea mi-a spus că-l văzuse pe Moceanu în trăsură pe la statuia lui Plăvănescu... Moceanu trecuse spre primărie. Asta-i.

DOCTOR MICU: Ai înțeles acum, madam Micu?

MARIA: Acum da.

DOCTOR MICU: Și eu ce ți-am spus?

MARIA: Tu nu mi-ai spus nici de cartea de vizită, nici de Cărăpeanu, nici de Plăvănescu... de unde să înțeleg?

DOCTOR MICU: Așa-i... așa-i... o! Bătrînețel!... Trebuie să spui de cartea de vizită... de...

MARIA: Degeaba te superi, că așa-i...

DOCTOR MICU: Nu mă supăr, madam Micu. nu mă supăr...
Ai dreptate... Dacă nu ți-am spus de statuia lui Plăvănescu. știi, ca să-ți aduci aminte de demult... apoi nu-i chip să înțelegi...

MARIA: Apoi ce să fac dacă am îmbătrinit...

DOCTOR MICU: Cam așa, madam Micu...

MARIA: La casa mea am îmbătrinit...

DOCTOR MICU: Credeam că numai eu uit, dar văd că uiți și tu.

MARIA: Ce uit?

DOCTOR MICU: Uiți că ai îmbătrinit la casa mea...

MARIA: Tu m-ai îmbătrinit.

DOCTOR MICU: Atunci eu ce să mai zic? *(Octav râde.)*
Ba nu zău!

OCTAV: Știți ce? Eu văd că nu vă potriviți. Ar trebui să dați divorț.

DOCTOR MICU: Ha... ha... ha... Auzi, madam Micu?...
Hai să divorțăm... Ha, ha... Vezi cum râde de noi?

MARIA: De tine râde, nu de mine.

DOCTOR MICU: De mine rîzi, Octav?

OCTAV: Dacă mă mai întrebă o dată, plec în oraș...

DOCTOR MICU: Iaca, are dreptate... Așa-i... Vezi, madam Micu? De ce pui băiatul în situații delicate? Madam Micu... *(Maria nu răspunde. Către Octav.)* E supărată... Madam Micu... Miculeaso!

MARIA: Ia lasă-mă în pace.

DOCTOR MICU: Știi cum șade omului mai rău.

MARIA: Apoi de ce mă necăjești?

DOCTOR MICU: *Qui s'aime se taquine...*

MARIA: Rîde băiatul ăsta de noi... Doamne, ești om bătrîn.

DOCTOR MICU: Lasă-l să rîdă... Dar ne împăcăm?... Babușca mea nu se supără. Mă ierți? *(Îi ia mîna.)*

MARIA (*moale*): Lasă-mă să lucrez.

(*Doctorul îi sărută mîna și Maria sărută mîna doctorului. Octav privește cu adîncă simpatie scena asta.*)

DOCTOR MICU: Uite-l ce mirat privește.

OCTAV: Nu mă uitam mirat, mă mișcă.

DOCTOR MICU (*îl ia în brațe și îl sărută*): Ți-am spus eu, madam Micu, că are stofă în el? Vezi? (*Făcîndu-i lui Octav cu degetul.*) Ehe!... trebuie să te însor...

OCTAV (*ride*): Pe mine?

DOCTOR MICU: Nu ride... nu ride... Știu eu ce și dacă ai ști tu că știu și eu, n-ai mai ride...

OCTAV: Eu nu știu ce știi dumneata... dar eu știu că nu știi nimic...

MARIA: Nu-i... s-ar cunoaște...

DOCTOR MICU: Eu zic că este.

MARIA: Nu cred.

DOCTOR MICU (*către Octav*): Este ori nu este?

OCTAV: Ce să fie?

DOCTOR MICU (*arătînd inima*): Așa, din cînd în cînd...

OCTAV (*ride*): Piatră și gheață cu sare...

DOCTOR MICU (*amenințînd cu degetul*): Am să te prind și n-am să te mai cred.

OCTAV: Parcă acum îți pretind să mă crezi?

DOCTOR MICU: Vezi, madam Micu, nu ți-am spus eu? Te-am prins, ștregarule!

OCTAV: Se poate, decît nu prea înțeleg de ce e vorba.

DOCTOR MICU: Ascultă, Octav! Spui drept că nu-nțelegi?

OCTAV: Pe cit pot de drept...

DOCTOR MICU: Nu așa. Ori e drept ori nu e...

OCTAV: E drept...

DOCTOR MICU: Ce spun eu?

OCTAV: E drept că nu înțeleg... Dar eu pot ști precis de ce e vorba.

DOCTOR MICU: Dacă era, mai vorbeam... Dacă nu e, tăcem... (*Soneria dreaptă repetă.*) Nici acum nu mă lasă... E trei. (*Intră Voinea.*)

SCENA 3

MARIA, DOCTOR MICU, OCTAV, TACHE VOINEA

VOINEA: Sărut mîna, madam Micu!... Noroc, doctore! Bună ziua, domnule Octav!... Pentru dumneata am venit. Și numai pentru un moment...

DOCTOR MICU: Dar de ce te grăbești? Mai stai, hai, nu mai face mofturi. Ce treabă ai? Să hoinărești... E cald grozav... Ia stai mai bine aici, să iei o dulceață cu un pahar cu apă să te răcorești și spune băiatului — în tihnă — ce ai de spus... Nu-i așa?

VOINEA: Două vorbe am de spus doar... M-am întilnit cu Moceanu... Îi părea rău că nu era acasă... Nu știu ce afacere a avut la primărie... Și mi-a spus că între trei... trei și jumătate... o să fie aici... Asta-i și nu merită o dulceață...

OCTAV: Dacă s-ar da dulceața după merite... ar rămîne gavanoasele pline...

DOCTOR MICU: Și să crezi că are dreptate... Dar eu tot nu te las... E răcoare aici... Mai o vorbă, două... omorim timpul...

VOINEA: Bine... bine... Vă ascult...

MARIA: Și foarte bine faci...

VOINEA: Împlețiți mereu, madam Micu?

MARIA: Ia, stric și eu niște ață...

DOCTOR MICU: Drept... drept spune...

MARIA: Apoi da... Dacă fac ciorapi pentru tine, nu-i ață stricăta? (*Rîsete.*)

DOCTOR MICU: Hahaha... Și așa zi... e ață stricăta... Bată-te să te bată norocul, madam Micu... (*Lui Voinea.*) Ce mai nou prin tîrg?

MARIA: Ia mai lasă noutățile. O dulceață vrei, domnule Voinea?

VOINEA: Sărut mîna, nu mi-i cald.

MARIA: Apă rece... Nu încape refuz... Cireșe? Caise?

VOINEA: Sărut mina... De oricare, dacă trebuie.

MARIA: Tu vrei, Octave?

VOINEA: Lucrurile dulci nu se refuză. (*Maria pleacă.*)

DOCTOR MICU: Madam Micu... dar pe mine nu mă întrebi?

MARIA: Dulceața e pentru musafiri... nu pentru tine.

OCTAV: Zi că-i musafir și dă-i.

DOCTOR MICU: Așa-i bine. (*Strigă Mariei.*) Caise! (*Lui Voinea.*) Și pe urmă... (*Maria iese.*)

SCENA 4

OCTAV, DOCTOR MICU, VOINEA

VOINEA: Ce? Pe urmă?

DOCTOR MICU: Parcă spunea ceva...

VOINEA: Eu? Nu. M-ai întrebat ce e nou prin oraș.

DOCTOR MICU: Așa da... da... bine zici... Ce mai e nou?

VOINEA: Nimic nou... La ordinea zilei însurătoarea lui Moceanu...

DOCTOR MICU: Că bine zici. (*Dindu-i tabachera.*) Ia o țigară... Ei, spune-mi și mie ce-i cu însurătoarea lui?

VOINEA: Se insoară.

DOCTOR MICU: Na! Asta o știe tot tirgul... Dar cu cine?

VOINEA: Asta nu se știe... (*Octav râde.*) Nu ride. Așa e.

OCTAV: Dar dumneata știi?

VOINEA: Eu nu știu, dar bănuiesc.

OCTAV: Vrei să fii discret.

VOINEA: Spune așa, întrucît el nu și-a formulat cererea.

Hotărîrea e luată însă și nu rămîne decît ca partea a doua să-și dea consimțămîntul.

(*Doctorul și Octav se privesc.*)

DOCTOR MICU: Mmmmda!

OCTAV: Și în situația asta dai sfoară în țară că te însori?

VOINEA: De ce nu?

OCTAV: Trebuie să-l cheme pe cineva Moceanu, ca să se preteze la asemenea lucruri.

VOINEA: Și trebuie să aibă averea lui...

OCTAV: Trăiască hoția...

VOINEA: Nu e cazul!

OCTAV: Aproape.

VOINEA: Apoi dacă ne potrivim la gura lumii...

OCTAV: Să nu ne potrivim și să întrebăm... De unde are averea?

VOINEA: A muncit și a făcut-o.

OCTAV: Știi cum a muncit? A fost vechil la moșia lui Nestor.

VOINEA: Asta n-are nici o importanță.

OCTAV: Ba are, fiindcă Nestor era bătrîn și bolnav; fiindcă avea o nevastă ticăloasă... fiindcă Nestor a murit într-o bună zi și moșia a rămas pe mâinile femeii, o namilă de femeie, bătrînă, urită și fără pic de rușine... Iar în ziua cînd Nestoroaia a murit și au venit rudele la succesiune, au găsit datorii de vreo sută de mii de poliți către Moceanu, iar moșia vindută cu acte în regulă, lui Moceanu. De unde a scos Moceanu două milioane să cumpere moșie de trei mii de hectare? Două milioane, în șase ani, cu muncă cinstită? De vechil? Da!

VOINEA: E! domnule Octav, dacă am sta să le răscolim pe toate.

OCTAV: Dar fără voie le răscolești, cînd vezi că vrea să-ți sară în ochi în orice clipă... Nu mai departe acum, cu înșurătoarea... Ce-a misterele astea? Ce-s notițele din gazete? Ce-i hazul acesta prin toate cafenelele? El n-are nimic de pierdut, dar compromite bietele fete în casa cărora umblă mai des, și-i păcat.

VOINEA: E... Compromite! Tare aș vrea să știu care fată n-ar vrea să fie compromisă în schimbul averii lui Moceanu.

OCTAV: De la dumneata mă așteptam la vorba asta...

VOINEA: Adică ce vrei să spui?

OCTAV: Fiindcă vă știu prieteni, și probabil îl admiri...

VOINEA: Prieteni nu sintem... n-am fost niciodată... dar în orice caz îl admir...

OCTAV: Fiindcă nu poți face altfel... Da... da... fiindcă ești într-un consiliu de administrație la una din băncile lui... fiindcă te are și pe dumneata în mină... cum are pe mulți alții...

VOINEA: Cum te are și pe dumneata...

OCTAV: Pe mine? Glumești! Directorul băncii noastre nu-l poate suferi.

VOINEA: Știu... și totuși nu-i refuză nimic. Vezi, asta-i, domnule Octav, cel iubit și ascultat nu-și simte puterea cum o simte cel ce se știe urit și se poate face ascultat... Ce-i pasă lui Moceanu că-l mirie lumea, cînd nimeni nu cutează să-l muște?...

OCTAV: Oho! Atribui lui Moceanu niște puteri...

VOINEA: Ascultă-mă, domnule Octav, Moceanu e tare... e mai tare decît ni-l închipuim noi... noiăștia care îl admirăm... Gîndește-te la cei viriți în pușcărie de pe urma lui...

OCTAV: Nevinovați...

VOINEA: Tocmai aici se vede puterea lui... S-au împușcat doi din cauza lui...

OCTAV: Și pentru asta îl admiri? Pentru asta să i te închini?

VOINEA: L-am dușmănit și eu... Dar, sub forma celui mai omenos ajutor, mi-a pus gheara-n git și m-a înfrînt...

OCTAV: Și asta cum se cheamă?

VOINEA: Experiență, domnule Octav...

OCTAV: Lipsă de înțelegere a unui om, domnule Voinea...

VOINEA: Ești tinăr, domnule Octav, ești tinăr... N-ai experiență...

OCTAV: N-am, domnule Voinea... n-am... Și dacă e vorba ca această divină experiență să facă și din mine aceea ce a făcut din dumneavoastră, nici nu-mi trebuie s-o

am... Mă mîndresc cu lipsa ei, dacă numai lipsa de experiență mai poate da credința în cinste și dreptate.
DOCTOR MICU (*entuziasmat*): Bravo, Octav, bravo!
VOINEA: Și totuși experiența va veni fără voia dumitale...
Asta e mai trist! (*Intră Maria cu tava cu dulceață.*)

SCENA 5

OCTAV, VOINEA, DOCTOR MICU și MARIA

DOCTOR MICU: Credeam că nu mai vii...
MARIA: Nu știu unde-i slujnica... Își face de cap femeia asta...
M-am dus de am scos eu singură apă din beci.
VOINEA: Cîtă supărare pentru mine, madam Micu.
MARIA: Nici o supărare, domnule Voinea...
DOCTOR MICU (*rizînd*): Ba este o supărare, a lui Octav...
(*Către Octav.*) Și așa zi: Mă mîndresc cu lipsa ei...
MARIA: Dar asta ce mai e?
DOCTOR MICU: Aici era să fie bătaie, de nu veneai, madam Micu.
MARIA: Vai de mine... Și de la ce s-au luat?
DOCTOR MICU: Dela asta... Dela ce v-ați luat, oameni buni?
OCTAV: Moceanu...
DOCTOR MICU: Ia te uită la Octav, ce supărat e... sar scînteii din el... Mă Octave, de ce nu faci tu avocatură?
OCTAV: Mai bine salahor...
DOCTOR MICU: Nu-i place... Ce să-i faci? Nu vrea? Nu vrea...
VOINEA (*punînd paharul*): Sărut mîna!
MARIA: Pentru puțin!... Ia, Octav... (*Doctorului.*) Tu aștepți poște?
DOCTOR MICU: Nici vorbă...
MARIA: Apoi, așteaptă. Domnule Voinea, ce mai face madam Anta?
VOINEA: Bine.
MARIA: Carmen?

VOINEA: Ca totdeauna, tăcută...

OCTAV: Nu mai vin azi pe la noi?

VOINEA: Nu mi-au spus.

MARIA (*doctorului*): Tu nu vrei să iei duleață?

DOCTOR MICU: Aștept să mă poțesteți.

MARIA: Iei, ori nu?

DOCTOR MICU: Dacă nu mă poțesteți, nu iei.

MARIA: O duc.

DOCTOR MICU: Du-o...

MARIA (*zimbînd moale*): Haide, ia!

DOCTOR MICU (*o bate încet peste obrăz*): Băbușca mea...
(*Ia dulceața.*)

VOINEA (*se uită la ceas*): Trei și jumătate... mă duc și eu.

MARIA: Mai stai, poate vine și madam Anta.

VOINEA: La patru trebuie să fiu la primărie... Îmi pare rău...
dar cum nu sîntem peste lume... mai dau eu pe aici...
Sărut mina, madam Micu!

MARIA: Stai să te conduc, să-ți deschid ușa...

VOINEA: La revedere, doctore...

DOCTOR MICU: La revedere...

VOINEA: Bună ziua, domnule Octav! Și crede-mă că viața
învăță mai mult decît cărțile.

OCTAV (*luîndu-i mîna*): Depinde dacă omul a învățat să
citească sau nu...

DOCTOR MICU: Ha, ha... Asta-i bună... (*Maria și Voinea
ies.*)

SCENA 6

DOCTOR MICU, OCTAV

DOCTOR MICU: Și zi: Dacă a învățat să citească, ori nu...
Ha, ha. Nu-l cruți deloc... Bine... tare bine... Nu-l
ierți... Urit l-ai șfichiuit!

OCTAV: Un netrebnic!

DOCTOR MICU: Asta așa e... Drept...

OCTAV: Mă mir că are curajul să-și arate nasul în lume,
- cînd îl știe toată lumea cine e...

DOCTOR MICU: Iaca are... și vine...

OCTAV: Bine ați face să-i închideți ușa în nas.

DOCTOR MICU: Acum nu se mai poate...

OCTAV: Și de ce nu?

DOCTOR MICU: De ce, de ce... Să mă întreb de ce n-am
făcut așa cînd mi-a intrat întii în casă... Îți răspund: Întii
nu-l știam ce fel de om e, și al doilea, nu era în situația
asta de astăzi. Pe atunci Grigore Anta trăia. Asta era un
fel de secretar al lui... Anta... să tot fi avut patruzeci
de ani; nevastă-sa douăzeci și cinci, douăzeci și opt...
Ticălosul ăsta douăzeci și cinci... Și era modest și cumin-
te... Cefăcea el, ce dregă... că Anta îl lăuda pe toate dru-
murile... Anta a murit acum șase-șapte ani... Să-l dau
afară cît trăia Anta? Nu se putea... Și-apoi nu era să
mă iau după zvonuri... Acum știu... văd... sint convins...
Dar ce vrei tu să fac? Să-l dai afară? Bine... Îl dai...
Dar asta înseamnă c-o dai afară și pe amanta lui, Ana
Anta... și o dai și pe nepoată-sa, Carmen... nu se poate...
Vezi și tu că nu se poate...

OCTAV: Dar cel puțin... lăsați-l să se ducă... nu-l mai im-
biați atîta să stea...

DOCTOR MICU: Și de ce te-ai supărat așa pe el? Parcă ți-ar
fi făcut ție vreun rău!...

OCTAV: Mie? Ce rău?

DOCTOR MICU: Zic și eu... Ootave dragă... Și madam Micu...
și eu sintem oameni vechi, cu apucături bătrînești...
Dușman să-ți fie... ți-a intrat în casă, îl pui pe scaun
și-i dai o dulceată ori o cafea. Ce vrei? Obicei... Și apoi
cînd de mic copil am învățat că ori de cîte ori un musafir
vrea să plece, trebuie să-l mai ții, cînd zice el: „Plec“...
o viață întregă ai răspuns: „Mai stai“... Ce vrei tu?
Asta ți intră în urechi; e pe buze... Spui mecanic, cum
spui cuvintele din cîntece, fără să te gîndești... Obicei
păcătos... O fi... dar să mă dezbar tocmai acum de el?

Și eu care uit așa de repede?... (*Octav zîmbește.*) De ce zîmbești?

OCTAV: Ce nesfirșită bunătate... Cum vă învidiez...

DOCTOR MICU: Eeee! vorbește încet!... Să nu te audă cineva... Azi asta se cheamă prostie...

OCTAV: Pentru Voinea...

DOCTOR MICU: Știu eu că pentru tine nu-i prostie... că tu o înțelegi. (*Dă din cap mulțumit.*)

OCTAV: Ce-i?

DOCTOR MICU: Îmi pare rău că v-ați născut în vremea asta...

OCTAV: V-ați născut?

DOCTOR MICU: Da... V-ați născut... Tu și Carmen.

OCTAV: Eu și Carmen? De ce eu și Carmen?

DOCTOR MICU: Semănați.

OCTAV: Eu cu Carmen?

DOCTOR MICU: Da... da... ascultă-mă... Sînteți mîndri și înțelegători. Sînteți buni și nu vă mai poate atinge bunătatea... O respectați... Și, vezi tu, asta-i mare lucru... Că ea-i tăcută... Doamne! Cînd rămii fără mamă și fără tată, la vîrsta cînd începi a simți nevoia de părinți, e mare lucru dacă nu te prăbușești... Și apoi cînd încapi într-o casă ca a Anei Anta... Să-i vezi amantul în orice clipă... cînd ai spectacole de astea... ori te faci o desfriată dacă ți-e singele rău, ori te închizi în tine și cugeți... și taci și rabzi... Asta-i Carmen!

OCTAV: Da, și eu tot așa o văd.

DOCTOR MICU: Și nu te mișcă transformarea asta? Nu?

OCTAV: Cum nu m-ar mișca?

DOCTOR MICU: Ca frunza de salcîm, ori ca floarea de pădîie de se strînge de teama nopții, să nu-și piardă rostul ei în lume...

OCTAV: Foarte drept... Biata fată...

DOCTOR MICU: Biata fată... și numai atît... (*Schimbă.*) Sîntem bărbați amîndoi, sîntem singuri... spune-mi drept... Cînd te-am întregat de față cu madam Micu, știu c-ai mințit... Înțeleg. Acum spune-mi.

OCTAV: De ce întrebarea asta?

DOCTOR MICU: Fiindcă prea te-ai supărat pe Voinea, și
prea ai înțeles repede că Moceanu vrea s-o ia pe Carmen.

OCTAV: Bine... Dar...

DOCTOR MICU: Uită-te în ochii mei... Hai, băiatule...
spune... se înșală bătrînul? (*Octav pleacă încet ochii.*
Doctorul Micu, închizînd ochii mulțumit.) Bravo,
băiatule... bravo... da... da... se întoarce tinerețea.

OCTAV: Unchiule...

DOCTOR MICU: Se întoarce tinerețea în mine... Uite, mă
văd tînăr, cu visuri multe... ca tine... și o văd pe madam
Micu... frumoasă... bună... liniștită... cu cozile pe spate...
Doamne... parcă a fost ieri... Și luni de zile nu ne-am
spus o vorbă... Frumoasă e viața, Octav... frumoasă.
(*Veseli.*) Se întoarce tinerețea, Octav... se-ntoarce...
Lăsați-ne și pe noi să ne încălzim la primăvara voastră...
să vă vedem împlinind visurile care nouă ne-au rămas
neîndeplinite... și crede-mă, Octav... Fericirea voastră
n-o să aibă cîine mai credincios... (*Apucîndu-i mîna.*)
Așa, băiatul meu! (*Intră Maria.*)

SCENA 7

DOCTOR MICU, OCTAV, MARIA

MARIA (*văzîndu-i*): V-ați apucat de dragoste?

DOCTOR MICU: Da... da... madam Micu... facem dragoste...

MARIA: Rău lucru bătrînețea... D-apoi nu vă mai las sin-
guri...

DOCTOR MICU: Așa-i... ai ajuns geloasă...

MARIA: Ei, dacă-i pe aceea... stai că te spui eu... Octav!
Știi tu ce spunea moșnegăria asta adineauri? Îi pare
rău că nu are o fată să ți-o lege de git.

DOCTOR MICU: O fată... a mea... adică din păcate a noas-
tră... dar... dar... îmi pare rău că n-o am... că aș da-o...

OCTAV (*mișcat*): Unchiule...

MARIA: Nelegiuților... Adică... ce mai vorbesc eu de clacă... În neamul-vostru s-au întâmplat multe de astea...

DOCTOR MICU: Da... da, așa a fost... fiindcă am fost legați de pământul ăsta. Ne-am iubit târgul în care ne-am deschis ochii, ne-am iubit ulițele și casele bătrânești... și n-am vrut să ieșim din ele... Iar neveste din alte locuri n-aveam nevoie să aducem... Aveam destule fete frumoase aici... destule fete bune... Le știau părinții... De ce era să alergi în alte părți?... Să dibuiești un noroc străin, pe câtă vreme aveai norocul aici... Nu... madam Micu, tot neamul meu, ca și al tău de altfel — că și al tău tot așa a fost — n-a dat vrabia din mină pentru cioara din gard... Și dacă se întâmplă de se iubeau văr cu văr, nu era vina lor că se iubeau și nici nu era vina lor că erau neamuri... Într-o vreme, în târgul ăsta, nu găseai doi oameni să nu fie neamuri... doar venetici... Și așa am fost noi blestemați să închidem ochii aici. Fiindcă în locul în care ne-am născut, pesemne că și țarina își are sufletul ei... Ai zvintat-o cu degetele când erai micuț... ai scurmat-o cu plugul când erai în vlagă... Te cunoaște... te iubește... și te cheamă... Pe mormint ți se lasă mai ușoară... Da... da... și Octav ar fi putut face greșeala asta, să ia o fată din neamul lui, dacă ar fi fost nevoie s-o facă. că și el e menit să moară aici unde s-a născut, așa cum i-a spus-o tată-său, pe patul morții... cum am să i-o spun și eu... cum ai să-i spui și tu... Și apoi, din neamul nostru, atît mai rămîne... Octav... atît... Octav... Că trist lucru este, madam Micu, să știi că mori și că nu are cine pune o floare pe mormintul tău... Vezi? Și de asta îmi pare rău că n-am avut o fată... Eh... în sfîrșit... Fată tot găsesc eu... Măcar că tu n-ai fost vrednică... madam Micu... Tot găsesc eu fată... Și am să i-o dau... dacă n-o lua-o el... și dacă n-o veni ea singură... (*Ducîndu-se la madam Micu.*) Da, madam

Micu... da... sînt mulțumit... Madam Micu, dorința cea mare s-a împlinit... Avem și fata... Și Octav are... *(un gest)* o să aibă. *(Către Octav.)* Drumu-i bun, Octav... Calcă-l voinicеște... *(Toți sînt mișcați. Soneria.)*

MARIA: Da... să mă duc să deschis... *(Iese.)*

DOCTOR MICU: Ai văzut-o? Așa ne amеțește întinerirea... Aș fi fericit, Octav, dacă tinerețea ta ar avea în clipa asta atîta soare cît are bătrînețea mea... *(Întră Moceanu.)*

SCENA 8

OCTAV, DOCTOR MICU, COSTEA MOCEANU

MOCEANU: Salutare, doctore! *(Îi dă mîna.)* Salutare, tinerele... *(Îi face un salut cu mîna lui Octav.)* Îmi pare rău că nu eram acasă...

OCTAV: Nu face nimic... Am făcut o plimbare.

MOCEANU: Nu-mi pare rău că ai făcut dumneata un drum... poți fi bine despăgubit... Dar îmi pare rău că mai pierd cîteva minute... Și cîteva minute e lucru mare la un om cu afacerile mele... E... apoi e patru fără un sfert... la patru trebuie să fîu la Georgescu la administrație... necazuri... m-a încărcat la foncieră... Așa-s afacerile... Ce să-i faci? Cînd te văd așa de liniștit, doctore, îmi pare rău că nu m-am făcut și eu doctor... Parol... Nu mai aveam atîta bătaie de cap... Te duci la un bolnav, doi, stai un sfert de ceas, scrii două prafuri, iei plata și sănătate! La mine e altfel... Alergătură... alergătură... și iar alergătură... Mi-am comandat un automobil că nu mai este chip... Îmi omor caii și-i păcat... caii de zece mii de lei... Rasă pursînge, să-i scoti la reformă în două-trei luni de zile... Nu face... Ei... tinere... să stăm de vorbă...

DOCTOR MICU: Atunci eu vă las... (*O privire de înțelegere către Octav.*)

MOCEANU: Salutare, doctore, salutare!...
(*Doctor Micu iese.*)

SCENA 9

OCTAV, MOCEANU

MOCEANU: Bine că ți-am dat de urmă odată... Ei, tinere, spune-mi drept, vrei să câștigi parale, ori nu? Hai?

OCTAV: Îți garantez că da...

MOCEANU: Măninci calule ovăz? Ha, ha, ha... Uite ce-i... Mi-am pus în gînd să-ți aranjez o situație ca la un prieten... Ești băiat deștept, prezentabil, carte știi, tînăr ești... în afîrșit... dacă vrei să te ții de treabă... te faci om...

OCTAV: Sint foarte mișcat de atenția ce mi-o dai... Mă miră chiar...

MOCEANU: Să-mi mulțumești la urmă... e mai sănătos... Uite ce-i... Am nevoie de un om de încredere, pentru afacerile mele... Am început fabrica, vreau să fac alta, și n-am vreme să mă ocup... Îmi trebuie unul să mă înlocuiască... Sint chestiuni cu totul grabnice și mi-am pus ochii pe dumneata.

OCTAV: Și de ce tocmai pe mine?

MOCEANU: Fiindcă mi-ești simpatic și îmi inspiri încredere... Costea Moceanu nu culege! alege! Ar trebui să fii încintat... Și apoi te plătesc împărătește!

OCTAV: În principiu admit!

MOCEANU: Ei, bravo! Nu m-am înșelat! Cred că avem să facem treabă bună împreună. Facem angajamentul și terminăm...

OCTAV: Cînd asta?

MOCEANU: Chiar și azi de se poate...

OCTAV: Și dacă nu pot acum?

MOCEANU: Bine. Mîine... Chiar poimîine...

OCTAV: Vezi că, așa de repede, nu pot eu.

MOCEANU: Ei, drăcia dracului... și am afaceri urgente... grozav de urgente... Înțelegi că, altfel, nu m-aș grăbi... Uite, voiam să te trimit în străinătate, pentru cîteva luni... Un voiaj minunat și pe gratis... Nu-ți suride?

OCTAV (*înțelegînd*): A! În străinătate? Îmi pare foarte rău, dar mi-i imposibil...

MOCEANU: Pot amîna maximum patru zile... E tot ce pot să fac. Crede-mă.

OCTAV: Nu mă îndoiesc de asta... Îmi pare foarte rău, dar nu pot. Îmi sînt absolut necesare cel puțin două luni...

MOCEANU: Oooo! Nici gînd... nici gînd... Ar însemna să pierd milioane. Dar ce te poate opri? Ce poate fi așa de grozav?

OCTAV: Sînt chestiuni de familie care mă țin legat... În nici un caz nu pot primi o slujbă — de alergătură în toată lumea... Chiar dacă ar fi să facem vreun angajament... Știi și dumneata... Mama bolnavă...

MOCEANU: Ei... tinere, tinere... dacă ne-am gîndi la toate... ce ar mai fi? (*Mușcîndu-și buzele.*) Ascultă, tinere, eu te las să te gîndești pînă mîine...

OCTAV: Același răspuns... peste două luni...

MOCEANU: Va să zică e serios? Îmi pierd toate iluziile... Ce naiba? Parcă ai fi copil... A nu... e glumă... (*Mîșcare la Octav.*) Și eu care voiam să te numesc în consiliul de administrație la bancă... Va să zică, hotărit?

OCTAV: Nu pot primi...

MOCEANU: Îmi pare grozav de rău... Aveam foarte multă încredere în dumneata. Văd că o să fiu nevoit să numesc pe altul... La urma urmei, nici Vasilian, avocatul, nu e băiat rău...

OCTAV: E foarte bun și muncitor... și foarte cinstit... E o alegere bună...

MOCEANU: Totuși nu pricep eu bine... Îmi pare că glumești... Te știu băiat inteligent și cred că-ți înțelegi interesul... Așa e mai bine... Te las pe mine... Nici nu mai discut acum... Gîndește-te bine și pe urmă să răspunzi... Vezi ce mult țin eu să te fac om? Așa încît s-a hotărit: viu mine după răspuns.

OCTAV: Domnule Moceanu, răspunsul meu e dat.
(*Pauză. Spionare reciprocă.*)

MOCEANU: Nu te grăbi ca să n-ai prilej să-ți pară rău. La urma urmei, am să fac ca ăla cu ursul, cînd l-a dus la miere... E rușine să refuzi asemenea situație... Gîndește-te bine. Să știi că eu viu mine.

OCTAV: Ești liber... Dar vîi degeaba... (*Spionare reciprocă.*)

MOCEANU: A! Voiam să-ți spun ceva și nu-mi aduc aminte... A! Da... Ai făcut vreo șotie la bancă? Că directorul băncii îmi spunea că are de gînd să te concedieze... I-am spus eu că-i păcat să te lase pe drumuri... Am stăruit, dar era cam pornit...

OCTAV: Ce înseamnă asta? Nu știu nimic...

MOCEANU: Lasă că mergem mine amîndoi pe la bancă... să vorbesc eu... dar gîndește-te bine pînă atunci la chestia noastră Poate n-o să mai ai nevoie de banca lor... (*Se aud glasuri.*) Asta pare vocea Anei Anta... Nu?

OCTAV: Se poate...

MOCEANU: Ce zici de nepoată-sa? (*Cu intenție.*) Frumoasă fată... Nu? Mulți ochi curg după dînsa și cine știe cine o avea parte...

OCTAV: Cred că am terminat, domnule Moceanu...

MOCEANU: Eu cred că abia am început... Așa că mine ne vedem... Ce dracu? Cred că-ți cunoști interesul.

OCTAV: Da... Mi se pare că-l cunosc. (*Intră doctorul Micu.*)

SCENA 10

OCTAV, MOCEANU, DOCTOR MICU

DOCTOR MICU: Mă iertați... numai o clipă... să iau cheile de la dulap... nu vă deranjați...

MOCEANU: Nici un deranj, doctore... am terminat.

DOCTOR MICU: Ei, bravo! Bun!

MOCEANU: Nici bravo, nici bun... că n-am făcut încă nici o afacere...

DOCTOR MICU: Cum asta?

MOCEANU: Tinărul nu are nevoie de parale și dă cu piciorul norocului.

DOCTOR MICU: Cum se poate, Octav?

MOCEANU: Lasă-l, doctore dragă, că vine el la cărarea cea bună, n-ai grijă... (*Schimbă tonul.*) Dar ia ascultă, doctore, a venit madam Anta? (*Se aude glasul Marici strigând:* „Micule, ai găsit cheile?“)

DOCTOR MICU (*sare strigând*): A venit... (*Lui Moceanu.*) Da, le-am găsit!

MOCEANU: Cum?

DOCTOR MICU: Ce-ai spus?

MOCEANU: Nimic... Te întrebam dacă a venit madam Anta.

DOCTOR MICU: Da, a venit. (*Viră cheile în buzunar.*)

MOCEANU: Și domnișoara Carmen?

DOCTOR MICU: Și Carmen... Și va să zică n-ați făcut nici o afacere?

MOCEANU: Astea să le văd și eu?

DOCTOR MICU: Ce? Afacerile?

MOCEANU: Nu, doctore, pe madam Anta...

DOCTOR MICU: A! așa-i, bine zici, că de asta vorbeam... (*Intră Maria.*)

SCENA 11

ACEIAȘI, MARIA, *intră* apoi ANA ANTA și CARMEN ANTA

MARIA: Da hai odată!

DOCTOR MICU: Iacătă-le! (*Se caută în buzunar, nu găsește și uită de chei.*)

MARIA: Mă ierți că v-am întrerupt, domnule Moceanu.

MOCEANU: Am terminat.

MARIA: Atunci să trecem aici...

DOCTOR MICU (*lingă Octav, încet*): Ce-a fost, Octav?

MARIA (*strigînd*): Ano! hai în salonaș, Carmen...

(*Intră Ana cu Carmen.*)

OCTAV (*doctorului, încet*): Avea chef să mă trimită în străinătate... ca să mă ție departe de aici...

DOCTOR MICU (*lui Octav, încet*): Și în timpul ăsta el să facă ce-o face și să ia fata... Auzi?... ticălosul! Bravo, Octav!

ANA ANTA (*afabilă*): Al! Bună ziua, domnule Moceanu, ce mai faci? Nu te-am văzut de un car de ani... Se poate să nu te mai arăți?

MOCEANU: Afaceri... Sărut minușitele, domnișoară Carmen... Ce mai faceți? (*Carmen face un gest.*)

MARIA: Am auzit că te însori, domnule Moceanu.

MOCEANU: Așa-i c-ați auzit? Ha, ha, ha! Și eu am auzit...

Dar cine știe? Se poate... Madam Anta, ce zici?

ANA ANTA (*zîmbind*): Ce să zic? Dumneata hotărăști, bărbat, avere.

MOCEANU: Asta așa-i, nici vorbă.

DOCTOR MICU: Va să zică e hotărit?

MOCEANU: Mi se pare...

DOCTOR MICU: Misterios?

ANA ANTA: Se hotărăște curînd. (*Octav tresare.*)

MOCEANU (*zîmbind*): Cred și eu... (*Se aude soneria.*)

DOCTOR MICU (*sărînd*): Ei, drăcia dracului... Poftim.

MARIA: Și servitoarea nu-i acasă... (*Iese.*)

DOCTOR MICU: Mă viră în boală soneria asta... Am s-o stric. (*Risete. Trecînd pe lângă Octav.*) Ai auzit?

OCTAV: Ce-i de făcut?

DOCTOR MICU: Să mă aștepți să vorbim... (*Maria intră.*)

MARIA: Micule, o vizită pe bulevard...

DOCTOR MICU: Nu ți-am spus eu? (*Se îmbracă.*)

MOCEANU: Hai cu trăsura mea...

ANA ANTA: Aș merge și eu pînă în oraș... (*Lui Moceanu.*)
Mă iei?

MOCEANU: Cu plăcere. Domnișoara Carmen nu merge?

CARMEN: Acum viu din oraș.

MARIA: Pe fată să mi-o lăsați aici... Vreau să am cu cine schimba o vorbă.

DOCTOR MICU (*că pălăria în cap*): Uit ceva și nu știu ce... Pălăria... bastonul, ce dracu uit?

MARIA: Așa-i... Mi-ai dat cheile?

DOCTOR MICU: Parcă ți le-am dat...

MARIA: Visezi?

DOCTOR MICU: Nu-s pe masă? Nu știu unde-s...

MARIA: Trebuie să fie în buzunar...

DOCTOR MICU: Nu-s la mine.

MARIA: Caută-le, omule!

DOCTOR MICU (*se bate pe buzunar*): Nu-s, madam Micu.

MARIA: Ce sună acolo?

DOCTOR MICU: Știu eu?... Nu se poate... (*Scoate cheile.*)

Uite cheile... cînd dracu le-am pus eu în buzunar?

Uit, uit grozav. (*Soneria.*) Poftim! Mergem? (*Îl vede pe Octav.*) Ce-i cu tine?

OCTAV (*încet*): Mi se pare că ticălosul ăsta vrea să mă scoată de la bancă.

DOCTOR MICU: Ce vorbești?

ANA ANTA: Haidem, la revedere!

OCTAV (*doctorului*): Treci pe la bancă neapărat. Ești prieten cu directorul...

DOCTOR MICU: Nici vorbă...

ANA ANTA: Te găsesc aici, Carmen...

MOCEANU: Sărut minușitele, domnișoară Carmen, și să auzim de bine... Salutare, tinere... și nu uita: trec mîine... O să mergem mîine și pe la bancă... Ar fi păcat să te lase pe drumuri... Haide, doctore.

DOCTOR MICU (*uitîndu-se țintă la el*): Nu, eu nu mai merg cu trăsura dumitale... Merg pe jos... Am treabă la Vădul... la bancă... Trebuie să vorbesc cu directorul...

MOCEANU: A! foarte bine... merg și eu atunci... Tocmai că i-am spus... M-a mirat și pe mine... Mergem... nu?

DOCTOR MICU: Îmi pare bine că te-a mirat... Decît pe mine nu mă miră și prefer să merg pe jos.

MOCEANU: Salutare atunci! O să ne vedem la bancă.
(*Iese.*)

DOCTOR MICU: Bună ziua, Octav! Bună ziua, Carmen!
N-ai grijă... Eu ies pe din dos... (*Iese.*)

SCENA 12

OCTAV, CARMEN, apoi MARIA

(*Octav își trece mîna peste față.*)

MARIA (*intrînd*): Doctorul a ieșit pe din dos? Dar ce l-a apucat? Dar tu de ce te-ai posomorît așa?

OCTAV: M-a supărat ticălosul ăsta de Moceanu, cu afacerile lui...

MARIA: Poi... afacerile lui nu le știi? Dar tu de ce te superi?

OCTAV: Fiîndcă... (*Dă din umeri. Carmen rîde.*) Dumeata rizi...

CARMEN: De simpatie...

OCTAV: Simpatie?

CARMEN: Mie mi-s simpatici oamenii care nu știu ce vor...

OCTAV: Mulțumesc.

MARIA (*rizînd*): Hai, certați-vă, bată-vă norocul de copii... să vă las să vă ciondăniți, că am treabă. Cînd o fi să ajungeți la bătaie să mă chemați... Auziți? (*Iese.*)

SCENA 13

OCTAV, CARMEN

(*Pauză grea... schimbare totală de atitudine și ton.*)

CARMEN: De ce ești supărat?

OCTAV (*ezită, apoi rece*): Am spus o dată.

CARMEN (*liniștită, convinsă*): Ai mințit... (*Octav se întoarce brusc.*) Mie poți să-mi spui... Spune...

OCTAV: Carmen!

CARMEN: Pe nume?

OCTAV: Iartă-mă — fără să vreau. Poate am înțeles greșit, dar te rog... te rog mult... stai și ascultă-mă...

CARMEN: Dar ce înseamnă aerul ăsta... tonul ăsta? Te vād ăstăzi cum nu te-am văzut niciodată, și fiindcă prin ochii dumitale privește un om pe care nu-l cunosc, ar fi mai bine dacă aș refuza să-l ascult...

OCTAV: Dar cel mai adevărat privește acum...

CARMEN: De ce te dărimi? Asta n-o cred... nu vreau s-o cred... Ar însemna să plec de aici... și să nu ne mai vedem niciodată... De ce te minți?

OCTAV: Nu mă mint... Eu sint...

CARMEN: De ce să mă rănești? Aveam o credință... lasă-mă cu dinsa... Să nu sfărîmi niciodată aceea ce nu poți clădi...

OCTAV: Ce vrei să spui?

CARMEN: Că știu ce spun. (*Vrea să plece.*)

OCTAV: Nu te las. De cîtăva vreme, m-a cuprins o teamă neînțeleasă, mă frămîntă, mă doare și trebuie să-i dau un sfîrșit... Depinde de dumneata...

CARMEN: Încă mai depinde de mine?

OCTAV: Veșnic...

CARMEN: De ce cauți ajutor care te poate umili?

OCTAV: Dar am nevoie de el...

CARMEN: Ți-am dat oceanul... Corăbii de fier plutesc
deasupra și o ginganie omenească se duce la fund.
Fii tare... luptă... Doamne... Doamne... va să zică
nu înțelegi nimic din tot ce-ți spun eu?

OCTAV: Mă chinuiesc vorbele astea... nu mai pot trăi cu
ele... întinde-mi mina, ori apasă-mă la fund.

CARMEN: Și tot de la mine ceri?

OCTAV: Dar nu înțelegi?... *(Se oprește.)*

CARMEN: Ce să înțeleg?

OCTAV: Că de zece luni de zile clocotesc, mă înăbuș...
Zece luni m-am stăpinit să nu țin... Am răbdat...
mi-am mușcat gura să nu vorbesc.

CARMEN: Mai mușcă o dată...

OCTAV: Nu mai pot... în trupul meu sălășluiește altul...
Cine l-a adus? Cine l-a crescut? Spune-mi dacă știi...
și dacă o știi, spune-mi pentru ce l-a crescut? A mo-
delat în sufletul meu ce a vrut.

CARMEN: A dezbrăcat de haina deprinderilor pe omul
ce-l purtai... A crezut cel puțin... c-o poate face...

OCTAV: Și pentru ce?

CARMEN: Pentru ce? Mă mai întrebi pentru ce?

OCTAV: Da! Pentru ce? Pentru ce mi-ai umplut ființa
de chinuitoare amintiri când nu vrei să-mi dai un
sprijin vieții? Că fiecare gest... fiecare vorbă...

CARMEN: Destul, te rog...

OCTAV: De ce nu vrei să înțelegi că fără să vreau îmi clo-
cotește pe buze.

CARMEN: Tac!

OCTAV: Mă innebunește...

CARMEN: Tac!

OCTAV: Ori ucide nemilos...

CARMEN: Taci!

OCTAV: Vorba asta pe care trebuie să ți-o spun.

CARMEN: Taci!

OCTAV: Trebuie să fii a mea...

CARMEN: Taci! Taci!

OCTAV: Căci te iubesc!...

CARMEN (*cu durere, amar, revoltă*): Dobitocule! (*Pleacă.*)

C O R T I N A

ACTUL II

SCENA 1

ANA ANTA, TACHE VOINEA

ANA ANTA: ... Atunci?

VOINEA: Del! Știu eu? Dacă tu nu vrei?...

ANA ANTA: Ce să vreau, pentru Dumnezeu?

VOINEA: Să vrei odată să pui boului mina în coarne...
Dar așa te-am știut o viață întreagă: moale și fără
voință, vlagă...

ANA ANTA: Dar e vorba de averea ei...

VOINEA: Averea ei... iar averea ei... dar ce-mi pasă mie de
averea ei...

ANA ANTA: Tie nu ți-o fi pășind... dar eu care îi sînt tutoare.

VOINEA: Apoi dacă ne-om poticni de toate fleacurile...

ANA ANTA: Fleacuri?

VOINEA: Mă rog, mă rog... Dar asta ai putea-o tu lămuri
la vremea ei. Acum e vorba de a ta, de casa ta, de vie...

ANA ANTA: La urma urmei, le vînd...

VOINEA (*brusc*): Ce să vinzi? Și cu ce rămiți? Ba nu zău,
fă-o și pe asta, dacă vrei să nu mă mai vezi...

ANA ANTA: Dar, Tache dragă, ce pot face? Ce?

VOINEA: Ia scutur-o puțin, să-i mai treacă amețeala amo-
rului...

ANA ANTA: Ei amor!... Biata fată nici nu s-o fi gîndind...

VOINEA: Lasă că-ți arăt eu cum nu se gîndește... Dar... ce
vorbesc eu de-a surda. Tu n-ai vlagă în tine să-i spui
„Du-te mai încolo“.

ANA ANTA (*muștrătoare*): Tache!

VOINEA: Ce Tache? Ba nu zău, ai ajuns să-i porți frica...
Și ca ce? Fiindcă toată ziua stă cu nasul în cărți și
nu-i scoți cuvântul din gură nici cu cleștele? Ei, drăciel!
Parcă ea ți-ar fi tutoare... Ce dai din cap? Așa e cum
spun eu... De-aș fi eu în locul tău, ai vedea ce repede
aș aranja lucrurile... Eu n-aș pierde vremea cu discu-
țiile... Dar tu... tu tremuri...

ANA ANTA: Ci sfârșește, pentru Dumnezeu, că nu-s de vină
eu dacă am ajuns aici...

VOINEA (*scurt*): Dar cine?... Nu cumva sînt eu de vină?

ANA ANTA (*moale*): Nu zic asta, dragă Tache... n-am
avut noroc... Tu ai făcut ce ai putut... ai alergat,
te-ai străduit... dar... dacă n-am avut noroc...

VOINEA: N-ai avut noroc?... Norocul și-l face omul cu
mina... Dar pentru asta trebuie să fii om, nu... de-alde
tine...

ANA ANTA: De ce vorbești așa?...

VOINEA: Ba bine că n-oi vorbi... Ia adă-ți aminte cînd a
fost vorba să jucăm pe acțiunile de la Metalurgica. Ei?
N-ai avut noroc?

ANA ANTA: Dar trebuiau două sute de mii.

VOINEA: Ei și? Și dacă erau două sute de mii, ce-i cu asta?
Ai văzut cu cît s-au ridicat pe urmă?

ANA ANTA: Dar pînă atunci cît pierdusem? Însemna să
dau tot ce mai rămăsese din zestrea fetelor.

VOINEA: Și te temeai... nu?

ANA ANTA: Cum era să nu mă tem?

VOINEA: Nu, cucoană!... Am înțeles... Vrei să te scapi de
mine...

ANA ANTA: Tache!

VOINEA: Eu nu stau pacoste pe capul nimănui... N-ai
grijă...

ANA ANTA: Ce mai înseamnă asta?

VOINEA: Frumoasă recunoștință... Și eu care m-am zbu-
cumat ca un dobitoc să te scap din toate necazurile...

ANA ANTA: Tache, nu vorbi așa! Tu știi că-mi ești drag...
 VOINEA: Frumoasă dragoste!
 ANA ANTA: Ci taci odată... Dar din ce ți s-a năzărit?
 Puteam eu să spun așa ceva? Puteam oare să gîndesc
 așa ceva? Că tu știi ce nevoie am eu de sprijinul tău...
 Și știi că nu pot trăi fără tine...
 VOINEA: Atunci de ce mă superi?
 ANA ANTA: Iartă-mă dacă te-ai fi supărat... Dă-mi și tu
 o mină de ajutor pînă ce vom scăpa din încurcătura
 asta și ai să vezi ce bine o s-o ducem pe urmă... Haide...
 Fii drăguț... Să vedem ce-i de făcut... Să hotărîm...
 VOINEA: Ce să hotărîm? Lucrul e hotărît... Singura scă-
 pare e să-i dăm fata. Asta-i. (*Ana face un gest de îndo-
 ială.*) Nu-mi face gesturi de astea...
 ANA ANTA: Dar tu știi că fata nu-l vrea...
 VOINEA: Dar ce, e pe vrute aici? În sfîrșit, dacă vrei să
 ieși cu obraz curat din încurcătură, bine, dacă nu...
 treaba ta... Fă ce vrei... Eu așa cred că-i bine. Și dacă
 ai un strop de voință, repede scapi... Ia vorbește răzi-
 mat cu ea. La urma urmei îi ești tutoare.
 ANA ANTA: De-ai ști ce greu îmi vine!
 VOINEA: Și acum că s-au dus pe alte fleacuri și nerozii...
 Dă din umeri, așa-i, dă din umeri, așa-i, dă din umeri
 și plinge-te că n-ai noroc...
 ANA ANTA: Ce vrei să fac? Tu nu vezi că mi-a ajuns cuți-
 tul la git? Ce pot să fac?...
 VOINEA: Să mă ascuți pe mine...
 ANA ANTA: Dar totdeauna te-am ascultat...
 VOINEA: Mulțumesc de așa ascultare...
 ANA ANTA (*cu mustrare*): Dar, Tache!
 VOINEA (*enervat*): Ce tot „dar“? Eu știu ce spun... N-ai
 ascultat. Poftim, m-a ascultat. Și cu acțiunile de la
 Metalurgica m-ai ascultat? Nu!... De aceea ai ajuns
 aici... Urmează cu ascultarea asta c-o să-ți fie bine...
 (*Ana Anta își șterge ochii. Pauză. Voinca domolită.*)

Ia mai lasă mai bine bocitul și hai să vedem ce-i de făcut. Trebuie să salvăm casa și via... Asta neapărat.

ANA ANTA: Dacă s-ar putea...

VOINEA: Trebuie să se poată! Trebuie! (*Schimbă tonul.*)

Moceanu ce ți-a spus?

ANA ANTA: Să ai... grijă de poliță.

VOINEA: Atît? (*Ana afirmă din cap.*) De Carmen n-a mai spus nimic?

ANA ANTA (*slab*): Nu.

VOINEA: Vulpe bătrînă... Acum te are-n mînă... Ce-i pasă... (*Izbucnind.*) Și să nu-ți treacă ție prin cap...

ANA ANTA: Dar cum era să-mi dea prin mînte că o să-mi cumpere toate polițele?

VOINEA: Cînd știai că ține morțiș s-o ia pe nepoată-ta? Dar trebuia să te aștepți la asta. Eu unul mi-aș fi pus capul că așa are să facă...

ANA ANTA: De ce nu mi-ai spus și tu? Doar era vorba de averea noastră.

VOINEA: Averea noastră? Ce? Poliți?

ANA ANTA: Oricum, banii împreună i-am cheltuit.

VOINEA: Ce? Așa! Bravo! Mă așteptam; incalte spune că ți-am tocat averea...

ANA ANTA: Dar, Tache!

VOINEA: Eu mai știu însă că Moceanu te are-n mînă cu poliți de o sută de mii de lei, că averea fetei, alte patru sute de mii, au zburat. Și că tu n-ai decît o casă și o vie, pe care, nu știu zău, dacă ar da cineva jumătate de milion... Și pe urmă mai știu că scadența la Moceanu e peste trei zile, și consiliul de familie al lui Carmen se adună peste o săptămînă... Astea le știu eu... Dacă dai fata după Moceanu, toate se aranjează... De nu... Dumnezeu mai știe... (*Ana plînge.*) Decît ai plînge, mai bine te-ai hotărî odată și ar fi mai de folos... Ia ascultă... Eu plec după Moceanu și nu-l las. Dacă ești energică, pînă diseară am scăpat de bucluc. Auzi?

Dar trebuie să fii fier. Să nu te dai înapoi de la nimic...
La urma urmei, spune-i tot...

ANA ANTA: Cum?

VOINEA: Știi tu ce duș rece ar fi pentru ea? Efectul ar fi garantat. Numai să te faci a-i spune ce-i cu averea ei, și-ai vedea cum și-ar muia nasul... ar alerga după Moceanu...

ANA ANTA: Nu... nu... nu... Mi-e groază să mă gîndesc eu. N-aș mai îndrăzni să o privesc în ochi... Nu... Să găsim alte mijloace... Le găsesc eu... Asta n-o pot face eu... nu, nu pot.

VOINEA: Ba la nevoie ai să poți... Ai să poți, că de nu, pot eu.

ANA ANTA: Nu, Tache... Orice... dar asta să n-o faci...

VOINEA: Ca să te scap pe tine îmi iau eu angajamente față de Moceanu, și mie nu-mi place să port oameni cu vorba... Hotărit... Asta e... Acum plec după el și-l aduc... Tu caut-o pe Carmen și știi ce ai de făcut! Trebuie lucrat repede, dacă vrei să scapi. Dacă îți place pușcăria... fă ce vrei. La revedere, și te rog să faci așa, ca să nu mai fie nevoie de intervenția mea...
(Iese.)

ANA ANTA: Doamne... Doamne... *(Intră Carmen cu o carte în mînă.)*

SCENA 2

ANA, CARMEN

ANA ANTA: Erai aici?

CĂRMEN: Probabil! *(Se întinde pe sofa.)*

ANA ANTA: Știi că am primit citația pentru consiliul de familie.

CARMEN: Nu mă interesează.

ANA ANTA: Cum, dragă Doamne, nu te interesează, că doar e pentru tine!

CARMEN: În cel mai bun caz îmi provoacă păreri de rău.
ANA ANTA: Dar pentru ce? Scapi de tutelă, devii majoră.

CARMEN: Îmbătrinesc.

ANA ANTA: Poate vei fi vrînd să-ntinerești?

CARMEN: Da, asta aș vrea... Dumneata n-ai vrea?

ANA ANTA: Ce să mai vorbim degeaba...

CARMEN: Ai dreptate. (*Deschide cartea și citește.*)

ANA ANTA: Nu știi... Voinea a plecat? (*Carmen dă din umeri.*) E vorba să vie cu Moceanu... (*Pauză.*) E un om tare cumsecade.

CARMEN: Voinea?... A, da!

ANA ANTA: Nu vorbeam de Voinea, vorbeam de Moceanu.

CARMEN: Se poate!

ANA ANTA: Are foarte multă prietenie pentru noi.

CARMEN: Pentru dumneata.

ANA ANTA: Pentru că-s mătușa ta...

CARMEN: Și ce-i cu asta?

ANA ANTA: Dar bine, fetiço, nu vezi ce simpatie îți poartă?

CARMEN (*cu necaz, închizînd cartea*): Ah!

ANA ANTA: Ce, nu-ți place? Un om de viitor, cu bani, cu moșii...

CARMEN: Sînt ale lui...

ANA ANTA: Dar pot fi și ale tale...

CARMEN (*se scoală supărată, se duce pînă la ușă și se întoarce*):
Parcă ai zis că se adună consiliul de familie? Cînd?

ANA ANTA: De mîine într-o săptămînă.

CARMEN: Și mă declarați majoră?

ANA ANTA: Predau chestiunea bănească.

CARMEN: Atunci de ce se mai adună și alții? Pot s-o primesc și eu.

ANA ANTA: Trebuie să mă verifice... Ascultă, Carmen...

Aș vrea să stăm de vorbă... E o chestie foarte serioasă.
CARMEN: Las-o pe săptămîna viitoare, cînd voi fi majoră.

ANA ANTA: Îți arde de glumă.

CARMEN: În orice caz, nu-mi arde de vorbit serios. (*Se așază pe sofa... un timp.*)

ANA ANTA: Carmen...

CARMEN: Tot aici erai?

ANA ANTA: Ai vrea să plec? (*Carmen dă din umeri și întoarce foaia.*) Oare dacă trăia bietul Anta, tot așa îmi făceai?

CARMEN: Bietul!

ANA ANTA: Poți să răspunzi...

CARMEN: Dar dumneata tot așa făceai?

ANA ANTA: Ce anume?

CARMEN: Ce faci acum... (*Sonerie.*) Uite sună. Trebuie să fie Voinea.

ANA ANTA (*fără să vrea*): Așa de curind?

CARMEN: Parcă mă-ntrebai de el!...

ANA ANTA: Nu. Mă gindeam la altăceva... (*Intră Emma.*)

SCENA 3

CARMEN, EMMA, ANA -- care pleacă.

EMMA: Bună ziua, madam Anta... Sărut ochii, Carmen!

ANA ANTA: Eu vă las... Mă ierți...

EMMA: Nu face nimic... madam Anta.

ANA ANTA: La revedere! (*Așa iese. Pauză.*)

EMMA: Ei, ce-i? (*Carmen dă din umeri.*) Ce-a însemnat scrisoarea asta? Ești copilă?

CARMEN: Ce deziluzie, Emma, ce deziluzie!

EMMA: Ciudată ești... Dar bine, ce voiai? Să te iubească o viață întreagă, și să nu-ți spuie?

CARMEN: Nu era nevoie... Asta o știam.

EMMA: Poate nu era sigur...

CARMEN: Asta m-a durut... Prostia asta... Dar, pentru Dumnezeu, am doi ochi și cu amîndoi îi vorbeam... Și cu minile mele și cu tot trupul i-am vorbit. Cum l-am înțeles eu pe el?

EMMA: N-au toți puțința...

CARMEN: Și pentru ce tocmai ieri? De ce tocmai ieri această neîncredere în mine? Fiindcă a stat de vorbă cu Moceanu și — probabil, cum se laudă Moceanu — a aflat c-o să mă ia — planul ăstora de aici? Pentru asta teamă? De m-ar fi întrebat, m-ar fi jignit mai puțin.

EMMA: Și acum ce vrei să faci? S-o rupi?

CARMEN: Ce să rup? Carnea de pe mine? Da, aș rupe-o! Că n-am chemat eu dragostea, nici n-am dorit-o... A venit singură și m-a copleșit. Ce greu apasă dragostea asta, Emma, dragostea asta care vine singură, nechemată, dragostea asta care te alege dintr-o mie și-ți pune gheara-n gît spunîndu-ți: „Ori trăiești cu mine, ori te ucid“.

EMMA: Atunci, dacă-l iubești așa de mult...

CARMEN: Dacă-l iubesc așa de mult, să plîng o noapte întreagă, fiindcă-l iubesc? Mi-e capul năuc de ieri. Nu știi tu ce-nseamnă două vorbe, ce pot să-nsemne două vorbe cînd o noapte și o zi îți sună în urechi... Nu știu ce avea în glas... Era strigăt de fiară rănită, era țipăt de nebun... Nu știu, dar veșnic îi aud vorbele... Mi-a răscolit toată ființa mea, toată. E în capul meu și în inima mea un clocot pe care nu-l pot liniști. Revoltă, indignare, durere, o, mai ales durere, și totuși dragoste... dragoste multă... nebunească...
(*Intră Voinea.*)

SCENA 4

CARMEN, EMMA, VOINEA

VOINEA: Bună ziua!

EMMA: Bună ziua, domnule Voinea!

VOINEA: Unde-i madam Anta, domnișoară Carmen?

CARMEN: Nu știu... Haidem, Emma, în gădină!

VOINEA: Stați, stați, nu vă deranjați, pot să mă duc eu.
CARMEN: Haidem, Emma!
EMMA: La revedere, domnule Voinea!
VOINEA: La revedere, domnișoară.
(*Carmen și Emma pornesc.*)

SCENA 5

VOINEA, EMMA, CARMEN pleacă, apoi ANA

VOINEA (*mergînd*): Domnișoară Emma...
(*Emma se oprește.*)

EMMA: Doriți ceva, domnule Voinea?

VOINEA: Un moment... Te rog să ierți, domnișoară Carmen.
Am ceva...

CARMEN (*dă din umeri*): Te-aștept în grădină, Emma!

EMMA (*scoborînd*): Ce este, domnule Voinea?

VOINEA: Îmi dai voie un moment... (*Strigă: „Ana, Ana!”*)
Avem să vă facem o întrebare... Să vă cerem niște
relațiuni. Dacă sinteți bună, luați loc.

ANA ANTA (*intrînd*): Ai și venit?

VOINEA: Da... (*În treacăt.*) Fii prudentă. (*Reluînd.*)
Domnișoară Emma, știu prietenia ce o ai pentru
domnișoara Carmen. Credem că și mata ti vrei binele
cum i-l vrem și noi...

EMMA: Mă rog...

VOINEA: Avem nevoie de o informație precisă.

EMMA: Anume.

VOINEA: Și apelăm la dumneavoastră, fiindcă e o chestie
foarte delicată la care domnișoara Carmen ar refuza
probabil, să ne răspundă, deși este numai spre binele
ei. (*Ezitănd.*) Vrem să știm... ce... grad de... prietenie
este între ea și Octav Șoimu.

EMMA: Nu vi se pare, domnule Voinea, că întrebarea dum-
neavoastră este o... nedelicată față de mine?

VOINEA: De ce vă supărați fără motiv? Credeți-mă, faceți domnișoarei Carmen...

EMMA: O voi întreba...

VOINEĂ: Nu. Eu socot că pot conta pe discrețiunea dumneavoastră.

EMMA: Și eu socot că pot conta, atunci cind o credem necesară.

VOINEA: Hm! Bine! Dar eschivarea dumneavoastră este mai mult decît o mărturisire.

EMMA: O mărturisire a... mirării pe care mi-o provoacă întrebarea dumneavoastră. Pentru că aveți și dumneavoastră și ochi și minte, și cred că vă puteți servi fără a mai cere de la mine cu împrumut... Cred că am terminat... Mă iertați, madam Anta... la revedere... (*Iese.*)

SCENA 6

TACHEA VOINEA, ANA ANTA

VOINEA: Obraznică fetița asta! Se cunoaște că e prietenă cu nepoată-ta... Ei, ce-ți spuneam? Nu mă credeai... Ai văzut că Șoimu i-a sucit capul? Ai văzut? Cine nu vede bine... Acu, altă muncă... (*Schimbă.*) Ei, ai vorbit cu fata?... Că eu am aranjat cu Moceanu... Acuși vine...

ANA ANTA: N-am avut cind. A venit Emma și s-au dūs în grădină.

VOINEA: Puteai s-o expediezi pe obraznica asta. Trebuia să vorbești. Ce te faci de vine Moceanu?... Te rog s-o chemi imediat...

ANA ANTA: Așa de repede...

VOINEA (*iși ia pălăria*): Ce e vorba asta? Nu cumva te-a apucat iar frica? Atunci îi spun eu.

ANA ANTA: Nu, Tache! Lasă-mă să vorbesc eu. Dacă îți spun că a venit Emma și a plecat în grădină... Ce era să fac?

VOINEA: Și dacă obraznica asta stă pînă diseară...

ANA ANTA: Ai dreptate... Nu m-am gîndit.. dar, uite o chem acum... Dacă vrei, și de față cu tine. Dar lasă-mă să vorbesc eu... E altceva... Mi-i nepoată... am crescut-o... are să m-asculte. Uite, o chem acum.

VOINEA: Tare ar fi bine să fiu și eu de față... Dar trebuie să plec după Șoimu.

ANA ANTA: Șoimu?

VOINEA: Firește. Cu toate că lucrează și Moceanu, trebuie s-o limpezim și noi cu el. Eu am să-l aduc aici, și facem noi, ușor, să-și mute gîndul. Că n-o să-ți dai nepoata pe mîna oricui.... asta e lucru ușor de priceput. Cu el ai să stai tu de vorbă... E mai bine... N-ai nevoie să-i spui multe. De ajuns să-i spui că fata n-are avere și ai să-l vezi cum se dă înapoi. De altminteri, nici n-ar avea cu ce trăi, că n-are nici o situație și nici nu-și poate face. În sfîrșit, vezi tu ce-o trebuie să-i spui. Ar fi mai bine ca eu să nu mă amestec. Dar dacă o fi nevoie...

ANA ANTA: Bine.

VOINEA: Iar cu dumneaei... să-mi aranjezi numaidecît...

ANA ANTA: Ssst, vine Carmen. Să știi că Emma i-a spus.

VOINEA: Cu atît mai bine. Acum e momentul cel mai potrivit... Eu am să vă las...

- (*Carmen intră.*)

SCENA 7

ANA ANTA, CARMEN, VOINEA

CARMEN: Aș vrea să știu ce înseamnă comedia asta?

VOINEA: Despre ce e vorba, domnișoară?

CARMEN. (*Anci*): Pe dumneata te întreb... ce-a însemnat întrebarea pusă Emmei?

VOINEA: Socot că nu iei în nume de rău dacă ne interesăm de dumneata.

CARMEN (*uitându-se numai la Ana*): Nu permit nimănui să se amestece în întrebările mele... Vreau să vorbesc cu dumneata... (*Apăsînd.*) Numai cu dumneata.

VOINEA: Tocmai eram să plec... Atunci, la revedere. (*Iese, în treacăt Anci.*) Bagă bine de seamă.

SCENA 8

ANA ANTA și CARMEN

CARMEN: Pentru ce-i permiteți obrăznicii de astea?

ANA ANTA: Cum obrăznicii?

CARMEN: Bunăvoința unora e obrăznicie, dacă nu-i mai mult decît atît.

ANA ANTA: Tu uiți că e prietenul meu?

CARMEN: Nu uita însă că nu-i prietenul meu... Și dacă el nu înțelege, ar trebui dumneata măcar să înțelegi că amestecul lui în chestiuni care mă privesc pe mine e deplasat.

ANA ANTA: Poate că mă privesc și pe mine...

CARMEN: Și tutoarea mea are nevoie de un tutore?

ANA ANTA: E un prieten care dă un ajutor dezinteresat.

CARMEN: Prea mult interes dezinteresat și mă jenează. N-aș vrea ca, la rîndul meu, să ajung obligată... cum au ajuns alții.

ANA ANTA (*muștrător*): Carmen!

CARMEN: Doresc să nu-i mai dai asemenea prilejuri.

ANA ANTA: Dar bine, Carmen...

CARMEN: Am terminat... (*Vrea să plece.*)

ANA ANTA: Carmen... două vorbe...

CARMEN: Mă așteaptă Emma.

ANA ANTA: Te rog să stai, Carmen, trebuie neapărat să vorbim, te rog.

CARMEN: După cele întâmplate acum, mă găsești bine dispusă.

ANA ANTA: Dar trebuie, cu orice preț.

CARMEN: E de prisos.

ANA ANTA: Dar nu înțelegi că e în interesul tău?

CARMEN: Nu... Ai dreptate... Limba dumneavoastră nu pot înțelege eu... *(Pleacă, se aude soneria, se oprește, ascultă.)* Glasul lui Moceanu... Ai vizită. Petrecere frumoasă. *(Vrea să plece.)*

ANA ANTA: Cred că ai să stai aci.

CARMEN: Când vine Moceanu? E nevoie de mine?

ANA ANTA: Trebuie să stai, trebuie... Nu-i frumos.

CARMEN: Când vine Moceanu? Dar eu credeam că am lămurit o dată... Nu cumva l-ai chemat dumneata?

ANA ANTA: Ce-ți trece prin cap! Nici nu m-am gândit.

CARMEN: Va să zică, nu l-ai chemat dumneata. *(Moceanu intră. Carmen îi iese înainte.)*

SCENA 9

ANA, CARMEN, MOCEANU

MOCEANU *(pare radios)*: Sărut mina!...

CARMEN *(repede)*: Ai primit, va să zică, invitația noastră?

MOCEANU: A! știi?! Al dracului Tache... El spune că nu știi...

CARMEN *(uitându-se fix la Ana)*: Spune-i te rog și mătușele mele că ai primit invitația domniei-sale.

ANA ANTA: Carmen!

CARMEN: Acum cred că e de ajuns. *(Către Moceanu)* Pentru dumneata, domnule Moceanu, cred că e destul de clar. Țiu să te lămuresc...

ANA ANTA: Carmen, dragă fată...

CARMEN *(lui Moceanu)*: Îți atrag atenția că toate mașinările astea se fac fără știrea și fără consimțământul meu.

ANA ANTA: Carmen, te rog să termini!
CARMEN: Mă rugai să vorbesc. Mi-a venit rindul...
ANA ANTA: Carmen...

CARMEN: Prin urmare, domnule Moceanu, să nu te miri
dacă tot ce făgăduiesc dumnealor nu se va întâmpla
niciodată...

ANA ANTA: Carmen, mă-nfrunți?

CARMEN: Când vă puneți în calea mea...

ANA ANTA: Dar îți vrem fericirea...

CARMEN: Destul. Eu știu să-mi găsesc fericirea... N-am
nevoie de ajutorul slăbiciunii voastre.

ANA ANTA (*pierdută*): Pentru Dumnezeu, ce-s vorbele
astea? Domnule Moceanu...

CARMEN: Trebuie să înțelegi odată că nu permit să faci
din mine obiect de tirguală.

ANA ANTA: Domnule Moceanu...

CARMEN: Domnule Moceanu, nădăjduiesc că dumneata
vei pricepe că oricât de bogat ai fi și oricâte calități
ai avea, nu ești acel pe care îl aștept eu.

ANA ANTA: Pe care-l aștepti? Va să zică...

MOCEANU: Astea-s din romane... Acela e vint... Nu vine
niciodată...

CARMEN: Ba are să vie, domnule Moceanu, are să vie...
Și cu cât vă veți căzni mai mult, cu atât va veni mai
repede...

MOCEANU: De! vom vedea!

ANA ANTA: Vedem noi!

CARMEN: Veți vedea... n-aveți nici o grijă...

ANA ANTA: Mărturisirea asta... a! Îți garantez eu că n-are
să vie.

CARMEN: N-are să?... a! cu atât mai bine... Vă previn însă
că de-i tăiați goana lui... pe-a mea n-o veți tăia...

ANA ANTA: Carmen... Carmen, ți-ai pierdut mințile...

CARMEN: În limba mea s-ar zice că le-am găsit. (*Iese.*)

SCENA 10

ANA, MOCEANU

ANA ANTA: Domnule Moceanu, te rog să mă ierți, dacă fără să vreau, te-am expus la asemenea scenă.

MOCEANU: Mă rog... Nu-i vorbă, dacă aș fi știut că aș stă afacerea, nu veneam. Dar mi-a spus Tache Voinică că e aranjat totul, așa că...

ANA ANTA: Așa credeam, că era aranjat... Dar s-a întors vezi și dumneata.

MOCEANU: Mă rog... mă rog... Nu face nimic.

ANA ANTA: E încăpăținată... dar să fiți sigur, domnule Moceanu... n-aveți nici o grijă...

MOCEANU: Ce grijă? La urma urmei e tot interesul dumneavoastră, nu al meu...

ANA ANTA: Nici vorbă, tocmai vorbisem cu Tache... de aceea...

MOCEANU: Mă rog... Afacerea dumneavoastră... Că despre partea mea... lui Vasilian, o vorbă să-i spun, și e stare să-mi dea pe amindouă fetele... Dar nu-s eu omul acela care să ia pe oricine... Cu situația mea...

ANA ANTA: Dar se-nțelege, domnule Moceanu... Un om cu averea dumitale... cu numele dumitale...

MOCEANU: Tocmai. Și nu pricep atâtea fumuri la o fată care nici avere... nici... Se vede că n-ați prea strunit-o...

ANA ANTA: E încăpăținată, domnule Moceanu... Nu trebuie să fiți supărat...

MOCEANU: Madam Anta, în afaceri nu încap supărare. Ne învoim? Ți dau, îmi dai, și — sănătate... Nu ne putem învoi? Nu-mi dai, nu-ți dau și iar sănătate... Aici socoteala e limpede.

ANA ANTA: Știu, domnule Moceanu... Decît trebuie să-i scoatem fumurile din cap...

MOCEANU: Treaba dumneavoastră... Aici n-am nevoie să m-amestec... Plătesc pentru asta destul de bine... Nu-i drept?

ANA ANTA (*jignită*): Bine, domnule Moceanu, știu...

MOCEANU: Nu trebuie să te superi, madam Anta... Pe mine m-ați făcut să bat drumul degeaba, și tot nu m-am supărat... La urma urmei, zic și eu că am venit să vă mai aduc aminte de poliți... Asta-i!

ANA ANTA: Da... Știu, domnule Moceanu...

MOCEANU: Peste trei zile e scadența... așa că trebuie regulate.

ANA ANTA: Dar... domnule Moceanu...

MOCEANU (*se uită la ceas*): Tirziu... Așa... așa... așa, madam Anta, rămîne la dumneavoastră.

ANA ANTA: Plecați așa de curînd?

MOCEANU: Vremea e scumpă, madam Anta... Treburii!

ANA ANTA: Dar vă rog, mai stați, domnule Moceanu.

MOCEANU: Ce să mai fac? Uite, am pierdut aproape o jumătate de ceas.

ANA ANTA: N-am bănuît nici noi așa ceva... Vă rog să ne scuzați... și vă garantăm...

MOCEANU: Să vedem... Apoi... Bună ziua, madam Anta... Și nu uitați... Peste trei zile...

ANA ANTA: Domnule Moceanu... Vă rog să mă iertați dacă vă mai țin un moment. (*Încurcată.*) V-aș ruga ceva.

MOCEANU: Mă rog?

ANA ANTA: Dacă se-ntîmplă cumva de nu putem ajunge la un rezultat sigur în astea trei zile... s-ar putea...

MOCEANU: Și ce vrei, madam Anta?

ANA ANTA: O mică amîinare...

MOCEANU: Nu, madam Anta, asta nu pot... Dacă vîr capitalul într-o afacere, cel puțin să știu în ce afacere îl vîr... Așa, nu!

ANA ANTA: Dar, n-am de unde plăti.

MOCEANU: Eh! se găsește... Ba o casă... ba o vie... Pînă la trei sute cincizeci de mii pot da și eu pe amîndouă... Asta, bineînțeles, ca să fiu galanton... Că nu fac mai mult ca trei sute de mii... Dar fiindcă vă cunosc...

ANA ANTA: Dar asta înseamnă să măucid...

MOCEANU: Afacere, madam Anta... Eu nu mai am ce să fac... Slavă Domnului, m-am purtat destul de cavaler pînă acum... și nu prea v-am scos ochii cu datoria... Cred că e destul...

ANA ANTA: Dar cîteva zile...

MOCEANU: Aminare lungă, pierdere sigură...

ANA ANTA: Numai cîteva zile... Te rog, domnule Moceanu...

MOCEANU: Nu pot. Eu am muncit banii și dacă-i azvîrl în gîrlă, să știu încăltea că mi-am făcut un chef... Asta-i... Așa, nu-mi convine. Ce să mai lungim vorbă de clacă. Peste trei zile... ori... ori... Bună ziua...

ANA ANTA: Domnule Moceanu, nu mă lăsa cu inima strînsă...

MOCEANU: V-am spus... Dați fata și-i fac dotă și aveți și polițele. Mai mult, nu pot... Bună ziua! (*Dă să iasă.*)

SCENA 11

ANA, MOCEANU, EMMA

EMMA: A! Bună ziua, domnule Moceanu!

MOCEANU: Sărut mîna, domnișoară! Aici erai?

EMMA: Cum vezi. Pleci?

MOCEANU: Da. Am treabă.

EMMA: Pe cînd nunta?

MOCEANU: În trei zile vedem noi!

EMMA: A! Va să zică așa de curînd? Să mă inviți și pe mine.

MOCEANU: Poate o să te invite mireasa.

EMMA: Zău? Nu cumva o cunosc?

MOCEANU: O să vezi dumneata peste trei zile.

EMMA: Tot peste trei zile! Și de ce tocmai trei?

MOCEANU (*ride*): Pentru că așa e scris... E, mă duc...

Mă așteaptă afacerile. Sărut mîna! (*Iese.*)

EMMA (*coborînd*): Ce mai faci, madam Anta?

ANA ANTA: Ia, sînt necăjită, Emma... Dar unde-i Carmen?

EMMA: Trebuie să vie.

ANA ANTA: Dragă Emmo, mai sfătuiți-o și voi — prietenele ei — să se poarte altfel. Nu ține seamă de nimic, de nimic... Îmi vine să-mi iau lumea în cap... Vorbește cu mine parcă aș fi o slugă, și asta față de străini... De cîțiva ani încoace mi-a scos peri albi... Eu nu știu unde am să ajung... Și doar am crescut-o ca pe copilul meu, ca pe copilul meu am îngrijit-o și am ocrotit-o. Și acum parcă mi-ar fi dușmană... Tot n-am eu destule necazuri... (*Lacrimi... Intră Carmen.*)

SCENA 12

ANA — care pleacă, EMMA, CARMEN

ANA ANTA (*văzînd-o pe Carmen*): Frumos te-ai purtat, Carmen, foarte frumos! Îți mulțumesc... Asta e răsplata pentru că te-am crescut și te-am îngrijit. Să nu dea Dumnezeu nici dușmanilor mei! (*Iese plîngînd. Carmen se uită după dînsa.*)

EMMA (*mișcată*): Biata femeie!

CARMEN (*înduioșată*): Mi-e milă de ea.

EMMA: Fii și tu mai blajină.

CARMEN: Nu pot... e o roabă... și atîta slăbiciune n-o pot ierta decît unei ființe pe care ar fi s-o conduc numai eu și veșnic eu... Dar cînd această slăbiciune se întoarce împotriva mea ca să slujească interesele lui Voinea... O! (*Pauză. Schimbă.*) Ce mai era aici?

EMMA: Pleca Moceanu, supărat și enigmatic. Vorbea că nunta i se hotărăște peste trei zile...

CARMEN (*are un rîs; pauză*): Mult aș vrea să știu la ce sumă s-ar ridica misitia.

EMMA: Doamne, Carmen, ce gînduri îți vin...

CARMEN: O! de ai ști... (*Pauză.*) Ce ticălos...

EMMA: Ce-ai spus?

CARMEN: Știi tu, Emma, ce vor oamenii ăștia să facă?... Și sînt în stare. Ca microbii care-și caută locul în colțul cel mai slab, mai șubred... în dragostea mea e o parte șubredă... E Octav...

EMMA: Octav? Cu dragostea lui, cu inteligența lui?

CARMEN: Da, dar prea e mlădios... Prea mult vrea să trăiască în afară de el... Așa cum e, e priincios dragostei mele... dar de nu e pus la adăpost, e tot atît de primejdios dușmăniei altora, și de la slăbiciunea care îți făgăduiește binele, te poți aștepta la cel mai mare rău... Și doar pînă ieri mergeam așa de drept, așa de sigur... Ieri m-am clătinat... Dar cu atît mai bine... Mă voi grăbi...

EMMA: Ce ai de gînd?

CARMEN: Cînd voi simți că-mi scapă, îl smulg și plec.

EMMA: Dar dacă el nu vrea?

CARMEN (*sigură, visînd*): Ba va vrea, va vrea!

EMMA: Dar asta e o copilărie...

CARMEN: Cum vrei să-mi ocrotesc fericirea? Că eu nu mai pot trăi fără ea...

EMMA: Dar cum are să se avînte în lume un om sărac?

CARMEN: Dar n-am eu?

EMMA: Dar n-are el...

CARMEN: Banii mei sînt hărăziți fericirii mele și fericirii mele îi închin. Iar faptul că fericirea mea e și a lui, dă încă o treaptă fericirii mele...

EMMA: Dar te-ai întrebat vreodată: mîndria lui primește?

CARMEN: Cine are mîndria dragostei nu poate avea altă mîndrie în dragoste... Și apoi de aș fi săracă, și el

bogat nu m-ar iubi? De la el ori de la mine, e pentru fericirea noastră. Emma, Emma, ce vis mai fiind poți nutri în iubirea ta decât să-i pui iubitului în mîini tot ce e al tău, multul sau puținul, și să-i spui cu dragoste, cu hotărîre, cu nesfîrșită încredere: Fă ce vrei... Tot ce vei face va fi fericire...

EMMA: Și atunci toată viața ta se reazemă pe averea ce o ai?

CARMEN: Mai mult decât se poate socoti. Am deschis ochii știind că o am, și am crescut cu ea. Ea mi-a dat o asprime care m-a ferit de greșeli. Prin ea am avut răbdare să-mi aștept dragostea de acum. Și tot averea îmi va ocroti dragostea asta și mi-o va da toată. Că nu-mi pot închipui un bărbat să trăiască în afară de mine. Nu, nu, nici slujbă, nici ocupații care să-i gonească sufletul de la mine. Aș sfîșia în bucățele registrele pe care s-ar apleca... O! ce oribilă trebuie să fie iubirea în care sufletul se împarte între soție și ocupație.

EMMA: Dar asta e menirea lor...

CARMEN: Nu sînt făcută pentru asemenea iubiri.

EMMA: Mă întreb, ce ar fi fost de n-ai fi avut avere?

CARMEN: Mă mulțumește gîndul că am.

EMMA: Și dacă într-o zi se va sfîrșit?

CARMEN: Atunci, probabil, se va sfîrșii

(Intră Voinea cu Octav.)

SCENA 13

CARMEN, EMMA, OCTAV, TACHE VOINEA, apoi ANA ANTA

VOINEA: Bună ziua.

(Octav murmură ceva, surprins și jenat de prezența lui Carmen.)

CARMEN *(văzîndu-i, are o tresărire violentă)*: Emma! *(Șoptit.)* Ți-am spus... *(Revoltă.)* Ah! Nevolnicul!

(*Privind de sus pe Octav.*) Foarte bine te prinde această strălucită tovarăşie... Minunată pereche sinteţi, domnule Şoimu.

OCTAV: Domnişoară...

VOINEA: Gluma dumitale...

CARMEN: Sînt încîntată, sînt grozav de încîntată...

VOINEA: Domnişoară, nu crezi că tonul dumitale...

CARMEN (*rigidă*): Cred că în casa lui Grigore Anta, eu singură mai am dreptul de a ţine fruntea sus... (*Se duce la uşa Anei.*) Vino încoace. Poftim. L-a adus. Haide, grabnic, faceţi-vă ţîrgul şi cu el...

EMMA: Carmen, Carmen!

OCTAV: Domnişoară, n-am crezut ca să fii primit în felul acesta...

CARMEN: Te rog, adinca dumitale pătrundere a sufletelor omenеşti mă încîntă. Rămii cu prietenul dumitale. El te-a adus...

ANA ANTA: Carmen... Eşti nebună?

CARMEN: Vă las, daţi-mă cui vreţi... Sînt la dispoziţie... Faceţi-vă ţîrgul... Noroc bun! (*Către Voinea.*) Decît, te previn că de aici nu poţi încasa mult.

VOINEA: Domnişoară, te rog...

ANA ANTA: Carmen...

CARMEN (*luînd-o de mînă pe Emma*): Haidem! Mă dezgustă! (*Ies.*)

SCENA 14

ANA, VOINEA, OCTAV

OCTAV (*copleşit*): De asta m-aţi adus, domnule Voinea?

VOINEA (*către Ana*): Dar ce a fost aici? E nebună?

ANA ANTA: Nu mă întreba nimic... Nu mai ştiu...

VOINEA (*repede Anei*): Nu cumva s-a stricat tot? (*Ana Anta pleacă capul. Voinea scrişnind.*) Ah! Bănuiam eu... De-acum lucrez singur... (*Tare.*) Domnule Şoimu,

știm c-o iubești pe Carmen, și fiindcă-i sintem prieteni, nu voiam să te lăsăm pe un drum greșit... Ar fi fost păcat... Acum te-ai convins și dumneata — credem — de adevărata situație... Și-i mai bine... Nu vă potriviți... și în privința sentimentelor ei... ai văzut.

OCTAV: Știam...

VOINEA: Crede că ne pare rău... Dumneata ești un băiat excelent, dar ce putem face — că n-are nimeni dreptul s-o silească... A cerut-o Moceanu, și de! Moceanu e om bogat și cu vază, și totuși l-a refuzat... fiindcă nu-l iubește... Pe dumneata — vezi bine — pe lângă că n-ai nici avere... nici nu te...

OCTAV: Știu... Vă rog... Mi-e destul...

(*Dr. Micu apare în prag, privind.*)

ANA ANTA (*șoptit lui Voinea*): Doctorul!
(*Se duc spre el, voind să-i spuie ceva.*)

SCENA 15

DOCTOR MICU, OCTAV și VOINEA cu ANA — care pleacă.

DOCTOR MICU (*șoptit*): Știu... vă rog lăsați-mă cu el...
Vă rog... (*După ce ies amândoi, doctorul furios.*) Ticăloșilor... (*Apoi se duce în fața lui Octav.*)

OCTAV (*văzându-l*): Unchiule! Dumneata aici?

DOCTOR MICU: Cloșcă nebună care aleargă după pui...
Dar acum dă-mi voie să te întreb, Octav, tu ce cauți aici? De ce ai venit după el? Nu ți-a spus madam Micu să m-aștepți? De ce nu m-ai așteptat? Rău ai făcut, băiatule, rău! Ți-ai primit plata.

OCTAV: Știi?

DOCTOR MICU: Știu. O meritai. (*Pauză.*) Sint mîhnit, Octav, foarte mîhnit. (*Grav.*) Octav, Carmen e în primejdie și trebuie s-o aperi...

OCTAV: Dar eu... eu nu-s în primejdie?

DOCTOR MICU: Tu? Cine trăiește în afară de el, cînd lumea dinlăuntru i se prăbușește, mai poate viețui... Îi ră-

mine lumea dinafară... Carmen are o singură lume: aceea dinlăuntrul ei... și aceea se clatină... În clipa asta colo, în fundul grădinii, Carmen plinge. E în primejdie... Ascultă-mă, Octav, ascultă-mă... De ce nu vezi, de ce nu simți primejdia? Parcă nu iubești... Îmi vine a crede că nu iubești, Octav.

OCTAV: N-o iubesc? Cum, n-o iubesc?

DOCTOR MICU: Atunci, apăr-o... apăr-o, că e în primejdie... Primejdie multă între atîți ticăloși... Și Carmen e ca ciuta, Octav. Singuratecă, mai tot anul îi place să stea sus... sus... unde nu-i noroi... deasupra norilor... lingă soare. Și numai de la depărtare, vinătorul iscusit o mai poate atinge cu glonțul... Pădurea n-are fiară sălbatică s-o poată incolți. Și ascultă, Octav... De o alungă o fiară, ciuta fuge și se suie pînă în cel din urmă stei de stîncă... Iar dacă fiara mai poate să se urce după dînsa... De acolo ciuta, cînd s-a stins și cea din urmă licărire de nădejde, ciuta închide ochii, îngenunche ca de rugăciune... Și se prăbușește în prăpastie... strivindu-se de stînci... Ia seama, Octav... Ia seama... că nu se știe ce fiară ajunge pînă sus.

OCTAV: Unchiule, mă cutremuri...

DOCTOR MICU: Ssst! Stai aici! și ia seama, băiatul meu... ia seama... (*Iese.*)

SCENA 16

OCTAV, singur, apoi CARMEN

(*Un glas cîntă de departe: „Vin ciobane, de la oi, vino, vino, vin...”*)

OCTAV (*copleșit, cu ochii în gol, cu fața crispată a plîns. Șoptește printre dinți, deznădăjduit*): Unde-i o voință?

CARMEN (*deschide ușa, îl vede, face ocol cu privirea... Ascultă o clipă muzica și, uitîndu-se în ochii înlăcrimați*

ai lui Octav, îi spune rar): Auzi? Dumnezeu e bun, și iartă, cind e dragoste curată... Auzi? (Și apucându-l brusc de mână, îl privește adînc în ochi și izbucnește aprigă, cu dragoste și ură.) Nevolnicule! (Și într-o clipă, se prăbușește peste pieptul lui, căutîndu-i, cu ochii închiși, gura.)

CORTINA

ACTUL III

SCENA 1

OCTAV, CARMEN

(Carmen ghemuită pe canapea, cu fața ascunsă.)

OCTAV: Carmen! *(Se apropie.)* Carmen! *(Ezită, apoi.)*
Carmen, haide, uită-te la mine...

CARMEN *(înnăbușit)*: Lasă-mă...

OCTAV: Dar... Carmen...

CARMEN: Ah!... Lasă-mă...

OCTAV: Dar adineauri, acolo... numai noi... *(Arată dormitorul.)*

CARMEN *(făcînd un gest cu care ar vrea parcă să îndepărteze)*: Nu... Tac!... Lasă-mă...

OCTAV: Da vreau să te uiți la mine... Am nevoie de privirea ta...

CARMEN: Lasă-mă!

OCTAV: De ce mă chinuiești?

CARMEN: Tac!

OCTAV: Haide... Haide... arată-mi ochii tăi... Vreau să-mi dai un reazem. Nu mă pot ține singur... E prea mult... E un haos.

CARMEN *(violent)*: Tac!... Lasă-mă!

OCTAV *(speriat)*: Carmen! Carmen! Mă înjunghie gîndul că-ți pare rău.

CARMEN *(întorcîndu-se brusc la el)*: Ce-ai zis? Nu... nu... A... nu... *(Mai moale.)* Nu... nu... Că te iubesc...

Te iubesc... Cu furie ți-o spun... cu deznădejde... cu nebulie...

OCTAV: Carmen! Carmen!

CARMEN: Rupe-mi carnea de pe mine și n-am să țin... și n-am să gem... Dar citeva clipe lasă-mă... Sint schimbări care ne zdruncină... cînd vin așa repede și de brutal... Dar trec... trec toate... căci te iubesc...

OCTAV (*blind*): Haide, vino în brațele mele... Vino... Vino... Așa... (*Ea se lasă moale.*) Stai așa, cuminte ca un copil...

CARMEN (*murmurînd*): Octav... De ce tremuri?

OCTAV: Și tu tremuri... Știi eu? A fost așa de repede... așa de neașteptat...

CARMEN: Neașteptat? (*Rar.*) Ce a fost neașteptat, Octav?

OCTAV: Dar toate astea... venirea ta...

CARMEN: Venirea mea neașteptată? Neașteptată? Dar eu credeam că... (*Schimbă.*) Octav... spune drept! Simți tu că ești al meu? Tot al meu? Tot?

OCTAV: Dar, Carmen... tu o știi așa de bine...

CARMEN: Vreau să intru în sufletul tău, în gîndul tău, să fiu singură totdeauna și toată să fiu...

OCTAV: Toată, Carmen... Toată...

CARMEN: Ia seama, Octav... E mult... e înspăimîntător de mult pentru cineva care nu așteaptă...

OCTAV: Rup din sufletul meu, dacă o fi nevoie, și dau loc sufletului tău...

CARMEN: Octav, Octav...

OCTAV: Taci! Stai așa!... Iartă-mi nehibzuințele... Tu știi ce dragoste ți port... Uite, ți arde fruntea, Carmen... Parcă e un vis frumos... M-ai ridicat așa de sus... așa de repede...

CARMEN (*astupîndu-i gura*): Taci! Ce bine e așa... Ce bine...

OCTAV (*luncînd la picioarele ei*): Carmen, Carmen... sint robul tău...

CARMEN (*mîngîindu-i fruntea*): Da, robul meu, dă mîna...
(*Sărutîndu-i mîna.*) Da, robul meu... rob...
(*Se aud bătăi în uşă.*)

SCENA 2

CARMEN, OCTAV, DOCTOR MICU

CARMEN: Cine-o fi?

OCTAV: La ora asta? (*Tare.*) Cine-i?

DOCTOR MICU (*de afară*): Eu, Octav...

CARMEN (*veselă*): Doctorul, Octav... Doctorul...

OCTAV (*îngrijat*): Da... dar nu trebuie să te vadă.

CARMEN (*mîndră*): N-am de ce m-ascunde, Octav. Şi
toemai faţă de el? Nu, nu-i cîstit să m-ascund...

OCTAV: Nu vreau... Cine ştie... Să vedem mai întii...

CARMEN: N-ai curaj? Doar eu am venit... Uite am să stau
aici... Lasă-mă... Hai, hai deschide uşa.

(*Octav ezită o clipă, apoi deschide uşa.*)

DOCTOR MICU (*se uită lung la Octav*): Octav... Ce-ai făcut?

OCTAV: Cum ce-am făcut?

DOCTOR MICU: Ce-ai făcut cu Carmen?

OCTAV: Dar eu...

DOCTOR MICU: Carmen a fugit de acasă... Vezi? Vezi,
dacă nu m-ai ascultat. Şi mi-e frică... Carmen e în stare
să facă orice nebunie. Carmen e în stare să se ucidă...
Nu ți-am spus eu, băiatule? Nu ți-am spus? (*Dă cu ochii
de Carmen.*)

CARMEN (*simplu*): Bună seara, doctore!

DOCTOR MICU (*cu fața luminată*): Fetițo, bravo, fetițo!...
Bravo... bravo... (*Acoperindu-și fața.*) Să-mi fie rușine
obrazului... om bătrîn, că mă bucur de venirea ta
aici... Dar sînt mulțumit... Ești la adăpost. Octav, fii
vrednic de sacrificiul ei... Să vă dea Dumnezeu feri-
cure. Dar... mîine... mîine... la primărie... cîstit... Şi

aşa e cinstit... poate e mai cinstit aşa... dar pentru...
pentru madam Micu... ca să fie şi ea fericită... miine...

OCTAV: Unchiule...

DOCTOR MICU: Lasă!... Sint mulţumit... Ne-a tras o groază
madam Anta, că ea ne-a anunţat... Ne-a tras o groază...
Dar sint mulţumit... Sint foarte mulţumit... Mă duc
să-i spun lui madam-Micu... Are să fie şi ea mulţu-
mită... Dar... miine... nu uitaţi. Pentru madam Micu...
Bună seara, Carmen. Ia seama, pentru cea din urmă
oară îţi zic aşa... De miine o să-ţi zic: Sărut ochii,
nepoată... Dar nu uitaţi miine... Pentru madam Micu...
Bună seara... Somn dulce... Sint fericit... Şi madam
Micu are să fie... Bună seara... *(Dă să iasă pe la uşa
dormitorului, vede patul, face un gest de discreţie.)*

OCTAV: Nu pe acolo.

DOCTOR MICU: Aşa e... Am uitat... Uit... Uit grozav...
Bună seara, copii... Somn dulce!... *(Iese.)*

SCENA 3

OCTAV, CARMEN

OCTAV *(după ce închide uşa încet, se uită la Carmen zîm-
bind, oftează lung, uşurat parcă)*: De-ai şti ce nesfir-
şită greutate mi-a ridicat de pe suflet!

CARMEN *(apropiindu-se de Octav, îl îmbrăţişează)*: Ne-a
binecuvîntat, Octav... ne-a binecuvîntat... Şi aşa de
mult aşteptam binecuvîntarea lui... De mult o aştep-
tam... O aşteptam să vie aşa... fătăşă... aşa ca azi...
că i-o bănuiam... i-o simţeam în ochi, în vorbe, în dosul
fiecărui cuvînt i-o simţeam, dar era sfioasă... şi-o voiam
fătăşă... ca acum... cu tot sufletul... cu toată vrerea...
cu tot gîndul spusă... Miine... la primărie... Tu taci,
Octav? Nu te-a mişcat?

OCTAV: Cum să nu mă mişte?

CARMEN: Și nu ții? Fericirea nu-ți pune foc în creier? O, ce tăcut te face fericirea, vorbărețule! (*Se lipește de el.*) Și miine, la primărie, pentru madam Micu. Ai auzit?... Și pe urmă ce facem, Octav? Plecăm... nu-i așa? Plecăm undeva, la țară, într-un sătuleț pierdut într-o văgăună în care să curgă un firisor de pirău mic, mic... de să se sfirșească de-ai lua un pumn de apă din el. Și dis-de-dimineață să ne sculăm... Tu să fii somnoros ca să te trezești în sărutările mele și leneș să te îmbraci mormăind, iar eu să te necăjesc și să te sărut... să te sărut... să te sărut, Octav... Apoi să bem lapte cald, proaspăt, și să hoinărim pe meleaguri și să alergăm peste coline. Eu, sprintenă, înainte, cu rochiță albă, cu pălăria în mină și cu brațele încărcate de flori... ca un fluture de primăvară. Tu în urmă, biziind ca un bondar greoi și somnoros... Și eu să fug și să mă-ntorc... și de cîte ori mă-ntorc, să te sărut... să te sărut... să te sărut... Spune, Octav, nu-i frumos? Și de amiază să ne aștepte căsuța răcoroasă, cu ceardacul adumbrit de zorele, cu odăița noastră mirosind a busuioc și a sulcină... Și eu să-ți dau să mănînci, să te hrănesc — să te-ndop ca pe un pușor — și de fiecare bucățică să-ți cer plată un sărut... Și pe urmă, pe patul nostru tare, cu velințe aspre și curate, să te culc, Octav... Să ne culcăm — așa, cumînți ca doi copii, să-ți înlănțui gitul cu brațele mele... și s-adormim fericiți... fericiți... fericiți... (*Lacrimi.*) Octav... Octav... cîtă fericire!

OCTAV (*stringînd-o pierdut în brațe*): Sufletul meu...

CARMEN: Vezi, Octav, vezi! ce vorbăreată mă face pe mine fericirea? Vezi? Eu n-am vorbit niciodată așa de mult ca în seara asta... Păstram vorbele pentru cineva. Și de cînd te-am știut pe tine, le-am păstrat mai cu zgircenie... căci știam pentru cine le păstrez...!

OCTAV: Carmen...

CARMEN: Și tu, uriciosule... mă așteptai cu revolverul la ușă...

OCTAV: Iartă-mă... Dar cînd intri în toiul nopții și vrei să deschizi o ușă fără să bați și fără să spui cine ești... fără să spui o vorbă...

CARMEN: Oare mai trebuia să spun cine sînt?... Spune... De cîte ori vă bate un gînd bun la ușă, voi ieșiți cu revolverul înainte?... Lasă... lasă... Te necăjesc eu așa, dar sînt așa de fericită... așa de fericită... că aș vrea să vie ceva să mă topească, și carnea să mi-o facă suflet, să-l torn tot în inima ta. Să rămîn acolo de-a pururi... să rid cu tipe, să plîng cu tine... să mor cu tine...

OCTAV: Carmen, Carmen... mă înnebunești...

CARMEN: Ce clocot uriaș... Mi-e sufletul un val; din sufletul tău pornește vîntul, valul meu se leagănă; din sufletul tău pornește furtună, valul meu se umflă, se înspumează și geme; din sufletul tău pornește soare, valul meu se întinde și zîmbește. Așa, așa, strînge-mă lingă tine, la inima ta, mai aproape, mai strîns. Să treacă, să se amestece sufletele noastre, să nu se mai știe care e al meu și care e al tău... Octav... (*Un fior.*) Octav, de ce o fi avînd fericirea fiori de moarte? Fiindcă-i nesfîrșită ca moartea?

OCTAV: De ce gînduri urite?

CARMEN: Nu, Octav, nu-s gînduri urite, nu-s gînduri urite. Nu... Nesfîrșit de frumoase... Dar atîta fericire, Octav, atîta fericire... Mă amețește nesfîrșitul... Parcă sînt pe un vîrf de stîncă... pe o margine de prăpastie fără fund. Primejdie... primejdie multă dedesubt... dar soare blind și cer senin... nemărginit... deasupra...

OCTAV (*tresărind violent*): Carmen!

CARMEN (*speriată*): Ce-i? Ce-a însemnat strigătul ăsta?

OCTAV: Carmen... Ce-s vorbele astea?

CARMEN (*fior*): Părerii... (*Bătăi în ușă, amîndoi tresar.*)

SCENA 4

ACEIAȘI, apoi MOCEANU

CARMEN (*șoptit*): Cine o mai fi? Întreabă cine-i.

OCTAV: Cine-i acolo?

MOCEANU (*de afară*): Șoimu e acasă?

CARMEN (*încet*): Glasul ăsta...?

OCTAV: Dar cine-i acolo?

MOCEANU: Nu te interesează... Șoimu e acasă?

OCTAV (*șoptit*): Parcă e Moceanu...

CARMEN (*încet*): A! Vinătorii au dat de vizuină...

MOCEANU: Ei? Șoimu e aici?

OCTAV (*încet, nervos și grăbit*): Carmen, treci dincolo, te rog.

CARMEN (*cu ochii țintă la el, încet*): Ce-i îngrijorarea asta, Octav?

OCTAV (*stăpînindu-și cu greutate îngrijorarea*): Te rog, treci dincolo. Să vedem ce-i...

MOCEANU (*tot de afară, tare*): Ei? N-auzi?

CARMEN: Să știi că stau de pază, robul meu. (*Îl sărută.*) Stăpina ta, la ușa de colo, te va păzi... (*Intră în dormitor. Octav deschide ușa.*)

MOCEANU: Slavă Domnului... Ei, dumneata erai? Poi de ce nu spuneai? Mă ținuseși să fac antișambru...

OCTAV: Iartă-mă, eram dezbrăcat...

MOCEANU: În sfîrșit... salutare... (*Privindu-i odaia.*) Hm! așa! (*Privește odaia și apoi pe alt ton.*) Atita odaie ai?

OCTAV: Nu... mai am...

MOCEANU: Mda... (*Schimbă tonul.*) Era să viu mai devreme, dar m-am încurcat cu niște prieteni la un pahar de vin.

OCTAV: Și cu ce ocazie la mine?

MOCEANU (*comod răsturnat pe un divan*): Te-ai răzgîndit, ori nu?

OCTAV: Răspunsul mi-l știi...

MOCEANU: Hm! Bine! Atunci să vorbim pe șleau. Îți propun o afacere foarte curată, foarte cinstită, foarte frumoasă... din care să ieșim amândoi mulțumiți. Dumneata poți câștiga bani, bani mulți... fără nici o caznă și eu îmi fac afacerile mele.

OCTAV: Te ascult.

MOCEANU (*scoate două pachete cu bancnote*): Le vezi? Sint două sute de mii de franci. Ia-le! (*Stăruie.*) Ia-le... Sint ale dumitale...

OCTAV: Hm! bune parale... și ce-mi ceri în schimb?

MOCEANU: O nimica toată. Eu știu toată situația bine, așa încît nu e nevoie de multă explicație...

OCTAV: Aștept

MOCEANU: Știi, chestia cu nepoata Anei...

OCTAV: Ei?

MOCEANU: Parcă ți-am spus că vreau s-o iau de nevastă și hm! Știu că ea — de! fumuri de prințesă... ca-n romanuri (au să-i treacă ei) — n-ar prea vrea... că cică nu-s cărturar... în sfîrșit mofturi, dar asta o aranjez eu... Cu dumneata, lucrul e lămurit! Știu că dumneata te cam învîrți pe lingă ea. Și știi, eu nu vreau să mai am încurcături...

OCTAV: Și-mi dai bani ca s-o rup cu ea?

MOCEANU: Dumneata, băiat deștept, dar fără nici o situație, ai nevoie de bani. Vrei să-ți faci o situație. Te înțeleg foarte bine și te aprob. În ziua de azi nu merge altfel. Eu te despăgubesc împăratește, și-ți dau și *idependența*...

OCTAV (*fierbînd*): Domnule Moceanu, ieri cînd mi-ai oferit un post ca să mă trimiți departe, ai fost cel puțin mai fin...

MOCEANU (*scurt, negustorește*): Ieri era altceva, tinere, azi e altceva. Nu-ți doresc decît binele și nu vreau să-ți iei pe cap, dumneata, om sărac, o fată cu gusturi de prințesă.

OCTAV: Grozav interes îmi porți.

MOCEANU: Îmi port mie... și ambiția mea mi-o fac acum.
Decît nu vreau să păgubesc pe nimeni. (*Schimbă tonul.*)
În sfîrșit, ce mai tura-vura. Sîntem oameni, nu fleacuri...
Eu îți fac un avantaj de la mine, fiindcă trebuie să
știi că fata avere n-are. Te-ai înșelat.

OCTAV: Cu atît mai bine...

MOCEANU (*îl privește o clipă, vorbind apoi batjocoritor*):
Nu cumva ești amorezat? Hai, fugi de-aici. Fii om
serios! Două sute de mii de franci... și prietenia mea
care este o avere...

OCTAV: Domnule Moceanu, dacă urmezi pe tonul ăsta...

MOCEANU (*rînjind*): Știu... mă dai afară, dar banii
ii iei.

OCTAV (*brutal*): Te rog să ieși...

MOCEANU (*meru în zeflema*): Hm! Va să zică e la mijloc
dragoste... dragoste mare... Așa! Va să zică sîntem
rivali! (*Luînd banii și foarte serios.*) Apoi asta voiam
să știu.

OCTAV: Acum o știi. Prin urmare...

MOCEANU: Și chiar credeai că-ți dau două sute de mii de
franci? (*Rîde.*)

OCTAV: Te rog să ieși.

MOCEANU: Și va să zică: rivali... Bravo! Vedem noi!
(*Rîzînd.*) Care ride la urmă, flăcăule!

OCTAV: Deocamdată dumneata rizi!

MOCEANU: Eu rîd totdeauna. (*Glasul i se umple însă de o
sălbatică amenințare.*) Păcat de dumneata!... Vrei
s-ajungi la avere! Ei, n-ai să ajungi... N-ai să ajungi,
fiindcă am să-ți stau eu în drum, și mă știi cine
sînt...

OCTAV: Ieși!

MOCEANU: Ești obraznic, tinere! Și ai să-ți musti miinile,
și asta mai curînd decît crezi... Și nici la fată n-ai să
ajungi. Ți-o spun eu, că știu ce spun.

SCENA 5

ACEIAȘI, CARMEN

CARMEN (*intrînd, ca să curme odată situația asta ridiculă*): Asta e o dovadă că ești foarte bine informat, domnule Moceanu!

MOCEANU (*zăpăcit o clipă, își revine încetîșor, amenințînd printre dinți. O bestie satisfăcută că are prilej să facă un rău mare*): Aaaa! Complimentele mele, cucoană... Nu mă așteptam la așa ceva. Dar nu face nimic. Cu atît mai bine. *Acum sînt sigur* că ai să fii nevastă-mea... că n-ai să ai încotro... Moceanu știe ce spune... Ce frumos are să urle orașul... Și numai eu te pot scăpa. *Acu ești a mea*, cucoană. M-ai disprețuit? Te fac eu să mă prețuiești! Că mi-i ambiția la mijloc, și puțin îmi pasă de amorul vostru.. Știe Moceanu ce spune. A mea ai să fii, cucoană... a mea, și mai repede decît crezi!

CARMEN (*cu înghețată ironie*): Cînd sînteți dispus să mă primiți să vă cer în căsătorie?

MOCEANU (*lovit de batjocura fetei, scrișnește scurt*): Mătușa dumitale știe mai bine. (*Schimbă tonul.*) La revedere, madam... Moceanu... (*Din ușă.*) A! uitam să-ți dau o veste bună, tinere. Ești dat afară de la bancă... Și asta e cea dintîi. (*Iese.*)

SCENA 6

CARMEN, OCTAV

CARMEN (*acoperă cu un rîs nervos și fals presimțirea pri-mejdicii apropiate*): Dobitocul furios! (*Înfiorată.*) Închide ușa, Octav!... Așa... așa... încă o dată... (*O pauză grea.*) Dobitocul! (*Rîs.*) Ei! Octav, Octav! Ce-i mu-

tra asta? Pe mine m-a înveselit. Haide... haide... vino
lingă mine... O Doamne, Doamne! Ce sensibilitate!
Ei, ce-i? ce-i?

OCTAV: Siguranța ticălosului ăstuia...

CARMEN: Ei, ce-i? Te sperie siguranța lui? Dar dragostea
noastră nu dă destul reazem vieții tale, ca să tremuri
de dușmănia lui Moceanu?

OCTAV: Dar știi tu până unde duce omul ăsta răzbunarea?
Carmen, Carmen, mi-i teamă de fericirea noastră...
Orașul ăsta de mine se va umple de povești, scornite
pe seama noastră... și intrigi... și batjocuri...

CARMEN: Vor urla gazetele și vor rinji cafenelele... Când
eu, știind toate astea, am venit la tine, să rămân, tu
porți grija vorbelor ce s-or mirii? Octav! Slăbiciunii
tale nici puterea mea nu-i ajunge?

OCTAV (*pierdut*): M-au dat afară de la bancă azi... voi căuta
să muncesc mine... Dar unde? Peste tot Moceanu îmi
va ieși înainte.

CARMEN: Dar n-ai nevoie să muncești... am destul...

OCTAV: O! Carmen! Tu dai dreptate lui Moceanu?

CARMEN (*tipind aproape speriată de mândria stupidă pe
care nici nu i-o bănfia*): Octav! În dragostea noastră,
mai poți păstra mândrie? Cum? Într-atât îți lipsește
mândria dragostei tale? O! atunci eu nu trebuia să viu...

OCTAV (*voind să îndrepte răul făcut*): Carmen!

CARMEN: Sau vrei să plec?

OCTAV: Carmen! Nu!

CARMEN (*simțind pe ce inimă și-a clădit dragostea*): Ce
slab ești... ce slab... Și poți tu iubi?

OCTAV: Dar te iubesc nebunește!

CARMEN: Păpușă mititică... Vezi cât rău îți fac? Ce ticălos
lucru e să vrei să faci fericirea cuiva...

OCTAV: Carmen, taci! Te-am supărat. Iartă-mă... Iartă-mă...
Dar sînt îngrijat... Tu înțelegi așa de bine...

CARMEN (*mîngîindu-l, cu ochii duși în gol*): Înțeleg...
Octav! înțeleg...

OCTAV: Nu tonul ăsta... Nu vreau... Vreau să ai încredere în mine, în dragostea mea... Dușmănia asta mă va oțeli. Voi lupta. Te iubesc așa de mult!

CARMEN: Știu, Octav, știu...

OCTAV: Și dacă sînt îngrijat... e pentru fericirea noastră... n-aș fi vrut s-o atingă nimic. (*Simțindu-și mîngîierile fără folos.*) Carmen, tu ești tristă... Te-am mîhnit!

CARMEN: Nu, Octav!... Nu! Te înțeleg așa de bine...

OCTAV: Spune-mi că nu-ți pare rău c-ai venit!

CARMEN (*greu*): Asta... aș vrea să mi-o spui tu, Octav...

Că nu vreau să-ți fac rău, nu vreau...

OCTAV: Dar ce ți se năzare, Carmen? Uite, obrazii îți ard. Ești obosită... Haide să te culc... să dormi...

CARMEN (*șoptește pradă celei mai ucigătoare dezamăgiri*): Noaptea nunții noastre! (*Fior, atenție.*)

OCTAV: Ce-i?

CARMEN: A deschis cineva ușa din sală...

OCTAV (*ascultă o clipă*): Ți s-a părut... Haide! Vezi?... Ești obosită... Haide să te culc, sufletul meu.

CARMEN: Haidem... (*Face un pas, tresare.*) Octav! Se aud pași.

OCTAV: Sssst! (*Ascultă.*) Nu se aude nimic. Uite și mîinile îți sînt fierbinți. Ce clocot e în inima ta?

CARMEN: S-aud pași, Octav!... (*Fior.*) Cine mai vine?

OCTAV: Dar ce-s părerile astea? Carmen?

CARMEN: Ascultă, Octav, ascultă... Pași... Se apropie...

OCTAV: Carmen, haide să te culc!

CARMEN (*se smucește, rămîne atentă. Șoptit*): Auzi?

OCTAV: Pași...

(*Bătăi la ușă.*)

SCENA 7

ACEIAȘI, ANA ANTA

CARMEN (*șoptit*): Octav... Cine mai vine acum?

OCTAV: Cine-i acolo?...

ANA ANTA (*de afară*): Domnule Șoimu, eu sint.

CARMEN: Mătușa mea? (*Scuturîndu-se.*) Tu pleacă.

OCTAV: Carmen, nu se poate... În starea asta nu! Lasă...
aminăm pe mine orice discuție.

CARMEN: Nu. Să se sfîrșească odată... Treci dincolo! (*Fior,
rugătoare.*) Treci și culcă-te!

OCTAV: Să fii înțeleaptă și bună. Da? Spune-mi...

CARMEN (*fior, zîmbet vag*): Un sărut... (*Se sărută. Octav
ia revolverul de pe masă.*) Fricosule! Și acolo ai să-mi
ieși cu revolverul înainte?

OCTAV (*muștrare*): Carmen!

CARMEN: Lasă-l aici... Ne va aduce totdeauna aminte de
seara asta. E bun sositul pe care mi l-ai urat.

OCTAV: Dacă vorbești așa, îl iau...

CARMEN (*pune mîna pe el*): Copil ce ești! Lasă-l aici!
Du-te!... du-te! (*Octav iese. Carmen închide ușa cu
cheia, apoi brusc deschide ușa la intrare.*)

ANA ANTA (*intră și se uită muștrătoare la Carmen*): Tu
aici?

CARMEN (*stăpînit*): Bună seara.

ANA ANTA (*moale*): De ce ai făcut asta, Carmen?

CARMEN: Ca să vă scap de grija măritişului meu.

ANA ANTA: Carmen, cum vorbești tu așa?

CARMEN: Uite, vezi, sint istovită, nu pot vorbi mult...
și nici n-aș vrea s-o fac. Am pornit pe un drum de pe
care nimeni și nimic nu poate să mă întoarcă. Și cînd
mă știi ce fel de fire sint, mă miră că nu vezi zădărnicia
intervenției ce vrei să faci... N-am venit aici ca să mă
întorec... Am venit ca să rămîn...

ANA ANTA: Carmen! Noaptea?

CARMEN (*zîmbet amar*): Și?... Ștergeți-mă din amintire ca pe ceva neplăcut... Treceți pe lângă mine ca pe lângă o ființă pe care n-ați cunoscut-o niciodată, ceea ce n-ar cuprinde prea mult neadevăr și lăsați-mi liniștea.

ANA ANTA: Dar, fetițo, tu știi ce răspundere am eu în privința ta... De ce s-arunci pe capul meu toată greutatea pasului tău de acum?

CARMEN: Sint destul de mare ca să răspund singură.

ANA ANTA: E ușor de zis... Dar lumea pe mine o să mă creadă vinovată. Lumea o să spuie că eu te-am adus aici. Știi tu ce înseamnă să fi făcut o greșală în viață și să nu te mai poți scutura de ea? Tu nu știi că orice pas al tău e supravegheat și că tot ce pare altfel de cum e deprinsă lumea să vadă, e socotit ca pornit de la mine... Și mi-s de ajuns ochii răi pentru greșalile mele... Să mai văd și alții pentru greșalile tale?... Căci tot ce-i face tu, tot asupra mea o să se arunce. Și nu trebuie, Carmen, e păcat. E încă vreme să repari totul. Trebuie să te întorci acasă la tine.

CARMEN: Acasă la mine sint. Și aici rămîn!

ANA ANTA: Nu... Nu... asta e o copilărie! Așa ceva nu se poate! Tu, singură, în casa unui bărbat?

CARMEN: E bărbatul meu...

ANA ANTA: Lasă glumele, Carmen! Fetițo, eu îți iert greșeala, oricît de grea e... dar nu trebuie s-o duci pînă la capăt. Rușinea asta n-ai să mi-o faci, Carmen... Tu ești o fată înțeleaptă.

CARMEN: E bărbatul meu...

ANA ANTA: Lasă vorba asta, te rog...

CARMEN: Dar îți spun că e bărbatul meu... aceea ce se numește bărbat.

ANA ANTA: Carmen...

CARMEN: ...și sintem în casa noastră... și dincolo e patul nostru...

ANA ANTA (*îngrijorată*): Carmen! Tu să?... Nu! E oribil! Glumești!

CARMEN: Ei bine, nu glumesc. Cred că n-am aerul să glumesc. Acum crezi că e bărbatul meu?

ANA ANTA: Carmen! Pentru Dumnezeu, ce-ai făcut?

Și îndrăznești să-mi arunci în față mărturisirea asta?

CARMEN: Dar nu numai că nu mi-i rușine de ce am făcut dar ți-o spun cu mindrie: mi-am ales un bărbat și-i al meu. De când a început să ți se pară și dumitală rușinos așa ceva?

ANA ANTA: Carmen... Carmen... sînt năucită!

CARMEN: Atunci să terminăm.

ANA ANTA: Dar bine, Carmen! Atunci? Atunci eu... ce mă fac?

CARMEN (*fixînd-o; un fior*): Ce-ai zis? Ce înseamnă asta?

ANA ANTA (*pierdută, vorbele nu-i mărturisesc decît frînturi de gînduri*): Nimic, nimic... Carmen... Carmen... întoarce-te acasă... Orice ar fi fost, întoarce-te acasă... neapărat... Nu întreba... nu întreba nimic...

CARMEN: Dar ce este?

ANA ANTA: Nu întreba... ai milă de mine, fetiço.

CARMEN: Dar ce este? Tremuri toată...

ANA ANTA: Haidem! Haidem!

CARMEN: Nu! Nu scapi ușor! Să-mi spui ce este! Te cunoșc prea bine ca să nu simt că aici e cu totul altceva... Spune-mi ce-i...

ANA ANTA: Dar răspunderea mea!

CARMEN: Aida de! Nu vezi că nici nu știi să minți? Să-mi spui ce-i... Că dragostea ce mi-o porți mie nu te-ar face să tremuri. E altceva...

ANA ANTA: Lasă-mă! Nu mă chinui... Haidem!

CARMEN: ...Va să zică tirguiala cu Moceanu...

ANA ANTA (*se simte prinsă*): Nu... ce Moceanu? Ce...

CARMEN: A! Moceanu e! Tirguiala cu Moceanu era, se vede, mai gravă... Da spune odată, ce e?

ANA ANTA: Aibi milă, fetiço, nu mă chinui.

CARMEN: A! nu te las! Ce e cu Moceanu?

ANA ANTA (*învinșă*): Carmen... Măcar cîteva zile... să-l
aminăm... Carmen... am datorii mari.

CARMEN: Și vrei să le plătești cu mine?

ANA ANTA: Nu, Carmen, o să-ți explic...

CARMEN: Dar cum! Doar aveai atîta avere.

ANA ANTA: Am avut nenoroc...

CARMEN: Voinea!

ANA ANTA: Nenoroc!

CARMEN: Și ce datorii ai?

ANA ANTA: O sută de mii...

CARMEN: Nu înțeleg cum o sută de mii poate părea așa
de mult la o femeie cu averea ta! Spune-mi drept, ce
datorii ai?

ANA ANTA: O sută de mii și poimîine e scadența... și ar
trebui să vînd casa, ori via... și...

CARMEN (*îngrozită*): Cum, aici ai ajuns? Și ce vrei să
fac eu?

ANA ANTA: Să te-ntorci acasă, Carmen. Să-l aminăm...
Și pe urmă...

CARMEN: Dar e de prisos...

ANA ANTA: Nu, fetiță crede-mă, cu lacrimile în ochi
te rog.

CARMEN: Dar nu-l mai poți amăgi... M-a văzut aici!

ANA ANTA (*care simte fugindu-i pămîntul de sub picioare*):
A! (*Cu ochii în gol, pauză.*) Te-a văzut aici? Va să
zică... va să zică...

CARMEN: Nu înțeleg deloc disperarea asta... Poți vinde
via, ori casa...

ANA ANTA: Nu! Nu!

CARMEN: O să ți-o vîndă Moceanu, atunci...

ANA ANTA: Nu se poate, Carmen, nu se poate... Tu nu
înțelegi că rămîn singură?

CARMEN: A! așa e... Te lasă Voinea.

ANA ANTA (*plîns*): Nu disprețui, Carmen... nu disprețui...

CARMEN: Dar cum să nu disprețuiesc?

ANA ANTA: Carmen! Taci, Carmen! Ce mă fac eu?... Mă năruiesc! Nu pot, nu mai pot trăi fără el...

CARMEN (*cu deznădejde*): Ah! Știam eu de mult!... Mi-o spunea instinctul... Simțeam că te duce la ruină... (*Greu sacrificiu.*) Atunci, atunci... ia din banii mei o sută de mii.

ANA ANTA (*încrămenită, apoi rîzînd*): Din banii tăi? Dar asta nu... asta... nu, nu se poate...

CARMEN: ... Dar îți dau eu...

ANA ANTA: Nu se poate, Carmen! Nu se poate... Tu ești minoră... și n-am voie...

CARMEN: ... Banii sînt în mîna dumitale...

ANA ANTA: Da, sînt... dar nu se poate...

CARMEN: ... Ca împrumut... îmi dai poliță...

ANA ANTA: Nu...

CARMEN: Zici că mi-ai vîndut casa ori via.

ANA ANTA: Nu se poate...

CARMEN: Dar în consiliul de familie sînt numai rude... care or să înțeleagă... (*Un fir de bănuială pătrunde veninos în minte, vorbele i se răresc, respirația i se întretaie.*)... Și de ce să vinzi, cînd poți scăpa așa de ușor... (*Un fior, bănuiala ajunge aproape siguranță. Pauză, schimbă tonul.*) Vreau să știu de ce nu vrei cu nici un preț să iei din dota mea...

ANA ANTA: Carmen... nu se poate...

CARMEN (*înfricoșătoare*): Mie îmi ascunzi ceva...

ANA ANTA: Nu, Carmen!

CARMEN (*mai tare*): Ba da! Mie îmi ascunzi ceva... Vreau să știu... vreau să știu... unde este dota mea... (*Ana Anta la vorba asta rămîne înspăimîntată, cu figura descompusă, face gesturi rătăcite blîndind cîteva vorbe. Carmen scoate un strigăt de fiară rănită, cu amîndoi pumnii în aer.*) Al ticăloaso!

ANA ANTA: Carmen, copilul meu, iartă-mă...

CARMEN (*pierdută*): Ce-ai făcut din mine? Ce-ai făcut din toată viața mea? Toate visurile mele... Dar atunci cum rămân eu? Cu ce trăim noi? Să mă mărit cu... Și Octav?... singur... Fericirea noastră... (*Izbucnind.*) Și pentru ce? Spune! Pentru Voinea?

ANA ANTA: Am vrut și eu să fiu fericită... Ca și tine...

CARMEN: Nu minji...

ANA ANTA: Ca și tine... cu averea mea să-mi fac fericirea...

CARMEN: Tac!

ANA ANTA: Tot un om sărac... și-l iubeam...

CARMEN: Tac!...

ANA ANTA: Aici am ajuns...

CARMEN: Destul! Tac!

ANA ANTA: Aici aveai să-ajungi și tu.

CARMEN: Tac! Mi-ai dărimat averea... nu ți-e de ajuns? Îmi dărimi și dragostea?... Du-te... du-te... nu mai spune nimic... Du-te!... (*Ana iese.*)

SCENA 8

CARMEN, apoi OCTAV

(*Carmen se întoarce șovăind de la ușă și se prăbușește pe canapea, într-un hohot nebunesc.*)

OCTAV (*bate la ușă*): Carmen! (*Carmen, trecind pe lângă birou, se oprește o clipă cu ochii la revolver, apoi deschide. Octav, speriat.*) Dar ce-i cu tine?

CARMEN (*într-un hohot de plîns*): Iubirea mea! Singura mea iubire...

OCTAV: Ce-i asta? Pentru Dumnezeu!

CARMEN: Nesfârșită dragoste... nesfârșită...

OCTAV: Mă faci să tremur, Carmen...

CARMEN: Seara noastră de nuntă... (*Izbucnind.*) Octav...

Seara asta n-are să se mai întoarcă niciodată...

OCTAV: Ce-a fost aci? Plinsete.. strigăte... Spune-mi, Carmen, ce-i asta! Nu mă chinui!

CARMEN: Nu mai plec din casa asta, Octav... Viața mea toată e a ta... Sufletul ți-l dau în seamă ție... Și acum să ne culcăm, Octav... Să ne culcăm. Sint așa de obosită... așa de obosită... Am să dorm... am să dorm.

OCTAV: Carmen, ești așa de ciudată...

CARMEN: Sint obosită... așa de obosită... Stinge lumina, Octav! (*Cînd Octav stinge lumina de sus, Carmen ia revolverul.*) Sărută-mă, Octav... sărută-mă. (*După o lungă îmbrățișare.*) Octav, stinge și lumina asta... (*Octav, pradă presimțirilor, rămîne cu ochii la Carmen, șovăielnic, neîndrăznind parcă să stingă. Carmen stăruie fără să-l privească, stăruie hotărîtă cu glas tot mai încet, învăluit de durere, de nesfîrșită durere.*) Stinge... Stinge... Stinge...

(*Octav stinge și, în întunericul adînc, un țîșnet de lumină își frînge trăsnetul ucigător în două, arătînd o clipă numai umbra celeia care se prăbușește.*)

CORTINA CADE REPEDE

*Călmățuiului,
copilăriei mele
și mai ales părinților mei
și nașului meu, care m-au
crescut în lumea lor bună
și curată.*

MUȘCATA DIN FEREASTRĂ

P E R S O A N E L E

CONU GRIGORE, învățător

COANA SOFICA, soție

OLGUTA
GEORGICĂ } Copiii lor

PĂRINTELE ILIE UDRIȘ

RADU COCIAȘ

IONICĂ

CONSTANTIN CÎRNUL, Mătarul

Cam în vremurile noastre.
Într-un sat.

În ceardacul unei case gospo-
dărești ca de învățător, mai
mult sărac decât înstărit, cum
sînt mai toți învățătorii noștri.

ACTUL I

Seară proaspătă de vară. Lumina aprinsă în ceardac.

SCENA 1

CONU GRIGORE și PĂRINTELE ILIE joacă tabinet.

CONU GRIGORE (*uitîndu-se în cărțile lui, mai mult din
obicei decât de nevoie, pentru că se vede limpede că nu
urmează să joace el, ci îl așteaptă pe părintele Ilie, fre-
donează, pe o melodie cunoscută, versuri improvizate*):

Joacă, popă, joacă, joacă,
Că afară-i timp de toacă...

PĂRINTELE ILIE (*lehametit de cartea proastă care vine,
după ce-i ținuse hangul la cîntec, fără cuvinte, răspunde
tot fredonînd, ca și celălalt, versuri improvizate*):

Dar ce dracu vrei să joc,
Că n-am carte mai deloc...

CONU GRIGORE (*n-are însă vreme de așteptat. Norocul
il face grăbit și de aceea dă pîteni, agresiv*):

Joacă și tu ce-i juca
Om bătrîn și tralala.

PĂRINTELE ILIE (*e însă prea descurajat ca să mai găsească cadență și rimă potrivită și de aceea, pesemne, se poticnește între versuri*):

Dar ce vrei ca să mai fac,
Că nu-mi vine nici o carte.

CONU GRIGORE: Stai mă, nu vezi că n-ai nimerit-o?

PĂRINTELE ILIE: D-apoi crezi tu că la nimereala asta mi-era mie gândul?

CONU GRIGORE (*o ia de la capăt îngînînd*):

Joacă popă, joacă, joacă
Că afară-i timp de toacă.

(*Pauză fredonată.*)

Dar haide, bre omule, zvîrle jos, că toate-s la mine.
Uite colea și dame și popi și ași. Ce dracu vrei să faci cu pricăjitul acela de fante? Dă-le încoa!

PĂRINTELE ILIE: Stai, făptură bătrînă a lui Dumnezeu.

Fără grabă! Poate am și eu ceva de luat.

CONU GRIGORE: Îi fi avînd, dar deocamdată iau eu.
Adevăratu-i? (*Ia cărțile.*)

PĂRINTELE ILIE (*ostînd cu jale mare*): Adevăratu-il

CONU GRIGORE (*imperativ*): Gologaniil

PĂRINTELE ILIE: Și ăștia îi iei?

CONU GRIGORE: Închipuiește-ți că și ăștia! Adevăratu-i?

PĂRINTELE ILIE (*cu rupere de inimă*): Adevăratu-i.

CONU GRIGORE: Sfinte Sisoel! Și ce oftat! Lasă, popă, că ai făcut azi trei masluri.

PĂRINTELE ILIE: Biblia zice: „Din pămînt te-ai născut și-n pămînt te vei întoarce” și încă una: „Dă Ceza-
rului ce-i a Cezarului”.

CONU GRIGORE: Adică?...

PĂRINTELE ILIE: Adică cine are urechi de auzit să auză.
(*Alt ton.*) Păi bine, mă moșnegărie, banul de pe maslu la maslu trage, și cel cuvenit popii tot la popă se întoarce.

CONU GRIGORE: Și adică în ce fel vine pilda?

PĂRINTELE ILIE: Află în clipa asta mare că maslul n-am să ți-l fac fără de parale.

CONU GRIGORE: Noroc că mie are să mi-l facă urmașul tău! (*În vremea asta cărțile adunate și amestecate au fost împărțite din nou.*) Bine, omul lui Dumnezeu, cînd le dau eu înțeleg să-mi trag partea, dar nici cînd le dai tu nu-ți pui, acolo, un popă? Toți-s la mine!

PĂRINTELE ILIE: Se vede că asta se leagă de maslul de care vorbeam.

CONU GRIGORE: Eu cred altfel, dar să zic cum zici tu: atunci damele astea ce rost au?

PĂRINTELE ILIE: Bocitoare, taică, bocitoare! (*Preco-tește.*) Venit-au la mormînt intristatele femei..."

CONU GRIGORE: Dacă ar fi intristate n-ar aduce parale, ar lua! Asta-i semn, popă, asta nu-i joc de cărți. E simbol, cum zice Georgică!

PĂRINTELE ILIE: Și cam în ce fel se arată simbolul?

CONU GRIGORE: În felul că damele la mine, popii la mine și fanții tăi bat din buze.

PĂRINTELE ILIE: Mă miram eu să treacă zi lăsată de la Dumnezeu și să n-o iei de la capăt. Cîntă, flașnetă hodorogită...

CONU GRIGORE: Dar ce? Nu-i așa? Mă rog, în pachetul ăsta erau patru dame? Erau! Voi ai să vie la tine? Voi ai! Dar uite-le, că damele au venit la mine.

PĂRINTELE ILIE: Și adică în ce fel vine pilda?

CONU GRIGORE: Pilda vine așa: damele trag la mine!

PĂRINTELE ILIE: Și pe astea le-ai furat, cum ai furat-o pe Sofica?

CONU GRIGORE: Întocmai!

PĂRINTELE ILIE: Atunci dă banii înapoi! (*Dă să ia banii de pe masă.*)

CONU GRIGORE: Stai, popă, că nu-i așa! Nu mă face s-o chem pe Sofica să spuie singură.

PĂRINTELE ILIE: Ce să spuie?

CONU GRIGORE: Că a fugit cu mine de bunăvoia ei, nu
 cu furătura!
PĂRINTELE ILIE: Și nu ți-e teamă c-oi zice s-o chemi?
CONU GRIGORE: Sofico!
PĂRINTELE ILIE: Lasă femeia în pace la treburile ei!
 Mă! Mă! Mă! Că hapsîn ești!
CONU GRIGORE: Nu-i așa! Trebuie să ne lămurească!
PĂRINTELE ILIE: Ce să ne lămurească; de douăzeci și
 cinci de ani tot ne lămurim și nu ne mai lămurim.
CONU GRIGORE: Păi cum să ne lămurim, dacă-mi scoți
 ochii c-am furat-o? De ce n-ai furat-o tu, dacă socoti
 că era marfă de furat?
PĂRINTELE ILIE: Păi tocmai asta-i, moșnegărie! Eu
 n-am socotit-o marfă de furat, dar tu ai socotit-o marfă
 de furat și...
CONU GRIGORE: Măi! Iar o luăm de la capăt?
PĂRINTELE ILIE: Iar!
CONU GRIGORE: Eram vecini cu casele?
PĂRINTELE ILIE: Eram!
CONU GRIGORE: Ședea Sofica peste drum de noi?
PĂRINTELE ILIE: Ședea.
CONU GRIGORE: Am crescut laolaltă?
PĂRINTELE ILIE: Crescut!
CONU GRIGORE: Și cu Sofica?
PĂRINTELE ILIE: Și.
CONU GRIGORE: Am plecat la școală amîndoi?
PĂRINTELE ILIE: Sofica a rămas acasă.
CONU GRIGORE: Am zis amîndoi, nu amîntrei!
PĂRINTELE ILIE: Ai zis!
CONU GRIGORE: Și ni s-au aprins călcîile după ea într-o
 bună zi. Adevăratu-i?
PĂRINTELE ILIE: Cu aprinsul, adevăratu-i, dar cu ziua
 nu!
CONU GRIGORE: Adică?
PĂRINTELE ILIE: Ziua aceea n-a fost bună.

CONU GRIGORE: Apoi te cred! Dar pentru mine a fost!
Ce dai din cap? A fost!

PĂRINTELE ILIE: S-o întreb și pe cumătra Sofica despre
partea asta!

CONU GRIGORE: Ia nu schimba tu vorba, că eu țiș pornit
pe răfuială mare! Și cum zic: erai lulea, și eram lulea!

PĂRINTELE ILIE: Erai!

CONU GRIGORE: Și tu nu erai?

PĂRINTELE ILIE: Păi bine măi, meseria mea e să îngrop
morții, nu să-i dezgrop.

CONU GRIGORE: Ba-i dezgropi și tu la șapte ani!

PĂRINTELE ILIE: La șapte, dar nu la douăzeci și cinci
și nu în toată ziua, ca tine. Și la urma urmei ce poștești
dumneata de la mine?

CONU GRIGORE: Să te fac *knock-out*, cum zice Georgică!
(*Reluând firul.*) Și va să zică amii! Oii, prieteni buni
și îndrăgostiți de Sofica. O cer eu de la tată-său, nu
mi-o dă; o ceri tu de la tată-său, nu ți-o dă!

PĂRINTELE ILIE: Și atunci ai furat-o și gata!

CONU GRIGORE: Nu-i gata, că acu chiar o chem! (*Strigă.*)
Sofico!

PĂRINTELE ILIE: Las-o, omule, că i se ard plăcintele!
Și pe urmă rămii tu *knock-out*, cum zice Georgică.

CONU GRIGORE (*furios*): Ia ascultă, popă, să nu mă
iei pe mine ușurel, c-apoi... Taie cărțile. Na! (*Îi dă
cărțile.*) Rizi! rizi! Uită-te la el, mutră să fie rivalul
meu! Mai na! Hai, joacă! Pune fantele jos! Pune-l,
că-i acolo! Așa! Eu pun dama aici! Uite-o, mă, o vezi?
Așa! Nimic n-ai, mă, nimic... așa! Și acum, uite, că
iau cu popa... uite-l! Îl vezi? Popă e, ori ce e?

PĂRINTELE ILIE: Cu dama acu mai merge. Simbol-
nesimbol, nu știu ce șmechereală faci tu, dar văd
că-ți iese. Dar ce cauă popa la tine?

CONU GRIGORE: Dar tu n-ai venit după mine? Că după
fuga mea cu Sofica, nu te înfundaseși în creierii mun-
ților, unde a înțărcat dracu copiii? Și te-ai întors!

Cum a murit biata preotcasă, protos, ai fost aici!
Și de douăzeci de ani îmi scoți sufletul.

PĂRINTELE ILIE: Apoi, frate Grigore, asta-i gelozie!
Nu te mai da după deget! Tot simbol e, dar altfel
de simbol. Știi tu vorba cea de fruct: cine pierde
la cărți cîștigă în altă parte și cine cîștigă la cărți...
CONU GRIGORE (*necăjit*): Ei, acumă scrum s-alege!
PĂRINTELE ILIE: Din mine?

CONU GRIGORE: Nu, din plăcinte! Sofico! Hm! Rival
și acu! Bine, domnule! Vedem noi! Sofico! Rival
hai?

PĂRINTELE ILIE: Strig-o! Strig-o! De ce strigi mai tare,
de ce te arăți mai gelos!

CONU GRIGORE: Eu gelos pe tine?

PĂRINTELE ILIE: Morî de gelozie!

CONU GRIGORE (*furios*): Gelos eu? (*Pauză; alt ton.*)
Fugi, mă, că nu-s gelos!

PĂRINTELE ILIE: Apoi bine, de douăzeci de ani te zbați
să-mi arăți că n-ai furat femeia și că a venit de bună-
voie! Dar să te întreb și eu de ce te frămîinți atîta, dacă
n-ai la inima ta nici o cîmîță? Hai!

CONU GRIGORE: Cîmîță eu? (*Jalnic.*) Soficooooo!

PĂRINTELE ILIE: Cîmîță tu! Pentru că-ți spune sufletul
că de n-o furai; deh! Mai eram și eu pe acolo! Dar,
față bisericească, nu puteam să fur femeia, pe cînd
tu, cioflingarule, căciula pe băț și ce-am avut și ce-am
pierdut...

CONU GRIGORE (*și mai jalnic*): Soficooooo!

PĂRINTELE ILIE: Mă, nu taci? Apoi să nu mă faci să-mi
treacă și mie cheful de plăcinte că pe urmă o chem eu.

CONU GRIGORE: M-ai omorît! Sofico!

PĂRINTELE ILIE: Mă, taci?

CONU GRIGORE (*nu i se mai aude glasul, dar dă din
cap negînd și strigă mimînd doar cuvîntul*): Sofico!

PĂRINTELE ILIE (*tună*): Cumătră Sofico! Ia, rogu-mă
ție, poftim incoace un piculeț.

CONU GRIGORE (*speriat*): Las-o în pace că se ard plăcintele!

PĂRINTELE ILIE: Aha! Ți-e frică!

CONU GRIGORE: Plăcintele!

PĂRINTELE ILIE: Biiine! Mă rog! Dacă ți-e frică, s-a lămurit!

CONU GRIGORE: Așa? (*Răgușit.*) Soficoo! N-aude! Strig-o tu!

PĂRINTELE ILIE: Iaca nu vreau. Strig-o tu!

CONU GRIGORE: Ahaaa! Va să zică ție ți-e frică, nu mie.
(*Și deodată strigă amîndoi, disperați.*) Soficooo!

SCENA 2

ACEIAȘI, COANA SOFICA

COANA SOFICA: Ce-i, moșnegilor? Vi-i foame? (*Cei doi se poartă unul pe altul să înceapă, dar fiecareia i-ar plăcea să înceapă celălalt.*) Ei, ce-i? Ați amuțit?

CONU GRIGORE (*preotului*): Hai, spune tu!

PĂRINTELE ILIE: Ba tu!

CONU GRIGORE: Eu nu spun!

PĂRINTELE ILIE: Și de ce, mă rog?

CONU GRIGORE: Iaca așa!

PĂRINTELE ILIE: Măi, spui?

CONU GRIGORE: Nu! Spune tu!

PĂRINTELE ILIE: Ba tu să spui!

CONU GRIGORE: Nu.

COANA SOFICA: Ei, începeți odată, ori nu începeți?

PĂRINTELE ILIE: Hai, începe tu.

CONU GRIGORE: Ba tu să începi!

PĂRINTELE ILIE: Eu nu încep.

CONU GRIGORE: Așa?

PĂRINTELE ILIE: Așa!

CONU GRIGORE: Și de ce, mă rog?

PĂRINTELE ILIE: Iaca așa!

COANA SOFICA: Oameni buni, nu mă țineți degeaba, că mi se ard plăcintele!

CONU GRIGORE (*furiOS*): N-auzi, domnule, că se ard plăcintele?

PĂRINTELE ILIE: Ei, și ce-mi pasă mie?

CONU GRIGORE: Și vrei s-o sărbătorim pe fină-ta cu plăcinte arse?

PĂRINTELE ILIE (*indignat*): Pe mine, te rog, să nu mă iei pe coarda sentimentală, auzi?

CONU GRIGORE: Mda! Sentimentală! Uite-te cine vorbește de coarda sentimentală!

PĂRINTELE ILIE: Adică ce? Nici la Olguța n-am voie să țiiu? Păi am ținut-o în brațe, când era un gogoloș de carne, și eu am crescut-o, n-ai crescut-o tu, măcar că-i ești tată, nu i-ai mai fi fost!

CONU GRIGORE: Bine că recunoști măcar că i-s tată!

PĂRINTELE ILIE: Tare aș vrea eu să nu recunosc, dar ce să mai fac eu azi, când împlinește optsprezece ani bătuți?

COANA SOFICA (*rugătoare*): Plăcintele!

CONU GRIGORE (*imperativ*): Plăcintele!

PĂRINTELE ILIE (*cu dispret*): Plăcintele!

COANA SOFICA (*se scuză*): Plăcintele!

PĂRINTELE ILIE (*resemnat și scîrbit, pronunță*): Plăcintele...

COANA SOFICA: Apoi eu mă duc fiindcă nu înțeleg nimic...
(*Dă să plece.*) -

CONU GRIGORE: Se duce!

PĂRINTELE ILIE: Se duce!

CONU GRIGORE: Va să zică o lași să se ducă!

PĂRINTELE ILIE: Ba tu o lași să se ducă, pentru că ți-i frică!

CONU GRIGORE: Frică i-i cui spune! (*Și deodată amîndoi.*)
Soficoo!

COANA SOFICA (*întoarsă din drum*): V-ați hotărît?

PĂRINTELE ILIE: Da!

CONU GRIGORE: Da!

COANA SOFICA: Ei!

CONU GRIGORE: Ne-am certat!

PĂRINTELE ILIE: Da, amarnic ne-am certat!

COANA SOFICA: Asta am cam înțeles-o eu, dar vorba-i din ce pricină?

PĂRINTELE ILIE, CONU GRIGORE (*arătându-se unul pe altul*): Din pricina dumnealui.

COANA SOFICA: Acu m-am lămurit, așa că pot să plec.

CONU GRIGORE: Stăi, Sofico, nu te duce, că spun eu. (*Către preot.*) Ce crezi că nu spun? Spun! Uite, ne-vastă! Răspunde tu. Am eu dreptul să fiu, cum să zic?... să fiu...

PĂRINTELE ILIE: Gelos...

COANA SOFICA: Gelos?

CONU GRIGORE: Ei da... Am eu dreptul să fiu așa?

COANA SOFICA: Nici vorbă!

PĂRINTELE ILIE (*lui conu Grigore*): Vezi? Apoi să nu mă faci...

CONU GRIGORE: Stăi, că n-a înțeles! Adică de ce să am dreptul?

COANA SOFICA: Tot omul are dreptul să fie gelos!

CONU GRIGORE (*părintelui*): Vezi?

PĂRINTELE ILIE: Stăi, că n-a înțeles!

CONU GRIGORE: Lasă-mă pe mine să întreb eu acu. Uite ce-i, Sofico. Vreau să zic: Pot eu să fiu...? (*Și ezită.*)

PĂRINTELE ILIE: Gelos...

CONU GRIGORE: Las-o în pace că a înțeles ea. Ei?... Pot să fiu?

COANA SOFICA: De unde să știu eu? Unii pot, alții nu...

CONU GRIGORE: Nu, bre omule, am eu de ce să fiu gelos?

COANA SOFICA: Dar ce? Ești gelos?

CONU GRIGORE: Nu-i vorba de asta! Mi-ai dat tu vreo dată prilej să fiu gelos?

COANA SOFICA: Știi eu? Tu ce crezi?

CONU GRIGORE: Nu-i vorba de mine, e vorba ce crezi tu. Ei, răspunde! La ce te gîndești acu?

COANA SOFICA: La plăcinte!

PĂRINTELE ILIE (*rîde în hohote*): Nu vezi, tinichea bătrînă, că-și bate joc de tine?

CONU GRIGORE: Ce să-și bată joc, domnule, păi dumneaei a înțeles că aici e ceartă mare și trebuie curmată într-un fel. Să întreb atunci de-a dreptul. Am eu de ce să fiu gelos pe rabla asta de popă?

COANA SOFICA: Da ce, părinte? Aveți amîndoi vreo ibovnică în sat?

CONU GRIGORE: Nu, bre omule, din pricina ta! Să întreb mai de-a dreptul: ții la el?

COANA SOFICA: Țiu și Țiu mult.

PĂRINTELE ILIE (*lui conu Grigore*): Așa!

CONU GRIGORE: Dar la mine ții?

COANA SOFICA: Țiu și Țiu mult.

CONU GRIGORE (*părintelui*): Așa!... Dar la care ții mai mult? Care dragoste e mai mare?

COANA SOFICA: Asta-i ca întrebarea ceea: Ce-i mai greu: un kilogram de puf ori un kilogram de fier?

CONU GRIGORE: Mă rog, dacă ar fi să alegi acu între noi, pe cine l-ai alege?

COANA SOFICA: Trebuie să spun drept?

PĂRINTELE ILIE: Trebuie!

COANA SOFICA: Și nu-i păcat?

PĂRINTELE ILIE: Nu-i.

COANA SOFICA: Și dacă o fi păcat?

PĂRINTELE ILIE: Te dezleg de păcat numaidecît, mie-lușica Domnului.

COANA SOFICA: Apoi atunci aleg pe părintele!

PĂRINTELE ILIE: Vezi, cucoane?

CONU GRIGORE: Și nu mă alegi pe mine?

COANA SOFICA: Păi nu te-am ales o dată? Și pe urmă dacă mă dezleagă de păcate...

CONU GRIGORE: Nu ride, popă, că o limpezesc numai-decît! Dar ia mai spune ceva. Înainte să te iau eu, la cine ținai mai mult?

COANA SOFICA: Știi foarte bine. La-contabilul de la Federa-lă.

CONU GRIGORE: Nu. frate, răspunde la ce te întreb eu. Dintre noi doi trebuie să-ți fi plăcut unul mai mult. Eu aveam mustață, el barbă, în sfîrșit era o deosebire. Tie cum îți plăcea mai mult să fie un bărbat?

COANA SOFICA: Ras de tot.

CONU GRIGORE: Nici asta! Dar eu eram învățător, și așa popă. Ce ai fi vrut tu să-ți fie bărbatul?

COANA SOFICA: A! Locotenent de Roșiori. (*Ride o dată cu preotul.*)

CONU GRIGORE: Îmi pare rău. Sofico, dar eu întreb în serios și ție-ți arde de glumă.

COANA SOFICA: Păi bine, babalicule, acum de asta-ți cășunează ție? Bateți-vă pe dragostea copiilor, nu pe dragostea femeilor. Că aveți și mutră amîndoi să vă certati pe o biată babă ca mine.

PĂRINTELE ILIE: Drept!

CONU GRIGORE: Ce-i drept?

PĂRINTELE ILIE: Că-i babă!

CONU GRIGORE: Ia te rog să nu-mi insuți nevasta că te zvîrl pe poartă în drum.

PĂRINTELE ILIE: Ar fi și asta ceva, dacă zvîrlitul meu ar întineri-o.

COANA SOFICA: Da! Zău! Și atunci am vedea noi dacă nu s-ar întoarce lucrurile...

PĂRINTELE ILIE: Bravo, cumătră! Mai pune-l cu botul pe label!

COANA SOFICA: Nu-i nevoie, că-l pun copiii destul.

CONU GRIGORE: Copiii? Apoi bine. eucoană, eu dum-neata nu-s neam decît așa, dar cu ei is neam de-al

binelea, așa că acolo nu mai încapă trădare ca la dumneata. Că dumneata mi-ai cam scăldat-o de dragul popii...

COANA SOFICA: Ai băgat de seamă?

CONU GRIGORE (*popii*): Dar las' că mi-o plătește el cu virf și îndesat la tabinet. (*Către preot.*) Taie cărțile!

SCENA 3

ACEIAȘI, OLGUȚA

OLGUȚA: Hai, mamă, că s-au rumenit plăcintele.

COANA SOFICA: Mai au vreme destulă, nu-i nici o grabă.

CONU GRIGORE (*indignat*): Apoi bine, dar adineauri spuneai...

COANA SOFICA: Vream să scap mai repede de gura ta.

CONU GRIGORE (*mînios*): Bine, doamnă! M-am lămurit! Te poți duce!

COANA SOFICA: Sărut mina!

(*Părintele rîde, Sofica și Olguța pleacă.*)

CONU GRIGORE: Iar rizi? (*Furios.*) Să nu-mi faci pe biruitorul că chem fata și băiatul și te fac praf. Să-ți iasă din minte că ești aici la tine acasă! Iar rizi? Olguțooo! Ia stai!

SCENA 4

CONU GRIGORE, PĂRINTELE ILIE, OLGUȚA

CONU GRIGORE (*cu nobil accent părintesc*): Olguțo, tu astăzi împlinești optsprezece ani! Ești prin urmare o femeie formată pentru viață. (*Se încurcă.*) Așa... că... ăăă...

PĂRINTELE ILIE: Aăăă...

CONU GRIGORE: Așa că, Olguțo, am să-ți pun o întrebare. Nu te mai uita la ghiujul ăsta, că n-are pic de seriozitate în el. Eu vreau să știu: pe cine iubești mai mult? Pe el sau pe mine?

OLGUȚA: Totuna pe amândoi, așa mi-ai spus mata.

CONU GRIGORE: Bine, eu ți-am spus din politețe față de el. Dar cum e într-adevăr? (*Preotului.*) Te poftesc să nu-i faci semne! Spune, Olguțo!

OLGUȚA (*grăbită, zîmbind*): Pe mata, firește!

CONU GRIGORE: Bine, dar dacă ar fi să-ți alegi un tată, între mine și el pe cine l-ai alege?

OLGUȚA: Ce să mai aleg, că a ales mama.

CONU GRIGORE (*indignat*): Pe cine-a ales?

OLGUȚA: Pe mata, pe cine altul?

CONU GRIGORE: A! Da, firește! Dar las-o pe maică-ta, că-i trădătoare. Acu a trecut de partea popii. Ce rîzi? Ce dracu, treceți și voi de partea lui? Mă rog, cum ai vrea să fie tatăl tău ideal?

OLGUȚA: Orice tată este ideal prin definiție, cum zice Georgică.

SCENA 5

ACEIAȘI, GEORGICĂ

GEORGICĂ: Completează, te rog, femeie: orice tată este ideal prin definiție, afară de tatăl ceresc.

PĂRINTELE ILIE: Și el de ce nu e ideal?

GEORGICĂ: Fiindcă el ar trebui să ne facă după chipul și asemănarea sa și nu ne face. E drept că pe mine m-a făcut după chipul și asemănarea tatii. dar dacă te uiți bine la tata, vezi că nu seamănă decît foarte puțin cu Dumnezeu. Du-te, femeie, la plăcinte și lasă bărbații să discute chestiuni mai adînci și mai aprinse decît *rola bucătăriei*.

OLGUȚA: Georgică, nu abuza de gentilețea unci surori mai mari decât tine și...

GEORGICĂ: Olguțo, nu abuza de cavalerismul unui sportmen mai tare decât tine și... să ne întoarcem la oile noastre, cum zice francezul: tu întoarce-te la mama, că te-a chemat, și eu rămân cu tata, că m-a chemat.

CONU GRIGORE: Respectă-ți părinții, domnule!

GEORGICĂ: Nu pot. Cum să-i respect, dacă au avut o idee așa de proastă, să facă un sportmen ca mine.

OLGUȚA: Bravo!

GEORGICĂ: ...după ce făcuseră o giscă romantică, ca tine!

CONU GRIGORE: Ce romantică, domnule? Olguța de acum e emancipată.

GEORGICĂ: Cum emancipată?

CONU GRIGORE: Azi împlinește optsprezece ani și după lege e emancipată!

GEORGICĂ: Ce emancipare?... Mata n-o vezi? În veacul al XX-lea numai două persoane mai păstrează asemenea codițe romantice: Olguța și părintele. Deosebire e că Olguța e o fată mică, dar cu coada mare, și părintele un om mare cu coada mică. Apropo, părinte, o idee: Vă propun la amândoi să vă tundeți *à la garçonne*!

CONU GRIGORE: Măi domnule, nimica nu respecti pe lume!

GEORGICĂ: Așa-s eu. Nu pot să respect nici pe Dumnezeu, dacă nu l-oi trage puțin de barbă.

OLGUȚA: Georgică!

GEORGICĂ: Te rog să taci! Ia spune, tată, de ce m-ai chemat?

CONU GRIGORE: Eu?

GEORGICĂ: Da, mi-a spus mama.

CONU GRIGORE: Nu te-am chemat eu! L-am chemat eu?

N-auzi, mă popă? Răspunde! L-am chemat eu?

PĂRINTELE ILIE: Ihi! ca să spuie de partea cui este.

CONU GRIGORE: Ce să spuie? Nu-l auzi că-i de partea mea?

GEORGICĂ: În ce privință?

PĂRINTELE ILIE: La cine ții tu mai mult? La mine ori la rabla asta? Olguța ține la dinsul.

GEORGICĂ: Nu-i adevărat! Ai curajul opiniei, femeie! N-am discutat noi chestiunea asta? Ai spus că ți-ar plăcea să ai un tată care să-i cuprindă pe amindoi. Dar eu nu admit părerea Olguței. Asta-i romantism curat! Nu se poate să ai tată doi oameni. Trebuie să ai numai unul!

CONU GRIGORE: Pe mine!

PĂRINTELE ILIE: Ba pe mine!

GEORGICĂ: Nu-i așa!

CONU GRIGORE: Atunci tai în două și ne împaci pe amindoi.

OLGUȚA: ...Și tot acolo vine.

GEORGICĂ: Zău? N-ai nici o aplicație la matematică! Absolventă la liceu ești tu? Mai mare rușinea!

OLGUȚA: Unu și cu unu, împărțit la doi, cit fac?

GEORGICĂ: Stăi, că nu-i așa! Tata nu-i unu, e jumătate!

CONU GRIGORE: Jumătate?!

GEORGICĂ: Da, jumătatea mamei! Ce să-ți fac, dacă ai nevastă!

CONU GRIGORE: Și popa cit ții?

GEORGICĂ: Eh! Părintele e un om și jumătate! Deci: jumătate plus unu și jumătate fac doi. Împărțit la doi, fac unul. Numai bine. Dar de la mata e un sfert și de la părintele trei sferturi!

PĂRINTELE ILIE: Bravo, Georgică!

CONU GRIGORE (*obidit*): Bravo, Georgică! Halal copil ce mai am și eu!

GEORGICĂ: Mai întâi că asta nu se știe!

CONU GRIGORE: Ce nu se știe, mă?

GEORGICĂ: Că-s copilul matală. Este unul Strindberg care...

CONU GRIGORE: Ce bligui tu, domnule? Atunci cine ți-e tată?

PĂRINTELE ILIE (*jucînd*): Popa!

CONU GRIGORE (*indignat de aluzie*): Cum? Ce? A! Vrei să faci simbol? Apoi tot simbol este, dar mai altfel decît crezi tu. Că la tabinet, frate, poți să pui popa jos și poate să vie după dînsul și dama de la mine, că tot degeaba-i dacă am dat eu cărțile. Și așa, uite că iau tot, și popă și damă și fante și as... și banii de pe masă.

SCENA 6

ACEIAȘI, CONSTANTIN CÎRNU, lăutarul, care vine cîntînd: „Mulți ani trăiască“.

CONU GRIGORE: Așa, Constantin! Bravo! Credeam că ai uitat.

CONSTANTIN: Ce să vă uit, coane Grigorie, că mi-a trimis vorbă și părintele. La mulți ani, duduie Olguță, și toate cele bune!

OLGUȚA: Mulțumesc, Constantine. Ia de aici un păhărel de vin.

CONSTANTIN: Să trăiți! Sfinția ta să-ți trăiască fina și să-i cîntăm la nuntă! Să vă trăiască! Ura!

GEORGICĂ: Ura!

CONU GRIGORE: Mulțumesc, Constantine. Să trăiești și tu. (*Ciocnesc paharele.*) Dar Ionică n-a fost pe la tine? Că pe el îl trimiseseam să te aducă.

CONSTANTIN: A fost, cum să nu fie! Ce nu face dom' Ionică pentru duduia Olguța?

PĂRINTELE ILIE (*tușește*): Hm, hm! Uite mă, că ți-a venit și ție un fante.

CONU GRIGORE: A venit, cum să nu vie, și-i bun că ia! Dar Ionică nu vine?

CONSTANTIN: Vine îndată. Am auzit că s-ar fi dus la Franz neamţul. Cică ar fi trecut într-acolo conaşul Răducu.

GEORGICĂ: Care Răducu? (*Olgiţa ascute urechea.*)

PĂRINTELE ILIE, CONU GRIGORE: Răducu? Răducu al lui Cociaş?

CONSTANTIN: Da, băiatul lui conu Zamfir.

TOȚI: Cînd? Cum?

GEORGICĂ (*sare în sus de bucurie*): Vine nenea Radu! Vine nenea Radu! Ura!

PĂRINTELE ILIE: Pune cartea jos.

CONU GRIGORE: Ce? A dal Cartea! Uite asul!

SCENA 7

ACEIAȘI, COANA SOFICA

COANA SOFICA: Ce-i gălăgia asta?

OLGUTA: Cică ar fi venit Răducu — așa spune Constantin.

COANA SOFICA: Unde-i?

CONU GRIGORE: Ce-ai acolo, o damă?

PĂRINTELE ILIE: Nu, damă ai tu!

CONSTANTIN: Sărutăm miinile, coană Sofico! Aud că-i la Franz. Ar fi trecut acușica cu bicicleta și s-a dus dom' Ionică după dînsul.

GEORGICĂ: Cu bicicleta? Mă plimb cu bicicleta! Mă plimb cu bicicleta.

CONU GRIGORE: Ce țipi așa ca un dezmetic, domle?

GEORGICĂ: Păi eu am numai două pasiuni în viață: boxul și pe nenea Radu! Box fac în fiecare zi, dar pe nenea Radu nu l-am văzut de cînd am plecat în vacanță! Ura, ura, ura!!!! (*Cum Constantin a început un cîntec, îl întrerupe.*) Las-o pe asta de post, Constantine, și cîntă una de fruct.

COANA SOFICA (*îngă conu Grigore*): Tu ai auzit?

CONU GRIGORE: Ce?

COANA SOFICA: A venit Răducu în sat și n-a dat pe la noi.

CONU GRIGORE: Vine el acușica, n-ai grijă! (*Fredonînd pe melodia ce-i cîntă Constantin.*) Uite-l! Uite-l!

COANA SOFICA: Cine? Radu?

PĂRINTELE ILIE: Uite-l! Uite-l!

CONU GRIGORE: Radu?

PĂRINTELE ILIE: Nu! popa! și ici e un as și o damă... și vine popa și ia!

(*Coana Sofica a ieșit după ce i-a făcut un semn lui Constantin. Lăutarul răspunde cu un semn din cap că a înțeles.*)

SCENA 8

CONSTANTIN, PĂRINTELE ILIE, GEORGICĂ, CONU GRIGORE — care se scoală de la joc.

PĂRINTELE ILIE: Ce? Nu mai joci?

CONU GRIGORE: Ba da, să-mi ție Georgică locul, că am ceva treabă în casă. Georgică, joacă în locul meu și să bagi bine de seamă că popa face șmecherlicuri.

GEORGICĂ: Loviturile sub centură nu-s permise. (*Șade.*) Pe ring! Hai părinte, dă la sorți mânușile, fă prezențările și bate gongul! Gata?

PĂRINTELE ILIE: Gata! Să te văd eu acu ce-ai învățat tu anul ăsta la școală!

CONU GRIGORE (*aproape de urechea lui Constantin, continuă, în șoptă, o frază începută*): Eu o scriu acum și ți-o dau ca s-o duci mîine. (*Iese.*)

GEORGICĂ (*fredonează pe muzica lăutarului*): Vine nenea Radu, nenea Răducu! Vine cu bicicleta... și-am să mă plimb cu bicicleta. (*Vorbind.*) Am pierdut, poftim gologanii! (*Iar cîntă.*) Și am să pedalez... Sport... sport... am să pedalez. (*Vorbind.*) Dă-o dracului de femeie! de-aceea nu pot eu să le sufăr! Cum îți iese

femeia înainte, cum piezi! (*Cintă.*) Vine nenea Radu și-am să mă plimb cu bicicleta!

PĂRINTELE ILIE: Mă, mă, mă, că vesel mai ești!

GEORGICĂ (*vorbind*): Vesel că (*trece în cîntec*) vine nenea Radu... Radu... bicicleta...

PĂRINTELE ILIE: Pare-mi-se că ție ți-i mai mult de bicicletă decît de Radu.

GEORGICĂ: A! nu, părinte! Acu vorbesc serios! Dacă ar fi toți pedagogii la internat ca nenea Radu...

PĂRINTELE ILIE: V-ați face toți de cap...

GEORGICĂ: Nu, că el discută frumos cu noi... A fost elev foarte bun. Fotografia lui e trecută și pe tabloul de onoare. Și pe urmă nu-i rău, ca pedagogii ceilalți... (*Cintă.*) Vine nenea Radu... bicicleta... (*Vorbește.*) Păcat că-i sărac...

PĂRINTELE ILIE: Ei, ce vrei? Conu Zamfir a cam fost mină spartă.

GEORGICĂ: Dar nici bogat nu era.

PĂRINTELE ILIE: Nu, dar cit a ținut cu arendă moșia asta, tot putea să strîngă ceva.

GEORGICĂ: Tata spunea că n-a ținut-o mult.

PĂRINTELE ILIE: Ba da, vreo douăzeci de ani și mai bine. Răducu a fost născut aici, a învățat școala primară, la Grigorie, cu Ionică într-o clasă.

GEORGICĂ (*un sunet obraznic din buze*): Nu face doi bani!

PĂRINTELE ILIE: Tată-tău, Ionică, ori școala?

GEORGICĂ (*ris*): Nu, prostul ăsta de fante! Poftim gologanii! Va să zică de atunci îs ei prieteni...

PĂRINTELE ILIE: Cine?

GEORGICĂ: Nenea Radu cu odrasla crișmarului!

PĂRINTELE ILIE: Da, dar nu-i mai zice așa, că nu-i frumos. Ionică este om sîrguitor... priceput.

GEORGICĂ: Dă-l dracului, că-i un mototol. Nu mă dumiresc eu ce-a găsit tata la el de vrea să-l însoare cu Olguța. Da ce? Soră-mea e de nasul lui?

PĂRINTELE ILIE: E un băiat foarte cuminte, învățător bun...

GEORGICĂ: Cum? Și mata l-ai lăsa pe tata să facă prostia asta? Dar mai degrabă dau dreptate mamei, că vrea s-o mărite cu contabilul de la Federală. Acela, cel puțin, are parale.

PĂRINTELE ILIE: Asta-i altăceva.

GEORGICĂ: Bătrînii ăștia sînt niște romantici. Ei trăiesc tot ca pe vremea diligenței! Vor să-și mărite fata aici, parcă n-ar fi tren și aeroplan și radio ca să scurteze distanțele. Acum, mama e femeie, treaba ei... Eu cu femeile nu discut și nici nu mă interesează. Dar tata mă face de rîs. Spune și mata dacă nu-i adevărat?!

PĂRINTELE ILIE: Ei, mă Georgică, nu-l judeca așa de ușor pe Grigorie. Tată-tău e o inimă de aur. Eu cînd stau și mă gîndesc la prieteșugul dintre noi, pe care nu l-a stricat nimic — și tu nu știi cîte ape au trecut între noi...

GEORGICĂ: Ei, pe dracu! Nu mai face din mama atîtea ape! Ți-a suflat-o pe mama și ai înghițit. Și dumneata ești un romantic! Auleu! Ce mai directă la carotidă i-aș fi tras! Ia gologanii, că ai cîștigat. Cît te-ai certat cu tata ai pierdut. Acu, de cînd te-ai făcut sentimental, vîd că-mi suflă toți gologanii. Asta trebuie să-ți fie învățătură: fii romantic și sentimental cu tata, și n-o mai face pe certărețul, că știu eu cum vi-i cearta. Urlăți de se zguduie pereții, dar să ferească Dumnezeu să se atingă cineva de unul din dumneavoastră. Îi sare celălalt în cap. Dar acu, știi ce? Eu îți propui să facem alianță amîndoi și s-o scăpăm pe Olga. Femeie, femeie, dar nu vreau să încapă pe cine știe ce miini, mai ales că-i săracă. Și pe urmă, drept să-ți spun, de-o mărită tata cu băiatul cîrciumarului, fac una, de urlă toată Moldova!

PĂRINTELE ILIE: Nu mai spune! Și ce anume?

GEORGICĂ: În ziua nunții îl felicit cu o directă la carotidă, de nu se mai scoală unsprezece secunde de la pământ. Și-i dau și una de cincizeci și trei de kilograme, sub centură. N-au decît să mă descalifice.

PĂRINTELE ILIE: Ai pierdut iar.

GEORGICĂ: Na, că nu mai am nici un ban.

PĂRINTELE ILIE: Asta-i semn că planul tău nu-i bun!

Pedeapsă de la Dumnezeu, fiule!

GEORGICĂ (*rizînd*): Nu, că nu-s paralele mele, is ale tatii. Asta-i semn că planul *lui* nu-i bun! Tralala! Ce bine-mi pare că i-am pierdut toți banii! Are să turbeze de necaz.

PĂRINTELE ILIE: Și-ai să inghiți un frecuș, să-l pomenști!

GEORGICĂ: Nu. Mata ai să-l inghiți. Are să spuie c-ai făcut șmecherlicuri...

SCENA 9

ACEIAȘI, CONU GRIGORE

CONU GRIGORE (*intră și pune în buzunarul lui Constantin — pe ascuns — o scrisoare*): Ei, ce-ai făcut?

GEORGICĂ (*pufnînd*): Bate gongul, că m-a îngrămădit în funii...

CONU GRIGORE: Ce-i asta, popă? Păi nu ți-i rușine să-i iei banii cu șmecherlicuri? Frumos îți șade, om bătrîn, să te bucuri de-o minte de copil?

PĂRINTELE ILIE: Păi, dacă-i minte de copil, cine te-a pus să-l lași să joace în locul tău?

CONU GRIGORE: Dă banii înapoi.

PĂRINTELE ILIE: Nu-i dau!

CONU GRIGORE: Dă-i încoace!

PĂRINTELE ILIE: Nu! Să stai aici și să joci, dacă n-ai încredere, nu să umbli cranga după plăcinte, la bucătărie.

CONU GRIGORE: Va să zică, nu-î dai înapoi?

PĂRINTELE ILIE: Nu-i dau.

CONU GRIGORE: Bine! Atunci nu mai joc.

PĂRINTELE ILIE: Te cred! Nu-ți dă mina, că s-a întors cartea!

CONU GRIGORE: Nu știam că așa se zice la șmecherie.

PĂRINTELE ILIE: Șmecherie?

CONU GRIGORE: Șmecherie!

PĂRINTELE ILIE: Bine! Atunci poftim banii înapoi. Na tot!

CONU GRIGORE: Nu-mi trebuie — ține-ți banii!

PĂRINTELE ILIE: Na, dacă zici că-i șmecherie, ia-ți banii și joacă înainte!

CONU GRIGORE: Da, ce? Mie-mi trebuiesc banii tăi?

PĂRINTELE ILIE: Aha! Va să zică recunoști că-s banii mei!

CONU GRIGORE: Nu recunosc nimic!

PĂRINTELE ILIE: Atunci nu mai joc nici eu.

CONU GRIGORE: Treaba ta. Ia-ți banii de-aici.

PĂRINTELE ILIE: Nu-i iau!

CONU GRIGORE: Îi zvirl!

GEORGICĂ: Zvirle-i la mine.

CONU GRIGORE: Îi dau.

PĂRINTELE ILIE: Dă-i.

(Georgică i-a și luat.)

GEORGICĂ: Meci nul! Hai acu la repreza doua!

CONU GRIGORE: Acu hai, vino încoace și joacă, harpa-
gonule! Na, dă tu cărțile.

PĂRINTELE ILIE: Ia mai zi, Constantine!

CONSTANTIN: De post ori de frupt?

PĂRINTELE ILIE: De frupt.

(Lăutarul cântă.)

GEORGICĂ: Schimb-o! Zi una de post.

CONU GRIGORE: De ce?

GEORGICĂ: Vine Ionică, mototolul, cu o varză fără carne.

CONU GRIGORE *(cu mustrare)*: Georgică!

SCENA 10

IONICĂ, mai tirziu OLGUȚA; CONSTANTIN dispăre pe furiș în casă, ca și când ar vrea să profite de lipsa Olguței.

IONICĂ: Bună seara!

GEORGICĂ: Olguțo! Olguțo!

IONICĂ: Să vă trăiască domnișoara! Sărut mina, părinte, să-ți trăiască fina.

CONU GRIGORE, PĂRINTELE ILIE: Să dea Dumnezeu, mulțumesc. Să trăiești și dumneata.

GEORGICĂ: Să ne trăiască.

OLGUȚA: Cine mă strigă?

GEORGICĂ: A venit...

OLGUȚA: Cine? Răducu? A! Credeam...

IONICĂ: Bună seara, domnișoară Olguța, sincerile mele felicitări. *(Olguța dă din cap.)* Îmi dați voie să vă ofer un mic cadou... Știu că vă place... O mușcată... nu-i așa de frumoasă ca cealaltă din fereastră...

OLGUȚA: Ba da! Mulțumesc. Acu, mușcata din fereastra mamei are soră...

IONICĂ: Îmi pare bine. Îmi dați voie s-o duc eu?

OLGUȚA: Nu, vreau s-o las aici, pe masă...

IONICĂ: Cum vreți dumneavoastră.

CONU GRIGORE *(nu-și mai poate lua ochii de la floare)*:
Frumoasă floare!

PĂRINTELE ILIE *(pe gânduri, cu ochii la floare)*: Da, frumoasă!

OLGUȚA: Foarte frumoasă. Dar spunea Constantin că a venit Răducu. E adevărat?

GEORGICĂ: Auleu, așa-i! Unde-i?

IONICĂ *(răspunde Olguței)*: Da! Are să vie. El e în treacăt. A avut ceva treabă la mecanic.

GEORGICĂ: Și nu i-ai spus că-i ziua Olguței?

IONICĂ (*stingherit*): Nu... am scăpat din vedere... dar cred că știe... El n-a spus nimic, dar așa cred... (*Vrea să scape.*) Dar unde-i coana Sofica?

GEORGICĂ: Eu mă duc să-i ies înainte. (*Pleacă.*)

IONICĂ: Să-i dau bună seara. (*O mică pauză; toți cu gândul altundeva.*) E în casă?

OLGUȚA: Cine? A! mama? Da, e în casă. Poftim.

IONICĂ: Vă rog, dumneavoastră întâi! (*Iese.*)

SCENA 11

PĂRINTELE ILIE și CONU GRIGORE

PĂRINTELE ILIE: Ți-ai făcut un păcat cu băiatul ăsta. I-ai virit în cap înșurătoarea cu Olguța, și-i prăpădit de amoretat. Tu, ca totdeauna, nu te-ai gândit cît negru sub unghie ce faci! Auzi tu ce spun, ori n-auzi?

CONU GRIGORE: Ce? (*Preotul dă din umeri.*) Spune!

PĂRINTELE ILIE: Popa nu toacă de două ori pentru o babă surdă! (*Apoi deodată.*) De ce i-ai virit în cap că-l însori cu Olguța? Și dacă nu s-o putea face? Hai? L-ai nenorocit? L-ai nenorocit! Om bătrîn și fără minte ce ești!

CONU GRIGORE: Ai dreptate! (*Izbucnind.*) Ei, drăcia dracului! Așa caraghioslic încă n-am mai pomenit.

PĂRINTELE ILIE: Ce caraghioslic?

CONU GRIGORE: Uite colea.

PĂRINTELE ILIE: Asta nu-i caraghioslic, asta-i floare!

CONU GRIGORE: Zău? Dar tu nu vezi ce fel de floare?

PĂRINTELE ILIE: O mușcată.

CONU GRIGORE: Așa! Cîți ani împlinește Olguța azi?

PĂRINTELE ILIE: Optsprezece...

CONU GRIGORE: Și cîți ani împlinise Sofica mea cînd i-ai dat tu mușcata ceea, care-i în fereastră?

PĂRINTELE ILIE (*uimit de repetarea faptului*): Optsprezece ani.

CONU GRIGORE: Apoi? (*Apoi furios.*) N-o ia dobitocul!

PĂRINTELE ILIE: Care dobitoc?

CONU GRIGORE: Mototolul crișmarului! N-o ia el! Asta-i semn mare, popă, semn mare! Soficăi tu i-ai dat floarea și pe Sofica eu am luat-o. Acu unde-i popa? Cine-i popa?

PĂRINTELE ILIE: Care popă?

CONU GRIGORE: Mă! Nimic nu înțelegi! Dă cep la creier! Unde-i popa? Eu eram învățător și tu popă. Popa, adică tu, i-ai dat floarea și învățătorul — adică eu — am luat fata. Acu învățătorul i-a dat floarea și trebuie să vie un popă să ia fata. Unde-i popa și cine-i popa? Unde-i, domnule?

PĂRINTELE ILIE: Contabilul de la Federală!

CONU GRIGORE: Nu... nu... trebuie să vie altul... să vie altul... Din pământ, din iarbă verde trebuie să vie altul...

SCENA 12

ACEIAȘI, GEORGICĂ, apoi RADU, apoi COANA
SOFICA, CONSTANTIN și OLGUȚA

GEORGICĂ: A venit!

CONU GRIGORE: Cine? Popa?

GEORGICĂ: Ce popă. tată? Nenea Răducu.

CONU GRIGORE: A, Răducu! Bravo! (*Intră Radu.*)

Bine ai venit pe la noi, flăcăule!

RADU: Bună seara, bine v-am găsit! Sărutăm dreapta, părinte.

CONU GRIGORE: Cu ce treburi pe la noi, Răducule?
(*Coana Sofica intră.*)

RADU: Sărut mina, coană Sofică!

- COANA SOFICA: Bine-ai venit, Răducule! Hai, Olguța maică. Ce mai face coana Maria, conu Zamfir?
- RADU: Cu bătrînețele.
(Intră Ionică, Radu îi face o salutare amicală, cu mîna — se vede că s-au înfîlnit înaintea ei.)
- COANA SOFICA: Acu vii de la Galați? Dar Olguța nu vine? Olguța!
- RADU: Nu, eu viu de la Minjina.
- CONSTANTIN: Sărut mîna, conaș Răducu... Bine-ați venit pe la noi!
- RADU: Bună seara, Constantine!
- COANA SOFICA: Ia stai jos coala.
- CONU GRIGORE: Un pălîarel de vin, și spune ce vînt te-a adus pe la noi.
(Intră Olguța.)
- RADU: Să trăiești, Olguța! *(Olguța dă mîna dar nu răspunde.)* Apoi ce vînt să m-aducă. M-a chemat mătușa Tudora la Minjina să fac un pic de rînduială. Ea stă cam prost cu sănătatea și...
- COANA SOFICA: Vai de mine, dar ce are?
- RADU: Bătrînețe, slăbiciune, și acu e focul treierului. S-a mai întîmplat să se strice azi un val la o mașină din aria de deasupra Gerului și-am venit să chem pe neamțul ăsta, că pe-acolo nu-i nici un mecanic. Era unul la Cudalbi, dar cîcă-i plecat la Bujor.
- CONU GRIGORE: Ia uite ce flăcău voinic s-a făcut din țincușorul ceta, numai atîtica! Eh! Doamne, cîm trece vremea! Vezi, mă popă, că avea dreptate Georgică?
- GEORGICĂ: Învîgător la puncte!
- COANA SOFICA: Olguțo, să-i pregătim odaia mare.
- RADU: Nu vă osteniți zadarnic, că eu nu rămîn. Trebuie să plec înapoi.
- CONU GRIGORE: Noaptea? Fugi de aici! Pregătește odaia noastră, nu te uita la mofturile lui...

PĂRINTELE ILIE: Lasă, nu-i mai pregăti nimic, că doarme și la mine!

CONU GRIGORE: Ia scutește-mă, popă! Că purici ca ai tăi se găsesc și pe-aici.

PĂRINTELE ILIE: Ferească Dumnezeu! La mine-s eit bobul de grâu și s-or flăminzi.

COANA SOFICA: Vai de mine, d-apoi așa vă lăudați?

PĂRINTELE ILIE: La omul cu treabă puricele îi ca deșteptătorul. Nu-i așa, Răducule?

RADU: Nu știu, că eu dorm ca lemnul.

PĂRINTELE ILIE: Bun! Dar la mine puricii trezesc și scîndurile patului!

(Risete.)

COANA SOFICA: Ia acum haideti în casă. Eu n-am pus masa afară că bate un pic de vînt și cam aduce țîțari de la baltă.

PĂRINTELE ILIE: Auzi, Răducule? Țîțari de la baltă. Îți mai aduci tu aminte?

RADU: Mi-i toată copilăria aici... Și nu se uită așa de ușor.

GEORGICĂ: Hai, nene Răducule...

CONU GRIGORE: Hai, flăcăule!

(Coana Sofica iese cu Ionică și cu părintele Ilie.)

RADU: Bicicleta unde-i?

GEORGICĂ: Aici!

CONU GRIGORE: Stă bine, n-ai grijă.

(Iese și Olgața, și după dînsa pleacă în casă Constantin.)

RADU: Știu, dar e un ventil stricat și vreau să-l schimb.

CONU GRIGORE: Ai destulă vreme după-masă.

RADU: Nu se poate. Trebuie să-l schimb acum și să umflu roata la loc, ca să-i fac o probă. Altfel mă pomenesc că se dezumflă pe drum. Vin imediat.

GEORGICĂ: Rămîn și eu. Și venim imediat. Un sportmen datorește ajutor oricărui sportmen în pană.
(Conu Grigore iese; pauză.)

SCENA 13

RADU, GEORGICĂ — lucrînd la ventilul bicicletei.

GEORGICĂ: Să mă bată Dumnezeu dacă asta-i bicicletă cu care vii mata de la Minjina.

RADU: Dar de unde?

GEORGICĂ: Nu știu exact, dar eu tare aş vrea să fiu convins că vii de-a dreptul de la Galați. Și asta fiindcă optzeci de kilometri prin hirtioane, cu bicicleta asta, care trebuie să fie una din cele două luate de Noe pe corabie...

RADU: Noe?

GEORGICĂ: Păi n-a luat cite o pereche din fiecare soi de animale? Cum zic, ar fi un tur de forță, care ți-ar da în ochii mei tocmai ce n-ai: aureola sportivă, deși ar fi de un romantism nemaipomenit.

RADU: Cum asta?

GEORGICĂ: Ar însemna că ai venit dinadins de la Galați s-o feliciți pe Olguța și n-ar fi adevărat că ai uitat de ziua ei, cum mi-ai spus pe drum.

RADU: Da, Georgică, dacă-ți place așa, fie și așa!

GEORGICĂ: Nu zău, nene Răducule, sintem bărbați. Vrei să mă tragi pe sfoară? Apoi eu îs vupoi bătrîn, nene Răducule.

RADU: Bine, veveriță mică, bine! Ești vulpoi bătrîn...

SCENA 14

ACEIAȘI, OLGUȚA

OLGUȚA: N-ați terminat?

GEORGICĂ: N-am terminat, femeie! Lasă-ne în pace să curățim calul de fier.

OLGUȚA: Hai, că se supără mama.

RADU: Numai decit, Olguțo.

GEORGICĂ: Bă, bă, bă. Și ce te-ai îmbufnat? Se putea să nu vie femeia să strice plăcerea bărbaților?

OLGUȚA: Hai, terminați, că eu nu mă întorc la masă fără voi.

RADU: Asta ne face plăcere, Olguțo.

OLGUȚA (*bosumflată*): Da!

GEORGICĂ: Auzi cum răspunde femeia la o vorbă frumoasă?

OLGUȚA: Termină odată, ori nu termini?

GEORGICĂ: Cu dumneata am terminat-o, reprezentantă a sexului infernal. Dar n-am terminat cu curățatul calului de fier.

OLGUȚA: Du-te de adă o cîrpă curată, dacă vrei s-o cureți, nu zdreanța aceea...

GEORGICĂ (*a înțeles*): A! Da! Așa e, domnule! Olguțo! Olguțo! Dă-mi voie să te sărut! (*O sărută.*)

OLGUȚA: Ce te-a apucat?

GEORGICĂ: Un val romantic de recunoștință sportivă... pentru ideea.. ideea curățirii cu o cîrpă curată! Ce vrei? Și un sportmen are slăbiciuni cînd primește cite o directă la plex. Asta-i foarte complicat pentru o soră de optsprezece ani, dar e foarte limpede pentru un frate care știe box. (*Iese.*)

SCENA 15

RADU, OLGUȚA

OLGUȚA: Tare-i obraznic!

RADU: Obraznic, înseamnă deștept!

OLGUȚA: Ține-i partea! Din pricina ta a ajuns de nesuferit.

RADU: Lasă, că se cumintește el, cînd o fi mare. Așa eram și eu la vîrsta lui.

OLGUȚA: Da?

RADU: Da! Disprețuiam femeia, mi-era dragă oina și para-
lelele — asta era modern pe-atunci... și uite astăzi.

OLGUȚA: Adevărat, azi nu mai disprețuiești femeile...
Am înțeles și din scrisoarea Ancii.

RADU: Care Ana?

OLGUȚA: Uite ce memorie scurtă ai!?

RADU: A! Ana Dimitriu! Da! Ce-i cu ea?

OLGUȚA: Mi-a scris că v-ați întâlnit, că v-ați plimbat în
grădina publică...

RADU: Da, de altminteri am fost și pe la dinșii pe-acasă.

OLGUȚA: Ei? Asta nu mi-a scris. Te pomenești că ai fost
la ziua ei.

RADU: Da, firește.

OLGUȚA: Asta e foarte frumos... Ana trebuie să fie multu-
mită. E o răsplată frumoasă pentru sentimentele ei...
Ce zîmbești? Nu-i așa? Știi foarte bine că Ana te-a
iubit. În definitiv, merită să ții minte cînd e ziua ei.
(Radu zîmbește.) Nu, să nu iei vorbele mele cum nu
trebuie, dar mi-i necaz!...

RADU: De ce?

OLGUȚA: Dacă n-aveai treabă la mecanic, nu veneai azi.
La urma urmei sînt o proastă. Dacă nu veneai, poate
că nici nu mi-aș fi adus amînte. E așa de departe de la
Galați pînă aici. Aneta-i acolo... ș-apoi, orășancă,
elegantă, frumoasă.

RADU (reproș): Olguțo? (Olguța s-a întors cu fața spre un
stilp din pridvor și-și viră năsucul în el, zgânciulînd
leminul cu unghia. Radu, complet alt ton. Senin, grav,
rezemat liniștit de balustradă, cu brațele încrucișate și
tonul calm.) Acum să lăsăm copilăriile. Uite de ce-am
venit! Că pot să-ți spun — am venit de la Galați ina-
dîns. N-am vrut să vin aici de-a dreptul. Știam că e
ziua ta și dovada uite-o aici: darul pe care ți-l trimite
mama. Olguțo, eu m-am hotărit să mă însor. Poate-i
cam devreme, dar viața singur e păcătoasă, proastă,
fără țel și bătrîinii mei nu mai au mult. Nu ești bogată,

nu-s bogat, dar ești ca și mine: curajoasă, simplă și muncitoare. N-are să ne meargă rău, crede-mă. O să răzbim în viață dacă ne-om ajuta îndeajuns. Vezi, eu nu știu să vorbesc, pentru că am eu încrederea asta mare, că avem inimi la fel și că simțim laolaltă și ce-i bine, și ce-i rău. Și-apoi hotărîrea de-acum s-a copt în mine în preajma ta. Nu m-am gîndit niciodată să mă însor, așa, cu oricare. M-am gîndit să mă însor cu tine. E o deosebire și tu o înțelegi. Poate că fără tine nu m-aș fi gîndit. Mama și tata știu de toate cîte ți le spun. Îs fericiți să te aibă lingă dîșii. Eu? Ce să-ți mai spun... Eu... Hai, dă mîna încoace. Ei hai! Nu-ți fie frică. Nu știi ce viață frumoasă m-am jurat să-ți croiesc ici, lingă bucățica asta de vietate din pieptul meu, care se zbate speriată acum, de o faptă așa de mare, ca pasul meu de azi. Dă mîna. Așa. De ce tremură? Dacă-s eu aici n-are ce să mai... n-are de ce... *(Și o ține de mînă și nu mai spune nimic.)*

SCENA 16

ACEIAȘI, COANA SOFICA — îi vede; apoi — GEORGICĂ

COANA SOFICA *(îi vede și înțelege; nemulțumită și cu ton puțințel pornit)*: Dar ce stați voi aici? Bine, Olguțo, eu te trimit să-i chemi, și tu îi ții de vorbă? Dar Georgică unde e?

GEORGICĂ *(de pe scări, unde se vede că a stat să nu întreprună corba celor doi)*: Aici!

COANA SOFICA: Și ce faci acolo?

GEORGICĂ: Limpezesc cirpa asta de șters.

COANA SOFICA: Haideți la masă!

RADU: Coană Sofică, am ceva de vorbit cu dumneavoastră.

COANA SOFICA: Chiar acu? Lasă după masă.

RADU: Nu, e mai bine acu. Fii bună și cheamă-l și pe conu Grigore.

COANA SOFICA: A! Și cu el? Ia du-te Georgică și cheamă-l.
(*Georgică iese.*)

RADU: Numai noi. Olguța, fii bună și lasă-ne o clipă singuri.
(*Olguța iese.*)

SCENA 17

COANA SOFICA, RADU și CONU GRIGORE

COANA SOFICA: Ce este? Ia să stăm frumos și spunem.
CONU GRIGORE (*vine*): Ce-i, Sofico?

RADU: Eu te-am supărat. Iartă-mă, dar vreau să vă cer ajutorul într-o împrejurare tare însemnată pentru mine.

CONU GRIGORE: Zi-i. Îs numai urechi.

RADU: Pe scurt: vreau să mă însor.

CONU GRIGORE: Bravo, flăcăule! Foarte bine faci. Însurătoarea devreme și sculatul de dimineață-s un lucru bun. Nu-i așa, Sofico? Băiat bun, vrednic, neam ales, suflet frumos... Bravo, iaca. aista-i gând bun. Și ce zice conu Zamfir?

RADU: Ce să zică? Și tata și mama îs foarte, foarte mulțumiți.

CONU GRIGORE: Te cred, cum să nu fie? Să vezi ce are să se bucure boaita de popă cind o auzi! Dar coana Tudora știe?

RADU: Da! Firește!

CONU GRIGORE: Și trebuie să fie și ea foarte mulțumită... Ei, dar fata cum îi?

RADU: Tocmai despre asta voiam să vorbesc cu dumneavoastră.

COANA SOFICA: Da? O știm și noi? E de pe aici? E... De ce rizi?

RADU: Olguța.

CONU GRIGORE (*amuțit o clipă*): Aaa! (*Alt ton, moale, târâgănat*) Va să zică Olguța...

COANA SOFICA: Olguța? Eu credeam că-i altăcineva...

RADU: Mi-o dați? Ori nu prezint încredere?

CONU GRIGORE: Ei! Ce vorbă!

COANA SOFICA: Da zău, cum se poate să crezi că noi...

RADU: Atunci mi-o dați.

CONU GRIGORE (*nu imediat*): Tu, Sofico, ce zici?

COANA SOFICA: Ce să zic? Mie îmi pare foarte bine, dar de! Știi — ca mama — aș vrea să am și eu fata mai aproape.

CONU GRIGORE: Dar nici vorbă, e foarte bine cînd copilul e lingă ai lui...

RADU: D-apoi lingă mama, Olguța ar fi ca lingă ai ei. Ei o cunosc de mică...

CONU GRIGORE: Dar mă rog ție, alde conu Zamfir știu că-i vorba chiar de Olguța?

RADU: Firește!

COANA SOFICA: Apoi atunci... De! Eu zic... că n-avem nimic de zis deocamdată. Nu-i nici cine știe ce grabă.

CONU GRIGORE: Dar firește... Însurătoarea e lucru de multă cumpăneală.

COANA SOFICA: Și pînă îi ieși și tu la un liman, pînă îi sfirși universitatea...

CONU GRIGORE: A! Da! Mai ai doi ani...

RADU: Nu! Fîindcă eu las de-acum universitatea.

CONU GRIGORE: Cum asta?

COANA SOFICA: Se poate să faci una ca asta? Dar din ce o să trăiești, din ce să-ți hrănești familia?...

RADU: Ies eu la capăt cu toate. Am un pic de pămînt — un colț de vie. Și apoi avocatura nu-i de mine.

CONU GRIGORE: Te faci magistrat, omule: leafa-leafă, vacanța-vacanță, pens'a-pensie! Se poate să zvirli tot din mină și să te lași într-un petec de pămînt și-o

palma de vie? Dar poți să trăiești dintr-atita? Apoi eu am de două ori cit voi și nici pe-o măsea nu pun ce iese din toată truda. Mă bate gindul să vind tot. Iaca, să spuie și Sofica.

COANA SOFICA: Dar nici vorbă. Și fără venit bun să nu se însoare omul, ferească Dumnezeu. Nenoroceste o biată femeie degeaba. Nu zic, dacă am avea măcar noi avere, n-ar fi nimic. Dar ce avem noi și cu nimic e totuna. Nu-i așa, Grigore?

CONU GRIGORE: Daaa! Hotărit!

RADU: Așa? Bine! Va să zică nu vreți să mi-o dați?

COANA SOFICA, CONU GRIGORE (*odată*): Dar nu-i așa...
Vai de mine...

CONU GRIGORE: Am zis eu nu? Noi vrem să fie fata gospodărită bine și cu un om vrednic. Și, slavă Domnului, te știm ce om ești, îți știm părinții — nu-i așa, Sofico?

COANA SOFICA: Da, dar eu zic să-ți faci universitatea...
nu-i așa, Grigore?

CONU GRIGORE: Nici vorbă!

RADU: Coane Grigore, cu mine trebuie să vorbești bărbătește. Eu cînd pornesc pe un drum, mă țin de el. Și dacă-i piedică mare, stau să văd; pot s-o dărim ori nu pot? Dacă pot, bine, dacă nu, iau alt drum, ori mă opresc pe loc. Să nu credeți că eu mă însor fiindcă mi-a venit vremea însurătorii...

COANA SOFICA: Tocmai... ești și tinăr. De ce să te grăbești?

RADU: De ce? Pentru că... în sfîrșit, eu cu Olga, așa am socotit eu, că ne putem ajuta bine unul pe altul. Cit privește averea și cîștigul, nu-s om să mă dau bătut.

CONU GRIGORE: Ei, fără slujbă sigură...

COANA SOFICA: Fără venit...

RADU: Asta este!... Eu am spus ce-aveam de spus. Dumneavoastră gîdiți-vă, socotiți-vă și mai dau eu pe-aici peste vreo două-trei săptămîni...

CONU GRIGORE: D-apoi de ce te grăbești, omule?

COANA SOFICA: Da, zău...

RADU: Mi-a căsunat mie să m-apuce toamna la casa mea și insurat cu Olguța. Și cînd am apucat să-i spui mamei și mama m-a binecuvîntat, mi s-a părut lucrul ca și făcut. Apoi, rămîne așa! Dumneavoastră gîndiți-vă și cînd voi veni după răspuns, să mi-l dați lămurit, ca să știu ce cale apuc. Și-acum s-o pornesc la drum!

CONU GRIGORE: Cum la drum?

RADU: Acasă, la Galați.

CONU GRIGORE: Vai de mine, se poate să-mi faci mie rușinea să nu mîncînci o masă la mine, și să dormi o noapte în casa mea?

RADU: Dar nu-i nici o rușine, coane Grigore. Am zis eu că-mi faci rușine cînd nu-mi dai pe Olguța? Și-i ceva mai mult decît o masă. Nu se poate să stau. Lasă că, oricum ar fi fost, tot așa fi plecat. M-așteaptă aria întinsă. Dar mai ales acum, înțelegi dumneata, că nu pot să mă uit în ochii Olguței.

CONU GRIGORE: Da ce? Știe? I-ai spus?

RADU: Nici n-aș fi vorbit cu dumneavoastră dacă nu mi-ar fi îngăduît ea.

COANA SOFICA: Asta nu-i bine.

RADU: De ce, coană Sofico? Dacă ea are să ție la mine, lucrul — trag nădejde — că tot are să se facă. Altfel, mai bine să nu se facă.

COANA SOFICA: D-apoi ea ce știe? E un copil.

RADU: Cum ai fost și dumneata...

CONU GRIGORE: Ei! Cu ea a fost altceva — alte vremi...

RADU: Vremurile nu se schimbă așa de ușor, coane Grigore. Numai pe deasupra — dedesubt e același lucru, cită vreme-i dragoste pe lume. Apoi rămîneți cu bine!

CONU GRIGORE: Dar nu te las să pleci, ferească Dumnezeu! (*Strigă.*) Mă popă!

RADU: De ce nu-l lași la masa tui?

CONU GRIGORE: Dar lasă-l în plata Domnului, că mănincă la toate praznicele. Să-mi dea un pic de ajutor cînd am nevoie, că tot nu-mi face nici o treabă.

SCENA 18

TOȚI

PĂRINTELE ILIE (*preoțește*): „Către tine strigat-am“...
(*Vorbînd.*) Ce? Vi s-au încurcat socotelile?

CONU GRIGORE: Ce socoteli? Nu. Dar oprește pe băiatul ăsta să plece nemîncat.

PĂRINTELE ILIE (*a înțeles*): Păi dacă-i socotința lui să plece, cu sila nu-l țin.

CONU GRIGORE: Apoi tu, tot în răspăr trebuie să-mi faci!

PĂRINTELE ILIE: Cine ți-i de vină dacă n-o brodești cînd trebuie!

CONU GRIGORE: Adică în ce fel n-o brodesc?

PĂRINTELE ILIE: Nu știu, poate că o fi el vreun fel. Decît, să mă întorc și să zic și eu ca nevrednicul ăsta bătrîn: de ce nu mai stai?

RADU: Acum nu se poate, părinte. Dar peste vreo două-trei săptămîni am să vin iar și poate că oi sta atunci.

PĂRINTELE ILIE: Ești mulțumit, ghiujule! Uite că-i limpede ca apa Iordanului, cu care nu te-ai botezat tu, că tu te-ai botezat cu apă din baltă — de colea — de aceea ai rămas năclăit la mintea ta cea puțintică.

CONU GRIGORE: Și-acu ce vrei să spui cu asta?

PĂRINTELE ILIE: Că am înțeles și că trebuie să lași omului căile lui. Drum bun, Radule, și toate cele bune bătrînilor. Dumnezeu cu tine și cu cei care-s cu tine. Iar cei nerozi, ardă-n focul gheenei, să nu-i mai găsești pe-aici.

GEORGICĂ: Ce-i, nene Radule, pleci? De ce?

(Au intrat și Olguța și Ionică. Olguța nu-mai spune o vorbă, rezemată de stîlpul din ceardac.)

RADU: Apoi bine, copii. Dar eu am venit cu treburi. Le-am terminat și gata.

GEORGICĂ: Spune cui să-i dau directă la carotidă. Să nu-mi pară rău cel puțin că am pierdut un ceas de bicicletă.

RADU: Mie! Haide!

GEORGICĂ *(îl sărută)*: Asta-i cea mai directă.

RADU: Olguțo! *(Și cu înțeles.)* La revedere!

(Dă mîna cu toți și pleacă. În treacăt pune brutal mîna pe strunele lui Constantin, oprind marșul ce-l începuse lăutarul. Strunele zbirnîie o clipă jalnic, apoi tac. Olguța și-a înfundat năsucul în stîlp, scobind cu unghia în lemn. O pauză. Georgică urmează pe Radu, odată cu Ionică.)

SCENA 19

ACEIAȘI, fără RADU, GEORGICĂ și IONICĂ

COANA SOFICA: Haide de mănîncă și tu ceva.

CONU GRIGORE: Nu mi-e foame. *(Și, fără să vrea, se așază pe scaun, primind cărțile pe care le dă părintele. Ca izvorînd din biata tristețe căzută peste toți, un cîntec trist suspină sub arcușul lui Constantin. Coana Sofica a plecat.)*

SCENA 20

OLGUȚA, CONU GRIGORE, PĂRINTELE ILIE

(Olguța înghețată acolo, mică și cu umerii strînși de un plîns care ori nu vrea, ori nu poate să izbucnească, face un singur gest de enervare care taie ca un cuțit cîntecul lui Constantin, cel cu ochii numai la ea așintîți. Dă să plece în casă.)

PĂRINTELE ILIE (*care a văzut tot*): Olguță fată. Acu
ia floarea asta de mușcată și pune-o lângă cealaltă.
S-a cam stricat vremea și-o prinde mai bine pe fe-
reastra ta...
(*Olguța ia floarea și iese.*)

SCENA 21

(*Conu Grigore stă cu ochii după fată și parcă nu
înțelege nimic.*)

PĂRINTELE ILIE (*reîncepe cîntecul de la începutul actu-
lui, pe aceleași versuri, dar invers rostite*):

Joacă, măi băiete, joacă.
Că afară-i timp de toacă.

CONU GRIGORE:

Dar cè dracu vrei să joc,
Că n-am carte mai deloc.

PĂRINTELE ILIE:

Joacă și tu ce-i juca,
Om bătrîn și tralala.

CONU GRIGORE (*greșește*):

Dar ce vrei ca să mai fac,
Că nu-mi vine nici o carte.

PĂRINTELE ILIE: Stai, mă, nu vezi că n-ai nimerit-o?

CONU GRIGORE (*oțînd și cu ochii după Olguța*): D-apoi
crezi tu că la nimereala asta mi-era mie gîndul?...
(*Și cortina cade încet, în cîntecul care-și urmează dru-
mul și din glasuri și din struna încetînată a lui Con-
stantin, dar, nu se știe de ce, acum apare ceva mai trist
și ceva mai îndepărtat...*)

CORTINA

ACTUL II

După-amiază.

SCENA 1

COANA SOFICA și CONU GRIGORE beau cafeaua și fumează în ceardac. CONSTANTIN lăutarul se ivește. Are o privire care dă dreptul să se creadă că o taină mare îl aduce; dar ochii lui vorbesc spre amândoi bătrînii deodată.

CONU GRIGORE (*îi face semn cu ochiul că a înțeles — după ce s-a asigurat că nevastă-sa nu-l vede — și zice*):
Ce vrei, Constantine?

CONSTANTIN (*tare micros*): Apoi, ce să vreau? Ia, m-am abătut și eu pe la dumneavoastră.

COANA SOFICA (*după ce i-a făcut semn, ca și conu Grigore*): Ba l-am chemat eu, să-i dau niște plăcinte din cele de ieri.

CONU GRIGORE: Apoi iaca tot e bine c-au mai rămas plăcinte... nu-i așa, Constantine? (*Cască silit, ca să dovedească pare-se că i-i somn, apoi se scoală cu greu și se întinde și iar cască.*) Ei! Ia să mă duc eu să-mi fac somnișorul.

COANA SOFICA: Bine faci.

CONU GRIGORE: Dar, mă rog ție, Sofico, să nu se mai vinture lumea pe ușa mea. Să mă lase să dorm liniștit.

COANA SOFICA: Înceuie-te în odaie, cum fac și eu.

CONU GRIGORE: Că bine zici! Dar tu nu vii?

COANA SOFICA: Eu mă culc în odaia fetei, că ea tot nu doarme. Ce să te mai supăr pe tine?

CONU GRIGORE: Și mai bine! Iar tu, Constantine, fi fi bun și-i mai trece pe sub seară — că aveam eu ceva să te rog, dar iaca, nu-mi aduc aminte chiar acum.

CONSTANTIN: Peste vreun ceas. Așa...

CONU GRIGORE: Așa, Constantine, așa! (*Cască.*) Hai, Sofico!

COANA SOFICA (*se vede că vrea să mai rămție*): Viu, viu. Numai să directic puținel aici mișelia asta. Nu de alta, dar vine careva și-i mai mare rușinea. (*Și conu Grigore nici n-a așteptat sfîrșitul și a plecat*)

SCENA 2

COANA SOFICA și CONSTANTIN vorbesc aproape în șoaptă și grăbiți ca doi vechi conspiratori de melodramă.

COANA SOFICA: Prinde bine ceasul lui de somn. Eu mă încui în odaia fetei. Scriu scrisoarea și ți-o dau cînd vii.

CONSTANTIN: Bine, coană Sofică. Atunci oi trece cînd vin să dau ochii și cu dumnealui.

COANA SOFICA: Dar să treci întîi pe la bu-cătărie.

CONSTANTIN: Nu-i planul bun. Lasă să vin eu tot aici și vorba cu plăcintele rămîne pe-atunci. Zic că nu le-am luat acum. Să nu prindă de veste.

COANA SOFICA: Așa! Ai dreptate. Atunci rămîne cum ai spus tu!

SCENA 3

ACEIAȘI, GEORGICĂ — ascunzînd ceva la spate.

GEORGICĂ: Ce-i, Constantine, pleci?

CONSTANTIN: Da, dom' Georgică.

GEORGICĂ: Tii! Și la tirg cînd te mai duci?

COANA SOFICA: Cică se duce mine. Vrei să-ți cumpere ceva?

GEORGICĂ: Nu, să-mi puie o scrisoare la poștă.

COANA SOFICA: Dă-i-o acum.

GEORGICĂ: Da, dar n-am scris-o.

COANA SOFICA: Scrie-o și dă-i-o peste un ceas, că se mai întoarce pe aici. Atunci, rămîne așa, Constantine. Mergi sănătos.

CONSTANTIN: Sărut mîna! (*Și dispare.*)

SCENA 4

COANA SOFICA, GEORGICĂ

GEORGICĂ: Tiii, că rău îmi pare! Se cunoaște că-s sportmen. N-am noroc la literatură; nu pot să scriu că n-am plic.

COANA SOFICA: Am priceput! Iar vrei plic.

GEORGICĂ: Vreau, dar nu-mi dai.

COANA SOFICA: Cere lui tată-tău.

GEORGICĂ: Nu pot, că s-a ferecat în odaie. Nu răspunde.

COANA SOFICA: Doarme omul!

GEORGICĂ: Ce doarme! Mofturi. Scrie. Vorba e că n-am plic.

COANA SOFICA: Și Olgața n-are?

GEORGICĂ: Ia lasă-mă-n pace cu plicurile Olgaței... scrie pe plicuri comerciale. Zău, mamă, dă-mi tu un plic bun!

COANA SOFICA: Nu-ți mai dau, că n-am nici eu.

GEORGICĂ: Nu-mi dai?

COANA SOFICA: N-am.

GEORGICĂ: N-ai? Și dacă le găsesc eu, mi le dai pe toate?

COANA SOFICA: Ei asta-i! Ți place vorbă lungă... Am, n-am, nu-ți dau!

GEORGICĂ: Bine! Mă duc la tata, fac scandal la ușă și-l rog să-mi dea bani, să-mi cumpăr un plic bun, fiindcă mata nu mai ai plicuri bune, din care mi-ai dat pînă acum.

COANA SOFICA: Nu ți-i rușine obrazului! Va să zică, așa te porți? Eu ți fac hatîr de-ți dau din plicurile mele bune și fiindcă știi că mă feresc să nu le vadă tată-tău, îmi pui cuțitul în gît! Frumos ți șade?

GEORGICĂ: Nu, dar vorba lungă sărăcia omului; îmi dai ori nu-mi dai? (*Gata să pornească.*)

COANA SOFICA: Așa, nu-ți dau. Ei, stai, zăpăcitul! Dar dacă mă rogi frumos, poate că mă înduplec.

GEORGICĂ (*o ia de gît și o sărută*): Mămică, dă-mi un plic!

COANA SOFICA: Așa! Acum hai să-ți dau, dar de mîine să nu-mi mai ceri, că nu mai am. Hai să-ți dau!

GEORGICĂ: Nu, nu-i nevoie. Eu voiam să capăt numai aprobarea, mamă romantică ce ești. Că plicul l-am luat eu, ca să fiu sigur. *Knock-out!* Prin indirectă cu stînga în șifonier, sub cămășile de noapte.

COANA SOFICA: Va să zică, de asta erau toate rufele vinjolate în dulap!

GEORGICĂ: Obligația mea era să găsesc plicurile, restul e treabă femeiască și nu mă interesează!

COANA SOFICA: A! Apoi nu-mi place! Să știi că de-acum închid cu cheia și țin cheia la mine!

GEORGICĂ: Rău! Știi bine că Dobrin fierarul nu poate să facă asemenea chei și n-ai să mai ai cu ce mai deschide. Bagă de seamă!

COANA SOFICA: Bravo! Frumoase apucături, n-am ce zice!

GEORGICĂ: Ce să zici, doar mata ești de vină! Copilul ar fi bun dacă părinții nu l-ar sili să fie păcătos!

COANA SOFICA (*riset îngăduitor*): D-apoi cu tine n-o scoate nimeni la capăt. Mă duc să mă culc. (*Iese.*)

SCENA 5

GEORGICĂ, apoi OLGUȚA

GEORGICĂ (*strigînd în urma mamei lui*): Să nu-mi trimiți femeia pe cap. Trimite-o la bucătărie! (*Se așază la scris.*) Dragă nene Răducele. (*Aude ceva și vîră repede hîrtia sub masă. Cînd o vede pe Olguța, trîntește foaia la loc, furios.*) Ce poștești, femeie?

OLGUȚA (*moleșită de căldura după-amiezii și de un val de tristețe care i-a tras puținel obrazii și i-a adîncit ochii, nu mai are putere să reacționeze. Împotrivirea ei e moale, fără putere de convingere. Doar o biată inimă obidită, sub o povară nemărturisită, dar dureroasă, ca suferința ce ucide un copilăș care nu știe să vorbească și să spuie unde și ce îl doare*): Am venit să stau aici. M-a gonit mama din odaie, ca să se culce.

GEORGICĂ: Du-te, femeie, în apartamentele tale, la bucătărie, că-mi gonești muza.

OLGUȚA: La bucătărie știi bine că doarme femeia, și pe urmă, e cald.

GEORGICĂ: Coboară atunci la subsol, în zămnic. E răcoare, întuneric și miroase a murături: atmosferă ideală pentru o eroină romantică de optsprezece ani și trei săptămîni. Ce te-ai așezat aici? Dacă nu pleci tu, plec eu. (*Olguța se scoală, incapabilă să răspundă.*)

Mișcarea asta schimbă brusc tonul lui Georgică.) Unde te duci?

OLGUȚA: La părintele.

GEORGICĂ: Nu-i acasă. E invitat la masă într-o familie...
(lămuritor) ...la un praznic, femeiei!

OLGUȚA: Ai fost tu pe la el?

GEORGICĂ: Firește c-am fost! Tu nu vezi ce fac eu aici? Scriu o scrisoare și încă o scrisoare tainică. Prin urmare trebuie să mă duc la părintele. De unde vrei tu să am gologani de mărci?

OLGUȚA: Și cum? Tu îi ceri lui gologani pentru mărci?

GEORGICĂ: Nu pricepi nimic, femeiei! Hotărit lucru, voi nu sințeti sexul slab, sințeti sexul slab la minte! Nu da din umeri și înțelege ce-ți spun. Eu mă duc la părintele și întreb de dînsul — fără să dau ochii cu el. Părintele — om deștept — imediat ce aude c-am întrebat, pune picioarele în bărci, ramează încoace și debarcă în pridvor. „Ce-i, Georgică?“ — zice. „Nimic“ — zic eu. „Ai fost pe la mine?“ — zice. „Am fost“ — zic eu. „De ce, Georgică?“ „Ca să te văd!“ „Uite-mă“ — zice. „Te văd“ — zic. Și mă uit la el, și el la mine. Și ca să ne vedem și mai bine ne așezăm la tabinet. Eu bani n-am de unde face, și el cu banii n-are ce face. Deci îmi dă cîtiva bani ca să am capital și eu — om econom — pun cîtiva deoparte pentru cazul cînd nu cîștig. Și-așa scot mărcile: *Quod erat demonstrandum*.

OLGUȚA: Halal! De nimic nu ți-i rușine. Asta-i mai rău decît i-ai cere bani de-a dreptul.

GEORGICĂ: Păi știi tu cui scriu eu scrisoarea asta?

OLGUȚA: Ce-mi pasă cui îi scrii?

GEORGICĂ (se ridică): Îți pasă, fiindcă și lui i-ar păsa și mie mi-ar păsa, dacă am ști că nu-ți pasă, cînd mie îmi pasă cum îți pasă. Îi scriu lui nenea Răducu. Ei? Nu-ți pasă? Ai amuțit! Te cred! Directă cu dreapta la plex!

SCENA 6

ACEIAȘI, PĂRINTELE ILIE

PĂRINTELE ILIE: Ce-i, Georgică?

GEORGICĂ: Nimic.

PĂRINTELE ILIE: Ai fost pe la mine.

GEORGICĂ: Am fost.

PĂRINTELE ILIE: De ce, Georgică?

GEORGICĂ: Ca să te văd.

PĂRINTELE ILIE: Uite-mă.

GEORGICĂ: Te văd.

PĂRINTELE ILIE: Și ești mulțumit, Georgică?

GEORGICĂ: Mulțumit.

PĂRINTELE ILIE: Bravo! Și alt nimic?

GEORGICĂ: Nimic, părinte.

PĂRINTELE ILIE: Și-acu ce facem?

GEORGICĂ: Stăm!

PĂRINTELE ILIE: Să stăm, da-i mare păcat.

GEORGICĂ: Dar Dumnezeu cum stă? A muncit șase zile și tot duminică se crede!

PĂRINTELE ILIE: Ei, Georgică! D-apoi zilele acele au fost zile mari!

GEORGICĂ: Asta se poate. Eu n-am de unde ști, că n-am fost pe vremea aceea, să văd cu ochii, cum ai văzut mata.

PĂRINTELE ILIE (*ride*): Asta-i lovitură neîngăduită! Te reclam la arbitru. Ia-mi partea, mielușica Domnului. Uite, păgînul aista mă invinuiește că-s mai bătrîn decît orătăniile pămîntului.

OLGUȚA: Georgică!

GEORGICĂ: Nu behăi romantic! Protestează sportiv, oaia Domnului ce ești!

PĂRINTELE ILIE: Nu ieși din Biblie, fiule! Acolo zice, mielușica Domnului.

GEORGICĂ: O fi zicînd, dar o mieluşică emancipată, de optsprezece ani şi trei săplămini, se cheamă oale în limbaj sportiv: *Quod erat demonstrandum!* Directă cu stînga la carotidă! Trebuie să cazi la pămînt! Imediat! (*Părintele, docil, şade pe scaun.*) Aha! Ai căzut! (*Numără, ca la box, cu mîna.*) Unu, doi, trei, patru, cinci, şase şapte, opt, nouă, zece, unsprezece.

PĂRINTELE ILIE: Asul...

GEORGICĂ: Doisprezece.

PĂRINTELE ILIE: Fantele.

GEORGICĂ: Ce spui m.

PĂRINTELE ILIE (*riînd*): Asul, fantele...

GEORGICĂ: Apoi, cu mata, nu poate vorbi omul serios. Numai la tabinet ţi-i gîndul.

PĂRINTELE ILIE: Şi ce? Adică, tu n-ai juca acum un tabinet?

GEORGICĂ (*îi dă un ghiont Olguţei, s-o facă atentă*): Nu! Că n-am bani!...

PĂRINTELE ILIE: Pe chibrituri.

GEORGICĂ: Asta era la '48, părinte! Azi, ori joci pe bani, ori nu joci! Şi cu n-am bani, *ergo*, nu joc.

PĂRINTELE ILIE: Şi eu ce vrei să mă fac? Du-te de cere bani lui Grigore.

GEORGICĂ: Doarme!

PĂRINTELE ILIE: Şi maică-ta doarme?

GEORGICĂ: Tot satul doarme, afară de noi şi de femeia asta, care visează.

PĂRINTELE ILIE: Atunci ce-i de făcut? Să-ţi dau eu bani.

GEORGICĂ: Începi să te apropii! Mai departe!

PĂRINTELE ILIE: Acu, ce mai vrei? Îţi dau bani şi gata!

GEORGICĂ: Nu-i așa! Ce-mi foloseşte mie că-mi dai cîtiva lei, faci şmecherlicuri, mi-i iei înapoi, mă faci să intru în datorii — că eu is pătimaş teribil, cînd mă pornesc — şi pe urmă rămîn şi dator vindut şi-mi mai scoţi şi ochii că mi-ai dat bani. Dacă vrei să joc tabinet,

îmi dai: zece lei capital și acoperi pagubele. Așa, sînt sigur că nu faci șmecherlicuri.

PĂRINTELE ILIE: Dacă nu-i chip altfel, fie și așa. Ia du-te, Olguța, și adă cărțile. (*Olguța iese.*) Și tu, ține-ți capitalul.

GEORGICĂ (*numărînd banii și punînd o parte în buzunar*): Dar, fără șmecherlicuri!

PĂRINTELE ILIE: Așa? Dar de ce-i viri în buzunar?

GEORGICĂ: Capital de rezervă. Acum, pînă aduce femeia cărțile, să termin scrisoarea asta.

PĂRINTELE ILIE: Cui îi scrii?

GEORGICĂ: Lui nenea Răducu. Îi dau vești de pe-aici. Din partea matală ce să-i scriu?

PĂRINTELE ILIE: Ilm! Din partea mea? Nimic.

GEORGICĂ: Nimic? Zău?

PĂRINTELE ILIE: Păi ce să-i scrii? Și pe urmă, trebuie să pice azi-mîine și el. Alaltăieri s-au împlinit trei săptămîni de cînd a fost pe aici și se ține de cuvînt. I-oi spune atunci, de-oi avea ce spune.

GEORGICĂ: Ce-are a face? Eu tot nu trimit scrisoarea. O scriu așa, ca să fac literatură. Pun mărci, o lipesc și o uit în buzunar, și-i ca și cînd aș fi trimis-o.

PĂRINTELE ILIE: Va să zică, de asta nu scrii tu acasă decît din an în Paști?

GEORGICĂ: Nu! Glumesc! Aici nici nu se poate așa ceva, fiindcă plicurile astea is primejdioase.

PĂRINTELE ILIE: Da, tocmai cam prea frumoase plicuri pentru nasul tău.

GEORGICĂ: Ai și mirosit a fustă, romantic ce ești! Păi is plicuri de la mama. Dar ea le ține ascunse. Cică să nu afle tata. Și tata are altele, mai mari — mi-a dat de vreo două ori — și cică să nu afle mama. Romantici bătrîni! Au ei noroc c-au dat peste un sportmen parolist, că le-aș face o intrigă, să mă ție mînte.

(*Olguța vine cu cărțile și le pune pe masă, fără să spuie o vorbă.*)

GEORGICĂ: Pe ring, părinte! Dă la sorți mănușile, și fă prezentările. (*Georgică amestecă cărțile și le împarte.*)

PĂRINTELE ILIE: Fă tu! (*O ia pe Olguța de mână și o apropie pușintel.*) Da ce-i cu tine, Olguțo? Nu prea arăți bine la față.

OLGUȚA: Nu-i nimic, părinte!

GEORGICĂ: Am bătut gongul! Atacă!

PĂRINTELE ILIE (*pune cartea*): Poftim! (*Către Olguța.*)

Mi s-a tot părut mie că ești cam trasă pe la ochi.

GEORGICĂ: Dacă behăie romantic și nu învață box, cine-i de vină? Ia uită-te la mine cum atac! Dă aici!

PĂRINTELE ILIE: Poftim!

GEORGICĂ: Și aici.

PĂRINTELE ILIE: Poftim.

GEORGICĂ: Nal! Că ne-am încurcat!

PĂRINTELE ILIE: Da! Ne-am încurcat. (*Olguței.*) Te-a necăjit cineva? Te-a nemulțumit cineva? Hai spunel! Cine-i de vină?

GEORGICĂ (*pune cartea jos*): Fantele!

(*Olguța întoarce spatele și pleacă, parcă a lovit-o aluzia.*)

SCENA 7

PĂRINTELE ILIE, GEORGICĂ au rămas surprinși de mișcarea Olguței. Părintele învîrte în degete, inutil și încurcat, ultima carte rămasă.

GEORGICĂ (*și-a recăpătat prezența de spirit*): Nu face două paralel!

PĂRINTELE ILIE: Cine?

GEORGICĂ: Femeial! Dama pe care o ai în mină. Pune-o ici să aștepte lingă fante. Auleo! Ce-am făcut? Ne-am încurcat! Eu am dat cărțile și mata ai rămas la urmă. N-a fost jocul bun.

PĂRINTELE ILIE: Aşa-i. Ai dreptatel! N-a fost bun.

(*Georgică face iar cărţile.*)

GEORGICĂ: Nu ţi-i matale gindul la tabinet, cum nu mi-i mie la moarte.

PĂRINTELE ILIE: Ce-a vrut?

GEORGICĂ: Taie!

PĂRINTELE ILIE: N-o mai necăji şi tu, Georgică! E o fată simţitoare şi tu nu prea ştii măsura.

GEORGICĂ: Mata dai intii.

PĂRINTELE ILIE: Pe urmă, eşti fratele mai mic.

GEORGICĂ: Şi eu iau! Pune alta!

PĂRINTELE ILIE: Uite! Ne-am înţeles?

GEORGICĂ: Şi asta-i pentru mine. Alta!

PĂRINTELE ILIE: Te faci că n-auzi?

GEORGICĂ: Să-ţi spun eu de ce slăbeşte. Tata şi mama au început să facă sport. Joacă un fel de fotbal cu Olguţa. Şi s-a întâmplat ca Olguţa să fie minge cu pielea subţire. Au dat cam tare, se vede, şi mingea a început să se dezumfle. Şi de ce se dezumflă, de ce trebuie să dea mai tare, ca să zboare mai departe. Asta-i ca în piesa „Tatăl” de Strindberg...

PĂRINTELE ILIE: Nu-mi place să glumeşti în asemenea împrejurări. Este destul de trist că tată-tău nu se înţelege cu maică-ta şi nu se cuvine să fii-frate neînţelegător.

GEORGICĂ: Păi bine, părinte, ce pot să fac eu? Slavă Domnului, fac un antrenament teribil. Pe mototolul circiumarului îl azvirl la pământ în două runduri, garantat! Mai greu e cu hamalul acela de contabil, de la Federală. Are un pumn cât o mânăuşă de box număr maxim şi trebuie să fie un *encaisseur* grozav. Eu cu bivoliile nu pot să mă bat.

PĂRINTELE ILIE: Ce-o fi găsit şi maică-ta la dînsul, nu înţeleg!

GEORGICĂ: Romantism! Unde a visat ea să se mărite cu contabilul de la Federală, cînd era fată mare —

vrea să-și îmiplinească visul prin Olguța. Dar nici eu nu mă las! Duc o politică teribilă! Toate răutățile pe care le țin minte de prin romane i le pun în spinare și i le spun lui tata. Și tata nu mai poate de bucurie.

PĂRINTELE ILIE: Și cu asta ce-ai folosit? Este Ionică mai bun?

GEORGICĂ: Pe dracu! Parcă mamei nu-i spun toate năzdrăvăniile despre Ionică? Lasă, c-am aranjat-o eu și pe asta. Cine crezi că i-a scos vorbă mototolului că trăiește cu Mărgărita lui Mazilu și că l-a prins Dobrin la fiică-sa și i-a dat cu barosul în cap — știi acu o săptămână, cînd zicea el că l-a răsturnat trăsura! Dar astea nu-s nimic! Le aranjez eu acu ceva teribil. Am să le scriu la amîndoi scrisori anonime, să le spun că-i împușc dacă le mai calcă picioarele pe-aici.

PĂRINTELE ILIE: Și-atunci or să afle de unde vin scrisorile — ori or să dea vina pe Radu.

GEORGICĂ: Nuuu! Că hamalului îi scriu ca din partea unui flăcău din sat, care-l bănuiește că-i fură ibovnica, iar mototolului din partea unei fete care-l iubește — Catinea lui Bălan. Păi, alaltăseară Ionică pornise încoace — eu îi chemasem — și l-am așteptat după gard, în păpușoiul lui Țară-lungă. Cînd l-am văzut venind, am tras două focuri din pistolul cu dopuri și am șters-o, să nu mă prindă. Nu știu ce o fi crezut, dar nici c-a dat pe-aici! De ce rizi?

PĂRINTELE ILIE (mișcat): Nu rid. Mi-aduc aminte de un lucru pe care mi l-a dat Radu să-l citească. Era acolo vorba de un saltimbanc de la panoramă, care s-a călugărit. Și într-o zi, l-au prins călugării că ședea în fața icoanei Sfintei Fecioare și făcea drăcovenii din cele din panoramă. Asta era ce-avea el mai bun, și asta era pri-nosul lui de laudă la Dumnezeu... Apoi ai cîștigat...

GEORGICĂ: Am cîștigat, dar n-am înțeles!

PĂRINTELE ILIE: Și eu am înțeles, dar n-am cîștigat.
Fiecare cu folosința lui. (*Și începe să fredoneze.*)

Hai de măi băiete joacă.
Că afară-i timp de toacă...

GEORGICĂ (*din ce în ce mai tare, pînă ce, cuprins și el de veselie, accelerează, bate din picioare și urlă*):

Dar ce dracu vrei să joc,
Că n-am carte mai deloc...

SCENA 8

PĂRINTELE ILIE, GEORGICĂ, CONU GRIGORE
făcindu-se somnoros.

CONU GRIGORE: Ce-mi urî aici, mă popă! Ce dracu,
n-are omul parte să închidă un ochi din pricina ta?

PĂRINTELE ILIE: Ba închide-i pe amîndoi, rebegitul!
Și închide-i pentru totdeauna, din partea mea. Dar
pe mine lasă-mă în pace să-mi joc tabinetul meu și
du-te-n plata Domnului, care s-a trudit să te facă după
chipul și asemănarea lui și degeaba i-a fost truda, că
n-a nimerit-o.

CONU GRIGORE: Ai ajuns în mintea lui Georgică! Bine
că și-a găsit tovarăș.

GEORGICĂ: Ia te rog, tată, să nu mă insultî. (*Se ridică.*)
Te rog să retractezi!

CONU GRIGORE: Nu te insult pe tine, pe el îl insult!

PĂRINTELE ILIE: Lasă-l, fine, că și Isus a fost batjocorit,
și scuipat și bătut pe cruce, dar praf și pulbere s-a ales
din necredincioși, cum are să s-aleagă și de nevrednicul
tău părinte cînd l-oi duce să joace tabinet cu Belzebut
cel negru peste tot, cum e rabla asta în cerul gurii!

CONU GRIGORE: Sfinte Sisoe, nici acolo n-am să scap de
tine?

PĂRINTELE ILIE: Ba scapi, fiule! Că eu te-oi duce în
cîntări numai pînă la gura cea întunecoasă a pămîntului
și ți-oi da drumul să te tot duci și să nu te mai întorci.
Dar grijă n-ai, fiule! Cărți de tabinet ți-oi pune și-oi
mai da și de pomană cîteva perechi. Dar acu du-te,
nu-mi sta chibiț aici, că eu am chef de jucat tabinet!
CONU GRIGORE: Și eu de ce să n-am chef? (*Trîntește
bani pe masă.*)

GEORGICĂ: Noi jucăm în doi.

CONU GRIGORE: Om juca în trei.

GEORGICĂ: Nu joc, că faci șmecherlicuri!

CONU GRIGORE: Vreau să joc și eu!

GEORGICĂ: Cît îmi dai?

CONU GRIGORE: Doi lei.

GEORGICĂ: Mai jos de cinci nu stăm de vorbă.

CONU GRIGORE: Na patru!

GEORGICĂ: Cinci!

CONU GRIGORE: Schimbă doi lei!

GEORGICĂ: N-am.

CONU GRIGORE: Schimbă doi lei, popă!

PĂRINTELE ILIE: Nu fac meșteșuguri de astea! Dă-i
doi lei, că n-ai să mori!

CONU GRIGORE: Va să zică mă faci să pierd un leu! Lasă
că seot eu paguba de la tine!

GEORGICĂ: Așa! Acum poftim de joacă aici, că eu nu mai
joc! (*Viră banii în buzunar și ascunde ușor scrisoarea,
de care abia acum și-a adus aminte.*)

CONU GRIGORE: Ce scrisoare ai ascuns acolo? Ia dă-o
încăce.

GEORGICĂ: Nu se poate! Te rog să ai încredere în mine,
că altfel e rău!

CONU GRIGORE: Dă-o încăce!

GEORGICĂ: Mă consider insultat dacă n-ai încredere în
mine!

CONU GRIGORE: N-am nici o încredere! Dă să văd!

GEORGICĂ (*ia poziția de box*): Mai zi o dată!

CONU GRIGORE: Dă să văd!

GEORGICĂ: Nu asta! Chestia cu încrederea! Ai ori n-ai?

CONU GRIGORE: Bine, bine! Am încredere!

GEORGICĂ: Acu, tată, dă-mi o marcă pentru scrisoare!

CONU GRIGORE: N-am! Cumpără-ți.

GEORGICĂ: Poftim parale. (*Ia de la preot.*)

PĂRINTELE ILIE: Stai, mă, tătărule! Nu ți-am dat o mulțime de gologani?

GEORGICĂ: Lasă că-ți merge bine și câștigi de la tata. Poftim bani, tată. Uite și un leu câștig. Și dacă nu vinzi, iau pe degeaba.

CONU GRIGORE (*ia banii*): Du-te și ia o marcă, dar să știi că le-am numărat.

GEORGICĂ (*revine*): Să-mi dai și un plic! Dar nu din cele de băcan! Din cele bune — știi mata — plătesc cinstit! Nu află nimeni — ca pământul! Nu? Zău că nu? Bine! Părinte, dezleagă-mă de păcatul pe care trebuie să-l săvîrșesc! Ai fost de față și-ai văzut cum un tată romantic își silește odraslele să fie păcătoase!

PĂRINTELE ILIE: Te-am dezlegat, fiule! Și acum și pururea și în vecii vecilor, amin!

GEORGICĂ: Nu! Eu deocamdată ți plătesc plicul ca să fiu împăcat. Poftim, tată, cinci lei. Dezlegarea asta de păcat o păstrez. Poate c-o să-mi prindă bine mai târziu. (*Iese.*)

SCENA 9

CONU GRIGORE, PĂRINTELE ILIE

PĂRINTELE ILIE: Mori de dragul lui! Stai cu gura căscată la toată zbenguiala lui.

CONU GRIGORE: Ia dă cărțile și nu mai mormăi de-a surda.

PĂRINTELE ILIE: „Părintele își silește odrasla să fie păcătoasă.” Ai auzit?

CONU GRIGORE: Cine a spus asta?

PĂRINTELE ILIE: Georgică a spus-o glumind și Olgața o simte plingind!

CONU GRIGORE: Iar începi? Iar te amesteci în treburile mele? Dar lasă-mă, domnule, în pace, — pentru Dumnezeu! Mi-am luat stăpini pe cap și nu mai pot să spun o vorbă, nu mai pot să-mi fac un plan. Am ajuns să-mi fie teamă să mișc un deget în casa asta, că-mi sare haita în git. Dar scutiți-mă cu-atita interes, că mi-i părul alb în cap și oi fi avînd și eu dreptul să am socotelile mele și judecățile mele!

PĂRINTELE ILIE: Aibi-le, Grigore, dar vezi să nu osîndești cu ele tocmai pe cine nu trebuie! Uite, acum eu îți vorbesc cu toată cinstea și cu toată prietenia! Mie nu-mi place ce se petrece cu Olgața. A slăbit, s-a schimbat și i-a pierit risul de pe gură!

CONU GRIGORE: Foarte bine! Era și timpul! Azi, mîine, o mărit! S-a dus vremea copilăriei! N-are să se zămbărească omul o viață întreagă. Se gîndește, chibzuiește la rosturile lui, începe să-și dea seama de calea pe care-o apucă — în sfîrșit, i se ridică perdeaua de pe ochi... Cine Dumnezeu n-a trecut pe acolo?

PĂRINTELE ILIE: Tu!

CONU GRIGORE: Așa crezi? Și de ce? Fiîndcă am scos-o pe Sofica, noaptea, din casa lui tată-său, am suit-o în caleașcă și pe- aici ne-a fost drumul? Dar ce? Îți inchipui tu că mie mi-a venit ușor să încep viața cu un surtuc pe mine, cu rochița cu care fugise ea, cu un șal și cu mușcata ceca pe care i-ai dat-o tu? Că asta a fost tot ce a luat cu dînsa. Iar de Sofica ce să mai spui? Cum s-o fi zăbătut, ce-o fi pătimit pînă să cuteze să fugă cu mine, numai unul Dumnezeu știe!

PĂRINTELE ILIE: Bine, omul lui Dumnezeu, dar alta-i să știi că fata ține la doi oameni, și alta-i să nu ție la

nici unul. Dar ce are ea de-a face cu Ionică, ori cu cea de la Federală?

CONU GRIGORE: Ai să zici că are cu Radu. Ba da, la asta te gîndești, și eu cred că are.

PĂRINTELE ILIE: Apoi atunci?

CONU GRIGORE: Apoi atunci să stăm și să vedem ce-i! Eu am făcut o prostie în viața mea, o prostie mare! Și anume, că m-am luat după vînturi și în loc să-mi dau fata la școala normală, s-o fac învățătoare, cum sînt și eu, am dat-o la liceu. Tot așa prostie am făcut și cu băietul — decît la băiet e altceva. El își croiește drumul lui cum poate și pe unde poate. Dar eu fata-i bucluc, pentru că la femeie trage greu și nașterea, și gologanul — și femeia își capătă în lume locul pe care i-l dă bărbatul. Cine, mă rog ție, îi nărod să-și lege de gît piatra de neam prost și fără bani?

PĂRINTELE ILIE: Radu. — De ce taci? Acu poți să spui drept, că a cerut-o!

CONU GRIGORE: Ei da, așa-i: a cerut-o. Dar eu din fata mea nevastă de mîntuială nu fac. Mie odrasla de boieri să nu vie să-mi spuie că i s-au aprins călciile după fiică-mea și că nu mai găsește alta pe lume. Povestea ceea cu coana Tudora — că-l lasă moștenitor — n-o cred eu. Cum are să lese ciocoaica de la Mînjina, moșia pe mîna fetei mele? Dar ce-s eu decît un dăscălaș acolo, într-un fund de sat? Asta-i semn de mare sărăcie, mă frate, dacă a ajuns să se gîndească la cele cîteva fâlcii de pămînt ale mele. De altfel, nu-l mai prinzi pe-aici. Ascultă-mă pe mine!

PĂRINTELE ILIE: Bine, mă bătrîn fără minte, dar dragoste pe lumea asta nu mai este?

CONU GRIGORE: Dar tu unde Dumnezeu o mai vezi? Acuma-i prea multă socoteală pe lume, ca să mai aibă loc și dragostea. Nu ride tu așa, că nu vorbesc în bobotel

Uită-te la Georgică: box, nu poate suferi femeile, pentru că a văzut ei la teatru nu știu ce piesă de Strindberg... n-are respect de nimeni și, de unde poate, ciupește gologani. Deștept — ți-i drag de ei —, dar să nu-i ceri inimă. Și ca el is toți de azi! Olguța, dacă era o învățătoare — acolo, i s-ar fi părut că Ionică e de toapa ei. Dar am dat-o la liceu și iaca i-a intrat în inimă altă lume. De aceea, pricep de ce o fi mai pornită spre Răducu. Decît chibzuința mea așa-i: mai bine un drop de suferință la început, decît o viață de lacrimi și cine știe ce rușine mai tîrziu.

PĂRINTELE ILIE: Prăpăstios ești! D-apoi bine, Grigore, tu vorbești de Răducu, de parcă acu ar fi venit din fundul lumii. Dar ce Dumnezeu, a crescut între noi, omule, îl știm ce sînge are în el și slavă Domnului...

CONU GRIGORE: Apoi nu mă face să-ți arăt eu alb pe negru care-i adevărul!

PĂRINTELE ILIE: Și ce ai să-mi arăți? Sufletele oamenilor scrise pe hîrtie?

CONU GRIGORE: Ba fapte, domnule, fapte!

PĂRINTELE ILIE: Să le văd! Hai arată. Nu vezi că ți-i rușine și ție de ce spui?

CONU GRIGORE: Așa? Ei atunci ascultă aici. (*Scoate din buzunar o scrisoare.*) De două săptămîni primesc, mai în toată ziua, cîte o scrisoare de asta.

PĂRINTELE ILIE: De la cine?

CONU GRIGORE: De la un om în toată firea — om de încredere, în sfîrșit. Ascultă: scrisoarea asta azi am primit-o (*citește*). „Să nu credeți că sînt o persoană interesată în cauză. Dar eu simpatizez peste măsură pe drăguța dumneavoastră fiică și n-aș putea să înăbuș muștrările de conștiință ce le-aș avea, dacă tăcînd din lașitate, nu v-aș informa asupra acestui al doilea precedent.“ (*Vorbînd.*) ... Vorbise întîi de altul... „care se

numește Radu Cociaș. Fără îndoială, domnișoara Olguța se va lăsa convinsă de dumnealui, însă dumnealui este un om care n-are s-o facă fericită, pentru că dumnealui n-a putut să facă fericită pe nici una din nenumăratele femei cu care s-a iubit. V-aș putea da tot felul de nume, dar destul să spun că chiar acum, cînd pretinde că vrea să se căsătorească, întreține legături nepermise cu o văduvă din strada Brăilei și cu soția unui evreu angrosist de vinuri. De altfel, domnia sa s-a lăudat că nu ia fata dumneavoastră decît pentru că îl obligă tatăl său, care a fost obligat acumă să mai vîndă două hectare de pămînt și că n-o iubește. Grăbiți-vă deci și cred că nu puteți înlătura primejdia decît mări-tind fata cit mai repede..." (*Vorbind.*) Și așa... mai departe! Ei? Poftim! Alb pe negru.

PĂRINTELE ILIE: Dar tu înainte de a te însura n-ai trăit cu trei femei în sat?

CONU GRIGORE: Dar n-auzi, domnule, că și acumă!

PĂRINTELE ILIE: Ia dă scrisoarea înapoi. Nu vrei? Am înțeles! Ai scris-o singur!

CONU GRIGORE: Trebuie să fii nebun! Poftim!

PĂRINTELE ILIE: Lasă s-o citesc toată.

CONU GRIGORE: Dar asta nu interesează — aici is fleacuri!

PĂRINTELE ILIE: Uite că-l înjură și pe Ionică... Ăsta-i omul tău... Dar bine-i zice: va să zică și el trăiește cu Mărgărita lui Mazilu și a dat Dobrin cu barosul în el.

CONU GRIGORE: Asta nu-i adevărat! M-am interesat eu!

PĂRINTELE ILIE: Dar încolo e adevărat, nu? Cine scrie e din Galați ori de aici? Văd că-i cunoaște pe amîndoi — scrisoarea trimisă din Ivesți... Ce are a face una cu alta?... (*Privește plicul.*) Eu am văzut undeva plicuri de astea... (*Își aduce aminte. Izbucnește într-un rîs din toată inima. Abia să treacă și, la ivirea coanei Sofica, rîsul izbucnește din nou.*)

SCENA 10

ACEIAȘI, COANA SOFICA

COANA SOFICA (*rămîne o clipă nelămurită*): Ce rîzi, părinte?

PĂRINTELE ILIE: Ia ascultă, cumătră, după virful nasului te cunosc că azi ai primit o scrisoare. .

COANA SOFICA: Da, i-adevărat!

PĂRINTELE ILIE: Și-acolo îi încondeiat al dracului Răducu și contabilul de la Federală.

COANA SOFICA: Răducu da... despre contabil, așa, în treacăt... Dar de unde știi dumneata? Eu lui Grigore m-am tot ferit să-i spun...

PĂRINTELE ILIE: Păi și el primește, și el s-a ferit să-ți spună. (*Iar potop de rîs.*) I-ascultați aici, un sfat bun. Ar cam trebui să sfîrșiți cu prostiile astea.

CONU GRIGORE, COANA SOFICA: Adică ce crezi, părinte? Ce vrei să spui, mă?

PĂRINTELE ILIE: Nu cred nimic și nu vreau să spun alta, decît că vă jucați ca doi copii cu un foc mare și focul acela se cheamă sufletul Olguței. La voi nu joacă rol nici averea, nici dragostea, nici nimic! Numai ambițiunile voastre. Vouă v-a intrat în cap cite un gînd și nu vă lăsați de dinsul din joacă.

CONU GRIGORE: Din joacă? Ei, asta-i frumos!

PĂRINTELE ILIE: Din joacă, da! Și din încăpăținare.

COANA SOFICA: Încăpăținare?

PĂRINTELE ILIE: Așa cum am zis, cumătră! Că prea ar fi trist lucru pentru sufletele voastre, dacă ar fi dinadins. Ați fi ca cele două femei de la judecata lui Solomon. Dar ce-ar fi mai rău, ar fi că între voi nu s-ar afla femeia cea bună, care n-a lăsat copilul la tăiere. Și atunci, vai și-amar de biata Olguța.

CONU GRIGORE: Și tu ce-ai face în locul nostru? Ai da fata așa, cui îți iese în cale?

COANA SOFICA: Da zău!

PĂRINTELE ILIE: Nuuu! Pe semn dumnezeiesc, cumătră.
Să zicem. de pildă, că o cer doi. Stai colea și ai încolo
Federala și încolo crișma lui Ionică. Scuipi în palmă,
bați așa... și te iei după scuipat!

CONU GRIGORE: Rău trebuie să fi ajuns eu, de-am ajuns
de batjocura ta.

PĂRINTELE ILIE: A! Asta-i drept!

COANA SOFICA: Ba nu zău. părinte, crezi că nouă ni-i
inima ușoară că nu ne înțelegem?

PĂRINTELE ILIE: Mintea vi-i ușoară, cumătră, nu inima.

CONU GRIGORE: Tu rizi! Atita știi! Dar tu crezi că mi-i
ușor să nu mă înțeleg cu nevastă-mea? Și când doi
oameni ca noi se ceartă...

PĂRINTELE ILIE: Ciștigă al treilea!

CONU GRIGORE: Care-i acela? Tu? Spune, care-i acela?

SCENA 11

ACEIAȘI, GEORGICĂ

GEORGICĂ: Nenea Răducu! Vine nenea Răducu, pe ulița
Minjinei. E cărare pe un cai teribil. Mă duc, să-i deschid
poarta... *(Iese.)*

PĂRINTELE ILIE: Ei! Ați amuțit! Vezi, mă rablă, că a
venit iar? Acu întrebați-i de cele scrise în scrisori —
arătați-le, să spuie omul ce este și ce nu-i. Chemați
fata, să spuie și ea.

CONU GRIGORE: Asta ar mai trebui! Să mă iau după
mintea fetei! Un copil!

PĂRINTELE ILIE: Dar dacă ar spune că iubește pe Ionică,
ai zice că bine a ales!

COANĂ SOFICA *(cu necaz)*: A! Firește! Noroc că mai sint
și eu pe aici!

CONU GRIGORE *(supărat)*: Ia te rog! Cu tine Dumnezeu
se mai înțelege.

COANA SOFICA: Halai! (*Supărată foc.*) Să-mi spui tu mie așa vorbă, din pricina mototolului circiumarului!

CONU GRIGORE (*supărat*): Ia te rog să nu vorbești ca Georgică. Că la urma urmei nici hamalul tău nu-i mai breaz!

COANA SOFICA: Hamal, nehamal, vorba-i că are bani și are meserie bună! Aș vrea eu să am bărbat ca el!

CONU GRIGORE: Dar du-te, cucoană, la dînsul și lasă-mă să-mi mărit fata cum mi-am dat cuvîntul de om cu părul alb.

COANA SOFICA: Așa? Va să zică asta-i? Apoi dacă-i pe aceea, și eu mi-am dat cuvîntul că nu pot.

PĂRINTELE ILIE: Bine, oameni buni, de ce nu spuneți așa? Păi e așa de limpede, cum nu se mai poate. Spuneți-i băiatului ăstuia să se ducă și să-și caute de drum. Și dacă n-aveți cutezanța, iaca i-oi spune eu.

CONU GRIGORE: Ba te rog, să nu te amesteci în trebile mele. Am și eu cutezanță.

PĂRINTELE ILIE: Atunci îi spuneți și gata.

CONU GRIGORE: Dar nici vorbă c-am să-i spun! Ce? Mi-i frică mie de el? Dar cine-i el la urma urmei? Toate ca toate, pînă unde-i vorba de copila mea!

COANA SOFICA: Dar nici vorbă! Cum am să-mi dau eu fata să se ducă unde a înțărcat dracu copiii... și să moară de foame pe-acolo.

PĂRINTELE ILIE: Dar să știi că-i spun eu, dacă nu-i spuneți voi!

CONU GRIGORE: Ia te rog să nu te-amesteci în trebile noastre. Am să-i spun eu!

COANA SOFICA: Dar ce, crezi că eu n-am gură?

CONU GRIGORE: Îi spunem amîndoi.

COANA SOFICA: Amîndoi! Scurt și cuprinzător.

CONU GRIGORE: Scurt și cuprinzător: două vorbe.

COANA SOFICA: Două vorbe și gata!

CONU GRIGORE: Și gata!

SCENA 12

PĂRINTELE ILIE, COANA SOFICA, CONU GRIGORE
și RADU

RADU: Bine v-am găsit! (*Sărută mîna coanei Sofica, dă mîna cu părintele și conu Grigore.*)

COANA SOFICA: Bine-ai venit!

CONU GRIGORE: Noroc! (*Mică pauză.*) Frumos call
E al coanei Tudora?

RADU: Nu, al meu!

COANA SOFICA: Așa? Dar parcă avea ea unul la trăsură...

RADU: Nu, ăsta-i cumpărat de mine, acu o săptămînă.
Și nu-i scump: vreo cincisprezece mii de lei; un fel de
rasă Orloff. Ține de la Galați la Mînjina, fără să simtă.
De altfel, fac cam des drumul ăsta și teamă mi-i c-o să-l
fac și mai des.

CONU GRIGORE: Zău? Da ce-i cu coana Tudora?

RADU: Inima merge prost. Un fleac de supărare poate s-o
dea gata.

COANA SOFICA: Ei, nu mai spune! Și cine știe pe-a cui
mînă încape gospodăria ei!

RADU: De! — Știu eu? Dacă n-o fi avînd vreun testament
special, eu aș fi singurul moștenitor.

CONU GRIGORE (*face ochii mari*): Adevărat?

RADU: Dar, în sfîrșit, să nu mai vorbim de asta! Să dea
Dumnezeu să-și trăiască zilele toate. Mie-mi merge destul
de bine — slavă Domnului! Am avut un rod bun de tot
anul ăsta, așa că am mai cumpărat cinci hectare. Acu
fac o fermă chiar în buza Galațului. Via are un rod mi-
nunat. Fac o căsuță chiar acolo — o căsuță simplă —
să fie gata pînă la iarnă și ce-o fi, om mai vedea noi.
Ei! Cum stăm?

CONU GRIGORE: Dă, bine... dar conu Zamfir ce mai face?

COANA SOFICA: Și coana Maria? Zău, chiar adineauri vor-
beam noi și m-apucase dorul să-i mai văd.

RADU: La nuntă.

COANA SOFICA: La care nuntă?

RADU: La nunta mea.

CONU GRIGORE (*se face că pricepe târziu*): A! Da! (*Ris silit.*) Ei bată-te să te bată... Așa zi... nunta ta.

COANA SOFICA: A! Nunta lui... Da! Ba nu zău, Răducule, ție ți-a fost vorba înadins?

RADU: Ce vorbă este asta?

CONU GRIGORE: Ei, femeia vrea să spună că, așa de repede, adică... și mai este vreme...

RADU (*se scoală*): Da! Am înțeles. Eu v-am rugat și rindul trecut să-mi spuneți limpede și de-a dreptul. Nu-mi place vorba lungă.

COANA SOFICA: Stai, bre, Răducule, n-o lua turește! Tu trebuie să înțelegi că ne ești foarte drag, dar...

RADU: N-aveți fată de măritat...

CONU GRIGORE: Ei, vorbă, cum să zic că n-am, dacă am?

RADU: Atunci îți fi făgăduit-o cuiva... (*Tăcere de moarte.*) Ei, asta este?

CONU GRIGORE (*bilbâie ceva — gesturi fără rost*): Nu că...

COANA SOFICA: Nu, vezi, ce să făgăduim?...

PĂRINTELE ILIE (*își ia pălăria*): Să vă fie rușine obrazului! Apoi pe mine nu mă mai vedeți pe-aici! (*Și dă să plece.*)

COANA SOFICA: Părinte, dar ce înseamnă asta?

CONU GRIGORE: Stai bre, omule. Ce? Ai innebunit?

PĂRINTELE ILIE: N-am innebunit eu, voi ați innebunit. Dar de-acum puțin îmi pasă! V-am spus, am stăruit, v-am arătat și de-a surda am vorbit, ca la ist stilp de lemn. Rost nu mai am aici, dacă vorba și stăruința mea îi sămînță zvirlită pe piatră. Rămîneți cu bine și să vă dea Dumnezeu fericire. Lăsați-mă să plec...

COANA SOFICA: Părinte, dar pentru Dumnezeu!

CONU GRIGORE: I-ascultă, ți-i a glumi? Ori vorbești dinadins?

PĂRINTELE ILIE: Iaca, vezi, se întîmplă să vorbesc dinadins, că am mai văzut prăpăduri dinaintea ochilor mei

și inima asta bătrină nu mai poate să mai vadă altele. Și dacă voi, ca fericirii din Biblie, nu știți ce-i suferința, cată s-o aflați fără pierdere de vreme. Dar eu nu pot să văd cum îngropați voi zilele Olguței mele. Că acu văd eu că-i mai mult a mea decît a voastră!

COANA SOFICA: Vai de mine, părinte, dar cum vorbește și sfinția ta.

CONU GRIGORE: Dar ce-am ajuns eu, omule, dușmanul fetei mele?

PĂRINTELE ILIE: Dușmanul sufletului meu, Grigore! Că tu niciodată n-ai înțeles cum rodul trupului vostru era plămădit cu inima mea. Eu nu m-am uitat e-ați bătut-o în cuie ca să vă bucurați voi. M-am întors aici, umilit, cum e ciinele cel alungat și năpăstuit și mi-am aninat viața de rămășița zilelor voastre, ca să ocrotesc, cu sufletul, ce-ați făcut voi cu carnea.

COANA SOFICA: Nu-l lăsa, Grigore! Părinte! Dar cu ce-am greșit?!

PĂRINTELE ILIE: Uite colo, Grigore, că-ți vine Ionică. Ține-l pe dinsul, că-i inimă tină. La ce vă folosește o rablă bătrină ca mine?

CONU GRIGORE (*tipînd*): Să nu pleci, popă, că fac o nenorocire! Înțelegi tu? Nenorocire fac. M-auzi ce spun eu, ori nu m-auzi? Nu mă face să-mi pierd mîntea, că dau dracului și casă, și fată și te dau dracului și pe tine! (*Amețit, vorbește încet. Părintele pleacă.*) Vai de mine, înnebunesc! Nici nu mai văd înaintea ochilor... A plecat? De ce nu l-ați ținut? (*Țipă.*) De ce nu l-ați ținut, femeie? (*Moale și deodată.*) Lua-ți-ar dracul contabilul! Din pricina contabilului de la Federală să se supere popa pe mine! Parcă ar fi contabil la Banca Națională de la București, așa m-ai amărit cu el. Să nu te-aud! Alt ginere n-ai mai găsit? Să nu te văd plîngînd că fac o nenorocire!

COANA SOFICA (*plîngînd*): Iartă-mă, Grigore... Eu din dragoste pentru fată... așa am crezut... iartă-mă...

CONU GRIGORE (*muiaț deodată*): Ei, nu plînge... nu mai plînge... Haide, iartă-mă... Faci ce vrei tu... numai să nu mai plîngi... Iartă-mă. (*Îi sărută mîna.*) Hai du-te, că uite, vine băiatul cela, să nu te vadă plîngînd... (*Coana Sofica iese, conu Grigore dă cu ochii de Radu, începe să-și verse focul pe dînsul.*) Îmi pare foarte rău, Radule, că din pricina ta am eu asemenea buclucuri. Nu șade frumos. Deloc... Nu ride, că nu-i de ris! Omul să nu stăruiască decît cînd se cuvine. Tu... (*Dă cu ochii de Ionică.*) Uite-l cum vine, haida-hai, haida-hai! Calcă încet, să nu se scufunde pămîntul sub el. Cică ăsta-i tînăr...

SCENA 13

CONU GRIGORE, RADU și IONICĂ

IONICĂ: Bună ziua!

CONU GRIGORE (*îl strîmbă*): Bună ziua! Mă mir că nu ți-a fost frică să deschizi gura! Băiat tînăr ești dumneata? Halal! Și din pricina dumitale m-am certat eu la cuțite cu popa, lua-l-ar dracu! Acu, din pricina dumitale nu mai vine la mine în casă. Dar cine ești dumneata domnule, ca să mă cert eu cu popa din pricina dumitale? Ce ești? Inspector, ministru? Ce dracu ești?

IONICĂ: Dar coane Grigore, ce-s eu de vină...

CONU GRIGORE: Ce ești de vină? D-apoi mă rog dumitale, domnule, nu știu cum îți zice, datu-ți-am eu drumul să vii la mine în casă... ori nu? Și de ce, mă rog, ți-am dat voie să vii la mine în casă, cînd aveam aici o fată de măritat? Hai?

IONICĂ: Vai de mine, coane Grigore, dar eu n-am făcut nici o greșală!

CONU GRIGORE: Apoi ce fel de tînăr ești dumneata, să te ferești de greșală, cînd te împinge omul la fata lui?

Mă rog, ce, ce mai voiai de la mine? Să ți-o pun în brațe?

Să-i lipesc buzele de freza dumitale? Doamne iartă-mă!

IONICĂ: Coane Grigore, dar ce trebuia să fac?

CONU GRIGORE: Să te duci dracului, să te spinzuri, s-o omori... Dar s-o faci să te iubească, nu să-i aduci flori, să-mi fie mie semn rău în casă... Auzi, domnule! ce mă întreabă!

IONICĂ: Ba nu zău! Nu era s-o fur?

CONU GRIGORE (*violent*): Dar de ce n-ai furat-o, domnule? Cine te-a împiedecat?

IONICĂ: Să vă fac eu rușinea asta?

CONU GRIGORE (*în paroxism*): Rușine? Da ce? Eu i-am făcut rușine lui bunică-său când i-am furat-o pe Sofica? Cinste i-am făcut, domnule, cinste, nu rușine! Dar trebuie să fie cineva om, ca să facă așa ceva, nu un ăla, cum te-a poreclit Georgică. (*Alt ton.*) Acumă mă duc să ți-o trimit pe Olguța încoace și dacă în cinci minute nu aranjezi cu ea, poți să te duci la toți dracii, mototol ce ești!

SCENA 14

IONICĂ și RADU ..

IONICĂ: Ce-a fost asta, Răducule?

RADU: Acum sint lămurit! Uite, Ionică... Conu Grigore vrea s-o mărite pe Olguța cu tine; coana Sofica cu contabilul de la Federală, și eu vreau s-o iau eu.

IONICĂ: Va să zică e adevărat că vrei s-o iei.

RADU: Da. Acuma, tu știi cum sint. Dărim tot și fără milă când e vorba de ceva care mi-i neapărat trebuit. Contabilul nu-i nici o primejdie. N-am nici o datorie față de dînsul. Cu tine-i altceva. Am crescut laolaltă, am învățat ani de zile în aceeași bancă, mi-ești drag. Nu vreau să fie nici durere, nici amărăciune între noi. Mi s-ar părea mie că-mi încep prost viața, dacă ar trebui să lovesc într-o inimă cinstită ca a ta.

Între noi doi, însă, stă Olguța. Poți să-mi spui cum stau lucrurile?

IONICĂ (*după o pauză, învins, sincer, dulce*): N-am știut pînă acum că vrei s-o iei. Bănuiam, dar... În sfîrșit! Tu știi că eu n-am avut niciodată doruri mai sus de mine. Mi-a fost rușine să rivnesc prea mult. Drept să-ți spun, nici nu mă gindeam...

RADU: ...la Olguța.

IONICĂ: Da. Eu învățător — tata circiumar — nu-i rușine, dar nici laudă... Eu am suferit mult în școală din pricina asta. Omul zice „țăran“ și-i mult mai frumos decît „circiumar“. Poți să explici! Ce nu se poate explica? Dar e ciudat. În sfîrșit... Am uitat de unde am pornit...

RADU: Spuneai că ești învățător și tatăl tău...

IONICĂ: Da — tu ai mintea limpede — eu mă pierd repede. Am văzut-o pe domnișoara Olguța — mi-a plăcut. Dar ea a făcut liceul, credeam că are să facă și universitatea — și nu mă gindeam că s-ar putea vreo apropiere între mine și dinsa. Omul visează uneori fleacuri — dar astea-s visuri — nu le poți împiedica — nu-i așa? Într-o zi, conu Grigore imi spune la școală că n-o mai lasă pe domnișoara să urmeze universitatea și vrea s-o mărite cu un învățător. Asta, înțelegi tu, a răsturnat tot, mi-a schimbat viața. (*Brusc, își acoperă ochii cu mîna.*)

RADU: Ei ce-i, Ionică? Ce-i asta? Plîngi? Ionică! Haide, uită-te la mine. Îți mărturisesc un lucru: din clipa asta siguranța mea s-a dus... Și fără să te dușmănesc. Eu n-aș putea să plîng. .

IONICĂ: Asta-i slăbiciune! M-au umilit tare mult și-am plîns uneori — dar m-am ascuns prin colțuri. Față de tine nu mă ascund. Nu, Radule! Eu sînt care-i deosebirea între tine și mine. La mine, inima spune că nu pot trăi fără dinsa, și capul zice: ea n-are să poată trăi cu tine. La tine, toate-s limpezi și hotărîte.

RADU: Îți exagerezi umilirea.

IONICĂ: Nu! Nu știi tu pină unde poate să meargă. Și conu Grigore, care n-a înțeles nimic, nimic. (*Lacrimile îl înăbușă.*) Ascultă, Radule, tu ai neamuri bune. Mută-mă de-aici, că nu mai pot îndura...

RADU: Nu. Lovitura văd c-am primit-o eu, în plin. Nu-mi dau bine scama, fiindcă prea e aproape, dar poate că n-aș fi în stare să trec peste toate astea. O iubești!

IONICĂ: Asta nu-i dragoste! E ceva bolnav, ceva deznădăjduit — osindit dinainte. La ce folosește, dacă domnișoara Olguța — vezi ce diferență fac, fără să vreau: *domnișoara Olguța!* Și crede-mă că n-am ajuns niciodată, în mintea mea, să-i zic altfel.

RADU: Uite ce-i, Ionică. Acum, că știu tot, nu rămâne alta decît să lăsăm să treacă vremea. Fă-o pe Olguța să înțeleagă ce-i în inima ta. Și-i mult acolo! Te rog eu s-o faci să înțeleagă. Ea trebuie să știe ce jertfește în cazul cînd vine după mine, și eu știu acum ce am să-i dătoresc. De azi înainte, noi trebuie să mergem orbește, după cum ne poruncește sufletul. (*Trece mîna peste ochi.*) E îngrozitor! Nu știu în ce roman rusesc am citit un lucru. Doi prieteni se dușmăneau de la o femeie. Unul dormea — erau într-o barcă. Celălalt l-a sărutat — pe urmă i-a tăiat gîtul și l-a azvirlit în apă... Sărută-mă, Ionică... Să te sărut și eu, și rămas bun! (*Pleacă.*)

SCENA 15

IONICĂ, OLGUȚA

IONICĂ: Drum bun, Radule, drum bun!... (*Se întoarce fără rost. Pare amețit. Își ia pălăria; ar vrea să plece și nu se îndură. Tresare, uitîndu-se afară, șoptit.*) Ce îngrozitor gonește!

OLGUȚA (*intră repede*): Cine a trecut călare în goană? Radu? (*Uluită.*) A plecat? (*Șoptit.*) A plecat? De ce-a plecat așa? De ce?... De ce gonește calul?

IONICĂ (*iși face curaj, se hotărăște*): Domnișoară Olguța...

OLGUȚA (*dînd din cap*): A plecat... așa!

IONICĂ: Domnișoară Olguța, de mult voiam să vă spun ceva...

OLGUȚA: Spune, Ionică.

IONICĂ: Domnișoară Olguța, noi ne știm de mici. am crescut laolaltă, ne-am jucat împreună și ne-am înțeles totdeauna...

OLGUȚA (*curg lacrimile șiroi din ochii ei*): De ce-a plecat așa?

IONICĂ (*primește lovitura și cedează*): Așa-i că-l iubești mult?

(*Olguța izbucnește în plîns și se întoarce cu spatele. Ionică își ia pălăria și, hotărît — liniștit, aproape senin — pleacă încet, ca un om care n-o să se mai întoarcă.*)

SCENA 16

OLGUȚA, GEORGICĂ

GEORGICĂ (*se apropie de Olguța, îi ridică capul, îi șterge ochii și-o sărută*): M-a făcut knock-out măgarul!

OLGUȚA: Cine?

GEORGICĂ: Mototolul circiumarului! A plecat, și-i erau ochii plînși.

OLGUȚA: De ce-a plecat așa?

GEORGICĂ: Cine? Mototolul?

OLGUȚA: Nu, Răducu. Ce-o fi fost aici?

GEORGICĂ: Nu știu — ceva din pricina bătrînilor.

OLGUȚA (*trece la masă — plînge — șade*): Ți-a spus că se întoarce?

GEORGICĂ: Nu! M-a disprețuit! Nu mi-a spus nimic, dar n-ai văzut în ce goană a plecat? Asta înseamnă că tot în goană se întoaree. Cel care pleacă încet, acela-i greu de întors — cum îi mototolul. (*Grav.*) În orice caz, pregătește-ți un costum de cadină, fiindcă am să fac un scenariu de film care se va numi „Răpirea din Serai“. Ție-ți dau rolul principal, și eu... am să joc pe eunucul trădător.

SCENA 17

OLGUȚA, GEORGICĂ și CONSTANTIN

CONSTANTIN: Sărut mina!

OLGUȚA: Ce-i, Constantine?

CONSTANTIN: M-a chemat coana Sofica.

OLGUȚA: A! Da! O chem îndată. (*Pleacă.*)

GEORGICĂ: Bravo, Constantine! Am să-ți dau și eu să-mi duci două scrisori. Uite-le ici. Dar pe asta să n-o vadă mama, și pe asta să n-o vadă tata. Asta n-are marcă: îi pui tu la târg. Uite gologani: ascunde-le bine.

CONSTANTIN: Amîndouă la un loc, să nu le vadă nimeni. Am eu un buzunar de taină!

SCENA 18

CONSTANTIN, COANA SOFICA, GEORGICĂ

COANA SOFICA (*grăbită, cu scrisoarea sub șorț — minte vădit*): Fugi de-l cheamă pe tată-tău, că nu știu ce are să-i dea lui Constantin. (*Georgică pleacă.*) Ascunde-o repede! Dar ce? A căzut marca? Dă-o înapoi și dă repede plicul... Dă-l înapoi.

CONSTANTIN (*incurcat*): Păi lăsați, că pun eu la târg...

COANA SOFICA: Ei haide, mai repede!

CONSTANTIN: Păi să vedeți, mai am două plicuri din sat...

COANA SOFICA: Ce din sat? Trebuie să fie de la Georgică, doară eu i-am dat plicuri.

CONSTANTIN: Știți că eu nu știu să citesc și mi-a dat și dumnealui unul fără marcă... (*Arată plicurile.*)
Vedeți dumneavoastră care este...

COANA SOFICA (*dă de plicul lui conu Grigore*): Dar ce-i plicul ăsta?

CONSTANTIN: Păi, n-ați spus dumneavoastră că i-ați dat...

COANA SOFICA: Ei, acu s-a limpezit! Lasă că-i arăt eu lui! Grigore! Georgică! Ia poftim încoace. Poftim încoace!

SCENA 19

ACEIAȘI, GEORGICĂ și CONU GRIGORE

GEORGICĂ: Ce-i, mamă?

CONU GRIGORE: Ce-i?

COANA SOFICA: Ia te uită, bărbate, cum își bate joc copilul ăsta! Uite cine-mi seria mie plicuri de astea! Ei ce zici, Grigore? Scrisori anonime și injurături și bătaie de joc pentru bietul contabil... Apoi nu ți-a fost păcat de Dumnezeu să terfelești niște oameni cumsecade?

GEORGICĂ (*pricepe și începe să ridă*): Ha! ha! ha! Tată, ce zici matala de treaba asta?

COANA SOFICA: Și mai rizi, hai! Înțeleg să ții la soră-ta, dar ce-ai avut cu oamenii? Pînă și pe Răducu să-l batjocorești?

GEORGICĂ (*decodată, serios*): Ce? Eu pe nenea Răducu?

CONU GRIGORE: Dar nu cumva se întâmplă să cunoști și plicurile astea? (*Scoate din buzunar plicul pe care-l citise părintelui.*)

GEORGICĂ: Ha! ha! Am înțeles! Le cunosc! Le cunosc!

COANA SOFICA: Ce-ai înțeles?

CONU GRIGORE: Mă rog, ce-ai înțeles?

GEORGICĂ: Cine nu-i vinovat să-mi arunce piatra. Ia uitați-vă unul la altul. Romantici bătrini ce sînteți! Dar faptul că l-ați injurat pe nenea Răducu, îmi rezervă dreptul să-l răzbun eu alt prilej. (*Iese triumfător.*)

SCENA 20

COANA SOFICA, CONU GRIGORE, CONSTANTIN

(*Bătrînii stau o clipă, se privesc, apoi plimbîndu-se ner-voși, is așa de stingheriți unul față de altul, că nici în fața evidenței nu se pot da bătăuți.*)

CONU GRIGORE: Ce vrea să zică ăsta?

COANA SOFICA: Știu eu?! N-am priceput nimic!

CONU GRIGORE: Prostii!

COANA SOFICA: Chiar prostii!

CONU GRIGORE (*dă cu ochii de Constantin, care s-a făcut mic și fiindcă trebuie să se răzbune pe cineva, pornește*): Uite, Constantin așteaptă!

COANA SOFICA (*de asemenea furioasă*): Ce mai vrei, Constantine?

CONSTANTIN: Apoi ce să vreau? Ia, m-am abătut și eu pe la alde dumneavoastră...

CONU GRIGORE: Ba te-a chemat Sofica, să-ți dea niște plăcinte din cele de ieri...

COANA SOFICA (*răzbuțătoare*): Apoi iaca îi rău, că n-au mai rămas plăcinte... Nu-i așa, Constantine?...

CORTINA

ACTUL III

Noaptea, tirziu.

SCENA 1

CONU GRIGORE și COANA SOFICA

CONU GRIGORE: Să-mi facă el mie una ca asta!...

COANA SOFICA: Dar lasă, Grigore, lasă! Ia adă-ți și tu aminte de acu douăzeci și cinci de ani...

CONU GRIGORE: Acu douăzeci și cinci de ani era altceva! Alți oameni, alte întimplări. Sofico!

COANA SOFICA: Totuna, Grigore, și atunci ca și azi... Numai nouă ni se pare, Grigore... Nu se schimbă nimic pe lume! Toate se întorc și se tot întorc, iaca așa, ca într-un cerc... Și acu douăzeci și cinci de ani, aici, în ceardac, ședea și el — bietul părinte și cu tata și cu mama —, după ce fugisem noi și se zbătea și te blestema de ce i-ai făcut, cum îl blestemi tu acum... Și iaca, s-au întors lucrurile și s-or întorce mai departe! Și-ai să-l vezi intrînd iarăși pe poarta casei, cum l-ai mai văzut... Căci nu se schimbă nimic pe lume și toate se întorc și se tot întorc, iaca așa, ca într-un cerc fără capăt...

(Înfrînt și moale, conu Grigore lasă capul în jos și cei doi bătrîni, nemărginiți și triști, ascultă departe tremurul unei strune întîrziate, ori poate fără de somn.)

CONU GRIGORE *(întoarce capul privind undeva, afară)*: Nici la el nu s-a stins lumina...

COANA SOFICA: Nu doarme, săracul! Nu crede că i-i ușor nici lui. Eu îi pricep amărăciunea. N-a avut drep-

tate, dar la urma urmei cum țineam și noi morțiș s-o mărităm — eu cu contabilul, și tu cu Ionică — ținea și el s-o mărităm cu Răducu...

CONU GRIGORE: Dar acum s-au schimbat lucrurile, putea să se întoarcă și el.

COANA SOFICA: Poate nu știe!

CONU GRIGORE: Ce să nu știe? Nu l-am văzut eu, acu o săptămână, vorbind cu învățătorul cel nou? Și cum să nu fi aflat că Ionică s-a mutat în Cadrilater? Se poate?

COANA SOFICA: Așa-i! Că mi-a spus și contabilul ista proaspăt, de la Federală, când a fost alaltăieri pe-aici, că s-a văzut cu părintele de multe ori.

CONU GRIGORE: Nu-ți spun eu? Și slavă Domnului, știe toată lumea că pe celălalt l-au zvirlit în Sighetul Marmației, pungașul dracului!

COANA SOFICA: Ei! Doamne, și tu, Grigore! De unde și pină unde îl scoți pungaș?

CONU GRIGORE: Dar nu-i mai lua acuma și tu apărarea, că nu l-or fi măturat ei de prea multă cinstel! Ce mai nas am avut de mă împotriveam! Simțeam eu că nu-i el de obrazul nostru și pacer!

COANA SOFICA: Simțeați! Vorba vine! Îți cășunase ție să-ți măriți fata cu Ionică, asta a fost tot buclucul! Și dumnealui încalte, ai văzut rușinea ce ți-a făcut-o: s-a mutat singurel, de parcă Olguța i-ar fi fost pacoste pe cap. Feciorul de circiumar, tot fecior de circiumar!

CONU GRIGORE: Ce-i drept îi drept! Dar bine că s-a dus, că i-a fost plecatul cu noroc! Învățătorul ăsta nou e floare pe lingă el! Deștept, curățel, îndrăzneț... Cu el nu mori de foame! Acu pot zice și eu că am pe cine să-mi las în loc, și să-mi măninc pensioara liniștit.

COANA SOFICA: Da! I-adevărat, bun băiat!

CONU GRIGORE: Nu-i așa? Îi lași ce ai mai scump pe mină și nu ți-i frică.

- COANA SOFICA: Dar și contabilul cel nou! Halal băiat!...
 Și de familie bună...
- CONU GRIGORE: Da, i-adevărat, bun băiat!
- COANA SOFICA: Nu-i așa? Și meserie mănoasă...
- CONU GRIGORE: Da, mănoasă; dar negustoria îi lucru grosolan, bre Sofico!
- COANA SOFICA: Ei, Doamne iartă-mă, dar nu-i băcănie, îi bancă... Lucru subțire...
- CONU GRIGORE: Nu Sofico, nu! Ca dăscălia nu-i!
- COANA SOFICA: Eh! Dăscălia! Dăscălia îi bună pentru holtei, nu pentru oameni însurați și cu copii!
- CONU GRIGORE: D-apoi bine, Sofico, poți să spui tu că noi am murit de foame?
- COANA SOFICA: De murit n-am murit, dar nici în puf n-am trăit!
- CONU GRIGORE: D-apoi omul nu trăiește numai pentru puf, Sofico, mai trăiește și pentru cinstea lui și pentru inima lui...
- COANA SOFICA: Cinstea fără bani, Grigore, nu se vede... că iacă, învățătorul intră ici, în coltonul ista, și aici moare. Dar contabilul azi îi la Federală, mâini-poi-mâini contabil la Tecuci... Pe urmă face o bancă și într-o bună zi — că-i meseria spornică — îl vezi cine știe ce om mare pe la Galați ori la București! Parcă alde conu Iancu n-a făcut așa?
- CONU GRIGORE: Ei și tu! Conu Iancu! Apoi conu Iancu nu s-a însurat cu fata mea, ci s-a însurat cu fata lui boier Costache... Și pe urmă, dacă-i vorba să-mi las fata să se ducă unde a întărcat dracu copiii...
- COANA SOFICA: O las, de ce să n-o las, dacă-i spre binele ei...
- CONU GRIGORE: Apoi atunci dăm dreptate popii, cu Răducu-al lui, lua-i-ar dracu pe-amîndoi...
- COANA SOFICA: D-apoi nu te teme, că și Răducu a dat bir cu fugiții ca și ceilalți — parcă au fost vorbiți.

CONU GRIGORE: Da zău, chiar așa. Și să nu mai vie popa două luni pe la noi, din pricina lui?

COANA SOFICA: Două luni...

CONU GRIGORE: Două luni... Și-așa chef m-apucă uneori să joc un tabinet...

COANA SOFICA: Da! S-au prăfuit cărțile și s-au răvășit prin toate colturile...

CONU GRIGORE: Eu ca eu, mă mai luam, dar el, cum dracu de-a răbdat... Și cătam uneori să-i ies înainte... și apuca pe altă uliță. Îndrăcit popă!

COANA SOFICA: Dar adică de ce nu te-ai dus tu o dată la dînsul? (*Conu Grigore tace.*) Zău, Grigore, du-te!

CONU GRIGORE: El să vie! Eu nu mă duc nici mort!

COANA SOFICA: El îi supărat.

CONU GRIGORE: Dar ce? Eu nu-s supărat?

COANA SOFICA: Bine, bine, dar zici că ți-a trecut!

CONU GRIGORE: Mi-a trecut? Dar ferească Dumnezeu! Ba acum mai al dracului îi supărat.

COANA SOFICA: Păi adineauri...

CONU GRIGORE: Adineauri m-a apucat așa... un dor... de un tabinet. În sfîrșit, am crescut laolaltă... Slăbi-ciuni... Dar acu mi-am adus aminte... Tu nici nu-ți închipui ce a fost în stare să-mi facă într-o zi! Și asta acu, încoace, după supărare...

COANA SOFICA: Ce?

CONU GRIGORE: Nu! Nu-ți mai spun, că iar mi-aduc aminte și mi se urcă singele la cap! Lasă-l dracului! Nici să nu mai vie! (*Mică pauză.*)

COANA SOFICA: Și lumina tot aprinsă!

CONU GRIGORE (*potolit*): Da! Da! În toată noaptea-î așa. De-o vreme încoace arde lumina ceea toată noaptea.

COANA SOFICA: O fi bolnav, Grigore!

CONU GRIGORE: Te pomenești! De duminică încoace nu l-am mai zărit.

COANA SOFICA: Să știi că i s-a întâmplat ceva, săracul! Du-te mâine, Grigore, să-l vezi, las-o încolo de supărare și...

CONU GRIGORE: Ei! Ce mai vorbă! La supărare să mă gândesc eu acum... Și-i singur.

COANA SOFICA: Da zău, săracul, singur pe lume!

CONU GRIGORE: Amărită viață.

COANA SOFICA: Tare amărită... Numai pe noi ne avea.

CONU GRIGORE: Numai pe noi! (*Și după o clipă.*) Adică, ia spune, ce-ar fi dacă... m-aș duce acu...

SCENA 2

ACEIAȘI, PĂRINTELE ILIE urcă scările.

COANA SOFICA: Cine-o fi?

(*Părintele intră.*)

CONU GRIGORE: El era! În sfârșit, te-a adus Dumnezeu, lua-te-ar dracu, rablă neagră în cerul gurii! Și mă rog, cum îmi intri tu în ogradă, ca în ogorul lui tată-tău? Să fi stat acasă la tine, să prinzi mucegai, nu să mai îndrăznești să calci pragul casei mele!

COANA SOFICA: Grigore! Bre Grigore, dar astîmpără-tel

CONU GRIGORE: Ce să mă astîmpăr, cucoană? Lasă-mă-n pace să-mi vărs năduful, că de două luni aștept să-mi vie apa la moară.

COANA SOFICA: Dar pricepe, Grigore...

PĂRINTELE ILIE: Lasă-l, cumătră, să spuie pînă o osteni...

CONU GRIGORE: D-apoi că nu ostenesc eu așa de repede! Că astea n-au fost două luni astea... astea două veacuri au fost!...

PĂRINTELE ILIE: Așa-i, Grigore, veacuri au fost! Și n-au fost numai pentru tine!

CONU GRIGORE: Așa! Îi fi avînd pretenția că au fost și pentru tine? Nu? De aceea mi-ai fugit și ai sărit

gardul, cînd n-am mai putut și am venit să ne împăcăm? De aceea? Hai? Cîine ai fost, nu prieten! Cîine, nu prieten!

PĂRINTELE ILIE: Nici nu ți-s prieten, Grigore!

CONU GRIGORE: Așa? Atunci ce cauți aici? Pleacă!

M-auzi ce-ți spun eu? Pleacă!

COANA SOFICA: Grigore!

CONU GRIGORE: Pe mine să mă lași tu în pace! Eu nu-s muiere să mă topesc de dorul lui... Ducă-se! Să plece!... Să plece de tot și să nu-l mai văd, că-l zvirl pe scări și dau drumul ciinilor din lanț. Să plece! N-am, la urma urmei, nevoie de nimeni... De nimeni, așa să știi tu... Nici de tine... nici de tabinetul tău... (*Furia îl dă în lacrimi, îl înecă și cum nu mai știe ce să mai zică, iese.*)

SCENA 3

PĂRINTELE ILIE, COANA SOFICA

COANA SOFICA (*care a simțit cîtă durere s-a destins sub nașa izbucnire a lui conu Grigore, stă podidită de lacrimi și se tînguie încetîșor*): Iaca, așa-i de două luni încoace. Parcă nu mai este cum a fost. Se infurie de te miri ce și acu zice una, acu alta... Și-a pierdut cîmpătul de tot... Tare l-a durut, părinte! Nu se cuvenea să viri așa cuțit în inima noastră... Eu m-am făcut posacă — el a slăbit...

PĂRINTELE ILIE: Nici mie nu mi-a mers mai bine!

COANA SOFICA: Văd. Te-ai tras la față — toată noaptea lampa ți-i aprinsă...

PĂRINTELE ILIE: M-a ajuns vorba Scripturii, cumătră: „Vai și vai zic culcîndu-mă și sculîndu-mă și în sfîrșit ostenesec șezînd...” Dar toate-s trecătoare ca iarba cîmpului și ca apa izvorului... Și cumpenele grele is și ele

ca un fel de apă. Mai turburi, mai furtunoase, dar poate că-s tot așa de trecătoare. Și cum mi s-a întors în scara asta o fărîmă de lumină în suflet, m-am gîndit că poate-i semn bun și că intră cumpăna înspre sfîrșit. Că așa vînt m-a adus într-acoace: cu nădejdea c-om împăca toate, după șartul lor. Acu fii bună și vezi de Grigore — de l-au lăsat pandaliile și mină-l după dumneata încoace, că trebuie să sfătuim în liniște.

COANA SOFICA: Dar despre ce-i vorba, părinte?

PĂRINTELE ILIE: Tot lucrul la vremea tui, cumătră!

(*Coana Sofica iese.*)

SCENA 4

PĂRINTELE ILIE, GEORGICĂ

GEORGICĂ (*se vede că a pîndit — șoptă repede*): A venit?

PĂRINTELE ILIE: Da, e la mine!

GEORGICĂ: Ce crezi? Se face ceva?

PĂRINTELE ILIE: Dumnezeu știe! Dar Olguța de ce n-a fost azi pe la mine?

GEORGICĂ: Bătrînii ăștia nu mai închid un ochi după masă. Stau cu ochii zgiți la geamurile mătăle și n-a putut femeia să scape deloc. Pe urmă, ea-i ageamie în chestie de sport: nu știe să sară gardurile, ca mine. Mîine însă o deghizez și-o trimit ramburs. Dar cînd a venit?

PĂRINTELE ILIE: Cine?

GEORGICĂ: Nenea Răducu.

PĂRINTELE ILIE: Adineauri, după ce ai plecat tu!

GEORGICĂ: Cu ce a venit? Cu carul cu boi?

PĂRINTELE ILIE: Nu, cu trăsura.

GEORGICĂ: Eram sigur. Îmi pare rău că n-a venit călare. Firește, din punct de vedere comercial, doi cai înseamnă mai mult decît unul și pesemne că el a vrut să

impresioneze pe bătrini. Data viitoare garantat că vine cu trei cai!

PĂRINTELE ILIE: Eh! Data viitoare...

GEORGICĂ: Ce-i? Nu cumva asta-i ultima?

PĂRINTELE ILIE: Cel puțin așa spune Radu!

GEORGICĂ: Așa? Atunci mă duc să dau de veste femeii.

PĂRINTELE ILIE: Lasă fata să doarmă! Nu-i mai strica somnul!

GEORGICĂ: Ce să doarmă? Asta n-a închis un ochi, de la nașterea lui Cristos încoace. Îl așteaptă pe Făt-Frumos! Mă duc să-i spun că a venit cu droșca. Uite-i că vin! *(Iese în goană.)*

SCENA 5

PĂRINTELE ILIE, CONU GRIGORE, COANA SOFICA

(Până începe să vorbească el, conu Grigore nu se uită la nimeni — arată ca și când ar fi fost adus cu sila.)

COANA SOFICA: Așa! Acuma spune, părinte, de ce-i vorba!

PĂRINTELE ILIE: Cumătră și Grigore! Cred că învățătura pe care ați tras-o în aste două luni de supărare a fost limpede. Eu n-am vrut să tulbur nici viața mea, nici pe a dumneavoastră dar văd că Cel de sus, care le orinduieste pe toate, a făcut cum a crezut el mai bine și a netezit drumurile.

CONU GRIGORE: Așa? Și cum?

PĂRINTELE ILIE: Contabilul a fost mutat, nu știu pentru ce ispravă. E-adevărat ori nu?

CONU GRIGORE: Ei, și ce-i cu asta?

PĂRINTELE ILIE: Mai dați fata după el?

CONU GRIGORE: D-apoi nici altfel n-o dădeam!

PĂRINTELE ILIE: Dumneata, ce zici, cumătră?

COANA SOFICA: Ce să mai vorbim? Firește că nu mai este vorba...

PĂRINTELE ILIE: Ionică s-a mutat ori nu?

COANA SOFICA: Dar bine a făcut că s-a dus!

PĂRINTELE ILIE: Mai dați fata după el?

COANA SOFICA: Dar ce? Am zis vreodată c-o dau?

PĂRINTELE ILIE: Pe tine te întreb, Grigore!

CONU GRIGORE: Dar lasă-l dracului de mototol! S-a dus, e bun dus!

PĂRINTELE ILIE: Foarte bine! A rămas Radu!

CONU GRIGORE: Adevărat c-a rămas, dar la Galațul lui, acolo! Că n-a mai dat cu nasul pe aici!

COANA SOFICA: Și nici nu-l mai prinzi!

CONU GRIGORE: Îi era lui de înșurat, cum mi-e mie de moarte!

COANA SOFICA: Și mai zicea că i-i dragă fata! Dar bine am făcut că nu ne-am luat noi după gura lui.

CONU GRIGORE: Ce mai păcăleală era să fie cu domnul Radu ăsta!... În hatirul lui conu Zamfir și al cucoanei Maria, nenoroceam fetița...

COANA SOFICA: Și îndrăgostit ce se mai arăta... Doamne! Doamne! Credeai că moare dacă nu i-o dăm... Și acuma unde-i?

PĂRINTELE ILIE: Și dacă ar mai fi venit, ce folos ar fi avut?

CONU GRIGORE: Ehe! Era altceva! Ne mai gindeam, ne mai socoteam.

COANA SOFICA: Dar bineînțeles, asta dovedea că ține omul cu-adevărat la fată.

CONU GRIGORE: Și ce să zic, altfel mi-era drag! Eu începusem chiar să mă plec de partea lui.

COANA SOFICA: Chiar și eu începusem să mă plec de partea lui. Dar dacă n-a mai venit...

PĂRINTELE ILIE: Ba a venit! (*Tăcere de moarte. Părintele spune încet.*) E la mine! Acum să vă văd! Acu știți de ce am venit iar la voi. Și acuma, dacă nu se

face cum vreau eu, — asta mi-i crucea — mă jur înaintea lui Dumnezeu că...

COANA SOFICA, CONU GRIGORE: Vai de mine! Nu te jura! Dar nu fi nebun!

PĂRINTELE ILIE (*se scoală*): Am înțeles! Va să zică, nici acum nu vreți.

CONU GRIGORE: Stai să ne lămurim, omul lui Dumnezeu.

PĂRINTELE ILIE: Ce să mai lămurim? Lămuriți cu dînsul dacă vreți să mai lămuriți ceva. Pentru mine e totuna care-i socotința voastră, dacă aceea nu se potrivește cu socotința mea. (*Strigă.*) Radule! Vîno, băiatule, încoace!

CONU GRIGORE: Acuma de ce-l chemi și n-astepti să afli?

PĂRINTELE ILIE: Să afle el, că eu, de acu încolo, îmi spăl minile ca Pilat cel din Pont!

CONU GRIGORE: Dar să-ți aduc fata și să vorbești cu dînsa, s-o vezi, s-o auzi — să asculți și chibzuința ei — că i-a trecut fumul pe care l-a avut...

COANA SOFICA: Nici nu se mai gîndește, părinte! Te uiți așa la mine, de parcă aș fi un copil, dar crede-mă, iaca azi am vorbit cu dînsa și mi-a spus că ea așteaptă să hotărîm noi...

PĂRINTELE ILIE: Iaca așa se întorc toate, cumătră și cumetre. Nimic nu se schimbă în lume! Și acu douăzeci și cinci de ani, aici, în ceardac, ședeai dumneata, cu răposatii părinții dumitale, fie-le binecuvîntată amintirea, și te întrebau, cum ați întrebato dumneavoastră pe Olguța. Și le-ai spus — cum v-a spus și Olguța — că aștepti să hotărască ei... iar peste noapte, ți-ai luat glastra cu mușcata din fereastră, șalul în spate și, ocrotită de Gheorghe, fratele dumitale, ai plecat în lume după Grigore. Dar vi-s ochii minții orbi și nu vreți să vedeți că nu se schimbă nimic pe lume și că toate se întorc — iaca așa — ca într-un cerc fără de capăt.

SCENA 6

ACEIAȘI, RADU sărută mina Coanei Sofica și dă mina cu Conu Grigore.

RADU: Sărut mina! Bună seara! (*O clipă.*) Va să zică, tot nu sinteți hotărâți. Credeam că acum, cînd rivalii mei sint departe, lucrul are să fie mai ușor. Uite, coană Sofico și coane Grigore: eu am să spun scurt ce am de spus, că așa mi-i felul; nu mă pricep la vorbă. Asta-i ultima oară cînd v-o mai cer. Vă spun asta, fiindcă mi se tulbură mintea dacă mă gîndesc că Olga-ța ar putea să fie nevasta altcuiva și imi dorește inima să n-aveți nici o supărare din pricina mea.

COANA SOFICA: D-apoi bine, Răducule, ce vrei tu? Să ne tai gîtul că sintem părinți și ne îngrijim de binele copilului nostru?

RADU: Vă rog, iertați-mă. n-am vrut să spun asta. Nici nu știți ce am vrut să spun.

CONU GRIGORE: Vrem s-avem fata lingă noi, oerotită — cu stare.

RADU (*calm, zîmbind*): Cu stare? Am cit nici nu visați! Alaltăieri am îngropat-o pe mătușa Tudora și mi-a lăsat mie tot! Ei poftim! Îi dau toată starea. Î-o pun pe numele ei, pe numele dumneavoastră. Ce mai vreți?

COANA SOFICA: Vai de mine, Răducule, d-apoi ce fel de oameni ne crezi tu pe noi? Lehămetiți de averi și de moșii? Așa ne cunoști tu?

PĂRINTELE ILIE: Dar n-a vrut să spuie asta, băiatul! L-ați scos din minți cu încăpățînarea voastră neghioabă.

CONU GRIGORE (*se ridică*): Ia te rog să nu-mi faci tu morală. Înțelegem noi foarte bine ce crede dumnealui. Și dacă n-ar fi copilul lui conu Zamfir, aș ști eu cum să-i răspund. I-aș spune: Domnule, am fată de măritat, n-am marfă de vinzare!

PĂRINTELE ILIE: Grigore, tu îți dai seama de ce vorbești?

CONU GRIGORE: Eu îmi dau seama, dar el nu și-a dat seama. Și-mi pare bine că s-a întâmplat așa, ca să se dovedească că un om de teapa mea n-ar fi fost în stare să mă înfrunte astfel, pe mine, dascăl, care am scos treizeci de clase de copii — om cu păr alb! și cu cînste în cotlonul meu! Și vezi, popă, cum iese arama deasupra? Cîtă vreme era sărac, nu ar fi cutezat să zvîrle în obrazul meu așa cuvînt de ocară.

PĂRINTELE ILIE: Stai, bre omule! Dar ce-ai înțeles tu din vorbele lui?

CONU GRIGORE: Că de-mi spune el asta azi, cînd nici nu i-am dat copila, ce-are să-mi spuie mîine, dacă i-aș da-o și ce-are să-i spuie ei, poimîine, dacă l-ar lua?

COANA SOFICA: Așa e! Foarte adevărat!

PĂRINTELE ILIE: Asta-i ce-ai înțeles?

CONU GRIGORE: Ba nu, am mai înțeles că-i prea adevărată vorba: că bogat cu bogat să se însoțească și sărac cu sărac!

RADU: Bine, coane Grigore! Uite, eu renunț la moștenire!

CONU GRIGORE: Ia lasă parodia asta, Răducule!

RADU (*își ia pălăria*): Haide, părinte, și poimîine nu mai am moșia! Dar atunci vă fac răspunzători de tot ce se întîmplă, dacă vă mai împotriviți la căsătorie.

COANA SOFICA: Dar cum crezi tu că avem să ne luăm noi așa piatră în spinare? O viață întreagă să blestemi fîta că ai rămas sărac din pricina ei?

CONU GRIGORE: Proști ne mai crezi pe noi, Răducule!

RADU: Nici așa, nici așa! (*Ris.*) Ce facem, părinte?

PĂRINTELE ILIE: Lumineze-te Dumnezeu, că eu nu mai pot să te luminez!

RADU: Cum înțeleg eu acuma, nici chestia averii n-a fost la mijloc. Aveți ceva împotriva mea?

COANA SOFICA: Ce să avem?

CONU GRIGORE: Da, zău, ce să avem noi cu tine?

RADU: Cît era Ionică și contabilul, hai să zic, aveam rivali... dar acum...

CONU GRIGORE: Și ce? Credeai că dacă l-au zvirlit pe pungașul ăla la Sighetul Marmăției, îți stau protos cu fata?

RADU: Mai întîi că nu era pungaș — îți garantez! Dar a plecat și Ionică...

CONU GRIGORE: Că numai Ionică era învățător pe lumea asta...

COANA SOFICA: Și parcă-i numai un contabil pe fața pămîntului!

RADU (*începe să rîdă*): Acu am priceput!

PĂRINTELE ILIE (*ride și el*): Cum au venit, le-ai făgăduit fata; tu învățătorului și cumătra contabilului!

CONU GRIGORE: Ba să mă ierți, că noi nu umblăm cu limba scoasă după ginere!

PĂRINTELE ILIE: Păi atunci cum?

COANA SOFICA: Auzi, Grigore? Spune-le, că tot de la dumnealor trebuie să fi pornit scrisorile!

CONU GRIGORE: Nici vorbă!

PĂRINTELE ILIE: Ce scrisori?

CONU GRIGORE: Mai întrebă ce scrisori? Adică, tu nu știi? Că doar de-aici din sat au pornit! Și cine-i mină de cărturar afară de noi? Una învățătorului și alta contabilului — să ne faci de ris, că sîntem maniaci, și avem să le făgăduim fata, dar să nu le calce piciorul pe-aici, că o să fie rău...

PĂRINTELE ILIE: Mă, astea voi le-ai scris!

CONU GRIGORE: Ia lasă-mă, domnule, în pace, că eu nici nu-i cunosc. Astea au venit din prima zi.

PĂRINTELE ILIE: Ei și pe urmă?

COANA SOFICA: Și contabilul cel nou a venit, bietul băiat — politicoș — să explice, că nici nu cunoaște

fata... și nici n-a văzut-o — și ne-am împrietenit.
Iaca asta-i! Și să crezi că-i un băiat minunat!

CONU GRIGORE: Și cu învățătorul la fel! Și ăsta încalte
e juvaer curat!

PĂRINTELE ILIE: Și va să zică, ați luat-o de la capăt!
Ce zici, Radule?

RADU: Acum îmi pare rău!

CONU GRIGORE: Va să zică tot tu erai vinovatul!

RADU: Da, însă vinovat de altceva. Pe bietul contabil,
eu l-am mutat la Sighetul Marmăției!

COANA SOFICA: Vai de mine, Răducule! Se poate să
faci tu asemenea faptă? Vai de mine și de mine! D-apoi
la asta nu m-aș fi așteptat, să mă fi tăiat bucăți. Să
oropsești un băiat așa de bun?

PĂRINTELE ILIE: Spuneai că-i mai bun ăstălalt!

COANA SOFICA: Dar ce-are a face! Dar acela n-avea
suflet de om în el? D-apoi ce ponos ai aruncat pe
el! Cu asta te-ai șters de la inima mea... te-ai șters!
Dacă ești în stare să faci așa ceva, apoi și moarte
de om poți să faci și pe asemenea miini fata nu mi-o
dau! Nu-i așa, Grigore?

CONU GRIGORE: Fără discuție! Dar eu bănuiesc un lucru
teribil! Te pomenești că tot tu l-ai mutat și pe Ionică!
Ai curajul și spune!...

COANA SOFICA: Cu siguranță!

RADU: Nu l-am mutat eu! Dar din pricina mea s-a mutat.

CONU GRIGORE: Apoi nu-i totuna? Săracul băiat!

RADU: Adevărat! Și mie m-a fost milă de el. I-ai vîrit
în cap că poate s-o ia pe Olguța. Și s-a îndrăgostit
ca un cîine de ea.

CONU GRIGORE: Și pe asemenea om îl faci tu să se mute?
Dar ești un criminal! Pe el l-ai nenorocit, pe mine
m-ai nenorocit, pe Olguța ai nenorocit-o...

COANA SOFICA: Ei! Nu mai umfla și tu acumă lucru-
rile...

CONU GRIGORE: Lasă-mă, cucoană, în pace! N-auz că era îndrăgostit ca un cîine, săracul! De mic copil a fost inimă simțitoare! Și cum ai putut să ai asemenea inimă, Radule? Cum ai putut? Spune!

RADU: Cînd am fost data trecută aici, ne-am dat amîndoi inimile pe față. Și a rămas să luptăm amîndoi împotriva dragostei — pînă n-om mai putea.

CONU GRIGORE: Adică în ce fel?

RADU: S-o înăbușim sau să facem o nebunie, care să limpezească lucrurile! Cum vezi, el a plecat!

COANA SOFICA: Ți-am spus eu că era un mototol!

CONU GRIGORE: Da, se poate, mototol, dar mototol numai inimă! Uite mie-mi dau lacrimile cînd mă gîndesc la ce-a făcut. Așa suflet, mai rar! Nici n-ai zice că-i băiat de cîrciumar!

RADU: Ei, și-acu?

CONU GRIGORE: Ce mai vrei acu? Nu ne-ai dat destule lovituri?

COANA SOFICA: Vrei să-ți punem fata în brațe și să ne închinăm? Iartă-mă, dar asta n-am s-o fac!

CONU GRIGORE: Eu nici atîta! Am aici învățător bun și tînăr!

COANA SOFICA: Și contabil harnic! Și la urma urmei, deocamdată n-avem fată de măritat!

CONU GRIGORE: Da, tocmai asta voiam să spun și eu: n-avem fată de măritat!

PĂRINTELE ILIE: Haidem, Răducule.

RADU: Încă o vorbă, părinte, și mergem. Vă rog un lucru! V-am spus că-i ultima oară cînd vin să mai fac asemenea cerere. Eu i-am spus Olguței gîndurile mele și îi sînt dator o explicație între patru ochi.

COANA SOFICA: Între patru ochi?

CONU GRIGORE: Între patru ochi? Nu, asta nu se poate, Radule. Acuma, cînd știm cu cine avem de-a face, dă-ne voie să ne ferim și noi de dureri și s-o ferim și pe ea.

RADU: Dumneavoastră nu vă dați seama la ce mă împingeți!

CONU GRIGORE: Să-mi tai beregata, s-o ciopirtești pe Sofica și pe urmă să iei fata și să trăiți ani mulți și fericiți. Iaca la asta te împing!

PĂRINTELE ILIE: Apoi tu n-ai făcut așa!

CONU GRIGORE: He! he! he! Domnule! Ce-am făcut eu, am făcut pe vremea cînd erau oameni — și chiar pe vremea ceea, iaca dumneata n-ai fost în stare să faci ce-am făcut eu! Și de aceea mie mi-a mers bine pe lumea asta și dumitale ți-a mers tot ca racul! Dar astăzi lucrurile s-au schimbat! În loc să-ți iei femeia și să pleci cu ea, pui oamenii în trenuri și-i înfunzi în Sighetul Marmăției, ori în Cadrilater... Pe atunci era inima mai iute și căruța mai înceată, dar acu, se vede, unde s-a iuțit căruța, a lăsat-o inima mai domol.

RADU (*brusc*): Rămîneți cu bine. (*Iese.*)

SCENA 7

CONU GRIGORE, COANA SOFICA, PĂRINTELE ILIE

CONU GRIGORE: Acu, spune și tu! L-ai auzit și m-ai auzit! N-am avut eu dreptate?

COANA SOFICA: Dar nici vorbă! Auzi dumneata, să oropsească el bunătate de om!

CONU GRIGORE: Spune, bre, nu-i așa?

PĂRINTELE ILIE: Da! A spus Georgică vorbă mare: „Părinții silesc pe copii să fie păcătoși!”

CONU GRIGORE: Ia scutește-mă cu ce te-a învățat Georgică! Dacă și azi îi mai iei parte băiatului istuia, apoi nici că mai am nevoie să te văd în fața ochilor. Du-te cu el și dă bună pace casei mele.

PĂRINTELE ILIE (*liniștit și trist*): Nu, Grigore! Inima mea îmi spune lămurit, în ceasul de față, că lucrurile-s limpezi, cum e cerul aista înnoptat. Și dacă mi-a fost viața amărită și — cum ai zis-o tu într-o toamnă de furie — tot înapoi dînd, ca racul, apoi un bun tot am avut, și pentru așa cîștig mulțumesc lui Dumnezeu; n-am avut copii să mi se prostească mintea în ceasul fericirii lor. Îmi pare bine că rîzi, că și mie mi-e inima plină de o mare voieșie. Și eu, care n-am avut somn două luni, iaca simt că în seara asta am să dorm curat și cu inima împăcată ca în ziua întîia a vieții mele. Nu mai pot să stau acum, dar mîine oi veni să facem tabinet, ca în vremea ceea bună. Numai să dea Dumnezeu să aveți și dumneavoastră cheful pe care l-oi avea eu. Noapte bună!

CONU GRIGORE: Ia ascultă, mie nu-mi plac vorbele tale. Miroase a prohod...

COANA SOFICA (*lăcrimînd*): Zău, părinte, ai să mă faci să nu dorm. Ai niște ochi, așa...

PĂRINTELE ILIE: Lasă, cumătră, cu ochii iștea ți-am adus eu — e mult de atunci — o mușcată, pe care ai pus-o în fereastră. N-a fost spre binele meu, mai întîi, dar a fost spre binele dumneavoastră și pe urmă s-a întors și spre mine puținel. Nu mai ai optsprezece ani ca să-ți aduc la fel, dar ți dau una cu florile făcute din vorbe, la care s-au străduit toți anii mei necăjiți și întunecați. Și trebuie să prețuiască mult, că s-a făcut în mine o lumină mare, așa cum îmi închipuiesc că trebuie să fi fost mereu în ochii prorocilor din Scriptură.

CONU GRIGORE: Nu-mi dau seama ce vrei să spui.

COANA SOFICA: Nici eu.

PĂRINTELE ILIE: Și poate că nici eu. Șiruite vorbele din mine ca apa neștiutoare a izvorului. Oi sta și m-oi gîndi, că poate le-oi găsi rostul; că vorba care picură de la sine, niciodată nu-i fără înțelesul și tainui-

rea ei, ci s-aseamănă cu visul de la sine venit al Fecioarei preacurate! Apoi Dumnezeu cu voi. Noapte bună. *(Iese încet. Cei doi au rămas tăcuți în lumina galbenă a lămpii care scade, scade și-i șterge din văz. Doar pe lumina străvezie a cerului toamnă umbra neagră a preotului coboară pe scări, ca într-un mormânt.)*

SCENA 8

CONU GRIGORE, COANA SOFICA

(Înfiorați de nu știu ce dureroasă presimțire, stau o clipă abătuți și tac.)

CONU GRIGORE: *(încet)*: S-a dus.

COANA SOFICA: S-a dus.

CONU GRIGORE: Nu știu — eu-s obosit sau...

COANA SOFICA: Ce avea în ochii lui?... bucurie ori...

CONU GRIGORE: A slăbit mult!

COANA SOFICA: Da, a slăbit mult!

CONU GRIGORE *(violent)*: Da dă-l dracului de popă cu biiguiala lui cu tot! Ce te potrivești tu, să-ți faci singe rău?

COANA SOFICA: Grigore!

CONU GRIGORE: Tu nu-l știi cînd îl apucă pe el panduliile? Hai mai bine să ne culcăm și ai grijă să vezi unde-s cărțile cele de tabinet, că am de gînd să-mi scot paguba de pe două luni. Să-l învăț eu minte să se mai supere. Dar ce-i cu lampa mea?

COANA SOFICA *(încet)*: Nu știu ce are! Se stinge.

CONU GRIGORE *(nu imediat)*: Ei! S-o fi terminat gazul!

COANA SOFICA: Nu, are gaz destul, dar...

CONU GRIGORE: Are? Del... Eh! Vezi și tu ce-i cu ea.

COANA SOFICA: Grigore!

CONU GRIGORE: Ce-i?... Ce-i frate?

COANA SOFICA: Nu știu de ce mi-i inima grea.

CONU GRIGORE (*nu imediat, dar tare*): Eh! Fleacuri.

COANA SOFICA: Ssst! Vorbește și tu mai încet. O trezești pe Olguța.

(*Pauză.*)

CONU GRIGORE: Tare era frumușică astă-seară!

COANA SOFICA: Nu-i așa? Și ce copil ascultător și înțelept!

CONU GRIGORE: Da! Astă-seară mă uitam la ea și mi-am adus aminte de tine cind erai ca dinsa.

COANA SOFICA (*scutură o obsesie*): A nu! Eu eram altfel... eu...

(*Și tac amîndoi.*)

CONU GRIGORE: Unde-s chibriturile?

COANA SOFICA: Uite-le, dar ce-i?

CONU GRIGORE: Să aprind o țigară.

(*Pauză.*)

COANA SOFICA: Nu mergi să te culci?

CONU GRIGORE: Să fumez o țigară...

(*Și coana Sofica iese încet în casă, ca o umbră tristă cu o lampă inutilă.*)

SCENA 9

CONU GRIGORE, apoi RADU și GEORGICĂ,
mai târziu OLGUȚA

(*Totul în șoaptă.*)

CONU GRIGORE: Dar ce-i asta? (*Și se dă după un stîlp.*)

GEORGICĂ: S-au culcat, nene Radule. Uite stai aici, să nu simtă ciinele, și o aduc eu numaidecît.

(*Intră în casă. Departe cîntecul lui Constantin tot se mai leagănă pe vale doar ca o rămășiță de cîntec uitat.*)

GEORGICĂ (*se reîntoarce*): Vine...

RADU: Mulțumesc, Georgică. S-ar zice că nu ești un frate bun, dar ești — crede-mă.

GEORGICĂ: Ceea ce-i teribil e că în seara asta încep să cred că n-am să ajung niciodată boxer bun — prea sint frate bun. Știi teoria mea, frate bun înseamnă frate romantic.

RADU: Ai să mori rîzînd, Georgică.

GEORGICĂ: A! Uite pe Olguța! Să ne întoarcem prin urmare la oia noastră.

RADU: Bună seara, Olguțo! (*Olguța nu spune nici o vorbă — strînge mîna încet. Are un șal pe ea.*) Ai tăi nu vor.

GEORGICĂ: Fără explicații lungi, că romanticii iștia bătrîni dorm iepurește. În două vorbe, care-s trei: ce faceți voi acu?

RADU: Olguța să spuie.

GEORGICĂ: Nu poate, că i s-au încheștat dinții.

OLGUTA: Georgică!

GEORGICĂ: Prin urmare, te rog să te gîndești că eu peste o săptămînă plec la internat și de acolo pot cel mult să fug în oraș, dar nu pot să fug pînă aici — nu vă mai pot da un ajutor.

RADU: Olguțo!

OLGUTA: Radule!

RADU: Hai spune, Olguțo! Ai încredere în mine?

OLGUTA (*se duce, ridică mușcata de jos*): Georgică, roagă pe mama și pe tata să mă ierte!

RADU (*o ia în brațe*): Olguțo!

OLGUTA: Și scrie-mi tot și în fiecare zi! (*Îl sărută.*)

GEORGICĂ: Sărută-mă, cumnate ingrat ce ești! Drum bun, copii, și să-mi faceți nepoți, că dracu vă ia. Și dacă or innebuni bătrîinii, îi leg eu, n-aveți grijă și poate că-i și vindec!... Și-acu hai la calească... (*Coboară toți.*)

CONU GRIGORE (*a amuțit*): Uite drăcia dracului! Ce a fost asta, domnule, fir-ar al dracului de popă... Să

știi că el a aranjat-o... *(Se duce la geam și strigă încet.)*
Sofico! Bre Sofico! Ia poftim încoace... I-auzi-i cum
cîntă! cîntă... și mai cîntă...

SCENA 10

CONU GRIGORE, COANA SOFICA și GEORGICĂ
care trece.

CONU GRIGORE *(repetă mecanic aproape)*: Cîntă dom-
nule... i-auzi-i cum cîntă...

COANA SOFICA: Cine cîntă?

CONU GRIGORE: Dar îi auzi?

COANA SOFICA: Da... glas de femeie... și unul de bărbat...

CONU GRIGORE: Și merg...

COANA SOFICA: Da, da, huruit de trăsură,... dar cine-s?...

CONU GRIGORE: Cum cine-s! Ssst! *(Trage deoparte.)*

Stai aici, să nu te vadă. *(Stau ascunși.)*

GEORGICĂ *(a intrat fluierînd un „charleston” — îl dan-
sează încet și începe cu vorbe)*: Am să am nepoți... și
am să-i învăț box... *(Și intră în casă încet.)*

COANA SOFICA: Dar ce-i cu Georgică?

CONU GRIGORE: I-a ajutat să fugă, măgarul!

COANA SOFICA *(aproape țipînd)*: Cine să fugă?

CONU GRIGORE: Cei care cîntă... cei cu trăsura...

COANA SOFICA: Dar cine-s, pentru numele lui Dumnezeu?
Cine-s? Cine-s?... *(Și repetă tot mai stîns, tot mai îngri-
jată de adevărul care i se luminează.)*

CONU GRIGORE: Ei sînt! Radu și cu Olguța...

COANA SOFICA *(izbucnind în plîns)*: Nu se poate! Olguța!

CONU GRIGORE: Nu striga! Ssst!

COANA SOFICA: Dar cum să nu strig, doar e copilul
meu!

CONU GRIGORE: Nu mai este copilul tău... E nevasta lui...

COANA SOFICA: Dar tu, ce om ești de poți să rabzi...
Lasă-mă!

CONU GRIGORE: Ssst! S-a terminat — nu mai poți să faci nimic. Acum a ales ea, și noi sintem de prisos, bătrînico... Sintem de prisos... (*O pauză. Cîntecul lui Constantin iar s-aude.*) Ascultă! Cîntă un lăutar ca și altădată.

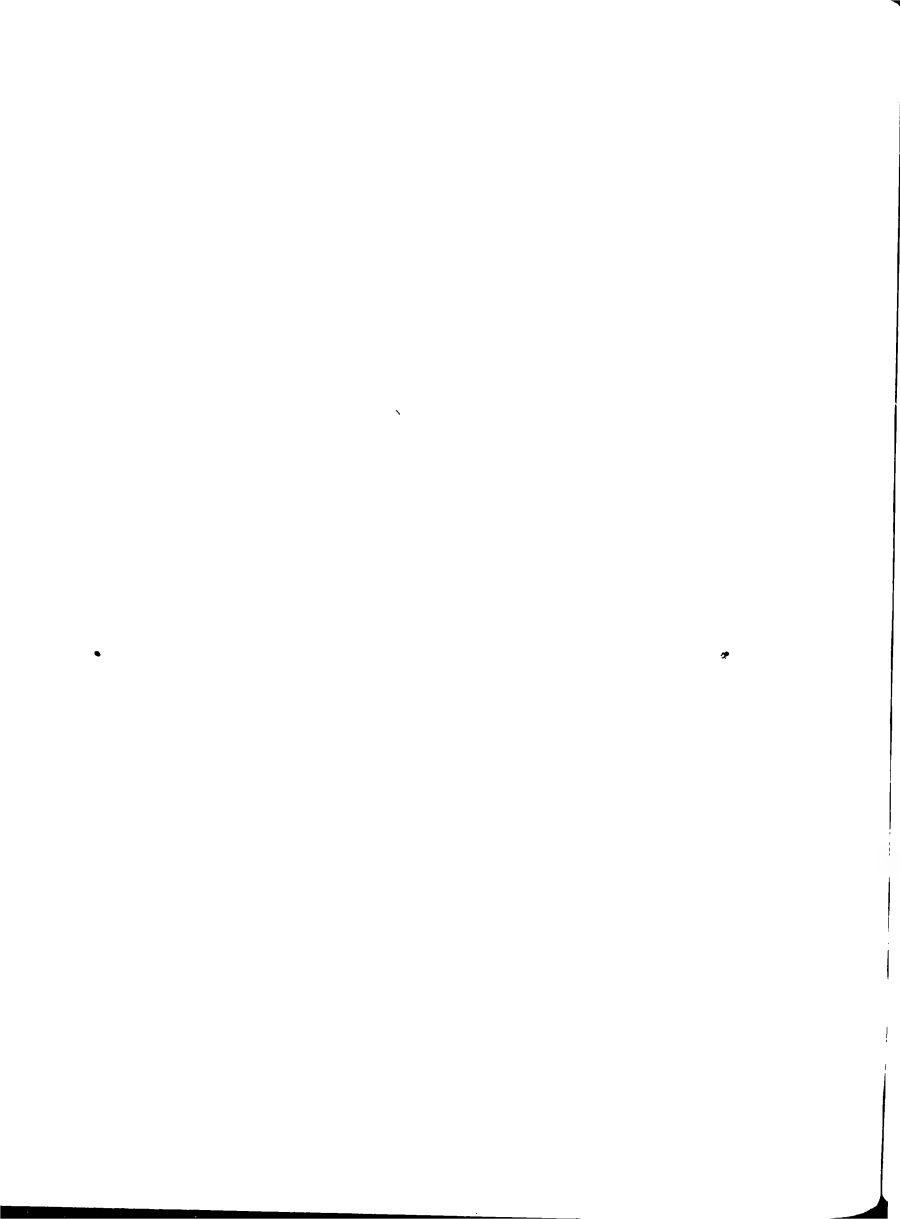
COANA SOFICA (*obidită*): Să-mi facă ea mie una ca asta?

CONU GRIGORE: Dar lasă, Sofico, lasă... Ia adă-ți și tu aminte de acu douăzeci și cinci de ani...

COANA SOFICA: Acu douăzeci și cinci de ani era altceva! Alți oameni și alte întîmplări.

CONU GRIGORE: Totuna, Sofico, și atunci, ca și azi. Numai nouă ni se pare, Sofico. Nu se schimbă nimic pe lume. Toate se întorc și se întorc, iaca așa, ca într-un cerc... Și acu douăzeci și cinci de ani... aici, în ceardac, ai ieșit cu șalul în spate și cu mușcata la subțioară și mi te-ai adus Gheorghe, frate-tău... Și am plecat cîntînd. Iar coala, în urma noastră, cum stai tu acum, plîngea potolită și fără să se mai zbată — ca în fața sorții, biata maică-ta. Și ne-a mers bine, Sofico... să le meargă și lor, tot ca și nouă! Și iaca s-au întors lucrurile, și s-or întoarce mai departe — și ai să te vezi intrînd împăcată pe poarta casei lor, cum au intrat și părinții tăi pe poarta casei noastre... Căci nu se schimbă nimic pe lume și toate se întorc, iaca așa, ca într-un cerc fără de capăt... (*Și bieții bătrîni stau și plîng fără să mai înțeleagă de ce, ascultînd roata care se tot duce și cîntecul care nu se mai schimbă.*)

CORTINA

TAKE, IANKE ȘI CADÎR

Comédie în trei acte

P E R S O A N E L E

CADIR
IANKE
TAKE
ILIE
IONED
ANA
SAFTA
Doi copii

ACTUL I

Vezi înaintea ochilor un șir de case ca și cum le-ai privi din stradă. Sint acolo trei prăvălii modeste, de tirgușor provincial. Întîia este a lui Take, a doua este a lui Ianke și cea din urmă și micuță de tot a lui Cadîr. Casa lui Take și a lui Ianke sint construite absolut la fel, numai că sint cîu totul altfel zugrăvite. De pildă, zidurile casei lui Take sint roșii, iar tabla de pe acoperiș albă, pe cînd casa lui Ianke are zidurile albastre și tabla de pe acoperiș roșie. Firma lui Take, pe care-i scris doar: „La Take“, e neagră, cu litere galbene, iar a lui Ianke e galbenă cu litere negre. Căsuța micuță a lui Cadîr și firma lui au luat de la fiecare cîte o culoare. Așa, de pildă, zidurile sint roșii, tabla neagră, firma galbenă cu litere albe. Take și Ianke țin mărfuri la fel, coloniale, un pic de fierărie și mărunțișuri de marchitanie. Numai Cadîr are specialitatea nației lui: cafea, rahat și tot felul de dulciuri. E vreme de vară. Toate cele trei prăvălii au perdele în față, cît ține micul trotuar provincial — firește, și ele deosebit colorate. E cald și zăpușeală. Ghicești apropierea serii — dar vipia nămezii s-a prelungit pînă aici. Poate să fie ora cinci. Ulița e pustie și nu se aude decît foarte departe — undeva — cîntecul trist al unei flașnete. Toți trei negustorii, ușor și comod îmbrăcați de vară, dormitează pe scaune înadins puse în față, fiecare la prăvălia lui.

SCENA 1

TAKE, IANKE și CADÎR

TAKE (*somnoros și lehametit de căldură, își șterge nădușala, oftând*): Ooof, cald e!

IANKE: Și ce-mi spui asta mie?

TAKE: Dar cui să i-o spui?

IANKE: Ce mă interesează pe mine că ți-i cald? Dacă ți-i cald, du-te în casă și te răcorește! Ce? Eu pot să te răcoresc?

TAKE: Dar ce, te-am rugat eu să mă răcorești? Lasă-mă-n plata Domnului!

IANKE: Ei poftim! Acum eu nu-l las!

TAKE: Mă rog, ție nu ți-i lene să vorbești atita?

IANKE: Și ce te privește pe tine dacă mi-i lene ori nu mi-i lene?

TAKE: Dacă ți-ar fi lene ai dormi.

(*Pauză; se aude caterinca.*)

IANKE: Uuf! Mare căldură! Așa o căldură n-am avut toată vara!

TAKE: Și acum ce-mi spui mie asta?

IANKE: Dar ce, ție-ți spui?

TAKE: Atunci cu cine vorbești?

IANKE: Ce te privește pe tine cu cine vorbesc? Vorbesc cu Dumnezeu! (*Iarăși pauză și iarăși se aude caterinca, tare.*)

TAKE: Ia te uită, pe căldura asta, lui îi arde de cîntat...

IANKE: Ei și ce parcă el cîntă? Cîntă mașina.

TAKE: Da, dar el dă din mîină.

IANKE: Ce ești dobitoc? El dă din mîină încet și mașina cîntă tare. (*Iar mică pauză. Cadîr sforăie.*) Nu sforăi că nu pot să dorm.

TAKE: Nu sforăi eu, tureu sforăie.

IANKE: Spune-i să lăcă.

TAKE: Nu pot, că-l trezesc.

IANKE: Da, dar el de ce mă trezește pe mine? Ei, Cadir!
Acuși îi dau în cap cu un calup de săpun! Cadir! Ce-ai
luat-o așa turcește? Cadir! Aista-i surd de tot cînd
doarme. Du-te de-l trezește!

TAKE: Nu mă mișc de-aici nici mort.

IANKE: Dar ce, crezi că eu mă mișc? Mai bine stric un
calup de săpun. I-auzi domnule cum sforăie! Aista nu
mai este turc, aista-i curat harmasar persan! Cadir!
*(Ia o bucată de săpun și o zvîrle în Cadir. Cadir, lovit,
crapă un ochi, murmură ceva neînțeles, se răsuțește puțin
în scaun, apoi se așază zdravăn și adoarme iar. Nu
mai sforăie.)*

IANKE: Ei așa! Dai un ban, dar facel
(Cadir începe să sforăie iar.)

TAKE *(rîde)*: Mai zvîrle un calup.

IANKE: Dar ce, crezi că eu am fabrică de săpun? Spune-i
că i-a venit un mușteriu, că pe mine nu mă crede.

TAKE: Fă-te repede că dormi, că vine baba Safta să cum
pere ceva!

IANKE: Și ce-mi pasă mie? Ea nu cumpără de la ovrei.
Fă-te tu că dormi. *(Dar și el închide ochii.)*

SCENA 2

TAKE, IANKE, CADIR și BABA SAFTA

BABA SAFTA *(se duce la Take)*: Dom' Take! Un calup
de săpun!

TAKE: N-am săpun bun, babă. S-a stricat. Cere-i lui Ianke.

BABA SAFTA: Ooof! Păcatelor! Dom' Ianke, ia dă-mi un
calup de săpun!

IANKE: Săpun? De unde am eu săpun? N-am deloc! Ia
de la Take, că el are!

BABA SAFTA: Are, da spune că nu-i bun!

IANKE: Parcă se pricepe el la săpun?

BABA SAFTA: Dom' Take, auzi că jupînul n-are.

TAKE: Are, nu te uita în gura lui.

BABA SAFTA: Ei, Doamne, jupîne, zău dă-mi un calup de săpun!

IANKE: Se poate așa o creștină ca dumneata să cumpere de la un ovrei ca mine? Ia de la Take, că ți-l dă mai ieftin!

TAKE: Uite, babă, ia bucata ceea de jos! Ți-o dau ieftin!

BABA SAFTA: Apoi vezi că nu-i rău? Dar cu cît?

TAKE: Dă cît vrei! Cinci lei! Poftim!

BABA SAFTA: Ei, fi murdară, nu se poate, maică! Trei lei!

TAKE: Trei! *(Ia banii. Baba pleacă.)*

IANKE: Dă zece lei încoace.

TAKE: Pe ce?

IANKE: Pe bucata de săpun. Dar ce am vîndut-o eu?

TAKE: De ce-ai zvîrlit-o?

IANKE: Ce te privește pe tine ce fac eu cu marfa mea? O așez unde-mi place! Dă zece lei!

TAKE: Nu dau nimic!

IANKE: Ei dă-mi atunci un calup de săpun de la tine.

TAKE: Și eu ce cîștig?

IANKE: Ia nu fi măgar! N-ai cîștigat cincizeci de bani? Dă-mi un calup de săpun!

TAKE: Vîno de ia.

IANKE: Dacă nu dai imediat, te pun la dobîndă!

TAKE *(zvîrle banii)*: Na, domnule, ia-ți-i toți! Trei lei!

IANKE: Poftim restul! *(Și-i zvîrle și el jos niște gologani.)* Cînzeci de bani, cîștigul tău!

TAKE: Dar ce, am vîndut săpunul meu ca să cîștig?

IANKE: Dar ce, eu l-am vîndut ca să cîștig? Tu l-ai vîndut, tu să-ți iei cîștigul!

TAKE: Bine. L-am luat.

IANKE: Să-i porți sănătos, dar, fiindcă tot te-ai sculat, dă-i încoace și pe ai mei.

TAKE: A, asta era? Scoală-te tu și-i ia?

IANKE: Nu pot!

TAKE: Nici eu nu pot! Mai dai cincizeci de bani?

IANKE: Nu pot, că pierd!

TAKE: Bine, altfel nu ți-i dau!

IANKE: Așa? Dă înapoi cincizeci de bani!

TAKE: Acu nu mai dau! Gata!

IANKE: Mă, dă înapoi!

TAKE: Nu dau.

IANKE: Serios vorbești?

TAKE: Foarte serios!

IANKE: Ai luat tu pomană de la un ovrei ca mine?

TAKE: Am luat!

IANKE: Ptiu, păcătosule! (*Pauză.*)

TAKE: Na banii, mă! (*Și-i zvîrle jos.*) Ia-i ! N-auzi!

IANKE: Dorm!

TAKE: Îi lași așa în mijlocul drumului?

IANKE: Ce te privește pe tine unde-mi fac eu casa de economie? Lasă-i acolo, că poate-s buni de sămînță. (*Cadîr iar începe să sforăie.*) Pii! Iar a început! Turcii aiștea ne-au necăjit totdeauna pe noi, săracii români! Iar zvîrl un calup! Mă, tu ai rezervă, că dacă mai sforăie mult trebuie să deschid o fabrică!

TAKE: Am, dar l-am scumpit!

IANKE: Du-te dracului, n-ai cîștigat destul la el? Nu mai vind săpun și gata! Să nu se mai spele mahalaia atît de mult, că nu-i sănătos! Cadîr!? (*Zvîrle săpunul.*) Pii!...

TAKE: Ce-ai făcut?

IANKE: Eu n-am făcut nimic, săpunul a făcut! Așa un săpun prost! Eu îl trimit la Cadîr și el nimereste în zid!

TAKE: A dat jos zugrăveala?

IANKE: Să știi că-i semn de ploaie. Așa un săpun bun, numai cît l-am zvîrlit și a mirosit a ploaie a și spălat vopsea! Ăsta-i săpun patent! Am să-l vind mai scump de-acîi încolo, ca să-mi scot vopsitul casei.

TAKE: Apoi, fără glumă, ar cam trebui să ni le vopsim!

IANKE: Treaba ta, dacă vrei să vopsești, vopsește! Ce, eu am să ți-o vopsesc?

TAKE: Bine. Atunci trimit vorbă lui Stănică să vie și pun la vopsit.

IANKE: Zăău? Așa crezi tu? Și eu ce fac?

TAKE: Treaba ta.

IANKE: Păi n-a fost vorba să așteptăm să vie copiii? Să-i întrebăm cum vor ei? Așa o vorbă ai tu?

TAKE: Da dar băiatul meu a venit.

IANKE: Dar ce mă privește pe mine băiatul tău? Pe mine mă privește fata mea, și ea n-a venit. Dacă fata vrea o culoare și băiatul tău vrea tot culoarea aceea?

TAKE: Bine, mă, înțeleg, dar cât am să stau eu cu casa necurățată?

IANKE: De unde vrei să știu eu?

TAKE: Dacă nu știi tu când îți vine fata vrei să știu eu?

IANKE: Dar ce te-am obligat eu să știi? Parecă tu ai știut când vine băiatul. N-ai știut! Am zis eu ceva? N-am zis.

TAKE: Da, dar a venit. Fiica ta văd că nu dă nici un semn. Mai vine ori nu mai vine.

IANKE: Ei, o să vie dacă vrea și dacă n-o să vrea n-o să vie și gata!... Așa o cultură mare cum învață ea poate că nu-i dă voie să vie.

TAKE: Ei na! Că băiatu-meu nu învață tot la Academia comercială?

IANKE: Da, dar ce, el e femeie?...

TAKE: Păi școala e totuna și pentru băieți, și pentru fete!

IANKE: Ce vorbești? Și le ia și la armată?

TAKE: Ia lasă-mă în pace. Eu vorbesc serios și ție îți arde de glumă.

IANKE: Păi bine, dobitocule, cine a știut vreodată în lumea asta, ce-i în capul unei femei? Și dacă nu știe de ea, când vine, nici Ionel al tău, care a văzut-o acum trei zile, de unde vrei să știu eu, care n-am văzut-o

de doi ani! Lasă să fie ea sănătoasă, acolo!... Ce are să folosească dacă are să vie la un ovrei bătrîn ca mine? Eu bani să trimit. Dacă trimit bani, gata! El! Dacă ar mai trăi maică-sa, ar mai fi o frumusețe — dar așa? Parcă tu ce folos ai că ți-a venit băiatul? Îl vezi? Nu-l vezi! El umblă, se plimbă și cere bani! Ce nevoie e să facă asta aici? Poate s-o facă și la București, că tot atît costă! Ba aici costă mai scump, că vrea să sperie tirgul. Tu nu-l vezi pe Ionel cu așa o eleganță? Parcă n-ar fi băiatul lui Take din Podeni, parc-ar fi băiatul prefectului!

TAKE: Lasă să fie dacă-i dă mina lui tată-său!

IANKE: Zic eu ceva? Lasă să fie că-i tinăr! Dar ce folos ai tu de asta?

TAKE: Am să mă mindresc că am cogeamite flăcău, voinic și deștept!

IANKE: Iote, iote, că nu ești tu chiar așa de prost — dar tot negustor prost ești! Tu nu știi să lauzi decît marfa care n-o ai de vinzare!

TAKE: Dar ce, vrei să spui că nu-i marfă bună?

IANKE: Zice cineva ceva? Bună... chiar mă mir că a ieșit așa o marfă dintr-unul ca tine.

TAKE: Nu mai spune! D-apoi bine, măi, nu-ți aduci aminte cum eram cînd am deschis noi prăvăliile aici?

IANKE: Ce vorbești? Erai un pirlit de negustor și asta-i tot. Ce te pui tu alături cu așa o floare de băiat ca Ionel.

TAKE: Pirlit de negustor, ai? Apoi, ai avut tu noroc că eram noi prieteni, că-ți arătam eu ție...

IANKE: Ei, și ce era să arăți? Ai mai spus tu de multe ori așa o prostie... Ei și ce folos aveai tu dacă mi-ai fi pus acolo cîteva coarne? Eu tot cu nevastă frumoasă rămineam. Mai bine te-ai gîndi că nevastă-ta, geloasă cum era, se întoarce în groapă de cîte ori te aude că zici așa o prostie... Și de-atîtea ori o zici, că trebuie să fi ajuns săraca ventilator!

SCENA 3

TAKE, IANKE, CADÎR dormind și ILIE

ILIE: Ce vorbești? Cine a ajuns ventilator?

IANKE: Ho! Nu te speria că nu-ți face concurență.

ILIE: Ce poftesc? Poftesc un calup de săpun!

IANKE: Ce vorbești? Și ce să faci cu el?

ILIE: Ce te sperii așa? Crezi că am să mă spinzur?

IANKE: Și dacă ai să te spinzuri, crezi că eu pierd ceva?

ILIE: Și chiar dacă am să mă spinzur, ce te-ai speriat așa?

IANKE: Eu am crezut că vrei să te speli!

ILIE: Cu așa un nebun nici nu poți vorbi serios. Mă rog.
îmi dai săpun, ori nu-mi dai?

IANKE: Săpun? Vrei săpun? N-am săpun! Cumpără de
la Take.

TAKE: Al meu nu-i bun!

IANKE: Ce vorbești prostii! Cumpără de la el, lțic, ascultă
ce-ți spun eu! Are așa un săpun fain! Poți să spui
Ruhălei că poate să dea pe obraz cu el, ca și cu o
cremă!

TAKE: Dă-i, mă, săpun omului!

IANKE: De ce ești dobitoc, măi Take! Așa să aibă el bine
dacă a venit pentru săpun. Pentru eu nu știu ce caută
el? Ei, n-a venit! Auzi? N-a venit!

ILIE: Ei și dacă n-a venit? Ce țipi așa? N-are decît să nu
vie!

TAKE: Cine să vie?

ILIE: E nebun! El crede că eu vreau să văd dacă a venit
fiică-sa! Ei, n-a venit, foarte bine.

IANKE: Ia, te poftesc! Cum foarte bine? Foarte rău!

ILIE: Ei na, foarte rău! Acum ești mulțumit? Și, mă rog,
de ce te superi dacă mă interesez. Ce, n-am voie!
Ce, n-am băiat de înșurat?

TAKE: A, pentru Ștrul?...

IANKE: Ai înțeles acum? Pentru Ștrul. Așa unul ca el se cheamă băiat de înșurat cu fata mea! Mă rog, fata mea a învățat Academia, poți să spui tu ce cultură l-ai învățat?

ILIE: L-am învățat eu așa o cultură cum n-a învățat fata ta! Cîștigă la un vagon de griu cît nu cîștigă Cristescu la cinci procese! Ce cultură mai vrei?

IANKE: Dobitocule! Asta-i cultură? Să se învețe întii să umble cu săpunul și pe urmă să vorbească de cultură. Tu nu vezi că n-a purtat guler în viața lui? Așa o cultură fără guler, să te speli tu pe cap cu ea! Ei, și la urma urmei, n-am săpun și du-te dracului și la-să-mă în pace!

ILIE: Ce te enervezi? Ce te enervezi degeaba? Nu se poate să vorbească liniștiți de-o afacere doi ovrei ca noi?

IANKE: Ovrei? Cine-s ovrei?

ILIE: Eu și cu tine, cine vrei să fie?

IANKE: Tu ovrei? Uite-te la el! Ovrei tu? Tu nu ești ovrei — tu ești un jidan scirbos, du-te dracului!

ILIE: Ei ho! Și vorbește mai încet să mă duc! Ce țipi așa? Ai să aduni toată mahalaua! Va să zică n-ai săpun?

IANKE: N-am! Poate că am s-aduc la toamnă și peste iarnă ai să te speli de cîte ori vrei.

ILIE: E năbun! Ce să mai vorbesc degeaba cu el? Bună ziua. (*Iese.*)

SCENA 4

TAKE, IANKE, CĂDÎR dormind

TAKE: Și ce te superi și tu de pomana dracului?

IANKE: Dar cum să nu mă supăr? Mai întii că n-am să vărs eu apă de doi lei ca să cîștig cincizeci de bani. Și pe urmă, mă rog, ce crede el? Dacă Ștrul și-a pus patru dinți de aur în față am să cad în genunchi în față lui? Auzi, cine vorbește de cultură: Ițic Tinichigiu,

care s-a lăsat de meserie, fiindcă a fost odată idiot și-a căzut de pe casă și și-a frânt un ciolan. Acu, de cind vine cereale, vorbește de cultură și vrea să-i dau fata lui Ștrul.

TAKE: Ei, nu i-o da și gata. Ce atita supărare?

IANKE: Așa? Ce atita supărare? Apoi tu ești mai dobitoc ca el.

TAKE: De ce?

IANKE: Să nu umble acu după fete subțiri, fiindcă a ciștigat la cereale! S-o ia măgarul pe fetița lui Leibovici păscarul, c-a lăsat-o cu copil. Dacă-i ovrei, să fie ovrei cinstit și să se ție de copilul lui.

TAKE: A, așa? Apoi asta nu știam!

IANKE: Apoi tu ce știi? Și-i așa un copil frumos săracul și rîde și dă din minute și nu-i dă păcătosu nici bani de-o rochiță de cit. Așa un om, cu așa o inimă, nu-i nici ovrei, nici creștin, nici turc — e ciine.

SCENA 5

TAKE, IANKE, CADÎR dormind și IONEL

TAKE: Unde-ai fost, flăcăule?

IONEL: Dindos, pe bancă. M-am uitat la tren!

IANKE: Frumos, nu? Așa o frumusețe cind trece trenul! Te apucă așa un chef să te faci milionar!

IONEL: Da, asta-i adevărat! Dar eu am chef totdeauna să fiu milionar, nu numai cind văd trenul! Dumneata nu?

IANKE: Ce să mai vorbim degeaba? Cind ești catîr, ai fi foarte fericit să fii cal. Greu să te gîndești s-ajungi aeroplan! Eu și cu tată-tău ne uităm după tren și oftăm! Tu te plimbi cu el. Nu-i totuna!

IONEL: Asta așa-i, capra sare masa, iada sare casa.

IANKE: Da, dar tu vrei să sară capra peste casă, atunci ce se face iada? Aeroplan! Tocmai ce spun și eu!

IONEL: Tată, ia du-te de te îmbracă.

TAKE: Dar ce, nu-s îmbrăcat?

IONEL: Ba da, dar nu-mi place cum ești îmbrăcat. Ai haine berechet, poți să umbli mai curat. Când trăia mama umblai altfel.

IANKE: Aha! Bine faci, bine faci! Adă-i aminte! Face o concurență teribilă lui Matei care cerșește pe podul pescăriei!

TAKE: Ia lasă-mă în pace, mă, că nici tu nu umbli mai curat!

IANKE: Păi de ce să umbru curat? Dăr așteaptă tu să vie fata și să vezi curățenie. Ce, vrei să-i fie rușine cu un tată ca mine?

TAKE: Dar ce tu crezi că lui fiu-meu îi e rușine cu un tată ca mine?

IANKE: Păi cum să nu-i fie rușine! Uită-te la așa o floare de flăcău, și uită-te la tine, parcă ești adunat de la gunoi.

IONEL: Vorbă lungă, tată. Hai, du-te și te îmbracă!

TAKE: Ia te uită cum poruncește! Mă, țincule, tu mi-ai făcut pe mine, ori eu te-am făcut pe btine?

IONEL: Asta a fost odată! Acuma, gata, sîntem făcuți amîndoi!

TAKE: Uite, uite!

IANKE: Bravo, bravo!

IONEL: Hai, că te rog eu. Am motivele mele să te rog.

TAKE: Ei, așa da! Asta-i altceva! Că ai dreptate, is căm ponosiți pantalonii ăștia! Mă gindeam și eu să-i schimb.

IONEL: Tot, tot schimbi. Te îmbraci de sus și pînă jos.

TAKE: Nu se poate să știu și eu de ce?

IONEL: Am credit ori n-am?

TAKE: Bine, ai, dar...

IONEL: Gata! Haide!

SCENA 6

TAKE, IANKE, CADÎR dormind, IONEL și BABA SAFTA

IANKE: Pii! Uite baba Safta! Să vezi că tot săpun vrea.
Eu dorm. Să nu mă mai trezești, ticălosule, că te ia
mama dracului!

BABA SAFTA: Dom' Take, stafide ai?

TAKE: Am, o sută douăzeci și opt kilogramul!

BABA SAFTA: Scumpe foc maică, nu pot să dau atâtea
parale pentru o pustie de colivă.

TAKE: Nu pot mai ieftin babă, încercă și dumneata ală-
turi.

BABA SAFTA: Jupine! (*Îl zgâlție.*) Jupine!

IANKE: Ce vrei? Iar săpun? N-am săpun!

BABA SAFTA: Nu, stafide!

IANKE: Îhi! Cit?

BABA SAFTA: O jumătate de kilogram pentru o colivă!

IANKE: Ce vorbești? Îți faci colivă de pe acu?

BABA SAFTA: Eh! Pomană, maică, pomană.

IANKE: Dar eu nu dau de pomană.

BABA SAFTA: Știu, maică, dar poate lași mai ieftin.

IANKE: Mai ieftin! Decit cine mai ieftin?

BABA SAFTA: Ia decit dom' Take aista. Tare s-a mai
scumpit și el. Parcă n-ar fi suflet de creștin.

IANKE: Bine c-am ajuns eu! Ce te făceai dumneata altfel?
Ei, și cit ți-a cerut Take?

BABA SAFTA: O sută douăzeci de lei maică — avere!

IANKE: O sută douăzeci de lei? Ce vorbești? Așa de ieftin?
De unde a scos el așa un preț? Să știi că sint false. Eu
nu pot să le dau fără o sută pat'zechi.

BABA SAFTA: Ei hai o sută douăzeci! Că nu vreau să mă
mai întorc la el.

IANKE: Așa să am eu bine dacă pot mai jos de o sută pat'zechi.

BABA SAFTA: N-am făcut nici o treabă... Dar turcu de
ce nu ți-ne stafide?

IANKE: Întreabă-l pe el.

BABA SAFTA: El dă ieftin, săracul, li bun suflet de creștin!

IANKE: Ce să-i faci? Dacă Dumnezeu n-a vrut să ne facă turci pe toți!

BABA SAFTA: Da bomboane n-ai, maică?

IANKE: Asta ține numai Cadir. Așa e invoiala noastră. Ce ține el, nu ținem noi.

BABA SAFTA: Așa?

IANKE: Păi ce, n-are drept să trăiască? Din ce să trăiască?

BABA SAFTA: Apoi, cumpăr de la el... Bună ziua, maică!
(Și baba trece la Take în prăvălie.)

IANKE: Bună ziua! (Iese în prag și șade iar pe scaun.)

IONEL (intră în prăvălie după babă): Stafide? Tată, cit dai stafidele?

TAKE (de dincolo): O sută douăzeci și opt, tată.

BABA SAFTA (încet lui Ionel): Mai ieftin nu se poate, maică?

IONEL: Nu dă voie stăpinul. Dar hai să-ți mai las eu de la mine opt lei.

BABA SAFTA: Așa, maică, așa. Să trăiești! Dar bomboane n-aveți?

IONEL: Tată, bomboane n-ai?

TAKE (de dincolo): La Cadir!

BABA SAFTA: Ooof! Că greu e cînd trebuie să tirgăiești de la străini!... Bomboane! (Iese, îl scoală pe Cadir.)

IANKE: I-ai lăsat mai ieftin?

IONEL: Eh! Cîtiva lei!

IANKE: Prost, prost, foarte prost! Mîine vine să ceară pe degeaba. Hai să zic să fii cîstit și să nu dai lipsă la cîntar. Dar inima bună la negustorie...

IONEL: Știu, dar dumneata de ce n-ai vrut să-i vinzi? Știu că ai aceleași prețuri ca tata — nu?

IANKE: Ce? Facem aici hoție de clienți, pentru un fleac de cinci parale? În mahalaua asta n-avem prăvălie decît noi doi. De la el cumpără creștinii și de la mine evreii. Cine nu-i nici creștin, nici evrei, cearcă de

unde poate, ca zgircita asta de babă ori scirbosul acela de Ițic. Pe așa niște clienți poți să-i dai dracului, că nici noi nu sărăcim, nici dracul nu ciștigă.

SCENA 7

IANKE, IONEL, ANA

ANA (*se oprește, zîmbind la Ionel, apoi la Ianke*): Pa!

IANKE (*indemnit*): Ce vorbești? Așa o surpriză... așa o surpriză... Ei, asta zău că se poate să-i zici o surpriză... (*Și-i așa de emoționat, că nu mai poate să mai vorbească.*)

ANA: Ei! Papa... și nu mă săruți?

IANKE: Să te sărut? Cum să te sărut! Mi-i și rușine să te sărut, așa prost îmbrăcat cum sint... Așa o cucoană ca tine... Mă duc să mă îmbrac... ca să am curaj...

ANA: Ei haide, lasă! Acu te iert! Te îmbraci după aceea... Hai, sărută-mă...

IANKE: Unde-i maică-ta să te vadă...

ANA (*induișată*): Papa!

IANKE (*lui Ionel*): Mă rog sint eu așa un dobitoc, ori e frumoasă de-al binelea?

IONEL: Îi frumoasă de-al binelea, nene Ianke.

ANA: Vai, Ionel! Înțeleg să-mi faci tata complimente, că nu m-a văzut de doi ani, dar tu...

IANKE: Ce vorbești? Ce complimente! Astea nu-s complimente... Ești așa de frumoasă — așa de frumoasă... ești mai frumoasă decît era maică-ta cînd eram eu logodit cu ea...

ANA (*induișată*): Papa!

IANKE: Mai frumoasă! Și ea era așa de frumoasă, că nu era alta mai frumoasă ca ea... Și-așa un copil am eu?... O fată așa frumoasă... Spune! Tu ești a mea? A mea? Chiar a mea? Un ovrei bătrîn și urît ca mine are o

fată așa de frumoasă? Un biet negustor, care vinde măsline — într-o mahala, a făcut așa o frumusețe... așa o comoară?

ANA (*induișată la culme*): Papa!

IANKE: Așa o comoară? Apoi atunci ce milionar? Gata! Capra s-a făcut aeroplan. Aeroplan s-a făcut! (*Și plinge și râde și-i sărută mâinile, stînd istovit pe scaun.*)

ANA (*mingîindu-l*): Ce-i asta? (*Lui Ionel.*) Ce înseamnă asta?

IONEL: Vorbisem noi ceva, înainte...

IANKE: Ei, așa o bucurie face s-o împart și la alții... Hai, hai, să te vadă și păcătosul cela de Take, și Cadîr...

IONEL: Tata vine imediat.

ANA: Și ce mai face moș Cadîr?

IANKE: Ce să facă, doarme! Ce grijă are el?

ANA: Tot nu s-a însurat?

IANKE: Așa un păcătos să se însoare? Dar să nu-i zici de asta nimic — că asta-i mare durere la inima lui. (*Ana s-a oprit în fața prăvăliei lui Cadîr și bate în geam.*)

SCENA 8

IANKE, IONEL, ANA și CADÎR

CADÎR (*iese în prag, o recunoaște, și uluit și duios*): Frumooooo estem! Ca un trandafir de la Eyub frumos estem! Frumos! Ana-Aniki. Înapoi venit! Dai voie Cadîr sarutam... (*O sărută printre lacrimi.*) Ana-Aniki!

ANA: Ana-Aniki a ta, moș Cadîr. I-a fost dor de tine... N-ai uitat-o, spune?

CADÎR: Uitat? Ana-Aniki în inimă. În casă ținut, cum ținut Coran. Asta fată, Ianke bre — tu făcut? Asta fată așa frumos? Halal bre! Asta soare în casa estem — asta soare la inima batrina estem... numai Cadîr singur estem... (*Și plinge.*)

ANA: Moș Cadir! Ai să mă faci să plîng.

CADÎR: Asta mina lui Allah! Asta comoară de la Allah! Ana-Aniki... ibeștem puțin moș Cadir batrin... viața ridem puțin...

ANA: Dar te iubesc, moș Cadir — te iubesc mult... Apoi de ce crezi că am venit eu aici? Hai? Să-mi dai coșulețul meu cu bomboane... Unde-i coșulețul meu cu bomboane?

CADÎR: Bomboane de la inimă dam... de la Allah! Ana-Aniki... iubeștem puțin moș Cadir, suflet dam... Tot suflet dam Cadir la Ana-Aniki... Așa micuț plecat, așa frumos întors... Cînd Ana-Aniki la Cadir venim, Allah venim în casa (*o sărută*), mereu Cadir cînd singur estem... Halal, Ianke bre! La Allah al tău cînd mergem putem lui spune: Ianke urit fost, sărac fost, dar vrednic la Allah fost, frumusețe de la Allah pe pămînt adus... cîntec de la Allah pe pămînt cîntat... Halal. Ianke, bre!... În gradina lui Allah, bun gradinar fost!

SCENA 9

IONEL, IANKE, ANA, CADÎR și TAKE

TAKE: Hăhăaa! Ana! Mă Ianke, asta nu e fata ta, cum nu-i a mea.

IANKE (*lui Ionel*): Ce ți-am spus eu? (*Lui Take.*) Și eu am zis tot așa! Nici eu nu cred deloc, dar ce dracu să facem numai noi amîndoi cînd toți ceilalți zic că-i a mea?

TAKE: Mă fato, mă, dar frumoasă te-ai făcut! Ptiu!

ANA: Ce să fac, nene Take, am crescut; era și vremea.

TAKE: Ce să face acuma păcătosul aista de tată-tău cu tine?

IANKE: Știu eu ce să fac? Dacă n-am putut să am o fată slută, mă mulțumesc și cu una frumoasă! Nu știi tu:

cînd n-ai pline mînînci cozonac... Nenorocire, ce vrei?
Acu trebuie să-mi tocmesc toți jandarmii din tîrg,
să-mi păzească casa, ca pe Banca Națională...

ANA: Lasă, că se păzește singură, papa!

IANKE: Ce, ești „safe”? Ca o casă de bani?

ANA: Întocmai!

IANKE: Ei bun! Atunci m-ai scăpat de-o cheltuială și
de-o grijă! Dar eu tot zic să fac niște obloane mai
tari! Poate că tot nu ești așa de „safe”!

IONEL: Nu, nu, e foarte „safe”.

IANKE: Ce vorbești, ai încercat? Ei bun! Atunci pot să
las casa așa cum estel!

ANA: Las-o așa, numai s-o vopsești.

IANKE (lui Take): Ei poftim, nu ți-am spus?

TAKE: Ba eu ți-am spus — nu tu. Hai să-i întrebăm acum
că-s amîndoi veniți. A rămas vorba să le vopsim după
gustul vostru.

ANA: Albă, papa.

IONEL: Albă.

IANKE: Amîndouă la fel de albe?

IONEL: Exact! Practic, curat.

ANA: ...vesel și frumos!

IANKE: Asta ați învățat la școală?

ANA: Nu te mai mira și fă cum spunem noi!

IANKE: Eu am să fac, dar tot am să mă mir!

ANA: Eii! Lasă că mai vorbim noi, acum mă duc puțin
în casă, să mă aranjez și mă întorc. Sper că nu s-a
schimbat nimic pe-acolo, papa!

IANKE: Ce să se schimbe? Toate au îmbătrînit de două
ori cît erau și fiindcă te-ai făcut și tu de două ori mai
frumoasă, or să-ți pară de două sute [de] ori mai
urite. Încolo, totul e cum știi. Dar nu-ți mai dau voie
să-mi iei papucii, că i-am renovat cu pîngele noi.
Te rog!

SCENA 10

IANKE, TAKE, IONEL și CADÎR, apoi ILIE

TAKE: Mă dihanie, frumoasă fată ai făcut, strașnic îmi place.

IANKE: Mă pezevenchiule, tu spui că-ți place ca să cred eu că nu-ți place, dar eu știu că-ți place! A! Uite și pe domnul ventilator. Ce poștești mata, domnule ventilator?

ILIE: Mă rog, ce mă iei tu așa pe mine? Ce sînt eu?

IANKE: Tu ești ventilator! Ei, acu gata, s-a terminat! Ai auzit c-a venit? Ei, a venit!

ILIE: Ei și dacă a venit, ce-mi pasă mie?

IANKE: Cum ce-ți pasă, Ițic? Ce vorbești prostii, Ițic! Cumpără un săpun patent. A adus Take de la Galați un săpun ceva teribil. Faci ce vrei cu el, poți să-l și măninci. Cred chiar că de măninci două calupuri, crește și un guler la git... Cu o ladă de săpun faci din Ștrul cel mai prima întîr-băiat de înșurat. Zău, Ițic!

ILIE: Ce tot Ițic, Ițic, Ițic! Ce tot îmi spui Ițic. Te-am rugat să-mi zici Ilie! (*Toți rîd.*) Ce rideți? Ce-i de rîs? Cît eram tinichigiu, putea să mă cheme și Ițic, dar de cînd fac comerț ce cereale, nu se poate. Dacă m-ar chema Ițic, îndată ar ghici oamenii că sînt ovreii!

IONEL: Și așa nu ghicesc?

ILIE: Cînd te strigă Ilie?

IANKE: Uitați-vă la el că-i așa un mare dobitoac! El crede că dacă zic măgarului oaiie, nu nechează tot ca măgarii?

SCENA 11

IANKE, TAKE, IONEL, CADÎR, ILIE și ANA

ILIE (*văzînd pe Ana*): Ce vorbești? Așa o fată frumoasă ai făcut tu, mă Ianke?

IANKE: Dar cine crezi c-a făcut-o? Franz-Joseph?

ANA: Bună ziua, domnule Ițic...

ILIE: Bine-ai venit, Ancălă.

IANKE: Acu nu te superi că ți-a zis Ițic?

ILIE: Așa o gură frumoasă poate să spuie cum poștește —
tot muzică face!

IONEL: Frumos compliment!

ILIE: Ce să-i faci? Când vezi așa o frumusețe cînți fără să
vrei!

IANKE: Și tu adică nu vrei să cînți deloc?

ILIE: De ce ești păcătos? Pentru de ce să vreau?

IANKE: Știi tu pentru de ce. Ce? Vrei să-i spun? Eu îi
spun.

ILIE: Ei și dacă-i spui? Ce crezi că mi-i rușine?

ANA și IONEL: Dar ce e?

IANKE: Nu vrei să te măriți? Are așa un juvaer de băiat,
cum nu s-a mai pomenit pe fața pămîntului. Cuminte
și rodnic ceva teribil. Numai cît s-a uitat peste gard
la fața lui Leibovici și i-a și făcut un copil.

ILIE: Ei, să știi că acuma chiar mă supăr!

IANKE: Nu te cred!

ILIE: Să știi că plec!

IANKE: Nu te cred!

ILIE: Ești un dobitoc!

IANKE: Ei, nici asta nu te cred! (*Ițic supărat foc, își infundă
pălăria pe cap și pleacă. În urma lui.*) Ițic! Acu te
cred! Dar să nu te întorci, că te ia mama dracului.

SCENA 12

IANKE, TAKE, IONEL, CADÎR și ANA

ANA: Șî ce te-ai supărat dumneata așa de tare pe el?

IANKE: Dar cum să nu mă supăr? Ia te uită la el! Uite
ce econom calcă! Și el crede că am să apuc pe Dum-
nezeu de un picior dacă o să am așa niște nepoți ca el.

Și încă el nu-i nimic! Să-l vezi pe Ștrul! Îți inchipui tu ce sionist a ieșit dintr-un gașțian și-o spaniolă ca Ruhălă.

ANA: Mă rog, are parale?

IANKE: Ei și ce dacă are parale? Ai să faci copii cu paralele lui? Mă rog, vrei numaidecît să te măriți cu el?

ANA: Și de ce nu?

IANKE: Apoi așa de tirziu îmi spui? Trebuia atunci să te trimit la altă școală. Fiindcă una care vrea să se mărite cu Ștrul, trebuie numaidecît să aibă capital și să învețe ca să deschidă imediat o fabrică de săpun și una de parfumerie!

ANA: Săracul de el!

IANKE: Nu săracul de el, săracul de cine-i lingă el! Cînd era tinichigiu tot mai mergea. Pesemne că se spăla cu apă tare, dar acum, de cînd face negoț de cereale, a căpătat un miros foarte agricultor!

ANA: Îmi pare rău. Văd că nu-i chip să ajung femeie bogată... Hai să-ți fac pe plac și să-l trimit la plimbare.

IANKE: De ce să-l trimiți la plimbare, mai bine plimbă-te tu cu el, dar să-ți cumperi un răcitor și să-l ții la răcoare!

ANA: Ei nu, nu-l iau, că nu-ți place ție. Am să-mi caut și eu un alt bărbat...

IANKE: Lasă nu-ți mai căuta tu, că-ți caut eu, cînd ți-o veni vremea.

ANA: Lasă că-mi caut eu! E mai simplu și mai sigur!

IANKE: Zăăău? Și eu să n-am nici un fel de comision la afacerea asta?

ANA: Ba da, niște nepoți!

TAKE: A zis bine, Ianke! Țasta-i cel mai bun comision!

IANKE: Ascultă, mă dobitoă, nu-i mai bate în strună, că să te ferească Dumnezeu să te aud zicînd o vorbă cînd o fi să se însoare băiatul tău!

IONEL: N-o să-l auzi!

TAKE: Nu mai spune, flăcăule!

IONEL: Dar desigur! Ce rost ar avea să te amesteci dumneata, că doar nu te însori dumneata, mă-nzor eu. Cine poate să-mi ştie interesul mai bine ca mine?

ANA: Fireşte.

IANKE: Tocmai aşa i-am spus şi eu tatii.

TAKE: Şi eu!

IONEL: I-aţi spus aşa, dar aţi făcut cum au vrut ei! Noi facem cum vrem noi!

ANA: Dacă voiati să vă ascultăm, cum ziceţi, trebuia să ne faceţi acum două sute de ani, nu acum!

IANKE: Ei vezi, Take, ce dobitoci am fost amândoi! Eu ţi-am spus să-i facem acum două sute de ani, şi n-ai vrut!

IONEL: Dumneata glumeşti, dar Ana are dreptate! Ce Dumnezeu, sintem oameni moderni! Să ne mai încurcăm de fleacuri?

IANKE: Take, auzi? Fleacurile noi sintem!

IONEL: Nu dumneavoastră, dar pretenţiile astea pe care le aveţi ca să ne alegeţi dumneavoastră nevestele ori bărbaţii. Înţeleg să nu ne căsătorim fără voia dumneavoastră, să ne daţi un sfat — dacă e nevoie —, dar atît.

TAKE: Apoi atunci ce mai aveţi nevoie de părinţi? Legaţi-le cite o piatră de git şi daţi-i pe gîrlă.

IONEL: Nu-i aşa, tată. Părinţii au şi ei rostul lor.

IANKE: Ce vorbeşti? Şi care mă rog?

IONEL: Întii şi întii să ne facă...

IANKE: Ce vorbeşti? Aşa nişte copii moderni ca voi ar trebui să se facă singuri! Ar fi foarte comod şi pentru noi!

IONEL: Ei pe dracu, parcă de dragul nostru ne-aţi făcut!

IANKE: Ana, du-te în casă, că conversaţia a început să fie prea modernă pentru o fată!

ANA: Nu-i nevoie, tată, am auzit eu şi altele mai moderne decît asta.

IANKE: Ei, atunci mi se pare mie că nu ești așa de „safe” cum spuneai tu?

ANA: Ba da, poate că tocmai de aceea sînt așa de „safe”.

IANKE: Curios! Și mă rog, „safe”-ul ăsta are tot două chei, ca și celelalte?

ANA: Întocmai!

IANKE: Și le ții pe amîndouă la tine?

ANA: De ce nu?

IANKE: Ce te faci dacă le pierzi?

ANA: Ei, vezi, tocmai asta-i! Nu le pierd!

IANKE: Așa o fată frumoasă ca tine poate să piardă și o duzină întreagă! Ce? Te miri? Eu zic că e mai bine să lași și una la mine! Eu is om bătrîn și cu mai multă grije!

ANA: N-o să ai mai multă grije de mine decît am eu, papa!

IANKE: Copii moderni ai vrut, copii moderni ai!

TAKE: Dar lasă că și eu tot așa am vorbit!

IANKE: Tocmai asta voiam să spun și eu. Mă copii, toți am fost odată moderni. Că și eu eram teribil de modern! Dar cum a țipat o dată tata, cum am uitat că-s modern!

TAKE: Chiar așa!

IONEL: Ei, eu nu cred că ar fi nimerit procedeul ăsta cu oameni ca noi!

TAKE: Taci din gură, mă băiatule!

IANKE: Lasă-l să vorbească! Și pe Ana las-o să vorbească tot așa! Că așa trebuie să vorbească un om tînăr — așa se cade și așa-i frumos!

ANA: A, bun! Va să zică recunoști și dumneata!

IANKE: Recunosc, de ce să nu recunosc. Crezi că pierd eu ceva dacă recunosc? Nu pierd nimic.

IONEL: Asta spunem și noi.

IANKE: Da, dar credeți că voi cîștigați! Ei bine, nu cîștigați nimic. Vedeți voi, copii, omul tînăr trebuie să creadă că poate orice și că tot ce face e așa de bun, că nimeni nu poate face ca el. Tîneretța are așa o frumusețe pe dinăuntru că mare păcat ar fi de n-ar putea

s-o zvîrle și pe dinafară... Ați auzit voi de ochelari de vacă? N-ați auzit! Să vă spun eu, că eu am auzit! Țasta e așa un obicei pe unde se face brinza de Olanda, nu știu ce țară o fi pe acolo. Nu rîdeți, că eu is prost, de unde vreți să știu eu? Și ascultă ce spun. Acolo, pe la august, cînd începe iarba de se îngălbeneste, vacile nu mai au poftă de mîncare și dau lapte puțin. Și atunci cine are vaci, le pune așa un fel de ochelari verzi, că le arată așa o iarbă verde de tot, că juri că-i primăvară. Și vacile mîinecă cu poftă și dau brinză multă... Ei vezi, așa face și Dumnezeu cu oamenii tineri. Și fiindcă au așa niște ochelari de tinerețe li se pare că tot îi frumos și bun... Dar noi, că sîntem mai bătrîni, mai tragem pe sfoară pe Dumnezeu, e-am învățat așa un vicleșug, că ne uităm peste ochelari... Of, of, of! ce se vede peste ochelari să nu mă întreb... Ce să te amărăsc de poamnă. Ai să vezi tu la vremea ta... Lăsați-ne acum să avem noi grijă de voi, că nu vă sîntem dușmani. Iaca. Take nu spune nici o vorbă — stă cu gura căscată ca o ciubotă ruptă — dar și el face ca mine. Că dacă Ana zice că se mărită singură, lasă să zică ea — să dea Dumnezeu să fie așa — dar eu știu că tot eu am s-o mărit... Și m-am gîndit — și-am socotit — și-am vorbit și cu unul și cu altul, și am întreb-
bat și pe unul și pe altul...

IONEL: Dar pe mine nu mă întreb?

IANKE: Pe tine? De ce să te întreb pe tine? Dar ce, ai făcut-o tu?

IONEL: Nu, ai făcut-o dumneata! Dar pentru cine ai făcut-o?

IANKE: Dar de unde vrei să știu eu pentru cine am făcut-o?

IONEL: Da, dar eu știu!

IANKE: Ei bravo! Și mă rog pentru cine am făcut-o?

IONEL: Pentru mine!

IANKE: Așa o noutate! Și uite ce serios vorbește! Chiar îți vine să-l crezi!

- IONEL: Apoi, poți să mă crezi!
- IANKE (*lui Take*): Ei vezi, mă dobitocule! Ce spuneai tu că n-are să afle! El tot a aflat!
- TAKE: Ia stai, stai oleacă, mă omule. Ție-ți vine să rizi, dar de aici iese un bocluc!
- IONEL: Nici un bocluc, tată. E foarte simplu. Noi am hotărât să ne căsătorim.
- IANKE (*sare în sus*): Ei comedie! Dar cum se poate să vă gândiți la o așa prostie?
- ANA: De ce prostie? Papa! E foarte logic!
- IANKE: O fi el cum spui tu, dar tot prostie se cheamă! Ei, ți-am spus eu c-ai să pierzi cheile, uite că le-ai pierdut!
- IONEL: Nu le-a pierdut deloc, sint la mine, și stau în mâini foarte bune!
- TAKE: Stai, mă băiete, ia-o mai încetișor, că aici e lucrul dracului.
- ANA: De ce, nene Take?
- IANKE: Uite ce întreabă? Dar asta nu se poate!
- ANA: De ce?
- IONEL: Spune de ce?
- TAKE: Pentru că nu se poate...
- IANKE: Dar nu se poate deloc — dar deloc, știi...
- ANA: Papa, te rog, gîndește-te!
- IANKE: Dar nu mă gîndesc deloc! Dar de ce să mă gîndesc! Nici nu trebuie să mă gîndesc! (*FuriOS, lui Take.*) Vorbește și tu, dobitocule, că mie mi s-au tăiat picioarele! Uite, domnule! Uite, domnule ce bucurie pe capul nostru pe ziua de azi!
- IONEL: Ascultă-mă...
- IANKE: Nu ascult!
- IONEL: Ba trebuie să m-ascuți!
- IANKE: Eu nu ascult! Să te asculte dobitocul ăsta de Take, dacă poștește, că eu nu poftesc deloc.
- TAKE: Ce să-l ascult! Îi de ascultat?

ANA: Bine, oamenii lui Dumnezeu, spuneți-ne care-i pricina?

TAKE: Bine, măi copii, dar asta-i o treabă la care nu m-am gândit niciodată... Să mă fi tăiat și nu m-aș fi gândit!

IONEL: Ei și?

IANKE: Cum ei și? Nu ne-am gândit! Cum să facem așa o negustorie la care nu ne-am gândit... Înseamnă că nu era de făcut...

IONEL: Ei bine astea-s fleacuri. Începeți și dumneavoastră să faceți ca toți părinții...

IANKE: Și ce, asta-i o rușine?

TAKE: Nu sintem părinți?

IONEL: E o greșeală care nu rezolvă nimic! Ne amărim degeaba toți și ne puneți bețe în roate așa — Dumnezeu știe pentru ce —, poate că nu mai puteți să vă mindriți că ați ales dumneavoastră... Ei bine, trebuie să ne înțelegeți un lucru. De hatîrul chefurilor și nazurilor ce faceți, n-o să ne ucidem noi viața noastră. Scurt!

IANKE (lui Take): Dar vorbește și tu ceva, dobitocule! N-auzi ce vorbește odrasla ta?... Chefuri... și nazuri și ucide... și, mă rog, două palme nu-mi dai?

ANA: Ei gata! Gata! Destul! Nu mai discutăm!

IANKE: Dar eu nu discut!

ANA (foarte categorică): Nu mai discutăm!

IANKE: Dar de ce să nu discutăm?

ANA (categorică): Papa! Am zis gata! Ionel — încheiem discuția. Se vede că am nimerit-o prost!

IANKE: Ei bravo, vezi, așa!

ANA: Ei destul! (Lui Ionel.) Vorbim altădată, cînd s-or liniști lucrurile.

IANKE: Eu zic să așteptăm să se liniștească așa de mult, ca să nu mai vorbim deloc.

ANA: Ei bine, papa, mie nu-mi place să vorbești cu mine așa. Să știi că dacă mă mai superi, mine plec înapoi la București...

IANKE: Ei bravo! O să mai fie o surpriză... De ce să nu fie... Dacă mai ai în rezervă vreuna, scoate-o și pe-a-
ceea...

ANA: Haide, Ione! în grădină! (*Iese.*)

SCENA 13

IANKE, TAKE și CADÎR

IANKE: Ei poftim! Mai spune ceva! Tot ea s-a supărat!
Asta-i ca maică-sa. Îți dă cu parul în cap și pe urmă
plinge și te face dobitoc c-ai stat în dreptul parului...
Ce să zic, am așa un noroc pe ziua de astăzi, că-mi vine
să dau de lucru lui Șteflea de la morga spitalului...

TAKE: Ei ho! Ia-o și tu mai încet...

IANKE: Ce s-o iei încet, cum s-o iei încet? Tu nu vezi pe
ei ce repede merg? Cu așa o electricitate vrei să te
întreci călare pe-o vacă bleagă!

TAKE: Să vedem, să chibzuim!

IANKE: Ce să mai vezi? N-ai văzut? Și ce să mai chib-
zuiești? Ai ceva de chibzuit?

CADÎR: Chibzuim Ianke bre, chibzuim!

IANKE (*se strîmbă*): Chibzuim! Bine c-ai deschis și-tu
gura odată.

CADÎR: Cadîr nu știi vorbescem. Cadîr știi audem și vedem.
Cadîr puțin vorbescem Ianke mult vorbescem. Adunam
și dam în doi.

IANKE: Du-te la dracii tăi turcești. Și de-aici vrei să ciș-
tigi?

SCENA 14

IANKE, TAKE, CADÎR, ILIE

IANKE: Iar ai venit? Ce poștești? Iar săpun? Nu mai vind
Am închis prăvălia.

ILIE: Știu!

IANKE: Ce știi, mă rog?

ILIE: Că ai închis prăvălia... Și de ce te superi?

IANKE: Dar nu mă supăr deloc. De unde vezi tu că mă supăr! *(Lui Take.)* Și tu ce stai așa ca un prost aici...

Du-te în grădină să vezi ce-i acolo!

TAKE: Ei bine, bine, ho, că mă duc!

IANKE: Dar ia vezi să nu te apuci să spui vreo prostie, că apoi nu te speli de mine cu toată apa Birladului.

(Cadir se scoală să plece, în vreme ce Take a ieșit.)

Și tu unde pleci? Ai să mă lași singur aici?

CADÎR: Cadir la cîntar mergem... Allah dat la Cadir cîntar...

Asta lucru la cîntar de la Allah trebuie cîntărim...

Asta nu vorbă multă vorbim... cum Ianke vorbim...

asta mult gîndim cum Cadir gîndim...

IANKE: Ei bine, bine! Du-te dracului și tu... și la anu, cînd îi termina, să poțesteți să-mi spui ce-ai gîndit...

(Cadir intră în prăvălia lui.)

SCENA 15

IANKE, ILIE

ILIE: Mă rog, ce s-a întîmplat?

IANKE: Ce vrei să se întîmple? Nu s-a întîmplat nimic!

ILIE: Așa?

IANKE: Și ce te privește pe tine ce s-a întîmplat, dacă s-a întîmplat ceva?

ILIE: Am zis eu că mă privește?

IANKE: Atunci, de ce întrebî?

ILIE: Și de ce să nu întreb? Ce? Costă parale? Eh! Cu atît mai bine dacă nu s-a întîmplat nimic... Și acu ce faci?

IANKE *(plimbîndu-se nervos)*: Ce? Ești chior? Nu vezi? Mă plimb!

ILIE: Ei și pe urmă i-o dai?

IANKE: Ce să dau?

ILIE: Fata s-o dai...

IANKE: Ce, ești nebun? Cui să i-o dau?

ILIE: Lui Ionel.

IANKE: Nu dau nimic! Ce? Trebuie s-o dau numaidecît?

Dar ce, asta-i fată s-o dau eu? Se duce singură, dacă poștește...

ILIE: Și se duce?

IANKE: Tu ești nebun? Cum să se ducă, dacă nu-i dau eu voie...

ILIE: Foarte bine!

IANKE: Și de ce foarte bine? Foarte rău! Ce, adică tu crezi că am s-o dau lui Ștrul al tău?

ILIE: Am spus eu s-o dai?

IANKE: Dar poți să spui cât poștești și tot n-o dau! Ștrul al tău e de nasul fetei mele?

ILIE: Ei și ce, are să vie un ministru de la București s-o ieie?

IANKE: Și de ce să nu vie? Tu nu vezi cine-i ministru azi? Și chiar dacă n-are să vie, crezi că am să pling?

Așa să aibă el bine cât am să pling eu. Nici n-o dau după ministru... Ce? Un ministru îi sigur? Azi e și mine nu-i! Și pe urmă eu vreau s-o mărit după un om de treabă — și tinăr, și frumos...

ILIE: Poate vrei s-o măriți cu un ofițer?

IANKE: Și de ce să n-o mărit cu un ofițer? Tocmai cu un ofițer am s-o mărit... Așa o fată ca ea se mărită cu orice ofițer vrea... și cu un colonel se poate mărita. Și un colonel de infanterie, unul de cavalerie, un colonel de aeroplane — așa să știi tu!

ILIE: Și se botează?

IANKE: Ce să se boteze, ești nebun?

ILIE: Apoi dacă nu se botează, ce face? El creștin și ea evreică? Așa o calcuție faină faci tu?

IANKE (*rămîne împietrit*): Iotete, iotete... (*Apoi, deodată tipînd.*) Take! Take!

SCENA 16

IANKE, ILIE, TAKE

TAKE: Ce-i mă?

IANKE: Nu se poate, Take! Nu se poate, ferească Dumnezeu!

TAKE: Nici vorbă că nu se poate! Păi n-am spus adineauri?

IANKE: Da, dar acu chiar nu se poate — nu se mai poate deloc! Dobitocul ăsta de Ițic a spus așa un adevăr, că nici nu m-așteptam de la el!

TAKE: Dar ce-a spus?

IANKE: Cum ce-a spus?... Eu am așa o enervare că am uitat...

TAKE: Ce-ai spus, Ilie?

IANKE: Ce să spuie? Că fata e evreică și Ionel creștin!

TAKE: Aa! Așa e, domnule! Nu se poate!

IANKE: Nu se mai poate deloc! Tii! Ce păcat că nu se poate!

ILIE: Ei și acu, ce faci?

IANKE: Am să-ți zic mersi, și-am să te rog să te duci acasă și să iei pe Ruhălă și pe Ștrul și să veniți aici... (*până acum gura lui Ilie a crescut în zimbet*) ...ca să vă trimit la toți dracii, fiindcă vouă tot nu v-o dau! Ai înțeles? Hai, pleacă de aici!

ILIE: Frumos vorbești!

IANKE: Chiar foarte frumos, acum sint enervat teribil și te rog să te dezinfecți de aici!

ILIE: Să știi una! Dacă te scapi cu așa vorbe de mahala, apoi nu-l mai las eu pe Ștrul s-o ia pe fata ta!

IANKE: Să te ferească Dumnezeu de una ca asta, că mă găsești spinzurat de gardul lui Leibovici! (*Ițic întoarce spatele furios și pleacă.*)

SCENA 17

IANKE, TAKE

TAKE: Ce facem acum, măi frate? Nu da din umeri. Gîndește-te bine și spune... Aici ni s-a infundat. Amîndoi copiii nu știu de glumă. Sînt porniți să facă nebunii mari. Tinerețea nu se mai gîndește la nimic — ea știe de ofurile ei. Nu-i pasă nici de oameni, nici de întîmplări, nici de Dumnezeu... Știi că nu se poate, dar să amînăm, să căutăm... să vedem... Atît avem și noi pe lumea asta... și-ar fi păcat — mare păcat. mă frate... poate mai mare păcat decît să... (*Și lasă vorba neterminată.*)

SCENA 18

IANKE, TAKE și IONEL

IONEL: N-ai terminat, tată?

TAKE: Ba da, flăcăule!

IONEL: Atunci vino încoace să vorbim mai departe...

IANKE (*mai încet*): Nu te duce. Stai aici, că te pomenești că-dai drumul la vreo prostie. Ionel, vorbește aici, că sînt și eu.

IONEL: Tocmai de aceea. Eu n-am să vorbesc cu dumneata. Eu vreau să vorbesc cu tata. Haide, tată!

TAKE: Ei spune aici. Nu-i totuna?

IONEL: Da, dar nu vreau să se amestece nimeni în vorba noastră.

IANKE: Pe mine mă cheamă nimeni? Bine! Uite că nimeni mă cheamă!

TAKE: Ei gata! Stai colea frumos și spune!...

IONEL: Cum ți-am spus, nu vreau să-ți fac nici o supărare, dar să nu mă silești să ți-o fac.

IANKE: Dacă nu vrei, n-o faci!

IONEL: Nu vorbesc cu dumneata!

TAKE: Bine, mă băiatule, cum te silesc?

IONEL: Nu trebuie să te încapăținezi.

IANKE: Bine că ne încapăținăm numai noi.

IONEL: Iar!

TAKE: Bine, mă flăcăule, tu nu vezi că lumea îi prost
croită și că se uită urit la lucruri de astea!

IONEL: Bine, tată, dar eu cu lumea mă însoar?

TAKE: Nu, dragul tatii, dar trebuie să trăiești în ea.

IANKE: Și să ai un mic beneficiu de la ea.

IONEL: Dacă continui, plec!

TAKE: Hai, spune!

IONEL: Am s-o iau și-am s-o duc în fundul lumii, unde nu
mă știe nimeni, și am să trăiesc mulțumit c-o femeie
care mi-i dragă. Vrei să osindești două suflete care
n-au nici o vină că se înțeleg?

IANKE: Dar ceilalți înțeleg?

IONEL: Puțin îmi pasă mie de ceilalți! Tată, eu cu tine
vorbesc și nu-mi place să vorbesc mult. Mie îmi trebuie
aprobarea ta.

IANKE: Ce vorbești, dar pe mine nu mă întrebi?

IONEL: Nu!

IANKE: Îmi pare bine că nu mă întrebi, că atunci am să
te întreb eu ceva: ce-ai să te faci dacă aveți copii?

Răspunde! Dacă ar fi fete, hai să zicem că nu prea
se bagă de seamă, dar dacă-s băieți?

TAKE: Asta-i adevărat, măi tată dragă!

IONEL: Dar bine, tată, pentru bănuiala că s-ar putea să
avem — știu eu — oarecare siciieli cu copii — ceea
ce nu cred...

TAKE: Tu nu crezi, dar...

IONEL: Nu cred, fiindcă Ana e înțeleaptă.

IANKE: Dar e ovreică.

IONEL: Dragostea trece peste astea.

IANKE: Cît îi tînă ră, cred și eu, sare... dar cînd îmbătrî-
nește și nu mai poate sări, ce faci cu copiii?

IONEL: Dar dacă n-avem copii?

TAKE: Aici are el dreptate...

IANKE: Ce vorbești? Biata nevastă-mea, dacă nu murea,
în treizeci de ani făcea treizeci și cinci de copii. Asta-i
neam de iepuri... Cum să n-aibă Ana copii...

TAKE: Lasă-l, domnule, să spuie...

IANKE: Dar de ce să vorbească rău de Ana?

IONEL: Dar nu-i vorba de Ana, aici e vorba de mine...

IANKE: Parcă ai să faci copii singur...

IONEL: M-am plictisit! Înțelege odată că nu vorbesc cu
dumneata.

IANKE: Ei, bun! Atunci se vede că iei pe fata lui Leibovici...

IONEL: N-are nici o importanță pe cine iau...

IANKE: Ei bravo, mersi pentru Ana...

TAKE: Lasă, mă Ianke!

IANKE: Las! Acu las, de ce să nu las! Dacă ia pe fata lui
Leibovici ce mă mai interesează pe mine...

IONEL: Asta era să spun eu. În orice caz e sigur un lucru.
Din tot ce-ai spus pînă azi se vede că ții la aceea pe
care vreau eu s-o iau tot atît cît ții la fata lui Leibovici.

TAKE: Ionel!

IANKE: Ei bravo! Așa un cavaler zic și eu. Dacă scuipi
pe inima mea de tată, scuipi și pe mormîntul nevestei,
mai vezi de n-ai vreun mic revolver prin buzunar
și gata!

IONEL: Dar cum vrei să spun altfel cînd eu tremur tot
aici, și-mi pierd mintea să vă explic că ni-i viața în
joc și dumneavoastră vorbiți ca de-o marfă din pră-
vălie. Și dumnealui mai găsește loc să glumească.
Dar v-ați întrebat cum v-ar veni de-ați rămîne fără
noi?

TAKE: Ionel!

IANKE: Ia, te rog, să nu vorbești prostii!

IONEL: Ei vedeți, pe dumneavoastră vă sperie numai vorba asta — dar trebuie să înțelegeți că ceea ce faceți acum, acolo ne duce. Nu glumesc deloc și sînt un om care știe ce vorbește! În sfîrșit! Să nu mai lungesc vorba degeaba. Tată, cu tine vorbesc și vreau să știu ultimul tău cuvînt.

TAKE: De, mă flăcăul tatii... eu...

IANKE: Take, ia seama să nu spui o prostie! Că o să te coste scump!

IONEL: Mai degrabă ia seama dumneata să nu te coste mai scump înțelepciunea asta a dumitale!

TAKE: Dar zău, Ianke... Să aminăm, să vedem...

IONEL: Nu mai este timp de nici o aminare. E da ori nu!

IANKE: Take, bagă de seamă! Și la urma urmei, dacă nu vreau eu, ce-o să se întîmple? Că nu vreau și gata! Și să mă scutiți pe mine cu amenințările voastre. Vouă vi-i ușor să plecați. Și dacă nu vă înțelegeți și vă despărțiți? Și fata vine înapoi — să ne arate lumea cu degetul...

TAKE: Ianke!

IANKE: Nimic! Nu vreau și gata! (*Atrasă de zgomot, Ana a ieșit în prag mai de sus și ascultă.*)

SCENA 19

IANKE, TAKE, IONEL și ANA

ANA: Ce nu vrei, papa?

IANKE: Ia nu mă mai întreba degeaba! Știi tu bine ce nu vreau!

ANA: Și de ce papa?

IANKE: Pentru că asta e o așa prostie, că avem să ne mușcăm degetele cu toții dacă o să fim așa de dobitoci s-o facem...

ANA: Dar cine-i de vină, papa, dacă nu se poate schimba nimic — că nu se poate schimba nimic. Cine-i de vină?

IANKE: Acuși ai să spui că eu, nu?

ANA: Nu numai dumneata, și nenea Take.

TAKE: Eu?

ANA: Da, și mama, și mama lui Ionel și boala care le-a făcut să moară o dată din devotamentul uneia pentru alta, și împrejurările. Vezi, el nu ți-a lămurit tot, ca să vezi că orice ar fi să se întâmple, lucrurile au venit firești, fără să le silească nimeni.

IANKE: Ei, asta vreau și eu să văd!

ANA: Sinteți prieteni de-o viață întreagă — mamele noastre au fost prietene, m-am născut la cîtiva ani după el..

IANKE: Asta numai maică-ta a făcut-o. Eu i-am spus să te facem mai devreme — dar n-a vrut...

ANA: Nu, te rog să nu mai glumești deloc. Vorbesc foarte liniștit, dar numai eu știu cum vorbesc... Am crescut laolaltă — am învățat laolaltă. V-a plăcut să ne vedeți totdeauna laolaltă. Lingă dinsul mă simțeam ocrotită și el știa să mă ocrotească. Pot spune că am crescut în umbra lui Ionel, papa. Nu se poate ca înțelegerea dintre noi să nu ne lege cum ne-am legat. Ce vină avem că am ajuns aici? Cînd dumneata și nenea Take sinteți așa de buni prieteni, că v-ați zidit și casele alături și le-ați făcut la fel, poate să ne mai despartă pe noi faptul că eu sint ovreică și el creștin?

IANKE: Dar ce, eu fac copii cu Take?

ANA: Papa, mă faci să plîng și să știu că are să-ți pară rău...

IANKE: Dar eu nu știu ce să-ți mai spun ca să te fac să înțelegi că nu se poate... că nu se cade... Să mă ia dracu dacă mai știu ce să-ți spun! Am ajuns mai dobitoc ca dobitocul ăsta de Take!... Ce-ai să faci cu copiii?

ANA: Asta te îngrijește. Uite, facem un băiat și o fată, doi băieți și două fete...

IANKE: Mersi, și fetele tot mie o să mi le dați?

ANA (*enerveată și în lacrimi*): Dar lasă odată glumele astea, pentru numele lui Dumnezeu. E viața copilului dumi-tale în joc. Dar cu ce ți-am greșit? Așa te ții de făgă-duiala pe care i-ai făcut-o mamei că ai să mă faci feri-cită în viață? Asta e fericirea pe care mi-o dai, să mă desparți de singurul om pe care-l pot iubi ca să m-a-runci într-o bună zi în brațele unui om din toată lumea care n-o să aibă alt merit decît că-i ovrei?! Asta e dragostea? Așa de mărunță, așa de idioată e dragos-tea la dumneavoastră?... Dar pricepi că nu există pe lume un lucru care să mă împiedice să-l iubesc pe omul ăsta, care a știut să treacă peste toate și să mă ție apropiată de el?... Uită-te bine la ochii mei, papa, și dă-ți seama că nu mă joc cu vorbele. Fii bun, fii așa cum te știu eu că ești în adîncul inimii tale — acolo unde nu mai simți nici tu de ești creștin sau ovrei — acolo unde ești numai om, că eu pentru omul acela te iubesc, nu pentru ovreiu! de deasupra. (*Take iese.*) Fii bun și înțelegător și iubitor... nu-ți aduce fata să-și piardă mintea... Ai plînge mult, mult, papa, și tu știi că ai plînge mult... Hai spune o vorbă... nu mă face să... Sint în stare, știi bine... E trenul la doi pași de noi...
(*Take emoționat, stăpînindu-și latrimile intră în pră-vălie.*)

IANKE: Dă-l dracului de tren! Ce? Vrei să glumești cu el?

ANA: Ei bine, să știi că nu glumesc, papa!

IANKE (*ridicînd glasul*): Ei te rog, să nu vorbești ca mai-că-ta, că mă supăr foc! Fir-ar al dracului de tren, că toată viața m-a chinuit. Și așa o linie păcătoasă, trece tren după tren...

ANA: Va să zică, nu vrei să răspunzi...

IANKE (*o clipă vrea să spuie ceva, apoi se supără pe el însuși că nu găsește o vorbă. Violent*): Ei, lasă-mă

În pace că mă duc să mă îmbrac. (*Se oprește în prag, se uită înapoi.*) Ascultă! Să știi că dacă mă silești să-ți răspund — al dracului să fiu, de nu încep să-ți vorbesc și eu de tren. (*Iese, podidit de lacrimi.*)

SCENA 20

ANA, IONEL

IONEL: Plingea.

ANA: Eu nu plîng?

IONEL: Noi am crescut strîmb, ori ei? Nu mai știu nimic. Acum ce facem?

(*Ana dă din umeri.*)

IONEL: Trebuie să plecăm noi.

ANA: Și ei? Abia acum îmi dau seama cum ar rămîne. Dacă ei, cei mai buni, sînt așa, ce trebuie să fie ceilalți — Dumnezeu!... Și apoi durerea pe care le-am făcut-o...

IONEL: Atunci?

ANA: Nu știu, nu știu... Sînt amețită de toate astea... Am venit așa de veselă, cu inima așa de plină... și deodată... mă simt înfrîntă, umilită, înjosită... Mi-i scirbă și de mine...

IONEL: Dragă fată... N-ai nici o grijă. Sînt aici și aici rămîn. De altfel chiar de mîine încep ceva — nu știu ce, dar încep.

ANA: Fără nimeni? Fără nimeni?

IONEL: Trebuie să vie de undeva ceva, nu știu ce-i, o minune... și de n-o veni o fac, chiar dacă ar trebui s-o plătesc cu sînge din mine; vreau să ai un pic de încredere în mine și-atunci toate or să meargă. Auzi! Toate...

SCENA 21

ANA, IONEL, CADÎR

ANA: Ai auzit, moș Cadir?

CADÎR: Sărac voi copii... Rău oameni, rău viață...

ANA: Și acum ce facem noi? Spune-ne. Dumneata ai fost întotdeauna cu noi și ne-ai dat sfaturi și ne-ai min-
giat. Spune-ne. E păcat dragostea noastră?

CADÎR: Unde dragoste este, Ana-Aniki, păcat nu este...
Păcat este viața la om singur. Păcat la Allah.

ANA: Dar ce-o să facem?

CADÎR: Nu știe. Gindeștem. Cu dragoste la Ana-Aniki gindeștem, ca copil la el așa drag este. Ana-Aniki, nu plingem — Ana-Aniki așteptam. Așteptam de la Allah semn bun. Nu singur rămînem... Singur Cadir rămas, păcat mare făcut. Și sărac Cadir iubit odată fata frumoasă, creștin fost tata de la el — și sărac Cadir nu priceput la dragoste semn de la Allah estem și el frică de fata creștin și lăsat și suferit și plîns mult avut... Și așa singur rămas. Și acum Cadir batrin și singur estem. Frig la inimă fost, frig la casa fost... frig în casa rămas... Ala tot degeaba! Asta păcat! Ana-Aniki asta păcat nu facem. Floare jos la vînt căzut, viața zburam. Ala om fără iubire, copac uscat estem, floare uscat estem — frate Cadir estem...

ANA: Moș Cadir...

CADÎR: Om ala singur, casa mica facem. Așa cum casa de la Cadir. Floare nu punem, copac nu punem. Ala tot degeaba... ca ala ciine de la Stambul la uliță rămas... Noaptea singur ochi deschiși stam... moarte așteptam... Ala femeie nu estem... copii nu estem... moarte așteptam... Ala femeie nu estem... copii nu estem... nimeni Cadir plingem... Ala tot, degeaba estem. Ciine trăit, ciine aruncat murit... Allah plata dat...
(Ana plîngînd intră în casă.) Tu Ionel bun la Ana-

Aniki estem și azi și mâini și cînd batrin estem... Iubim tu la el mult... El mult bun fost la Cadir, copil la Cadir la inimă fost... Ionel, nu facem Ana-Aniki plingem... Moș Cadir ala batrin, Ionel mult rugam...
IONEL: Bine, moș Cadir... n-ai grijă... Alita am și eu pe lume... pe Ana...
CADÎR: Bun estem Ionel — Allah inimă bună vedem — inimă bună plăteștem.

SCENA 22

IONEL, CADÎR, IANKE, apoi TAKE

IANKE: Dar ce? Mi s-a părut că aud pe cineva plingînd... Cine plinge?

IONEL: Se vede că Ana.

IANKE: Și mă rog de ce plinge? De ce trebuie să plîngă? Fata asta parcă-i maică-sa! Așa o nenorocire pe capul meu... Take! Take!

TAKE (*vine*): Ce-i mă?

IANKE: Du-te, mă rog ție, și vezi ce-i cu fetița mea: eu nu pot să mă duc... mă nenorocеște, du-te și spune-i să nu mai plîngă. Mă rog, ce poștește? Să pornesc și eu? Apoi să ferească Dumnezeu să pornesc și eu că pe urmă nici dracul nu mă mai oprește și gata! O botez și pe ea, mă botez și pe mine, o botez și pe maică-sa din groapă și pe urmă mă dezbrac și mă duc la tren. (*Take iese.*) Și ce nenorocire pe capul meu să am numai fete. Nevastă-mea s-a aranjat bine, ce-i pasă? Mi-a trîntit două fete și a murit! Foarte comod! Dar eu ce să fac? Nu pot, nu pot! Zău nu pot... Dacă s-ar putea, aș lăsa-o eu să plîngă? Mă Ionel, de ce sînteți voi așa niște oameni și nu pricepeți cum îi politica în lume? Ce vreți? Adică îți închipui tu că așa o inimă de cîine am eu, să zic nu dacă aș putea să

zic da?... Și crezi că vreau să-mi nenorocesc copila?
Așa crezi tu?... Și nu vreau eu s-o văd fericită. Dar de
ce dracu crezi tu că vind eu săpun prost la dobitoci
și nu mă îndur să fumez o țigară mai mult pe zi?
Ca să am pentru ea... Și poftim, acu plinge! Și pe
tine nu te iubesc? Poți să spui tu că nu te iubesc? Nu
ți-aș da eu ție fata, dacă s-ar putea? Cum să nu ți-o
dau, că te cunosc de cînd erai mititel, și-ai făcut de
toate pe mîinile mele! Cum să nu ți-o dau... Dar nu
pot, dacă nu pot, Dacă nu mă lasă alții să pot. ce
sînt eu de vină? Așa treabă să fie afurisită! (*Izbuc-
nind.*) Cine dracu m-a făcut ovrei! (*Vine Take.*)
Ce-i, Take, tot mai plinge?

TAKE: Nu, acum s-a liniștit, acuma cîntă!

IANKE: Cîntă? Și înseamnă la tine că s-a liniștit? Asta-i
fata mă-sii, cîntă și se gîndește la tren... Ce facem
acum?

TAKE: Dar mai știu eu? I-auzi, nu mai cîntă Ana!

IANKE: Slavă Domnului! Ei Cadîr, spune bre și tu o vorbă.
Tu ești deștept citeodată, dă-ne un sfat!

CADÎR: E! Ianke! Sfat ușor dam Cadîr! Ala sfat Ianke
ascultam?

IANKE: Ei spune!

(*Trist, Take începe să cînte „Ada-ida-ovăvălă“.*)

CADÎR: Asta tot așa de mare durere estem ca atunci cînd
Cadîr avut mare durere la inimă... Și asta tot durere
estem și moarte estem, și tot degeaba estem!

IANKE (*lui Take*): Du-te dracului, ce cînti jidovește! Iar
îmi aduci aminte!

CADÎR: Lasă aducem aminte! Ala nu suparam, Ianke...
ovrei, creștin, mahomedan, totuna estem. Ala bun
ovrei, așa bun creștin estem. Allah poate zicem maho-
medan estem... Totuna, Ianke bre! Tu ovrei — el
creștin. Frate estem... Voi la fel casa estem... peretele
la fel... mare la fel... tot la fel... numai zugrăveala
alta estem...

IANKE: Așa o fi, dar să fie ea a dracului de zugrăveală,
că pe asta n-o spală săpunul lui Take!

CADÎR: Mult voim ușor spalam... Ala dragoste mare estem...
Facem Ionel ovrei!

TAKE: Ei asta-i.

IANKE: Ce prostie! Nu se poate! Creștinul să rămlie creștin
și ovreiul ovrei... Cît o fi el de rău clinele de nouă
uși, tot mai rău e cățelul de două religii... Și dacă-i
vorba de asta, mai ușor ar fi să botez pe Ana, că nu-i
mare deosebire...

CADÎR: Botezam Ana...

TAKE: Nu-i totuna? Asta nu schimbă nimic, Cadîr...

CADÎR: Botezam ala Ionel ovrei, doare la inimă la Take,
botezam Ana creștin, doare la inimă la Ianke. Haide,
doare tot la fel inima la toți; facem amîndoi copii
mahomedani. Nici asta nu place. Nimic nu place.
Numai lacrimi de la copii place...

*(Pianul a început în casă o melodie tristă. Furat de ea,
Ionel o fredonează în prag.)*

IANKE: Ia taci dracului din gură. *(Șoaptă.)* I-auzi, iar
cîntă...

CADÎR: Frumos cîntam... cu lacrimă cîntam... Ianke —
ascultam. Și ea bine cîntam... Și Ionel frumos cîn-
tam...

IANKE: Ei, da, dar vezi — ea cîntă din pian, și el din
gură... Ooof! De ce nu văd ei singuri că nu se poate?
De ce?

CADÎR: Ala tot la fel estem... Creștin... Ovreică... Ianke
bre — la fel estem — dacă la fel cîntam.

C O R T I N A

ACTUL II

Se petrece într-o seară, după aprinderea lămpilor. Vezi spatele caselor lui Ianke și Take — tot așa de semuitoare și pe aci ca și prin față. Ca un fel de prispă foarte largă și acoperită. Nu are balustradă, ci numai stilpi subțiri de lemn. Aci se mănincă vara pesemne, căci de la început se văd puse mesele. Pe stînga masa lui Ianke, în dreapta masa lui Take. Granița dintre cele două case o formează un fel de geamlîc cu ușile deschise. Și scaunele și mesele și tacîmurile sînt la fel, o simetrie perfectă. De la prispă pînă în față mai este puțin loc, atît cît să se vadă că aici sînt straturi de flori și că cele două curți sînt despărțite printr-un gîrduleț de șipci, înalt pînă la jumătatea coapsei unui om. Dar imediat de lingă prispă e o porțiță în gîrduleț și porțița e deschisă. Cele două curți sînt mărginite spre dreapta de un fel de spate al magaziei de scînduri din curtea alăturată și spre stînga de zidul întunecat al curții lui Cadir. Au trecut numai cîteva zile de la întîmplările de mai înainte.

SCENA 1

CADÎR și ANA stau pe prispă duși pe gînduri.

ANA: Nu știu... nu știu... nu știu. Ce-o să se mai întîmple și cum or să se termine toate astea? Bate un vînt de

nenorocire peste casa asta, cum n-a mai bătut de multă vreme, de la moartea mamei... Poate că de aceea o și tot visez.

CADÎR: Visezi pe dînsa?

ANA: Da, mereu. De cînd am venit n-am dormit nici o noapte. Abia ațipesc și sar din somn îngrozită... toată o apă rece. În clipele acelea, două-trei, de somn, o văd pe mama slabă, cum era cînd a murit și mă cheamă. *(Cu un suspin.)* Ah! Măcar de-ar fi adevărat, să se termine odată cu chinurile astea fără nici un folos.

CADÎR: Ana-Aniki, nu vorbim aste cuvinte. Tinăr estem, frumos estem... Viața la Ana ride cum soarele la ochi de la floare...

ANA: Floare? Am slăbit și m-am ofilit zilele astea de parcă am zăcut de o boală. N-am avut noroc, moș Cadîr, asta este! N-am avut noroc... Trebuia să nu fiu la școală cînd s-a îmbolnăvit mama de tifos... trebuia să fiu aici. S-o îngrijesc eu, nu mama lui Ionel, și să mor eu odată cu dînsa, nu biata femeie aceea străină.

CADÎR: Allah voit așa. Ana degeaba părut rău. Și nu-i drept părut rău la asta. Ana tineri estem, mama de la Ana avut viață, avut mulțumire, avut copii. Știi Allah ce porunceștem... Nu, Ana-Aniki, supărare gonit trebui, repede gonit trebui! Inima tare facem. Așteptam glas de la Allah. El trebuie vorbeștem unde viața tiner estem... Așteptam și Ana și Ionel, cum moș Cadîr așteptam. Că moș Cadîr la ala suflet dureri mari avem, cînd Ana-Aniki slăbim, și plîngem... Ala turc batrin la voi, copii de la el sintem, copii de la el iubesh-tem... Ca viața de la el iubesh-tem pe voi... Gîndim și așteptam... Allah e bun, Allah e mare...

ANA: Așteptăm, moș Cadîr, trebuie să așteptăm, fiindcă nu avem nimic altceva de făcut... Dar așteptarea asta n-are nici un fel de licărire înaintea ei, înțelegi dumne-neata? Nimic!

CADÎR: Ana-Aniki, moș Cadir gindit bine, cîntărit bine!
Dacă nimic nu izbuteștem, voi trebui plecam, repede
plecam, repede plecam, în lume plecam. Asta tata
batrini frică avem pentru obraz de la ei — dar asta
mare păcat estem — mare greșală estem. Asta tata
batrin trebui frică avem pentru fericirea de la copii,
pentru viața de la copii. Dacă el nu înțelegem — voi
plecam... Cadir vrei vorbeștem batrinesc cu ele amin-
doi — dar dacă el nu înțelegem, dacă Allah mintea de
la el nu luminam voi plecam!... Alta nu făcut...

ANA: Bine, moș Cadir, ne-am gindit și noi la asta, dumi-
tale pot să-ți spun, fiindcă în împrejurarea asta numai
dumneata ești de partea noastră... Vrem să plecăm.

CADÎR: Asta bun estem! Asta înțelept estem...

ANA: Da, dar cum? Și cu ce bani? N-avem nimic și nici
papa n-are să ne dea, nici nenea Tache n-are să-i dea
bani lui Ionel. Atunci? Cu ce bani?

CADÎR (oftînd): Cum Cadir sărac estem? Păcătos Cadir!

ANA: Dar dumneata, de ce să ne dai?

CADÎR: Ana-Aniki — moș Cadir la tine iubeștem...

ANA: Da, înțeleg, dar nu este datoria dumitale...

CADÎR: Inima de la om, datoria de la ala om estem...
Și Ana-Aniki, inima de la moș Cadir estem... El dai
la voi tot ce ai...

ANA: Îți mulțumesc, moș Cadir, dar nu ne gîndim noi să
luăm de la dumneata...

CADÎR: Ba luam — ce moș Cadir dam, trebui luam... Ala
bani de la inimă, ca rugăciune la Allah bun estem...
Dar la voi puțin estem... mult puțin estem... Aici bani
avem... Noi gata avem... La moș Cadir, Ana-Aniki
spunem și dam... tot dam.

ANA: Ce bun ești, moș Cadir... Nu banii dumitale, inima
dumitale să ne-o dai... Ce bun tovarăș ne-ai fi în viață.
Eh! Dar deocamdată nu poate fi vorba de asta. Să
vedem ce face Ionel, și dacă izbutește să facă ceva...

CADÎR: El lucrăm?

ANA: Caută să găsească ceva. Nenorocirea e că nu și-a terminat încă Academia, și-i greu de găsit un rost cumsecade. Aleargă bietul de innebunește și degeaba... Și-i așa de slăbit... așa de demoralizat, că uneori mi-e frică să mă gîndesc la ziua de mîine... Zilele trecute a fost la Galați și izbutise să aranjeze ceva. Seara, cînd s-a întors, a primit o telegramă că totul căzuse în baltă din pricina unuia. Azi iar trăgea nădejde să facă ceva. Îl aștept, dar nu mai am nici o încredere. Zilele astea blestamate au măcinat toată tăria din mine, toată încrederea în viață... toată bucuria, tot! Bate în mine un pustiu în care mi-am pierdut toată vlaga pe care o aveam, sint obosită... Și trupul mi-e obosit, și sufletul mi-e obosit...

CADÎR: Nu, Ana-Aniki, asta obosit nu lasăm prinde rădăcină. Asta obosit boală la suflet estem — asta, floare de moarte estem... Asta moș Cadîr poate știe. Asta Ana-Aniki nu trebui știe...

ANA: Nu trebuie, știu, dar de unde să scot eu tăria să mai îndur?

CADÎR: Ala suflet dragoste în el avem. Allah în el avem!... Acolo tare putere luam... Ala dragoste care nu ajutam, ala nu dragoste chemăm... ala minciună chemăm. Din inimă rupem la vînt aruncăm...

SCENA 2

ANA, CADÎR, IONEL — groaznic abătut.

ANA: Ce-i? (*Ionel dă din umeri și șade.*) N-ai făcut nimic nici acum? (*El răspunde numai cu o mișcare a capului.*) Știam eu. Ne urmărește zdravăn soarta... La urma urmei bine face. Limpezește mai devreme niște vieți încurcate și chinuite.. Și nu mai ai nici o speranță?

De nicăieri?... Absolut de nicăieri?

(*Moș Cadir scoate banii pe care-i avea la el și-i dă lui Ionel.*)

IONEL: Ce-i asta?

CADIR: Asta bani moș Cadir dam! Voi trebui plecăm... astă-seară plecăm — cu ala tren fugim...

IONEL: Dar nu se poate, moș Cadir...

CADIR: Ala bani puțini, moș Cadir, pe urmă altă bani trimetem... Cadir batrin estem, vindem tot și la Ana trimitem. Asta suflet doare la el cind Ana plingem. La Cadir voi copii estem...

IONEL: Moș Cadir! Dar nu se poate, moș Cadir! Nu pot să-mi încep viața așa... lăsind pe drumuri un om bătrîn ca dumneata... N-ai un pic de avere, afară de căsuța asta, făcută și ea pe locul tatii și cu bani de la tata... Uite, nici Ana nu primește și nici eu. Lasă. Ține-ți dumneata banii.

CADIR: Asta bani Cadir înapoi nu primeștem! Asta Cadir pentru Ana-Aniki adunat, pentru nunta de la Ana-Aniki păstrat... La Ana-Aniki dat... Allah așa auzit la Cadir — Allah suparam cind Cadir bani înapoi luam...

ANA: Dar moș Cadir, nu putem pleca așa.

CADIR: Așteptam, dar Cadir bani înapoi nu luam. Asta Allah suparat estem, cind Cadir bani înapoi luam. Pastram voi bani. Pentru voi făcut... Și așteptam și gindim. Poate lumină odată tot venim... Moș Cadir așa gindeștem... Dar Ana-Aniki nu mai plingem! Asta floare de la ochi, inima topeștem... asta plins păcat la tineri estem, păcat la dragoste estem. Ana-Aniki nu trebuie păcat facem... Moș Cadir așa sfătuim, așa rugam...

ANA: Bine, moș Cadir, am să încerc să te ascult...

CADIR: Și așteptam. Rugăciunea de la om batrin care mult a suferit, Allah mult ascultat. Și Cadir roagă la el... Așteptăm... Allah înțelegem... Allah dreptate facem. Nu poate Allah dreptate nu facem... Allah

dreptate estem... dreptate Allah estem. Cadir acum la el acasă plecam. Torce după-masa... vorbește la ala tata bătrîn. Voi așteptăm el vorbește. Pe urmă la voi spunem ce credem... La suflet la Cadir așa venit — de la cer — un gînd — Cadir la suflet zimbeștem — nu plingem. El credem după-masă veste buna dat... Așteptăm... (*Iese.*)

SCENA 3

ANA, IONEL

ANA: Bietul moș Cadir!... Și el își mai închipuie că poate schimba drumul lucrurilor, bieții lui două mii de lei... E înduioșător! (*Îl ia de brațe deodată și sărutîndu-l.*) Măăă! Mă, ce mi-ai făcut tu mie, cu ce mi-ai greșit tu mie, ca să te răsplătesc eu cu toată suferința asta idioată și absurdă? Că m-ai iubit? Că m-ai apăr t? Că mi-ai fost și soră și frate și mamă și tată și tot? IONEL: Dar ce-i asta, Ana? Ce-i deznădejdea asta, fată dragă?

ANA: Mă întrebi pe mine ce-i? Dar uită-te puțin în ochii tăi, în fața ta și spune-mi că sint o nesimțitoare că nu urlu de durere cînd te văd topit... Fuge viața din tine pe fiecare zi, de nu te mai recunosc seară cînd te întorci! Un străin din toată lumea ar plinge văzîndu-te... și eu vrei să nu innebunesc cînd îmi vii înapoi de fiecare dată cu cite o nouă speranță ucisă? A început să miroasă toată casa a mort... înțelegi tu?

IONEL: Dar, Ana, ce-s ideile astea? Ce-i slăbiciunea asta care te-a cuprins? Am trecut prin atîtea mizerii pînă acum și mi-ai fost tare, și de ajutor! Se poate, totmăi acum, cînd am nevoie mai mult ca oricînd de o îmbărbătare, să mă mai deprimi și tu cu suferința și deznădejdea asta absurdă?

ANA: Ce vrei să fac? Nu pot altfel...

IONEL: Bine, dar îmi faci rău! Îmi faci un rău imens. Îmi încarci inima cu o teamă care îmi încilcește complect mersul în hățișul ăsta oribil în care mă zbat. Sint destul de amărit, destul de chinuit, că nu pot să dau de un drum. Mai vii și tu cu durerea asta ca să-mi arăți că durerea e și mai mare? Dar gîndește-te puțin la inima cu care mă duc eu și încerc cîte ceva cînd știu că probabilitatea unei nereușite poate să te aducă la o disperare ca asta. E îngrozitor!

ANA: Vezi că-ți fac rău? Vezi că-ți fac numai rău? De ce mai protestezi atunci?

IONEL: Pentru că poți să nu mi-l faci! Ce Dumnezeu, strînge puțin pumnii.

ANA: Nu pot! N-am crezut niciodată c-am să ajung aici. Eram tare, senină, credeam că pot trece peste orice — dar eram așa, fiindcă te aveam pe tine, fiindcă știam că orice ar fi îmi ești aproape... fiindcă nu m-am gîndit o clipă că ar putea să se puie ceva între noi și să ne despartă. Înțelegi tu... nu știu cum să-ți spun?! Un trup tinăr și plin de energie și de frumusețe și de visuri și tot ce vrei... răstoarnă lumea... scoate-i bucățica aceea de carne care-i bate în piept — nimica toată — și l-ai făcut un lucru dezgustător, penibil... Inima aceea tu ai fost în viața mea. Și-am rupt-o din mine, nu mai însemn nimic, nu mai pot face nimic, nu mai am nimic. Ah! Toate și-au dat mina să ne aducă aici! Tu fără surori, eu fără frați... mamele noastre care au murit odată... din devotamentul uneia pentru alta... și asta e o legătură pe care ne-am îngrozi de-am adînci-o. Școala noastră împreună... casele astea... și nu știu cum să-i zic, fericirea sau nefericirea noastră, să nu fi avut pînă azi nici unul o dragoste... o amăgire măcar în afară de noi... toate astea la un loc au făcut din tine ceva care nu mai este deosebit de mine. Sint eu și asta, eu, trupul ăsta, e același lucru cu tine. O sin-

gură ființă, dar cu două înfățișări. Și-acum mă taie cineva în două și vrei să nu simt? E o chestie de viață, nu a mea, a noastră. Mă băietă, dacă aș bănui măcar o clipă că poți trăi fără mine...

IONEL: Ana, dragă fată...

ANA: Spune-mi că poți trăi fără mine și-ți jur că într-o clipă se limpezesc toate...

IONEL: Și cum? Tu... uită-te în ochii mei... ai putea să mori fără mine?

ANA (*izbucnind în hohote de plîns*): Nu mai știu ce spun, iartă-mă...

IONEL: Haide, haide, lasă gîndurile astea. Cel puțin deocamdată... Lasă-le! Trebuie să așteptăm încă puțin. Nu văd nimic înainte, absolut nimic... și totuși... totuși... se petrece în mine ceva foarte, foarte ciudat... Vorba lui moș Cadîr... Să așteptăm. Ssst! Vine tatăl tău. Șterge-ți ochii...

SCENA 4

IONEL, ANA, IANKE

IONEL: Bună seara, nene Ianke!

IANKE: Bună seara! (*Dar spune rar și neconvins, fiindcă se uită lung după Ana. A văzut-o plînsă.*) Putem să mîncăm?

ANA: Cred că da. Mă duc să văd. (*Iese.*)

IANKE: Ce, iar a plîns? Ce mai este?

IONEL: Nimic.

IANKE: Așa nimic care plînge, eu... eu nu-l înțeleg... Dar tu de ce nu-i spui să nu mai plîngă?

IONEL: Crezi că nu-i spun?

IANKE: Și de ce nu te-ascultă, dacă-i spui?

IONEL: Fiindcă m-ar/asculta numai cînd i-ar da voie lumea
să mă asculte în toate! Și cum așa ceva nu-i posibil,
nici nu pot să-i cer să mă asculte.

IANKE (*enervat, desface jurnalul*): Ai văzut? Iar s-au
omorît opt astăzi!

IONEL: Nu-s ei de vină.

IANKE: Și cine, mă rog? Eu?

IONEL: Soarta!

IANKE: Bine că nu mă cheamă așa!

IONEL: Numele se schimbă ușor!

IANKE: Dar ce eu îs Ițic Tinichigiu?

IONEL: A nu! Că acela nu s-ar da îndărăt de la nimio
pentru copilul lui!

IANKE: Mersi pentru tată-tău!

IONEL: Și eu îți mulțumesc pentru Ana.

IANKE: Ai să mă tai la git, cu așa un brici ascuțit de
vorbă...

IONEL: Ce-ți pasă, de vreme ce singerează alții?
(*Ianke furios, vîră nasul în jurnal.*)

SCENA 5

IONEL, ANA, IANKE, TAKE și cei doi copii mici.

ANA (*s-a întors cu mîncarea*): Gata masa, papă!

IANKE: Stai să vie și dobitocul acela de Take! (*Strigă.*)
Take!

(*Toți stau la masă.*)

TAKE (*intră posomorît*): Poftă mare, jidane. (*Ianke citește
ziarul.*) Ei, n-auzi mă frate? Poftă mare!

IANKE: Acu aud! Mulțumesc! Așemeni!

TAKE: Dar de ce mai ești posomorît?

IANKE: Bată-te mama lui Dumnezeu, iar începi?

TAKE: Ei hol! Că nu m-am gîndit la ce te gîndești tu...

IANKE: Nu isprăvești? (*După o lingură.*) Ai tras obloanele?

TAKE: Ce mai întrebi degeaba?

IANKE: Nu întreb degeaba, întreb să-mi răspunzi! Le-ai tras?

TAKE: Dar lasă-mă odată în plata Domnului! De douăzeci de ani îmi scoți sufletul cu obloanele.

IANKE: Lasă că-i mai bine. Tot nu face parale! Mai bine așa, decît să-ți scoată hoții marfa din prăvălie...

TAKE: Și atunci știi bine că le-am uitat netrase din pricina nevêste-mi...

IANKE: Din pricina prostiei le-ai uitat, nu din pricina nevêstei... și nevasta s-a dus și prostia a rămas...

TAKE: Off! Că mult mai vorbești!

IANKE: Ce vrei să fac? Așa-i omul vădan! Cînd trăia nevasta vorbea și ea. Acum trebuie să vorbească pentru doi.

TAKE (*s-a uitat la mîncările de la masa lui Ianke*): Mă Ianke.

IANKE: Ce poțtești?

TAKE: Eu nu poțtesc nimic — dar vreau să știu dacă nu poțtești tu din tocana asta. Știu că-ți place grozav.

IANKE: Mă, păcătosome, iar vrei să mîncîci știucă umplută?

TAKE: Dar nu, mă omul lui Dumnezeu!

IANKE: Nu spune minciuni! Vezi că tot tu poțtești? Hai dă o farfurie incoace!

TAKE: Nu, Ianke... eu...

IANKE: Tăci din gură, că acum mă supăr și te cred pe cuvînt, și are să-ți pară rău. Ana, pune-i și lui o bucățică să guste. Ei, da pune-i o bucățică mai mare să guste bine. Ce? Vrei să n-aibă timp să vadă că-i bună?

TAKE: Mulțumesc!

IANKE: Poart-o sănătos. Dar ce, tocana n-o dai? Nu știi că nu dau pe datorie?

ANA: Uite că e aici, tată.

TAKE: Vezi mă?

IANKE: Nu văd, gust!

TAKE: Și-ți place?

IANKE: Deloc! Așa de ieftin nu vind! Ce mai ai acolo?

TAKE: Niște sarmale de purcel!

IANKE: Cu varză?

TAKE: Îhi!

IANKE: Ce vorbești? Ana, tu măninci sarmale cu carne de porc?

ANA: De ce să nu măninc?

IANKE: Ei, atunci adă încoace!

TAKE: Poftim, Ana!

IANKE: Ce, am zis s-o duci la Ana? Am zis: adă-ncoace!

TAKE: Nu se poate mă, că se supără Dumnezeu!

IANKE: Ei, lasă-l să mai fie și el supărat!

TAKE: Va să zică tot supărat ești!

IANKE: Mă! (*Pauză mică.*) Dar plăcintă nu vrei?

TAKE: Nu!

IANKE: Și dacă vreau eu doi colțunași, ce-ar să fie?

TAKE: Am să ți-i dau!

IANKE: Și bine ai să faci!

TAKE: Altceva mai porțesteți?

IANKE: Du-te dracului, dar ce crezi că-am să măninc toată mîncarea care ți-a rămas ție? Uite, îți vind două mere pe doi struguri, ca să nu zici că-s om rău și te rog să mă lași în pace.

ANA: Dar eu nu înțeleg papa, de ce nu facem masa laolaltă...

IANKE: Ce vorbești așa o prostie? Se cade? Ovreiul să mănince la masa lui ovreiască și creștinul la masa lui creștinească. Și ce stai tu așa? Te doare capul?

ANA: Nu!

IANKE: Atunci ce ai?

ANA: Nimic!

IANKE: Bine! Dacă așa îl cheamă!

ANA: Vezi papa! Și mai spui că alții încep...

IANKE: Dar de ce te-ai supărat? Ce-ai înțeles tu?

ANA (*nici nu-l ascultă*): Ionel, ai mincat?

IONEL: Da.

TAKE: Stai, măi, băiatule, de mănincă! Ce Dumnezeu!

De cînd ai venit acasă nu măninci nimic!

IONEL: N-am poftă de nimic, tată!

IANKE: Uite că și el îi cu nimic...

TAKE: Bine, mă băiatule, dar și fără poftă trebuie să măninci, că slăbești!

IONEL: Ei, nu, eu vreau să am poftă, tată!

IANKE: Are dreptate, zău ai slăbit teribil. Ce-ai să zici că erai un flăcău ca floarea și acu... ce să mai vorbim... faci așa o concurență la lămiile lui Cadîr!

IONEL: Ce-am să zic? Am să-ți mulțumesc!

IANKE: N-ai pentru ce!

IONEL: Da, știu. Tocmai de aceea.

IANKE: Așa teribil ai ascuțit briciul, că i s-a rupt ața!

IONEL: Bine că-i numai atît! Ferească Dumnezeu de mai mult!

TAKE: Ce spuneți voi acolo?

IONEL: Nimic! Glumim... Ei haide, Ana!

TAKE: Unde vă duceți?

ANA: Aci pe bancă. (*Pleacă.*)

IANKE: La tren...

(*Copiii cei mici ies și ei.*)

SCENA 6

TAKE și IANKE

TAKE: Tare-o mai amărăști și tu, mititica.

IANKE: Dar cu ce o amărăsc? Ce i-am mai zis?

TAKE: Apoi dacă nu-ți bagi de seamă la ce spui, Dumnezeu să te mai înțeleagă, îi neagră inima în tine și-ți

turuie gura așa ca la o mașină. Le trintești cum îți vine.

IANKE: Ce vrei? Nărav de negustor...

TAKE: Eh! asta, parcă eu nu-s negustor?

IANKE: Da, dar tu ești negustor prost, și eu is negustor bun! Și mă rog ce-am zis?

TAKE: Copiii ăștia pling toată ziua și tu faci haz...

IANKE: Dar ce vrei să fac? Să pling? Ei, nu mai pot să pling; am plins destul și mai rău a fost. Eu dacă nu vorbesc mă otrăvesc. Știu că nu fac bine, dar ce să fac? Ai văzut cum face peștele cu gura în apă? Vorbește el în limba lui acolo — și vorbește și trage aer în piept și mănincă — o dată toate... Așa-i și la mine vorba. Eu mă gîndesc la una, și gura spune ce pofteste ea... Și azi mai ales are dreptate. S-a supărat — cum să nu se supere după așa o zi ca azi?

TAKE: Ei, și de ce?

IANKE: Cum de ce? Păi știi tu ce a fost la mine acolo?

TAKE: Și la mine a fost tot așa. Ei și?

IANKE: Cum „ei și”? M-a înnebunit. Cumpără de cinci parale și te întreabă de cinci lei! Dacă o mai fi și mîine așa, poimîine mă pun în vinzare ca placa de gramofon...

TAKE: De ce răspunzi?

IANKE: Dar ce vrei să fac dacă mă întreabă?

TAKE: Fă ca mine, nu răspunde!

IANKE: Crezi că pot?

TAKE: De ce să nu poți, că-i mai ușor!

IANKE: Vezi că habar n-ai! Cum mai ușor? Mai ușor să tac? Pentru mine e mai ușor să vorbesc decît să tac.

TAKE: Apoi atunci, nu te mai plinge...

IANKE: Ție îți vine ușor, că ești blagoslovit de Dumnezeu: ești prost pe dinafară, dar ești deștept pe dinăuntru. Dar eu... eu is deștept pe dinafară.

SCENA 7

IANKE, TAKE și CADÎR

CADÎR: Ei! voi, ce facem bre!

IANKE: Stăm!

CADÎR: Cu copii ce facem? Asta mare durere bre! Aici, la casa, voi liniștit ciubuc tragem... dar copiii acolo stau și plîngem.

IANKE: Apoi știam eu. Nu ți-am spus? Plîng și stau la tren! Noroc că nu mai trece decît un tren pînă mîine dimineată...

CADÎR: Ianke bre, păcat mare facem ala gluma de la noi... Ana-Aniki tot la ziua plîngem. Asta plîns la inimă cadem... pîrjol la inimă facem... la piept ardem... boala la piept capatam... Asta plîns sămînța la ala oftică estem...

IANKE: Ei, taci din gură odată. Ce poștești să mai fac?

CADÎR: Dai la ei voie. Calcam la inima o dată! Nu avem frică de la gura haină care poate vorbește afară de la gard... la uliță. Acolo tot cine lătram, tot lături văr-sam, tot gunoi estem... Grijim curat în casa. Voi estem, cum casa de la voi estem. Numai afară de la uliță, altfel vopsit estem. Aici la înăuntru la fel de tot estem... degeaba alta cum este căutăm. Bre Ianke, frică gura de la lume avem?

IANKE: Dar nu-i vorba numai de lume.

CADÎR: Atunci care frică estem, bre? Neamuri de la tine?

IANKE: Dar n-am nici un neam.

CADÎR: Atunci care frică estem? De la ala Dumnezeu al vostru, frică estem? Răspunde bre!

IANKE: Dar și asta... Și la urma urmei ce mă tot întreb? Ai ajuns judecător? Tu de ce nu te-ai însurat cu creștina ceea cu care te-ai iubit?

CADÎR: Eee! Asta bine vorbit, Ianke! Asta moarte la inima mea fost! Și Cadîr nu vrei, asta moarte de la

inima de la Ana estem!... Cadir ştii ce moarte estem.
Văzut la el, simţit la el. Viaţa păcătos de la Cadir,
cum icoană vede de la Ana. Şi Cadir nu vrei... Şi nici
Ianke nu vrei, şi nici Take nu vrei! Ascultă bre Ianke,
tu tare supărat dacă fata de la ala Leibovici băiat
creştin iubeste?

IANKE: Dar dă-i dracului! Treaba lor! N-au decît să se
iubească!...

CADÎR: Băiat creştin este, fata ovreică este.

IANKE: Ei, şi ce-mi pasă mie! Treaba lor!...

CADÎR: Ovrei de la tine de la inimă, nu supărat foc? Bun!
Dacă Ana fata de la tine nu fost... Dacă nevasta făcut
Ana şi nu Ianke fost tata?

IANKE: Ia nu mai vorbi degeaba.

CADÎR: Ianke bre, uite, tu! Zicem aşa: Take mort estem!
Şi Cadir venit aici cu Ianke aşa spus: Ianke bre...
Ana, fata de la Take estem... nu fata de la tine.

IANKE: Ce eşti nebun?

CADÎR: Allah ştii! Aşa zicem! Nevasta al tău frumos ca
soarele fost. Take frumos fost. Tu urît fost... Nevasta
al tău iubit Take...

TAKE: Ia lasă, mă Cadir...

IANKE: Vorbeşte aşa nişte prostii, că-ţi vine să turbezi...
ori să mori de ris.

CADÎR: Nu ridem, Ianke, răspundem... Ce facem? Fata
atunci jumătate creştin estem... Răspundem Iankel!

IANKE: Dar nu răspund deloc... La aşa o idioteţie nu
răspundem!...

CADÎR: Tu plecat. Armata făcut. Nevasta singur lăsat...
Aici Take singur fost cu nevasta al tău...

TAKE: Ei hîide, nu întinde gluma, turcule, că mă superi!

IANKE: Ia stai, stai, te rog... lasă-l să vorbească!

TAKE: Ei, ştii că-mi place?

IANKE: Dar ce, aci e vorba să-ţi placă ţie? Să-mi placă
mie... că aici e vorba de mine...

TAKE: Ba mie mi se pare că-i mai mult vorba de mine...

IANKE: Și mă rog de ce te superi? Ei știi că asta e așa un lucru curios! Ai vreun interes să nu vorbească?

TAKE: Dar n-are decît să vorbească! Poftim!...

IANKE: Mersi! Ei, Cadîr, acu zi mai departe, că ne-a dat voie boierul să vorbim de nevastă-mea.

TAKE: Tu ești mai nebun ca el! Treaba voastră! Vorbiți ce vreți!...

IANKE: Toțmai asta vrem! Spune, Cadîr! Și ce-a fost cînd am făcut eu armata? Că-i adevărat, tu nu erai însurat, și Cadîr era aici.

TAKE: Ei și ce-s vorbele astea? Ce-i dacă eră aici?

IANKE: Te poftesc să nu tipi! Ori îl lași să vorbească, ori înțeleg tot! Și atunci vă dau dracului cu fată cu tot!

CADÎR: Bun! Bun! Bun! Ianke bre! Cadîr asta vrut ajungem! fata putem mărită cu creștin.

IANKE: Ia lasă-mă acum în pace cu chestia asta. Mie să-mi spui ce rost au toate biuguiele de adineaori!

CADÎR: Nu! Întîi tu! Putem măritam cu creștin? Fata jumătate creștin. Spune!

IANKE: Dar ce mă privește pe mine? Mărit-o cu cine vrei! S-o mărite el, poftim! Dacă-i a lui, ce mă mai întreb pe mine?

TAKE: Bine, mă Cadîr, ce naiba ți-a mai trecut prin cap?

IANKE: Te poftesc pe tine să taci, că tu ești mort!

TAKE: Ești nebun! (*Se ridică și trece în stînga.*)

IANKE: Mă privește cum sint! Cadîr, te rog să spui ce știi. Că tu trebuie să știi ceva! (*Lui Cadîr.*) Spune! Ce știi?

CADÎR: Linișteștem, Ianke, Cadîr nu știi nimic.

IANKE: Atunci ce bănuiești?

CADÎR: Cadîr nu bănuie nimic!

IANKE: Atunci de ce spui că a fost ceva!

CADÎR: Cadîr nu spui că a fost!

IANKE: Dar poți să juri tu pe Mahomed al tău că n-a fost nimic?

CADÎR: A! Asta nu! Asta numai Take putem spune!

IANKE (*lui Take*): Acu ce stai? Spune!

TAKE (*supărat*): Ai spus că sint mort! Iată că sint mort și nu vorbesc!

IANKE: Ascultă. Nu vă jucați cu așa un foc! Treizeci de ani nici nu m-am gândit că s-ar putea să... Și acum imi viriți în cap așa o idee... că-ți vine să innebunești...

TAKE: Bine, mă nătărău bătrîn, se poate să crezi tu așa ceva?

IANKE: Nu așa! Nu mă lua pe mine așa. Te rog să juri! Să juri pe mormintul nevestei tale și pe mormintul nevestei mele!...

TAKE: Ei poftim jur.

IANKE (*domolit o clipă, dar imediat*): Și chiar dacă a fost ceva tu ai să juri...

TAKE (*foarte serios, luîndu-l de brațe*): Mă, Ianke! Uită-te ici în ochii mei... mă uit cu treizeci de ani de prietenie, înțelegi tu? Să mă trăsnească Dumnezeu în clipa asta, de-i adevărat o vorbă!

IANKE (*o clipă, apoi răzbunător, violent, lui Cadîr*): Și chiar dacă ar fi fata lui, tot nu se poate mărita cu el, că-i soră, păcătosule! Iaca așa!

CADÎR: Da Ianke bre, dar și eu fost tînăr!

IANKE: Ce? Acuma tu?

CADÎR: Nu cu nevasta al tău... nevasta al lui...

TAKE: Ia nu mai porni altă prostie...

CADÎR: Eu cunoscut nevasta al tău înainte de tu cunoscut la el... Asta tu știm... iubit nevasta al tău, și ea iubit la mine înainte... asta tu știm...

TAKE: Da, dar eu imi făcusem armata...

CADÎR: Dar și mult negustorie la Galați făcut... mult pe ala drum fost.

TAKE: Ei acu te rog să nu faci cu mine joaca pe care ai făcut-o cu Ianke! Te rog!

IANKE: Dar ce, tu crezi că asta o face cu tine? Tot cu mine o face. Asta vrea să dovedească că chiar fata dacă ar fi a ta, Ionel ar putea s-o ieie!

TAKE: Dar fata nu-i a mea, mă?

IANKE: Dar de unde vrei să știu eu că e a mea? Poți tu să juri!

TAKE: Asta cum am să jur?

IANKE: Apoi vezi! Vezi ce idee poate să vire în capul unui om un ticălos de ture?

CADÎR: Lasem fata, luat Ionel! Bre Ianke, bre! Cadir iubescem la voi, la toți voi iubescem! Ca viața lui iubescem. Asta tot, glumă fost... asta, încercare fost. Cadir vrem arătam la Ianke; creștin, ovrei, ture, tot-una estem... Acum nici Ianke, nici Take nu spus... una dată măcar... ala creștin, ala ovrei. Acum gândit supărare făcut, înșelat copil pierdut... Ascultam vorba la Cadir unde lacrimă picat, unde inima tare bătut, unde nuca dinlăuntru la viață este... om este bre, nu ovrei, nu creștin, nu ture... Asta coajă estem... bună estem, dar nu nuca estem!... Cadir știm vorba de la Allah: nu păcat nuca ala fără coajă... păcat ala coajă fără nuc... Ianke bre! pricepem inima de la batrin Cadir?

IANKE (*trezit din gânduri*): Mai bine! Că dacă era fata lui Take, era soră cu Ionel și atunci chiar nu putea s-o ia deloc! Și era păcat!

CADÎR: Ei, facem la ei o bucurie mare?

IANKE: Ce zici, Take?

TAKE: Dă! Eu ce să zic... aș fi bucuros să limpezim lucrurile!

IANKE: Da, dar ce te faci cu mahalaua? Ce-o să zică mahalaua?... Parcă văd că păfesc ce-a pățit păcătosul de Herșcu. Nu mai călea nici o gîscă chioară în prăvălie la el. Toți tirguiau de alături! Să ajung la faliment ca el?

TAKE: Da. Asta-i adevărat!

CADÎR: În mahalaua asta, numai voi doi negustori sîntem...
Altul nu venim... Creştin dacă supărat de la Ianke
cumpărăm... ovrei dacă supărat de la Take cumpă-
răm. Socoteala tot... tot rămînem!...

IANKE: Dar asta poate că nu-mi convine mie.

TAKE: De ce, mă Ianke?

IANKE: Eu ştiu că ovreii mei or să cumpere de la tine —
că sînt ţifnoşi, dar cine-mi garantează mie că creştinii
tăi or să cumpere toţi de la mine.

CADÎR: Voi la fel cîştigat pînă la astăzi... nu-i adevărat?
Atunci o singură prăvălia făcut şi amîndoi... la jumă-
tate avut!

TAKE: Asta-i foarte bine!

IANKE: Ei aşa da! Ştii că-i deştept dobitocul! Tot vroiam
noi să facem o asociaţie.

TAKE: Şi atunci spargem zidul de la mijloc...

IANKE: Că-i foarte subţire şi nu costă mai nimic!

TAKE: Rafturile-s vopsite la fel...

IANKE: Şi tot trebuie să vopsim casele albe cum vor copiii.
Vezi tu ce bine a ghicit Ana mea că trebuie să vopsim
casa la fel?

TAKE: Şi iese un magazin frumos...

IANKE: Ca în centru, mă rog! Ce? Nu sîntem lîngă podul
pescăriei?

TAKE: Şi deasupra o firmă mare...

IANKE: Aşa cu nişte litere, ne spun ei copiii cum.

TAKE: „Take şi Ianke“.

IANKE: Nu: „Ianke şi Take“.

TAKE: Nu, cum am zis eu, „Take şi Ianke“. Eu întii, că-s
mai bătrîn!

IANKE: Dar ce mă priveşte pe mine bătrîneţea ta! Asta-i
firmă! Ce îi act de naştere? La primărie cu el! Asta-i
comerţ şi în comerţ eu am început întii!

TAKE: Da, dar prăvălia tot eu am avut-o întii. Tu vindeai
nasturi...

IANKE: Dar ce fel de nasturi vindeam... nasturi fără ne-
vastă... patent... Și ce importanță are dacă te poartă
pe tine prăvălia, ori porți tu prăvălia... Ce infanteris-
tul nu-i și el tot militar ca și artileristul? Ce ți-i pușca,
ce ți-i tunul!

TAKE: Bine mă Ianke! Gîndește-te că eu am avut o mul-
țime de... de! Eu am avut întii copil...

IANKE: Da, dar eu m-am însurat întii...

TAKE: Eu am avut capital de la tata.

IANKE: Da, dar eu l-am făcut singur. Ei și la urma urmei
eu is negustor bun și tu negustor prost.

TAKE: Ei, apoi dacă e așa nu mai face tovărășia cu minè
și gata!

IANKE: De ce te superi degeaba! Eu tot am s-o fac, dar
pe firmă are să fie „Ianke și Take“!

TAKE: Dacă nu-i „Take și Ianke“, nu fac!

IANKE: Bine, poftim! să fie așa! Dar am să fac acum o
propunere care te mulțumește și pe tine și pe mine,
dar n-ai s-o primești!

TAKE: Dacă mă mulțumește o primesc!

IANKE: N-ai s-o primești!

TAKE: Dacă-ți spun c-o primesc.

IANKE: Jură c-o primești.

TAKE: Jur, poftim!

IANKE: Să scriem ovreiește... că se citește de la dreapta!
Ei vezi că te-ai jurat degeaba?

TAKE: Apoi dacă umbli cu prostii... mai bine, știi ce?
Hai s-o scurtăm. Să lăsăm pe copii să hotărască.

CADÎR: Asta tot acolo estem! Dar pe dos! Ionel vrei „Ianke
și Take“ și Ana vrei „Take și Ianke“!

IANKE: Ce vrei? Omul bătrîn spune femeii îmbracă-te
și omul tînăr îi spune dezbracă-te! Și femeia ia fel
bărbatului! Asta-i de cînd lumea...

TAKE: Bine, bine, dar vorba-i ce facem?

CADÎR: Ala mica hirtiuța la fes... Cadîr scutur... Cadîr
trage!

IANKE: Ei poftim, haide și-așa! Vrei?

TAKE: Dar fie și-așa (*Așază foițele în fes.*)

CADÎR (*arătînd*): Take...

IANKE: Ei bun... și acum înc-o dată...

TAKE: De ce? Gata!

IANKE: De ce gata? Ia nu mă lua pe mine așa! N-a fost vorba de trei ori? Ce vrei să mă faci mincinos?

TAKE: Hai mă de trei ori!

CADÎR (*scoate bilețelul*): Ianke!

IANKE: Ei, vezi, așa! Acuma-i bun! Ei, va să zică: „Ianke și Take“!

TAKE: Ești nebun.

IANKE: De ce nebun. N-am hotărit că intîia oară n-a fost bun? Ce faci așa niște ochi! Dacă te-ai ramolit și nu mai știi ce spui, te privește!

TAKE: Ilai și a treia oară!

IANKE: Ei haide, să nu zici că nu vreau eu!

CADÎR (*scoate biletul*): Take!

IANKE: Nu se poate! Să știi că a fost o greșeală! Ia cată și vezi nu mai este unul? Ei așa, vezi! Uite: Ianke! (*Pufnește în rîs.*) Dă-o dracului măi. Așa niște oameni serioși ca noi se joacă în hîrtiuțe cu turcu? Parcă scoatem bilete de papagal! Lasă, ne odihnim bine și mîine dimineată facem înc-o dată. Poate că iese mai adevărat!

TAKE: Mă miram eu să fii și tu serios o dată!

IANKE: Ei ce vrei? Am învățat de la tata o vorbă mare. Cică nenorocirea e o persoană foarte delicată și foarte pretențioasă. Cînd dă de un om supărat și încruntat, îndată zice: Poftim! Aici el! Mă așteaptă. Dar cînd dă de unul vesel, zice: Pardon, am greșit... și se duce la altul! Uite-o că vine!

TAKE: Cine?

IANKE: Nenorocirea! Baba Safta! Ei cum să nu rid?... Și să vezi că se duce la altul!

SCENA 8

IANKE, TAKE, CADÎR și BABA SAFTA

BABA SAFTA: Bună seara. Dom' Take, la dumneata am venit!

IANKE: Nu ți-am spus eu?

TAKE: Ei și ce vrei de la mine?

BABA SAFTA: Apoi, avem ceva de vorbit.

TAKE: Spune.

BABA SAFTA: Că nu pot spune așa... Îi lucru cam anevoie și nu-i bine de spus față de toată lumea.

IANKE: Mă rog, dacă-i nevoie eu pot să surzesc urgent. Numai să nu mă trimiteți în casă, că-i cald și nici la tren, că nu mă duc!

TAKE: Lasă, stăm noi de vorbă aici, deoparte, și n-ascultă nimeni!

BABA SAFTA: Mă rog, cum vrei dumneata.

TAKE: Hei, spune.

BABA SAFTA: Of, lasă-mă să stau pe prispa asta și să-mi trag sufletul...

IANKE: Ca, ai înnebunit, babo? Vrei să-ți tragi sufletul pe prispa la mine?

BABA SAFTA: Apoi dumneata și cînd ai să mori ai să rîzi...

IANKE: Unde să Dumnezeu! Te pomenești că se supără și se duce la alta...

BABA SAFTA: Dar se mai întoarce, n-avea dumneata grijă, jupine...

IANKE: Uite, dacă te învîrtești pe lingă dînsa, cum îi știi obiceiurile...

TAKE: Ei acum termină și tu, că femeia a venit cu treabă aici. Las-o să-mi spuie ce are de spus.

IANKE: Mă rog, ce? O opresc eu?

TAKE: Spune, babă.

BABA SAFTA: Să spun. Dar nu știu cum ciorilor să încep,
mi-i că te-i supăra...

IANKE: Nenorocirea! N-am spus eu?

TAKE: Ei, taci odată din gură!

BABA SAFTA (*încet*): Dar să-știi, maică, un lucru. Dacă
ți-o fi o supărare nu-s eu de vină. Eu vreau să-ți fac
un bine, maică... asta-i. Nu care cumva să crezi că
mă dau și eu de partea lor.

TAKE: Dar ce-i?

BABA SAFTA: Ia păătoasă asta de lume... vorbește și
nu se mai satură...

IANKE: Ei, acum ce se leagă de mine?

TAKE: Ia taci, mă, din gură. Dar de ce e vorba, babă Saftă?

BABA SAFTA: Ia, de flăcăul dumitale și (*mai încet*) de
fata jupinului. E adevărat?

TAKE: Ce să fie adevărat?

BABA SAFTA: Că or să se ia?

TAKE: Și cine ți-a spus asta?

BABA SAFTA: Ei, Doamne! S-a auzit! Nu-știi dumneata?
Vorbele bune nu se aud, dar cele rele bată-le pustia,
nici n-au apucat să scape de pe gura omului și au și
făcut aripi... Și creștinii noștri is tare supărați, maică,
așa să-știi dumneata. E mare păcat, dom' Take, să
nu le dai voie cumva, că se minie Cel de sus!...

IANKE: Ce vorbești? Parcă Dumnezeu n-are altă treabă
decît să vorbească cu așa una ca ea...

TAKE: Ei acum, bre Ianke, chiar te rog să sfîrșești, că nu
mai e de glumă. Uite că a început să se amestece
mahalaua în casa mea și începe lucrul dracului.

IANKE: Bine că ai băgat și tu de seamă...

TAKE: Și, mă rog, ce pofteste lumea de la mine, babă?

BABA SAFTA: Ei parcă dumneata nu-știi. Am auzit că
vrei să-i dai voie flăcăului?

TAKE: Ei și?

BABA SAFTA: Apoi nu-i bine! Că oamenii pun la cale tot felul de lucruri... că s-au vorbit să nu mai cumpere nimic de la dumneata... dacă se întâmplă una ca asta!

IANKE: Ei foarte bine! O să cumpere de la mine! Pierd eu ceva?

BABA SAFTA: Dumneata nu, dar pierde ei, maică... și-i păcat. Și pe urmă, mă întorc și altfel. Dar ce? Dumnealui nu-i suflet de creștin? Cum are să facă una ca asta. Să-și nenorocească frumusețe de băiat!

IANKE: Dar ce, băiatul lui nu-i de nasul fetei mele? E așa un nobil mare, că i se strică singele?

TAKE: Și-acum ce te legi de băiat?

IANKE: Dar ea ce se leagă de fată?

TAKE: Dar acu nu-i vorba de fata ta. Acu e vorba de mine. Lasă-mă în pace cu fata ta cu tot!

IANKE: Așa? Ei, foarte bine! De ce n-ai spus-o de la început. Asta voiam și eu.

TAKE: Bine că recunoști că asta voiai. Atunci ce mai încurci lumea de pomană.

IANKE: Iote la el. Cică eu încurc. Mă rog, vrei să te descurc. Iote că te-am descurcat și gata! Du-te, mătușă, și spune la toată lumea că nu dau fata, și gata!

TAKE: N-o dai? N-o dai! Ce, ți-am cerut-o eu?

IANKE: Dar ce, mă rog, ți-am vîrit-o eu pe git? L-am tras eu pe plodul tău de minecă? Dar lasă-mă în pace cu ei. Nici nu mai vreau să aud de ei. Am terminat.

TAKE: Așa! Apoi dacă-i așa, am terminat și eu. Scurt.

IANKE: Foarte bine!

BABA SAFTA: Ei bun! Va să zică nu-i dai voie?

TAKE: Dar cine a spus că-i dau voie?

IANKE: Va să zică, spui serios că nu-i dai voie?...

TAKE: Spun ce-mi place! Ascultă, babă! Să mă lase lumea aceea în pace, auzi? Că vezi dumneata, am început să cam miros cine-i lumea aceea care vorbește. Nu-l dau după nici o fată din mahalaua asta, așa că toate supărările is degeaba. N-am nevoie de pețitoare...

BABA SAFTA: Dar cine a spus, maică...

TAKE: Te rog să mă lași în pace că-ți cunosc și măselele din gură...

IANKE: Ești un dobitoc, va să zică nu cunoști nimic!

TAKE: Ba cunosc al dracului, că de m-or scoate din sărite, încep să-mi aduc aminte de unele de pe cînd eram tînăr și tot dădeam prin cotloanele de sub dealul mare [de] băiatul lui Frachtmann Chiristigiu!...

BABA SAFTA: Eh!... Maică... dom' Take, dar erau prostii de tinerete, bată-le pustia... Dar ce, m-am cununat cu el?

IANKE: Da, dar tot ai izbutit să faci un copil cu ei.

BABA SAFTA (*jignită*): Apoi îmi pare rău, jupîne, că vorbești așa! Eu îmi trudesesc sufletul ca să fac cum e bine și dumneavoastră vă bateți joc! Să mă bată Dumnezeu dacă mă mai amestec! -

IANKE: Așa să te audă Dumnezeu!

BABA SAFTA: La urma urmei, nu-s copiii mei...

IANKE: Uite că a băgat de seamă!

BABA SAFTA: ...dar nici ai dumneavoastră nu-s...

IANKE: Ce?

BABA SAFTA: Apoi chiar așa! Dacă-i lăsați să se nenorocească, are să aibă dreptate lumea să spuie că nu v-ați purtat cum se poartă omul cu copilul lui! Bună seara! (*Pleacă.*)

IANKE: Ce? Ce? Și asta începe?

SCENA 9

TAKE, IANKE și CADÎR

IANKE: Mă dobitocule, n-auzi ce spune? Ce taci așa ca o scîndură de la dușumea? Ce, acu are să înceapă toată lumea la chestia asta?

TAKE: Și eu îs de vină?

IANKE: Ba nu! Împăratul Franz-Joseph. Taci ca o furculiță fără dinți și are să creadă toată lumea că dobitocul cu coarne is eu.

TAKE: Mă, multe prostii ai spus tu în viața ta...

IANKE: Eu le-am spus, dar mi se pare că tu le-ai și făcut...

TAKE (*scos din fire*): Ei, dar pune capăt odată, pentru Dumnezeu!

IANKE: Ei și acu, ce te superi?

TAKE: Dar cum să nu mă supăr, cînd nu vrei să stai și tu cinci minute să te gîndești!

IANKE: Ei ce vrei, eu mă gîndesc mai repede.

TAKE: Te gîndești, pe dracu! Îți turuie gura ca la o moară hodorogită și nu-ți dai seama ce buclucuri ne așteaptă!

IANKE: Nu ne așteaptă nici un bucluc... ce să ne aștepte? Ei, și chiar dacă ne așteaptă buclucuri, ce sînt eu de vină?

TAKE: Dar cine-i de vină, eu?

IANKE: Dar cine, eu? Ai vrut să facem negustorie alături... Uite ce faliment prima a ieșit!

TAKE: Apoi da, că eu is de vină că ai făcut fete.

IANKE: N-aveai decît să faci și tu, dacă aveai așa o deșteptăciune!

TAKE: Vezi că eu apucasem să fac băiat.

IANKE: De ce te-ai grăbit?

TAKE: Ia du-te la toți dracii și lasă-mă în pace!

IANKE: Am să mă duc, să crezi tu că am să mă duc. Dacă mă faci tu pe mine de vină de tot ce s-a întîmplat... atunci mă duc și gata! Cu fată cu tot mă duc! Așa să știi tu!

TAKE: Dar umblă sănătos! N-am să mă omor eu din pricina fetei tale!

IANKE: Dar așa să am eu bine dacă am să mă spinzur din pricina băiatului tău!

TAKE: Dar nu te roagă nimeni!

IANKE: Dar chiar să rogi!

TAKE: Decît un lucru să știi. Dacă nu te gîndești bine ce faci, și de se întîmplă să iasă vreo nenorocire, uită-te ici în ochii mei. Mă jur pe mormîntul tatii și al mamei că las tot, și prăvălie, și casă, și mă duc în lume...
(*Iese pe ușa casei.*)

IANKE: Foarte bine. Am să cumpăr eu mai ieftin!
(*Take, supărat, întoarce spatele și iese.*)

SCENA 10

IANKE, CADÎR

IANKE: Du-te dracului... l-ai auzit? Cică eu vorbesc prostii. După treizeci de ani vrea să plece. Vrea să lase și prăvălia, și casa, și pe mine și să plece. Foarte comod! Încalțe să mă taie și pe mine bucățele și să dea foc la casă și gata! (*Deschide ușa lui Take.*) Du-te dracului! Așa un prieten, nici n-am nevoie! Dobitocule! Ce crezi? Pentru trei sarmale? Pot să fac și eu trei sarmale! La urma urmei ce, crezi c-am să mor? N-am să mor! Mi-a murit și nevasta și n-am murit... Dacă așa o prietenie ai tu pentru mine și poți să mă lași singur, singur de tot, foarte bine!... Ei am să mor! (*Același joc.*) Și ce-ți pasă ție dacă am să mor? Am să mor fără prieteni. Ce te privește? N-am nevoie și gata de așa un prieten ca tine... Dobitocule! Du-te dracului! Ei poftim!... Acum vine Ițic — vine nenorocirea... eram sigur. Acum is supărat eu... vine la mine. De ce să nu vie la mine? Vii la mine, nu-i așa?

SCENA 11

IANKE, CADÎR și ILIE

ILIE: Și de ce să nu viu la tine?

IANKE: Asta zic și eu. Eram sigur! Ei hai, vorbește!

ILIE: Am să vorbesc!

IANKE: Bine faci! Dar vorbește mai repede, ca să scap!
ILIE: Te rog să fii serios!

IANKE: Nici acum nu-s serios? Ei atunci nu pot să fiu serios! M-a făcut Dumnezeu așa un om că nu pot să fiu serios! Și asta înseamnă că Take are dreptate și eu sint un prost. S-a supărat! Și zău degeaba s-a supărat... Așa să am eu bine dacă am vrut să se supere. De unde să știu eu că e așa o bubă coaptă? Mă Ițic, mă! Pardon... mă Ilie, tu ești om deștept. Spune și tu. Așa un prieten ca Take poate să plece și să mă lase singur de tot? Și ce vrea el să fac eu singur de tot? Să mă spînzur? Bine, mă spînzur! Dar de cîte ori am să mă spînzur, ce crezi că merge de multe ori? Ei și pe urmă? Dacă avea de gînd să mă lase, n-avea decît să mă lase cînd eram tînăr, nu acum, cînd am ajuns așa un măgar păcătos, care plînge ca o oaie. Dacă nu vrea să dea băiatul, n-are decît să nu-l dea... ce? Am să-l omor? Dar dacă vrea să-i dau fata, i-o dau. Dacă ei se iubesc înseamnă că vrea Dumnezeu! Și cine are să zică nu, cînd a zis Dumnezeu da?

ILIE: Comunitatea!

IANKE: Cine?

ILIE: Comunitatea! Ce ești nebun?

IANKE: Nu, sint surd. Cine ai spus? Comunitatea? Dar ce amestec are Comunitatea? Eu am făcut fata cu Comunitatea, stai puțin să mă trezesc ce e cu Comunitatea. De ce vorbești tu de Comunitate?

ILIE: De ce vorbesc? Vorbesc, fiindcă m-a trimes Comunitatea să vorbesc.

IANKE: Iote, iote! Și așa o mare secetă a fost că n-a găsit alt măgar să trimită?

ILIE: Te rog să vorbești cu respect, că eu vorbesc oficial!

IANKE: Ce spui? Știam că vorbești jidovește... Și așa unul ca tine poate să vorbească oficial? Și mă rog, ce-ai să vorbești oficial?

ILIE: Am să vorbesc, că Comunitatea nu-ți dă voie să-i dai fata lui Ionel!

IANKE: Bine! Și dacă eu tot am s-o dau, ce recoltez eu?

ILIE: Ai să recoltezi așa un mic faliment sigur! Că nu mai cumpără nimeni de la tine!

IANKE: Ei, bravo! Tot m-aleg cu ceva! Ei și dacă nu dau faliment?

ILIE: Și ce, la o mare supărare, crezi că un mic foc nu se poate pune?

IANKE: Ce vorbești?... ca la Haim Rabinovici?

ILIE: Chiar așa!

IANKE: Și dacă eu ls asigurată pentru foc?

ILIE: Dacă ești asigurată pentru foc, tot nu ești asigurată pentru concurență.

IANKE: Ei și dacă m-am asigurată și pentru asta?

ILIE: Tot ai să închizi prăvălia...

IANKE: Ei dacă am s-o închid și deschid alta în asociație cu Take...

ILIE: Și dacă Comunitatea ajută un alt ovrei să deschidă alături...

IANKE: Și dacă îi dau eu foc? Ce se întâmplă?

ILIE: Deschide alta, că și el o să fie asigurată și gata!

IANKE: Ei comedie! La toate s-a gândit madam Comunitatea asta! Așa o cucoană teribilă, mai să pui mână în foc că-i bărbat! Și la așa un bărbat pot să-i dau chiar pe Ana! Nu cumva îl cheamă Ștrul?

ILIE: Ei, te rog! Fără aluzie! Eu vorbesc aici oficial!

IANKE: Așa, zău? Și cine mă rog te-a făcut oficial, Ru-hălă?

ILIE: Te rog!

IANKE: Dar acu te rog eu, că am înțeles ce șuruburi pui tu aici. Ce crezi că n-am aflat ce negustorie învirești tu, pezevenghiule, de cînd a venit fata și pînă acum? Așa crezi? Și pe baba Safta cine a trimis-o? Ce crezi că n-am știut că ai trimis-o tot tu? Ai noroc

că nu port ciini în ogradă, că te-aș da afară cu ciinii, auzi tu, păcătosule!

ILIE: Așa o politeță de ovrei ai tu în vorbă?

IANKE: Te poftesc să nu mă faci să-ți arăt eu ție ce politețe de ovrei am eu pentru tine, că pe urmă îi rău.

ILIE: Te rog arată!

IANKE: Fii deștept și nu mă ațița!

ILIE: Ei, am să fiu deștept, dar tot am să te ațiț! Poftim! Crezi că mi-i frică? N-are de ce să-mi fie frică!

IANKE: Mă!

ILIE: De ce să-mi fie frică de așa unul ca tine? Pentru că țiți? N-ai decît să țiți, că țiț și eu și gata!

IANKE: Mă itic!

ILIE: Nu-i itic! Comunitate!

IANKE: Nu fi prost!

ILIE: Nu sînt prost, sînt Comunitate!

IANKE: Așa? Ești Comunitate? Și mă rog cum ești cînd ești Comunitate? Tot așa cum ai fost la Nicorești după vin? Ce crezi că nu știu? Păcătosule!

ILIE: Și taci odată!

IANKE: Nu vreau să tac!

ILIE: Vorbește încet, ce ești prost și nu înțelegi! Din partea mea fă ce poțesti. Și eu aș face ca tine. Ce-s eu de vină dacă Ruhălă e așa cu o ambiție la fata ta. S-o ia dracul de femeie... toată săptămîna a umblat! De acu aseultă la gard. Ce vrei să am bocluc?

IANKE: Dar ce vrei să-l am eu? De ce vă amestecați voi în casă la mine? Ce, eu mă amestec în casă la voi? Ce vreți voi să știți ce se petrece aici? Ce, eu umblu să știu ce se petrece la voi cînd te bate Ruhălă și te viră sub pat?

ILIE: Eh! te rog... ești așa un om indiscret, că mă și supăr!

IANKE: Ei bravo! Supără-te și tu! De ce să nu te superi? Numai cît trece un om pe lingă mine și gata s-a supărat... Toți s-au supărat! Bine că nu-s eu supărat! Am să fac explozie de atîta bucurie!

- ILIE: Dar de ce te amărăști? Ce ești așa copil? Fă ce poțeste!
- IANKE: Cum să fac ce poțesc, cînd mi-ai ridicat mahalaua în cap? Eu cu ce trăiesc? Copiii cu ce-i hrănesc? Am muncit o viață întreagă ca să ajung la bătrînețe să dau faliment? Ei bine! N-am să mărit fata. Am s-o omor, dacă așa vreți voi.
- ILIE: Dar ce te potrivești? Lasă-i dracului pe toți...
- IANKE: Toemai tu vorbești?
- ILIE: De ce să nu vorbesc? Poate că și eu aș face la fel dacă aș fi în locul tău... Fă ce poțeste, dacă-i fata ta...
- IANKE: Dar de ce să nu fie fata mea?
- ILIE: Mă rog, n-are decît să fie! Ce mă privește pe mine!
- IANKE: Da mă privește pe mine, dobitocule! Poftim că a început și el! Dar ce vreți cu mine pe ziua de azi, vreți să mă înnebuniți?... Mă rog, îi fata mea ori nu-i fata mea?
- ILIE: Ce întrebi așa ca un prost? Dacă nu știi tu, de unde vrei să știu eu!
- IANKE: Da eu de unde vrei să știu? Poftim! Și să vezi că toată mahalaua vorbește ca el.
- ILIE: Dar dă-o dracului de mahala, ce-ți pasă de ce vorbește?
- IANKE: Dar cum să nu-mi pese? Cum să nu-mi pese... că atunci oricum aș face tot nenorocire iese. Dacă n-o mărit cu Ionel înseamnă că-i a mea și-o omor... dacă o mărit înseamnă că nu-i a mea și mor eu... Și uite cine-mi aduce mie nenorocirea în casă... Uite de la ce păcătoși... De la dobitocul aista și de la Ruhălă...
- ILIE: Iar te-ai supărat?
- IANKE: Nu m-am supărat. Am înnebunit! Voi m-ai înnebunit... Să fiți voi ai dracului de păcătoși că de asta nu vă iert. Auzi? Și acu te poțesc imediat să pleci de-aici că stric o masă pe tine! M-ai înnebunit!
- ILIE: Ei, stai că plec... poftim plec!
- IANKE (*în urma lui*): Și să știi că n-am nevoie de voi... și puțin îmi pasă dacă nu cumpărați... Și puteți să-mi

dați și foc, păcătoșilor! Și știi tu, să-ți spun una: să vă ferească Dumnezeu să mă fac și eu antisemit! (Istovit.) Am să innebunesc! Cadîr bre, am să innebunesc! Și dacă-i vorba că tot trebuie să innebunesc, cel puțin să innebunesc cu folos. Am să dau fatal! I-o dau. Acum s-a terminat, și-i înșor și gata! (Ilie a dispărut.)

SCENA 12

IANKE și CADÎR

CADÎR: Asta nu bun, bre. Asta acum nu bun! Primejdie mare la voi estem. Lume supărat tare apoi estem.
• Nu cumpărat nimic prăvălia... alta făcut... greu! Primejdie mare la voi...

IANKE: Crezi?

CADÎR: Cadîr bine gîndit și scăpare bun găsit, voi trebui copii lăsam fugim... departe voi. Bani dat la ei... ei fugit sus la tren... puf, puf... iute mergem... la ceas Galați ajuns... voi nimic știut... La lume spus: voie nu dat și copii singur, fără voie, plecat... Atunci lumea nu suparam... nenorocire estem.. lumea bun la nenorocire de la om estem... nu supărat aratam... Pricepem, Ianke bre?

IANKE: Aista e așa un plan... că-i o idee bună. Dar poftim! Ce facem cu Take? A spus că nu mai vrea el.

CADÎR: Take nu vrei! Take nu vrut de la capăt... El ai bucluc la inimă... el ai negru la inimă... batrin bucluc... El nu vrei faci fericire la copil!

IANKE: Dar ce? Vrea să-și nenorocească copilul?

CADÎR: Nu știi!

IANKE: Dar el nu pricepe că-l nenorocește! Cum să facă el o treabă ca asta? Ce nu-i copilul lui? Ei, dobitocul! Apoi chiar că ar avea dreptate lumea să zică că nu-i

al lui... Tot nu seamănă cu el... nu-i așa că nu seamănă?

Și mai bine că nu seamănă cu așa un dobitoc!

CADÎR: Ionel nu copil de la Take estem!

IANKE (*uluit*): Ce spui?

CADÎR: Ianke, frate! Ascultăm Cadîr! El spunem acum lucru, taina mare! Ionel copil de la Cadîr estem...

IANKE: Ce vorbești? Săracul Take! Așa o surpriză pentru el...

CADÎR: El nu știi... el nu trebuie știm, Ianke, juram, la Take nu spunem.

IANKE: Și el nu știe?

CADÎR: Nu știi... bănuir numai. Asta negru la inimă la dînsu estem!

IANKE: Ei, și cum ai putut tu să faci așa un lucru, bre Cadîr?

CADÎR: Eh! Ianke bre! Cadîr tînăr fost, nevasta de la Take tînăr fost! Singur azi mine rămas... Take afaceri Galați! Inima pacatos pacat făcut... Asta adevărat estem. Take la Ionel nu mult iubescem... el inima îndoit estem. El bani de fuga nu dam, el voie nu dam, el ajutor nu dam. Nu așteptam. Dăm noi; Ianke bre, prumute la mine douăzeci mii lei.

IANKE: Ce să faci cu ei?

CADÎR: Cadîr dai la Ionel... copil de la el! Cadîr n-ai bani... dar Cadîr munceștem, tot la viață munceștem... la Ianke înapoi dam.

IANKE: Ce să te împrumut pe tine? Lasă că am eu grijă să dau fetei! Ce, crezi că n-am să dau? Ce, eu sînt Take?... Ce? Eu?... (*Și deodată face ochii mari.*) Ei comedie! Dar te pomenști că... Te pomenști că-i adevărat cu fata. Ei, așa o poveste ar fi teribil!

CADÎR: Ala nu adevărat.

IANKE: Ascultă, Cadîr, te rog să nu glumești cu mine. Scoate ghimpele ăsta din inima mea... că eu singur nu pot să-l scot... Și degeaba jură Take, că tot nu pot să-l scot. Ana e fata mea? Adevărat că-i fata mea?

CADÎR: Asta ştim Cadîr! Bine ştim! Pe Allah juram! Nu avem frică Ianke bre! Ala al tău fata estem! Acum dai bani la Cadîr?

IANKE: Acum de ce să nu-ţi dau! Şi drept să-ţi spun... am aşa o fericire... nu ştiu... se duce o fată, dar parcă o ciştig... Parc-a înviat din morţi... Şi zău că-mi pare bine şi de Ionel că-i amestecat... Parcă se bagă de seamă mai puţin... Devine o căsnicie aşa ceva mai internaţional... Săracul Take... de el îmi pare rău! Dar dă-l dracului, că dacă nu era aşa, îmi nenoroceam fata. Tot răul cu ciştigul lui. Eu mă duc să aduc banii şi să-i dau fetiţei.

CADÎR: Şi tot la el dai şi pentru Cadîr... Spune asta de la Cadîr... pentru Ionel. Eu chemam Ana, apoi plecam acasă...
(*Ianke intră în casă.*)

SCENA 13

CADÎR, apoi TAKE

CADÎR (*bate uşor în geam*): Take bre, unde estem? Cadîr vrei vorbim ceva la tine.

TAKE: Ce?

CADÎR: Intram în casă...

TAKE: Mai bine aici... că băiatul cel mic n-a adormit. Ce-i?

CADÎR: Take bre! Ala copii... trebuie fugim... cu tren acum fugim!...

TAKE: Aşa m-am gândit şi eu. Zicem că n-am vrut să-i căsătorim şi au fugit!

CADÎR: La tine inima îndoită estem. Cadîr ştim tu frate la Ianke fost... dar inimă la tine tot îndoit estem. Tu credeam ala casa de la creştin cu ovrei nu bun estem. Frică avem. Mare frică avem.

TAKE: Ei, ce să-ți spun, mă Cadir... ai dreptate. Așa cu capul mă gîndesc că n-ar avea rost teama... dar mî-e teamă, ce vrei?

CADÎR: N-ai frică... Ana nu ovrei estem.

TAKE: Ei nu mai spune? Și de unde știi?

CADÎR: Fata de la Cadir estem.

TAKE: Săracul Ianke! Și el știe?

CADÎR: El bănuiește numa. Ala inimă la el îndoit estem! El nu vrei dai Ana! El ovrei ala gura de la el spune... ala inima nu vrei! Ajutam copii fugim... Astăzi fugim... prumuta la mine douăzeci mii lei dai la Ana...

TAKE: Na, că iese Ianke din casă... Hai încoace să vorbim. Poate că o fi adormit băiatul cel mic.
(*Ies amîndoi.*)

SCENA 14

IANKE, apoi ANA cu IONEL și TAKE — chemîndu-i.

IANKE: Ana!

ANA: Da!

IANKE: Vino încoace!

ANA: Ce-i papa?

IANKE: Uite ce-i. (*Și arată baniți.*)

ANA: Papa! (*Îi sare de gît.*)

IANKE: Iote, iote! Cum se cunoaște că ești fata maică-ti... cum ai zărit un pachet de hirtii, mi-ai și sărit de gît! Așa! Așa!... Sărută pe ovrei aista bătrîn... că el îi tatăl tău. nu-i așa?

ANA: Da, da, e papa al meu... Am înțeles tot.

IANKE: Ai înțeles și tu? Bravol Vino să te sărut... și du-te de-ți fă bagajele, dar să nu vadă Take.

IONEL: Bravo, nene Ianke!

IANKE: De ce nene? Poți să-mi spui și tată...

IONEL: Da, tată... (*Iese.*)

IANKE: Ei așa! Tatăl... tău! Și el te lasă să pleci. Și-i rupi inima că ți-i tată, nu-i așa? Spune?

ANA: Da.

IANKE: ...Dar te lasă să pleci ca să fii tu fericită și să nu mai plîngi... și să nu te mai gîndești la tren... nu mai întreba... cum și ce... că a fost greu, dar ce nu ar fi făcut un tată ca mine, că doar ți-s tată, nu-i așa?

ANA: Da, papa.

IANKE: Ei bravo! Dacă zici tu, te cred... Tu trebuie să știi... dar păcătosul de Take nu-l lasă pe Ionel... nu te speria. Fugiți fără să așteptați. Am să fac eu așa că nici n-are să-i pară rău cînd o să-i spun ce-am aflat acum... E o chestie mare... dar în sfîrșit, asta-i altă treabă! Și uite, iei să-i dai lui Ionel de la Cadîr. Și-acum du-te și fă geamantanul repede. Ți l-am pregătit eu... tatăl tău... și să ieșiți pe din față, că am deschis oblonul... și să fii fericită și să te gîndești că-s bătrîn și păcătos și că te iubesc... că ești fata mea... și du-te și lasă o scrisoare că ai fugit... Asta-i un fel de certificat. Și în colț v-am oprit o trăsură, ca să vă duceți la tren... Acu puteți să vă duceți la tren...

(Din prag Ana se mai întoarce o dată, îl sărută și iese repede.)

SCENA 15

IANKE, TAKE

IANKE: Și dobitocul acela de Take stă în casă! Să vezi că încercă lucrurile și nu pot copiii să fugă... și nu au decît un sfert de ceas... (Strigă.) Take! Take!

TAKE (ieșind): Ce-i?

IANKE: Ce stai în casă? Pe așa o vreme? Nu-i cald în casă?

TAKE: Ba da. Am și nădușit!

IANKE: D-apoi eu... E, ce să-i faci! Greu...

TAKE: Greu!

IANKE: Dacă așa a fost să fie!... Dacă a vrut Dumnezeu
așa!

TAKE: Ai dreptate... Nici nu știi câtă dreptate ai.

IANKE: Poate că tot știu...

TAKE: Nu, nu știi...

IANKE: Cadîr unde-i?

TAKE: S-a dus acasă, să se culce.

IANKE: Eh! Lui ce-i pasă!

TAKE: Adevărat!

IANKE: El n-are copii!

TAKE: N-are!

IANKE: Oricum ia și el parte...

TAKE: Ei da, se și cade.

IANKE: Sigur că se cade... au crescut pe lingă el, parc-ar
fi puțințel și copiii lui.

TAKE: Da, ai dreptate. (*Îl vede pe Ianke tresărind.*) Ce-i?
Ce ți s-a părut?

IANKE: A! Nimic! O trăsură s-a depărtat.

TAKE: Da... uite... nu se mai aude...

IANKE: Îhi...

TAKE: S-o fi ducînd la gară.

IANKE: Te pomenești... nici n-ar avea unde să se ducă
la ora asta.

TAKE: Da.

IANKE: Acuși trece și trenul.

TAKE: În câteva minute.

IANKE: Și gata, se liniștește.

TAKE: Se liniștește.

SCENA 16

TAKE, IANKE și CADÎR

TAKE și IANKE: Ce e?

CADÎR: Întîlnit copii amîndoi!

TAKE și IANKE: Unde? Cum?

CADÎR: Afar la trăsura, încolo plecat! Ei asta scrisori dat,
la tine Ianke... la tine Take.

TAKE și IANKE (*citesc scrisorile și joacă teatru*): Pii!
Aaa!

IANKE: Ce nenorocire!

TAKE: Grozăvie!

IANKE: Au fugit copiii!

TAKE: Da, au fugit!

IANKE: Ei, ce facem?

TAKE: Ce să mai facem!

IANKE: Dacă ne-am duce după ei la gară?

TAKE: Da, haidem!

IANKE: Haidem!

TAKE: Stai! Trece trenul!

IANKE: Trece trenul?

TAKE: Uite! Uite colo!

IANKE: Ei trebuie să fie! Fă semn cu batista dobito-
cule... Fă semn cu batista dobitocule! (*Dar el n-are
batistă și face semn cu mîna.*) De ce n-au răspuns?

TAKE: Poate că nu ne-au văzut.

IANKE: Așa de repede?

TAKE: Așa se uită...

IANKE: Nu se poate!...

TAKE: Așa am uitat și noi!

IANKE: S-au dus!

TAKE: S-au dus!

(*Și acum plîng amîndoi în voie.*)

CADÎR: Lasam, bre! Nu mai plîngem bre! Copiii torcem
fericit... și voi fericiți și ei fericiți și eu fericit...

TAKE și IANKE (*amîndoi deodată*): Și tu?

IANKE și TAKE: Și ei!

TAKE și IANKE (*odată amîndoi*): } Mă Ianke!
Mă Take!

TAKE: Spune!

IANKE: Nu, spune tu!

TAKE: Mă frate, acum că au plecat copiii, să dăm cărțile pe față cu turcu.

IANKE: Asta voiam și eu!

TAKE: Copilul îl iubești, nu numai pentru că l-ai făcut. Il iubești și cînd l-ai crescut și l-ai îngrijit. Așa că asta nu schimbă mare lucru!

IANKE: Foarte adevărat! Și noi ne-am făcut datoria!

TAKE: Dar turcu nu și-a făcut-o!

IANKE: Și nu și-a făcut nici datoria de prieten!

TAKE: Vă să zică știi?

IANKE: Asta voiam să-ți spun! Dar eu credeam că tu nu știi!

TAKE: Cum să nu știu?

IANKE: Și de ce nu mi-ai spus și mie?

TAKE: Era greu să-ți spun, ce vrei? Cîtă vreme era copilul aici.

IANKE: Și ce-ai zis cînd ai aflat?

TAKE: Ce era să mai zic? Dar un lucru tot am zis: Asta n-a fost prietenie, măi frate!

IANKE: Foarte adevărat! Eu unul, fiindcă copiii au plecat, eu pe Cadir nu-l mai cunosc.

TAKE: Mă frate Ianke, crede-mă că asta fac și eu.

IANKE: Te cred, și merită. A fost o ticăloșie.

TAKE: Da, și eu n-o iert!

IANKE: Da cum am s-o iert eu?

TAKE: Așa încît Cadir de-acum încolo te-am șters din inima mea.

IANKE: Și nici bună ziua nu-ți mai dau.

TAKE și IANKE: Rămli sănătos! (*Pleacă amîndoi.*)

CADÎR: Allah mare estem și Mahomed profet de la el estem... ma tot turca plăteștem!

CORTINA

ACTUL III

Ar fi tot decorul din actul al doilea, dacă toate cîte se vedeau acolo n-ar fi date foarte în fund și nu li s-ar fi pus în față un gard. Este de fapt o vedere a celor două curți, din cărăruia care trece prin spatele lor, despărțindu-le de calea ferată, de care s-a tot vorbit pînă acum. Firește, fiecare curticică își are porțița ei, de-a dreapta și de-a stînga unui copac mare și bătrîn — sădit pe linia gardurilor. În preajma și la umbra lui o laviță rudimentară de lemn. Dar curțile au ajuns pînă aci îngustindu-se. Parcă ar porni toate — chiar și a lui Cadîr — din rădăcina copacului bătrîn. Astfel și copacul, și banca aparțin celor trei curți deopotrivă. Va fi trecut o lună, două de la întîmplările povestite mai înainte. Pe dinafară nimic nu se vede schimbat. Dar bătrînii cei doi — Ianke și Take — care fumează și stau pe bantă, par ceva mai obosiți, pe gânduri și parcă mai triști. Poate unde se simt ceva mai singuri, de cînd le-au plecat copiii și, mai ales, de cînd au rupt prietenia cu Cadîr. E seară lăsată, și cu ea o dată, liniștea aceea cuminte, caldă și primitoare a tîrgurilor noastre, în care inima se topește ca o apă și se prefiră încet-încet de tot în larg, în cer, în noapte. Bătrînii, cu ochii duși, cîntă ceva, destul de încet și de amărît, cum ar fi — știu eu? — poate acel dureros cîntec ce este „Ada-ida-vavăla“...

SCENA 1

TAKE, IANKE

IANKE: Nu te duci să măninci?

TAKE (*dă din cap*): Mh! Am dat băiețelului să mănince!

IANKE: Ce? N-ai poftă?

TAKE: Nu prea. Poate c-oi lua ceva în gură, mai târziu...

IANKE: Lasă pe mine, poate că mine tot ai să măninci.

TAKE: Ca și azi...

IANKE: Nu-i nimic. Faci economie!

TAKE: Dar tu?

IANKE: Și eu! Fac economie și siluetă! Așa-i modern!

TAKE: N-ai nici tu poftă?

IANKE: Am așa o poftă că de-ar avea toată lumea ca mine, ai umbla cu luminare să găsești un om sărac!

TAKE: Bătrînețea...

IANKE: Bătrînețea...

TAKE: Nu mai măninci, nu mai dormi...

IANKE (*ca un ecou*): ... nu mai dormi...

TAKE: Și aștept...

IANKE: Ce aștepti?

TAKE: Moartea...

IANKE: Ce vorbești? Așa o vizită plăcută aștepti tu? Du-te la dracul cu ea de git! Așteapt-o tu și pentru mine...

TAKE (*blînd*): Aș aștepta-o eu și pentru tine dacă s-ar putea. Dar nu se poate, măi frate Ianke! Asta trebuie să ți-o aștepti singur!

IANKE: Singur... Ei, ce vrei?

TAKE: Tot trebuie să vie odată!

IANKE: Să vie? Cine să vie?

TAKE: Ei, cine? Moartea!

IANKE: Dă-o dracului de moarte! Tot la ea te gîndești? Am să stric de tot banca asta, că numai ea-i de vină! Cum să nu te gîndești la moarte dacă stai la tren?

TAKE: Vine!

IANKE: Cine?

TAKE: Trenul!

IANKE: Ei bun! Nu-i nimic. El vine și trece și te lasă în pace... măcar de-ar face și ea ca trenul!

TAKE: Cine?

IANKE: Moartea!

TAKE: Frumos vine.

IANKE: Cine?

TAKE: Trenul.

IANKE: Foarte frumos cînd vine... și se face mare și crește... și-i așa ca un flăcău vesel... (*Amîndoi urmăresc ceva în trenul închipuit ce le trece prin față — apoi se lasă iar pe bancă, mai obosiți ca înainte. Peșemne că li s-a părut ceva — ori așteaptă ceva.*)... Dar lasă așa o amărăciune pe inimă cînd pleacă... și se face mic... și intră în pămînt...

TAKE: S-a dus...

IANKE: Nu se mai vede.

TAKE: Văd!

IANKE: Ce, ești prost? Ce să vezi dacă nu se vede?

TAKE: De cităva vreme mă trezesc noaptea la fiecare tren.

IANKE: Și eu.

TAKE: Și aud cum vine și vine...

IANKE: Și pe urmă cum se duce... și se duce... și se duce la dracu. Așa o civilizație care nu te lasă să dormi.

TAKE: Eh! Parcă numai trenul?... Și cînd aud un pas pe stradă... tot mi se pare...

IANKE: Nu-i așa?... și mie!

TAKE: Și ce vrei... Bătrînețe!...

IANKE: ...Bătrînețe!

TAKE: Și singurătate...

IANKE: Și singurătate...

TAKE: Ce să-i faci, nu poți să ții pe nimeni în lanț...

IANKE: Pe cine să ții în lanț?

TAKE: Chiar și pe Cadir...

IANKE: Și de ce să-l ții în lanț? Dă-l dracului de păcătos!
Acu să-l ții în lanț? Așa unul ca el, când era tânăr
trebuia să-l ții în lanț!

TAKE: Dar de unde era să știu eu?

IANKE: Dar eu?

TAKE: Uite că vine!

IANKE: Cine? Cadîr?

TAKE: Nu, trenul. (*Și amîndoi urmăresc trenul, care trece
potrivnic celui dintîi.*) Ai văzut ceva?

IANKE: Ce să văd?

TAKE: Trenul!

IANKE: A! Trenul mi se pare că l-am văzut...

TAKE: Mi se păruse...

IANKE: Da! Și mie...

TAKE: N-a fost.

IANKE: Nu! Ei hai, mai fumează o țigară...

TAKE: Mulțumesc. (*Ofînd.*) Tinerețe...

IANKE: Și dragoste... Ce să-i faci? Când ieși din casă, și
afară-i așa o lumină nouă, și o frumusețe pe care n-o
mai știi — cine-i așa de idiot să se mai uite înapoi?
Și poate că-i mai bine așa! Viața-i ca un automobil.
Mergi cu așa o viteză, că de te uiți înapoi măcar o
dată, îndată dai bună ziua cu un dobitoc de telegraf.
Noi trebuie să fim deștepți! Așa un vinător care plinge
să i se întoarcă gloanțele înapoi, să-l scuipi în ochi.

TAKE: Ei da, mă Ianke, îi frumos ce spui tu, dar inima
ce spune?

IANKE: Dar ia să mă lase odată și inima în pace. Eu nu
vreau să vorbesc de la gît în jos!

TAKE: E ușor să vorbești!

IANKE: Ei, dacă-i ușor atunci să vorbesc! Și de ce să nu
vorbesc? Dacă nu vorbesc, o aud cum bate și nu
vreau. Bate, bate, bate, bate și mă bate la cap! Nu
mai vreau, scurt.

TAKE: Parcă-i destul să nu mai vrei?

IANKE: Nu-i destul, dar vrei de multe ori și poate că tot reușești să fie destul!

TAKE: Nu mă Ianke, tu știi că eu is om tare. Nu mă dau bătut cu una cu două. Dar degeaba. Când vine Gavril cu poșta și-mi întinde scrisorile, mă topesc. Nici nu știu cum să le citesc!

IANKE: Parcă eu ce cusur am?

TAKE: Apoi?

IANKE: Da, dar nu vreau să-l mai am.

TAKE: Bine, înțeleg eu ce vrei să spui tu — dar nici eu nu vreau, și degeaba. Uite stau pe colțul tejghelei, și le citesc scrisorile toată ziua.

IANKE: Păi ce vrei să facem?

TAKE: Asta spun și eu. Azi n-am primit.

IANKE: Nici tu?

TAKE: Nici... și nu-ți închipui ce greu mi-a fost.

IANKE: Ce n-au voie?

TAKE: Ba da, dar nu-i totuna...

IANKE: Ei bine asta înțeleg, da oricum... Și ieri ce ți-a scris?

TAKE: Păi nu ți-am spus aseară?

IANKE: Ba da, dar ce strică dacă o să mai spui o dată?

TAKE: Că o duc bine, că afacerea aceea pe care au început-o merge strașnic — că is fericiți, că se iubesc.

IANKE: Atit tot?

TAKE: Atit. Dar ție ce ți-a scris?

IANKE: Cam tot așa. Și tot amindoi au iscălit?

TAKE: Da.

IANKE: Ia dă să văd și eu scrisoarea.

TAKE: Ce să vezi, nu ți-am spus?

IANKE: Ba da! Oricum alta-i vorba, alta-i scrisul. Parcă ești mai aproape de ei, când citești.

TAKE: Asta-i drept. (*Din portofelul lui alege una.*) Asta-i ceea dinainte, de la Brăila; asta-i mai demult — de la Galați... Asta de la Constanța...

IANKE: Se plimbă. Bine că au parale.

TAKE: Chiar, numai să le ajungă că prea mult nu cred
să aibă pentru asemenea plimbări...

IANKE: Asta zic și eu...

TAKE: Uite, asta-i de la București!

IANKE: Tot la mașină scrisă? Ce au și copiii ăștia cu scrisul
la mașină?

TAKE: Așa-i azi!

IANKE: Da, modern, civilizație... dar prea-i civilizație
pentru așa o scrisoare la părinți.

TAKE: Și ție-ți scrie la mașină?

IANKE (*vag*): Daa... și nu știu cum dracu — dar așa o
formă comercială, și mașina — nu-i totuna cu scrisul
de mină. Acolo parcă-i, na: de-a dreptul. Dar așa, zău,
parcă pune la mijloc un perete — stă aici o bucată
de oțel. Nu lipește inimă de inimă. Stă o bucată de
oțel la mijloc...

TAKE: Asta-i cam adevărat — dar ce vrei?

IANKE: Ce vreau? Vreau să mă lase în pace cu așa o civi-
lizație! Mă amărăște acum cu mașina, cum m-a amărit
înainte cu trenul! Așa o civilizație, care mă amărăște,
să se ducă la dracu!

TAKE: Ei, și ce te necăjești așa?

IANKE: De ce? De ce? Uite de ce! (*Se caută în portofel.*)
Până acum mi-a fost rușine să-ți arăt! Ei bine am
să-ți arăt! Poftim! Tot la mașină...

TAKE: Ei bine, știu; și?

IANKE: Cum și? Dobitocule! Nu vezi că-s tot scrisorile
acelea! Dumnealor pun două foi și trag două exem-
plare și iscălesc amândoi și pun la două plicuril
Ei, așa o economie și la dragoste prea e modern, prea
e civilizație.

TAKE (*comparînd scrisorile*): Așa e, domnule! Ai dreptate!
Aceleași scrisori, uite. A mea e primul exemplar și a
ta a doua...

IANKE: Nu se poate! A mea e prima... și a ta e... (*Deodată.*)
Ce vorbești prostii! nici una nu-i prima! Ei să știi

că avem așa niște copii moderni că primul exemplar
 îl pun la dosar — ori... ori... ori îl trimit lui Cadir!

TAKE: Să știi că și lui Cadir îi trimit! Așa și trebuie să
 fie! Nu-i și el părinte!

IANKE: Ai dreptate!

TAKE: Și, oricum! Ei n-au de ce să fie supărați pe ture.
 Se și cade să-i scrie! Nu-i așa?

IANKE: Mă rog, dacă zici și tu...

TAKE: Păi, nu-i drept!

IANKE: Mă rog — nici o vorbă. Ce? O să fim noi mai
 turci decît el?

TAKE: Ssst!

IANKE: Ce?

TAKE: Mi s-a părut că...

IANKE: Nu, nimic...

TAKE: Oare mai vine?

IANKE: Cine să vie?

TAKE: Mai vine vreun tren?

IANKE: Dar ce mă întrebi pe mine? Ce eu sint C.F.R.
 să le știu pe toate?

TAKE: Și acu tu ce te superi? Dacă nu știi, nu spui și gata!

IANKE: Mai așteaptă să le învăț bine și-am să le știu...
 De cînd au plecat copiii învăț mereu... nu vezi ce
 școală teribilă fac!

TAKE: Adevărat! Cum închidem prăvăliile, aci o rezemăm.

IANKE: Și într-o zi o să le închidem de tot, și-o să în-
 vățăm perfect!

TAKE: Ia nu mai glumi tu cu vorba asta!

IANKE: Dar nu glumesc deloc. De o lună încoace, număr
 clienții în fiecare zi. A lucrat bine Ruhălă, am să-i
 adresez felicitări.

TAKE: Eh! Că baba Safta a avut vreun cusur.

IANKE: I-am numărat — i-am numărat, pînă i-am isprăvit
 de numărat...

TAKE: Cum adică?

IANKE: Iaca așa scade-scade-scade... și gata. Noroc că acum nu mai are de unde să scadă.

TAKE: Eh! Zi ferească Dumnezeu!

IANKE: Am zis și m-a și ferit! Azi n-a mai venit nici un client în prăvălie.

TAKE: Ce vorbești? Și la mine de alaltăieri...

IANKE: Și la Cadir dacă torni un kilogram de untdelemn, deschizi fabrică de sardele și nu știu ce dracu au toți de se duc și se nădușesc acolo... La mine e așa un aer curat și plăcut... nu-i nimeni!...

TAKE: Și acum îți arde de glumă?

IANKE: Ei și dacă am să mă dau cu capul de pereți crezi că iese bani? Nu, eu cred că iese singe! Și nici clienți nu fac! Am să fac cel mult o duzină de cucuie! Să-i fie de bine lui Cadir și cu prăvălia lui, dacă a avut așa o prietenie pentru noi. Așa o afacere cu așa o cinste s-o poarte el sănătos! Numai să dea Dumnezeu să aibă ată la bani, ca să-i poată ține legați!...

TAKE: Deocamdată văd că-și plătește datoriile!

IANKE: Știu, îi dă mina.

TAKE: De unde știi? L-ai văzut când a venit?

IANKE: Păi, cum era să nu-l văd, dacă a venit la mine?

TAKE: La tine? Când?

IANKE: Acum vreo două zile — ce te faci că nu știi — doar adineaori ai spus!

TAKE: Păi, nu, eu spuneam că a fost la mine.

IANKE: Așa? Și la tine a avut datorii? Ei, bravo, bine că a avut credit.

TAKE: Parcă tu nu i-ai fi dat?

IANKE: Cum să nu-i dau, dacă i-am dat?

TAKE: Mult?

IANKE: Eh! Ce să mai vorbim? Acu că mi-a plătit tot — meargă sănătos! Și ție ți-a plătit tot?

TAKE: Da.

IANKE: Mult!?

TAKE: Eh! Lasă-l în plata Domnului!

IANKE: L-am lăsat, dar spune cit! Nu te teme, nu mă amărăsc că-i merge bine. Eu, dacă nu te-ai supăra tu, să mă bată Dumnezeu dacă n-aș fi în stare să vorbesc și acum cu el păcătosul dracului că am ținut la el ca... la un frate.

TAKE: De ce să mă supăr? Și mie mi-era că ai să te uiți tu urît... altfel... parcă eu mă supăr că face dever așa de bun? Că trebuie să facă ispravă-bună de a putut el să-mi plătească douăzeci de mii de lei...

IANKE: Iote, iote! Și mă rog, de ce tocmai așa o sumă rotundă? Și i-ai dat de mult?

TAKE: Nu mai țin minte bine...

IANKE (*decis*): Mă Take, spune drept! Nu cumva i-ai dat când au fugit copiii?

TAKE: Ei asta-i! Acum n-ai să mă faci vinovat pe mine că au fugit copiii...

IANKE: Nu, zău că nu, dar vreau să știu.

TAKE: Nu țin minte, mă Ianke, crede-mă!

IANKE: Măi Take, tu ai așa o vorbă care miroase a minciună, că strici cu ea un depozit întreg de parfumuri!

TAKE: Bine, mă omule, așa mă cunoști tu pe mine?

IANKE: Tocmai fiindcă te cunosc. Știu că nu poți să spui minciuni.

TAKE: Apoi atunci?

IANKE: Da, dar de spus tot te spui! Asta — ca și negustoria. Faci prost, dar tot o faci! Eu te rog să-mi spui adevărul.

TAKE: Mă crede-mă, nu i-am ajutat eu să fugă.

IANKE: Dar nu-i vorba de asta, dobitocule. De ajutat, i-a ajutat Dumnezeu, și eu îl cunosc bine pe Dumnezeu, dar aici e altă chestie, înțelegi tu? Aici e la mijloc o combinație ceva teribilă pe care vreau s-o prind de coadă.

TAKE: Ce combinație poate să fie?

IANKE: Dar tu nu pricepi că stă mintea în loc când tragi linia și faci totalul? Ia adună, mă rog, baniș de la

tine cu fuga copiilor și cu prăvălia lui Cadir. Ce, tu nu vezi ce combinație poate să iasă de aici? Ce mișelie!

TAKE: Adică tu crezi că turcul a deschis prăvălia cu banii de la mine?

IANKE: De ce să cred? Că nu mai cred nimic. Ce pot eu să mai cred? Dacă ai să-mi spui poate că tot am să cred ceva.

TAKE: Dar chiar dacă ăr fi făcut-o cu banii mei, nu înseamnă că a fost cu voia mea.

IANKE: Dar tu poți să fii și așa de dobitoc, să-l ajuți să-și deschidă prăvălia, ca să te aducă la faliment. Dar nu-i vorba de asta.

TAKE: Atunci de ce?

IANKE: Ei bine, am să rup eu sacul odată! Mă întrebi de ce? Iaca am să-ți spun de ce. Fiindcă și eu i-am dat tot douăzeci de mii de lei.

TAKE: Cînd?

IANKE: Ei, poftim că acu mă întrebi și tu pe mine! Aci e la mijloc o combinație că stă mintea în loc, pricepi?

TAKE: Nu mai pricep nimic!

IANKE: Apoi dacă nu pricep eu, cum ai să pricepi tu? Va să zică, i-ai dat banii cînd au fugit copiii...

TAKE: Nu știu, mă...

IANKE: Bine, nu știi! Atunci știu eu, fiindcă tot atunci i-am dat și eu!

TAKE: Și de ce?

IANKE: Pentru că mi-a cerut.

TAKE: Atunci de ce a mai cerut și de la mine?!

IANKE: Ei vezi, mă, cum te dai tu de gol ca un prost? Și prost ești și prost ai fost... Și ceca ce-i teribil e că am fost prost și eu!

TAKE: Cum adică?

IANKE: Adică ne-a tras Cadir pe sfoară pe amîndoi! Halal!

TAKE: Cum ne-a tras pe sfoară?

IANKE: Acum n-ai să mai spui că nu te-a făcut el să lași copiii să fugă? Că și pe mine tot el m-a făcut să-i las!

TAKE: Și tu?

IANKE: Apoi vezi? Felicitările mele!

TAKE: Dar atunci nu ești supărat...

IANKE: Dobitocule! Dar de ce să fiu supărat; dacă i-am lăsat. Înțelegeam să fii tu supărat că nu voiai să-i lași.

TAKE: Eu? Nu voiam să-i las?

IANKE: Ei, te rog acu nu te mai face, că mi-a spus turcul!

TAKE: Dar mie mi-a spus turcul că tu nu vrei!

IANKE: Că nu vreau eu? Dar ce aveam eu să nu vreau? Ei, acum începi să vezi combinația?

TAKE: Ei, drăcia dracului! Dar atunci, de ce a cerut bani de la tine?

IANKE: Cum de ce? A dat el pentru băiat, că eu dădusem pentru fată.

TAKE: Dar pentru fată am dat și eu!

IANKE: Cum era să dai tu? Ce ești nebun?

TAKE: I-am dat lui Cadir — pentru asta mi-a cerut împrumut!

IANKE (*amețit*): Stai! Stai! Că am amețit! Asta nu mai este o combinație, asta-i ca un vis rău! Mă rog, de ce a dat pentru fată?

TAKE: Ei, de ce...

IANKE: Înțeleg să dea pentru băiat!

TAKE: Dar de ce?

IANKE: Ei ce mai întrebi? Nu era datoria lui?

TAKE: Cum datoria lui? Datoria lui era să dea pentru fată...

IANKE: Pentru fată? Stai că acum am amețit de-a binelea! De ce era datoria lui, când era datoria mea?!

TAKE: Ei știi că-mi place! Parcă acu afli întâi...

IANKE: Stai oleacă, stai oleacă, stai, că mă trec toate nădușelile...

TAKE: D-apoi pe mine?

IANKE: Dar de ce să te treacă pe tine — că tu știai?...

TAKE (*exasperat*): Ce știam, mă? Ce știam?

IANKE: Ce țiți așa ca un nebun? Ce n-am vorbit?

TAKE: Când am vorbit?

IANKE: După ce au plecat copiii, n-am vrut să-ți spun și mi-ai zis că știi.

TAKE: Păi dacă știam...

IANKE: Da, dar nu știam despre mine...

TAKE: Dar mie nu mi-ai spus atunci că știai?

IANKE: Ce știam, dobitocule? Ce știam?... Știam de Ionel.

TAKE: Cum de Ionel, mă? Ce-l amesteci pe Ionel aici?

Nu era vorba de Ana?

IANKE: Ești nebun — am vorbit de Ionel!

TAKE: Dar tu ești nebun — că am vorbit de Ana!

IANKE: Ce-ai vorbit de Ana? Ce are a face Cadir cu Ana mea?

TAKE: Dar ce are a face Cadir cu Ionel al meu?

IANKE: Ei bine, ești nebun, și nu mai vorbesc!

TAKE: Ba văd că nebun ești tu, și-am terminat...

(*Mică pauză. Tonul scade.*)

IANKE: Eu nu înțeleg nimic!

TAKE: Nici eu!

IANKE: Dacă Ionel îi băiatul lui...

TAKE: Ce, ești nebun? Cum băiatul lui?

IANKE: Păi așa a spus Cadir.

TAKE: Nu-i adevărat! Cadir a spus de Ana! Nu de Ionel!

IANKE: Ce, ești nebun? Ce-a spus de Ana?

TAKE: Că-i fata lui!

IANKE: Fata lui?... Ana? Asta nu mai este combinației!

Asta-i curată nenorocire!

TAKE: Văd și eu!

IANKE: Dar nu se poate! Așa ceva nu se poate! Dar ce-i asta? Iar începe povestea? Dar ce, vrea să mă ducă la balamuc? Să spuie el că Ana e fata lui? Înțeleg să spuie de Ionel ce pofteste...

TAKE: Ce, ți-ai ieșit din minți? Eu îl omor!

IANKE: Și ce? Crezi că nu-l omor și eu? Eu îl omor în orice caz! Să mă bată Dumnezeu de nu-l leg de șină, la tren. Încalte să-mi folosească și mie trenul la ceva.
(*Incet, amețit.*) Turc ne-a trebuit, turc am găsit!
TAKE (*hotărât*): Orișice-ar fi, trebuie! (*Strigă.*) Cadîr!
IANKE (*îngrozit*): Nu! Nu! Mi-i frică...
TAKE: Și mie mi-i frică... dar nu vreau să ajung la tren.
(*Strigă.*) Cadîr! Vino încoace numaidecît!
(*Cadîr vine.*)

SCENA 2

TAKE, IANKE, CADÎR

TAKE: S-a dat pe față tot. Știm tot! Și ne-am îngrozit! N-ai fost prieten, Cadîr, n-ai fost un Cadîr. Tot ne-ai luat, tot, tot.

CADÎR: Cadîr nu vinovat!

IANKE: Dar cine-i vinovat? Noi? Pentru ce mă rog? Că te-am primit în casă? Că nu te-am azvirlit pe drum să crăpi de foame?

TAKE: Și asta ți-a fost ție răsplată? Să ne iei nevestele?

IANKE: Și copiii? Spune! Hai, spune!

CADÎR: Nu adevărat!

IANKE: Cum nu-i adevărat? Nu mi-ai spus mie că băiatul lui e băiatul tău?

TAKE: Dar mie nu mi-ai spus că fata lui e fata ta?

CADÎR: Nu adevărat!

TAKE: Dacă nu-i adevărat de ce ai spus așa?

CADÎR: Altacum voi nu lăsat copii să plecat!

IANKE: Și ce interes ai avut să plece copiii? Că fără interes nu făceai tu negustoria asta! Taci înainte, că bine faci!

CADÎR: Voi nu lăsați Cadîr vorbescem...

IANKE: Dar ce să mai vorbești? Nici nu trebuie să mai vorbești. Cel puțin dacă ar fi fost adevărat cu copiii,

aveai un motiv să faci ce ai făcut, și am fi înțeles.
Dar așa? Poți să-mi spui mie de ce ai luat bani și
de la Take, și de la mine?

TAKE: Chiar așa! Nu le dădusem noi?

IANKE: Nu vezi că nu poți să explici nimic! Mă rog, ce-ai
vrut? Ai vrut să profiți de ocazie și să-ți faci pră-
vălie?

TAKE: Apoi că numai aici ai vrut să ajungi; dacă e ade-
vărat că nu-s copiii tăi! Dar spune și tu o vorbă!
Ce vrei? Să facem o nebunie? Să facem moarte de om?

CADÎR: Turcu plătește!

IANKE: Plătește! Cine plătește? Turcu? Ei asta a fost
odată... acum văd că turcu câștigă! Și bine face!
Acum sînt sigur că pe toate le-ai pus tu la cale: și pe
Ițic, și pe baba Safta, și pe Ruhălă, și toată maha-
laua — ca să poți ajunge unde ai ajuns.

TAKE: Răsplată pentru ce am făcut pentru tine!

IANKE: Ai fost grăbit! Ne-ai sucit mințile, să-î lăsăm să
plece mai repede, și ne-ai legat la ochi că n-o să se
supere nimeni pe noi...

TAKE: Și la o săptămână după asta, ai adus un vagon de
marfă de la Galați. Și ai tras toată clientela la tine...

IANKE: La noi nu mai calcă nici un om în prăvălie. Și
la tine... a trebuit să-ți angajezi doi vânzători... Și
vinzi... și vinzi... și vinzi... Ei haide, zi înainte... vinde...
pînă ne-i vinde și pe noi...

TAKE: Ne-ai adus în pragul falimentului.

IANKE: Și tu faci planuri cu Ionescu, antreprenorul, ca
să faci casă cu două etaje. Aici ai vrut să ajungi?
Uite c-ai ajuns! Felicitările mele!

CADÎR: Turcu plăteștem!

IANKE: Apoi că acu ți-a venit rindul să plătești! Mă rog,
ce-i adevărat din toate... că ceva trebuie să fie ade-
vărat...

CADÎR: Turcu plăteștem...

TAKE: Dar ce-ai înnebunit, păcătosule, de-ți mai arde de glumă?! Dar tu nu vezi că ne viri în pușcărie? Nu-ți dai seama că noi nu mai sintem în mințile noastre?

Să ne spui acum, numaidecît, ce-i adevărat și ce nu!

CADÎR: Adevărat bre, una singur lucru este: Turei plăteștem...

TAKE: Ascultă...

IANKE: Te omor!

CADÎR: Trece trenul!

(Și amîndoi se uită după tren.)

SCENA 3

TAKE, IANKE, CADÎR, ANA și IONEL

IANKE (*cînd se întoarce, rămîne încrămenit*): Ce vorbești?

TAKE: Mă! Mă fugariilor, cînd ați venit?

IANKE: Dar ce? Crezi că degeaba am așteptat noi la tren? Uite c-au venit.

ANA: Am venit... dar ce credeți, că n-o să ne mai întoarcem?

IANKE: Și de ce v-ați întors?

IONEL: Ca să-l scăpăm pe moș Cadir!

IANKE: Pe el să-l scape? Pe noi să ne scăpați dacă puteți.

TAKE: Da, zău!

ANA: Dar ce papa, merge așa de rău?

IANKE: Ba nu! Îmi merge teribil de bine. Așa de bine, că stau toată ziua la tren! Să fie al dracului de tren, că a ajuns un personaj așa de important în familie, că imediat ce ai o supărare, îndată vrei să te duci la el... Ziceți mersi lui Cadir de așa un faliment... ce-o să dau!

IONEL: Ei, nu-i nimic, tată! Cîștigăm noi în schimb.

TAKE: Zău? Merge bine?

IANKE: Dar oricît de bine ar merge, credeți c-o să cîștigați voi ce pierdem noi?

ANA: A da!

IONEL: Asta sigur!

TAKE: Ce mai vorbești degeaba...

IANKE: N-o să câștigați voi cît câștigă Cadir.

ANA: Moș Cadir! Săracul moș Cadir!

TAKE: Săracul!

IONEL: Săracul! Așa-i cum spun eu! Nu câștigă nimic.

Noi câștigăm.

IANKE: Cum câștigați voi? Ce înseamnă așa o vorbă?

Tu înțelegi ceva, Take?

TAKE: Nu înțeleg nimic!

IANKE: Și de ce rîdeți? Ce înseamnă așa un ris?

ANA: O, papa... te iubesc, te iubesc... că prost mai ești.

IANKE: Ei mersi, ca să-mi spui așa o vorbă mare nu era nevoie să vii de la București.

ANA: Apoi nici nu vin de la București...

IANKE: Acu pot să zic că se cunoaște! Dar atunci n-aveai decît să stai aici...

IONEL: Păi aici am stat...

TAKE: Ce-i asta?

IANKE: Cum aici? Dar de unde veniți voi?

ANA: De alături, de la moș Cadir.

TAKE: Ce-i gluma asta?

IANKE: Ce spui așa o prostie?

ANA: Zău, de la moș Cadir.

IONEL: Dar ce credeți dumneavoastră că aveam să cheltuim noi banii pe drumuri?

TAKE: Ei, asta m-a năucit de tot!

IANKE: La mine ce să mai năucească, că eram dinainte năuc! Mă rog, eu is treaz ori m-a călcat trenul și-s leșinat? Ce vorbești voi?

ANA: Foarte simplu, papa — dragule — am stat în cetate la moș Cadir, tot timpul.

IANKE: Aici?

TAKE: Aici alături?

IONEL: Întocmai! Moș Cadir, care n-a primit pe nimeni între zidurile ogrăzii lui, ne-a primit pe noi.

TAKE: Am ris noi de pușcăria lui Cadir, dar tot a folosit la ceva.

IANKE: A primit el pe cineva în casă și n-a făcut explozie Mahomed. Și, mă rog, v-ați hrănit c-o singură porție de aer turcesc atitea luni de zile?

IONEL: Ne plimbam în fiecare noapte... că nu era țipenie de om pe stradă.

ANA: Și dac-ai ști ce frumos era... și ce bună pare pină și mahalaua asta ciinoasă... și ce înduioșător e să stai pe întuneric, noaptea tirziu, lângă un geam, și să asculți un papa bătrîn și trist care sforăie.

IANKE: Ce vorbești! Și cu o așa muzică frumoasă te-ai distrat tu? Știam că eu prin somn fac o orchestră ceva teribil. Șuier și sforăi ca un „charleston“ american. Take, Take, am scăpat de grijă! Ziua mă vind ca placă de gramofon și noaptea m-am inventat *haut-parleur* de radio!

TAKE: Și de ce ați stat aici?

ANA: Cum de ce? Dar trebuia să vedem și noi cum merg lucrurile pe aici după plecarea noastră.

IONEL: Și să facem economie.

ANA: Și cînd am văzut că dumneavoastră vă merge prost și că s-au hotărit să facă altul prăvălie, l-am hotărit pe moș Cadir să se asocieze cu noi, și să facem noi sub firma lui — și n-a fost ușor să-l convingem, credeți-ne!

IONEL: Și așa am rămas aci pînă azi, măcar că noi eram hotărîți să plecăm după cununie.

TAKE: Care cununie?

IANKE: Ați făcut-o deja?

ANA: Se putea să n-o facem? Tot moș Cadir ne-a ajutat și ne merge bine...

IONEL: Strașnic de bine... Și asta-i tot... Acuma ați înțeles?

IANKE: Iote, iote, domnule! Ce înseamnă copii moderni! Mă miram eu cine mi-a adus așa un aer curat la mine

în prăvălie... Ei bravo!... Tot îi bine că a rămas în familie... Ce zici, Take, de toate astea?

ANA: Mai întâi trebuie să-î cereți iertare lui moș Cadir — pentru ce i-ați făcut adineauri...

TAKE: A, nu! Că tot vinovat rămîne.

IONEL: Nu! Nu sîntem copiii lui.

IANKE: De ce v-a dat bani?

ANA: Ni i-a dat nouă cu împrumut — de la voi. Aveam nevoie de capital. Hai, cereți-i iertare!

IANKE: Dar atunci de ce a putut să spuie așa un lucru greu de nevestele noastre?

CADIR: Bre, frate Ianke, cine mamă este, de drag la copiii de la ea suferă tot — și foame și durere... și vorba prost de la om. Tu nu mulțumit Ana fericit estem?

ANA: Are dreptate, papa, are dreptate! Cere iertare...

IANKE (*către Cadir*): Du-te dracului, ture păcătos! Să nu te văd în ochi... și iartă-mă!

TAKE: Ei, și-acum? Aveți să rămiți aici?

IONEL: A nu! Acum, că s-au liniștit lucrurile, și fiindcă le-am salvat cu acest sistem, aranjăm așa o mică asociație...

IANKE: Te rog! Nu! Că iar încep să mă cert cu Take... dacă-i Take ori Ianke...

TAKE: Nu! Să fie „Ianke și Take“...

IANKE: Ei, așa o delicatețe de la tine, nici nu m-așteptam! Dar să fie cum vrei tu: „Take și Ianke“!

TAKE: Ei nu, am spus: „Ianke și Take“!

IANKE: Să știi că zău mă supăr: „Take și Ianke“!

TAKE: Poți să te superi, dar: „Ianke și Take“!

IANKE: Ești un dobitoc! Ce rideți? Nu se poate, nu se poate! Nu mă pot înțelege cu așa un prost bătrîn ca el!

IONEL: Nu-i nimic, că aici intră și moș Cadir în asociație.

IANKE: Și atunci, cum o să fie: „Cadir, Take și Ianke“?

TAKE: Nu: „Cadir, Ianke și Take“!

CADIR: Nu, bre: „Take, Ianke și Cadir“.

TAKE: Dar nu vreau...

ANA (*rizînd*): Iar începe!

CADÎR: Stați, bre! Cadîr găsit, alta mai bun este! Ala creștin, ala ovrei, ala turc... Hai zicem la prăvălie, „La Ierusalim“, acolo și turca, și ovrei și creștin estem!

IONEL: Ei, bun! S-a stabilit. Eu conduc!

IANKE: Ce vorbești? Și noi?

IONEL: Dumneavoastră — consilieri tehnici...

IANKE: Ce-i așa o slujbă — asta sună ceva teribil la ureche!

ANA: Sună teribil și la buzunar — și nu faci nimica!

IANKE: Ei, comedie! Dar așa un copil teribil ce-ai făcut mă Take! Mai că-mi vine să cred că nu-i al tău...

TAKE: Ia taci dracului din gură, că acuși încep și eu!

IANKE: Ia te poftesc să nu glumești — că asta-i fata mea.

(*O ia în brațe.*) A mea, nu, Ana? A mea! Și ce dacă-s un biet ovrei bătrîn și prost și urît. Ce? N-am dreptul și eu să mă încălzesc la soare? Ha? Ce? Nu pot să sădese și eu o floare frumoasă și s-o îngrijesc — și s-o fac mai frumoasă... Ia spune tu... spune...

ANA: Ba da, papa, ba da! Sînt a ta, sînt fata ta — nu te mai îndoi... ești papa al meu, fiindcă te am aici — în inimă — înțelegi tu — fiindcă ești bun și vesel și fiindcă... fiindcă ești papa al meu — și eu vreau să fii papa al meu — gata...

(*Sînt îmbrățișați.*)

IANKE (*îi pare ceva curios cînd a luat-o de talie, o îndepărtează, se uită la ea*): Dar ce? Tu te-ai îngrășat...

ANA (*astupă ochii*): Papaaa!

TAKE: Măi copii...

IANKE (*face ochii mari și-i dau lacrimi de bucurie*): Ei nuli! Nu! Așa o zi bună am eu azi?... Ei nu se poate! E-adevărat? Spune! Nu zău, nu glumi cu inima asta bătrînă! Adevărat... vino încoace... vino aici! Așa... Stringe... Stringe! Să mor! Acum să mor! Pe-așa o bucurie... i-o bucurie să mor!

ANA: Papa...

IANKE: Să știi că-n clipa asta și maică-ta a zîmbit, acolo în groapa ei!... Fetița mea... Ce să-ți spun... nu ride că plîng așa, ca un prost — dar ce pot să fac? O să mă înțelegi, cînd o să plîngi și tu de așa ceva... Fetița mea... fetița mea... Ei bravo Ionel!... Felicitările mele! Așa o meserie zic și eu că rentează! Ați plecat doi și după cîteva luni veniți doi și jumătate. Ei așa o dobîndă de trei sute la sută zic și eu! Îndată vă dublați capitalul...

ANA: Papa, dragă papa! Cînd n-ai ris tu în viața ta?

IANKE: Numai cînd mi-a fost teamă că așa o floare frumoasă ca tine n-a ieșit din inima mea!

ANA: Papa! Te ador!

IANKE: Ei asta-i cam mult pentru un moșneag ca mine. Fă economie pentru Ionel — că durează mai mult ca mine. Ei, dar acu să vă văd! Ce faceți cu copiii?

IONEL: Facem doi...

IANKE: Deodată?

IONEL: Da — unul pentru tata, unul pentru dumneata...

IANKE: Ei bun. Dar de ce să nu-i puneți să facă și ei o asociație și să faceți unul dublu? Noi n-o să ne certăm! Noi numai pentru fericirea voastră era să ne certăm... noroc că s-a găsit un turc care să plătească... Dar ce faceți din copil?

ANA: Un om, papa! Mai departe să nu ne gîndim!

IANKE: Dacă crezi tu că te poți gîndi mai departe... Eh! Acu hai să stăm! Uite că putem de acu încolo să stăm liniștiți la tren!

TAKE: Uite-l că trece!

IANKE: Ei și? De acu pot nici să nu mă mai uit la el — că l-am degradat! Nu mai este personaj important în familie. *(Fetița cea mică îi arată lui Ianke trenul.)* Ei, ce-i? Ia te uită...

TAKE: Ce s-a întâmplat?

IANKE: Acu asta mică îmi arată trenul! N-am să scap odată de el?

TAKE: Ei, Ianke, cine știe! Băiatul cel mic crește... fetița asta uite, uite ce frumoșică s-a făcut...

IANKE (*îi dă peste mână*): Du-te la dracul! Ce ești nebun? Abia s-a terminat! Iar începi?

C O R T I N A

RĂZBUNAREA SUFLEURULUI

O glumă de culise în 3 acte

Pe cei din teatru îi voi mîngîia, spunîndu-le că e o şarjă.
Pe cei din afară îi voi bucura, spunîndu-le că uneori e şarjă şi
uneori adevărat.
Pe cei ce vor să intre în teatru îi voi amări, spunîndu-le că e o
realitate.

P E R S O A N E L E

NENEA COSTICĂ, suflleurul teatrului, 60 ani
FETIȚA, 18—20 ani
BĂIATUL, 21 ani
DIRECTORUL, 50 ani
AMOREZUL, 35 ani
COANA MICA (dar nu pare de...) 60 ani
REGIZORUL, 40 ani
AUTORUL, 35 ani
SOTIA LUI, 30 ani
CRITICUL, 30 ani
NENEA IORGU, 50—60 ani
DIRECTORUL DE SCENĂ
POMPIERUL I
POMPIERUL III

Cîțiva lucrători de scenă;

Figurație;

În zilele noastre.

ACTUL 1

Scena goală, pustie. E mult înainte de spectacol. Cortina e ridicată. Un singur bec arde pe undeva, în față.

SCENA 1

NENEA COSTICĂ, SUFLEURUL și FETIȚA

(După bătăile reglementare de gong, nenea Costică, care șade într-un fotoliu, suflă în țigaretă s-o destupe de mucul stins, o pune în tocul ei și zice:)

NENEA COSTICĂ: Ei? Ce-i facem, fetițo? *(Pauză.)* Îi mai zicem o dată? *(Ca și când i-ar fi răspuns cineva și l-ar fi contrazis, argumentează.)* Ei, nu se poate să ne dăm bătăuți! Ori, ori! Acum, ori niciodată! Trebuie curaj, că de rest, garantez eu. Am făcut eu și actori mai mari decât tine. Numai cușca aceea și cu mine știu de unde le-a pornit succesul. Așa, fetițo! Ascultă ce-ți spun eu. *(Pauză.)* Ei, hai! Ia-ți inima-n dinți și mai dă-i drumul odată.

FETIȚA *(apare din dosul unui arlechin, tirându-și picioarele de oboseală și năduf):* Oooof! Nea Costică, zău că n-are nici un rost.

NENEA COSTICĂ: De ce, fetițo?

FETIȚA: Cum crezi că am să ajung eu să joc rolul coanei Mica, și încă la premieră...

NENEA COSTICĂ: Cred, de ce să nu cred! Nu da din cap, că știe bătrînul ce spune. (*Supărat deodată.*) Mă rog, sînt eu ori nu sînt sufleur în teatrul ăsta de treizeci de ani?

FETIȚA: Ce are a face una cu alta?

NENEA COSTICĂ: Iar nu răspunzi la întrebare? Sînt ori nu sînt?

FETIȚA: Ești, nea Costică, ești!

NENEA COSTICĂ: Nu face inervări și așa și pe dincolo. Am părul alb, cit îl mai am?

FETIȚA: Îl ai.

NENEA COSTICĂ: Sînt eu un om bătrîn ori nu sînt?

FETIȚA: Ești, nea Costică.

NENEA COSTICĂ: Spusu-ți-am eu, în vreodată, o vorbă care nu s-a împlinit întocmai?

FETIȚA: Nu știu minte...

NENEA COSTICĂ: Păi cum să ții, dacă nu ți-am spus? Spuneam eu de un actor că o să aibă succese și n-a avut, ori c-o să cadă și n-a căzut?

FETIȚA: Nu știu, nea Costică.

NENEA COSTICĂ: Păi cum să știi, dacă n-am spus? Și ți-am făgăduit eu ție vreodată ceva și nu m-am ținut de vorbă? Hai?

FETIȚA: Dar bine, nea Costică, d-ta uiți că diseară nu e un spectacol obișnuit, e premieră și încă o premieră originală, iar autorul e schifositul acela...

NENEA COSTICĂ: Păi tocmai de aceea, fetițo. Lasă-l pe nen-tu Costică să învîrtească el șuruburile cum știe, și nu face inervări. Mai bine să facem inervări în rol, ca să iasă mai tare. Va să zică hai, încă o dată.

FETIȚA: Mai stai o clipă, nea Costică, nu pot — zău nu pot. A ieșit toată apa din mine.

NENEA COSTICĂ: Bine, foarte bine! Multă sudoare, mult succes; puțină sudoare, puțin succes, și ioc sudoare.

loc succes. Dar nu-i oboseala de vină. Tu, fetițo, n-ai încredere în vorba mea.

FETIȚA: Nu zic...

NENEA COSTICĂ: Nu zici, dar spui. Asta-i. Tai, fetițo, pe unde alegi tu surcele. Nen-tu Costică a tăiat lemne și nu am chelit eu degeaba... Mi-au ros gîndurile rădăcina părului. Ascultă ce spun. Tu ești cu inima îndoită și pace! Spune-mi că nu-i așa, mai dă-mi și două palme și trimite-mă să mă culc.

FETIȚA: Ei nu, nea Costică. N-o lua și d-ta așa.

NENEA COSTICĂ: Dar cum ciorile s-o iau, cînd oul se face mai deștept decît găina? Tu nu vezi? Eu ți-am explicat tot, și tu dai înainte.

FETIȚA: Nu mi-ai explicat nimic.

NENEA COSTICĂ: Nu face înervări și mai departe.

FETIȚA: Ce mi-ai explicat? Mi-ai spus, acum o săptămînă, că vrei să mă faci artistă mare. Mi-ai dat rolul ăsta să-l învăț, mă canonești toată ziua în repetiție cu el și-mi spui că am să-l joc diseară! Cum am să joc eu diseară, cînd e pusă coana Mica pe afiș?

NENEA COSTICĂ: Ai să joci!

FETIȚA: Doar dacă o muri ea!

NENEA COSTICĂ: O să moară.

FETIȚA: Și dacă o înnebuni directorul, și-o înnebuni autorul.

NENEA COSTICĂ: Au să înnebunească. Nu ride deloc, că are să se întîmple toate cum trebuie.

FETIȚA: Dar cum?

NENEA COSTICĂ: Cum? Așa! Asta voiai tu să știi? Tocmai acum ai spus tu: coana Mica moare, directorul înnebunește și tu joci rolul. Asta-i tactica mea, puișor! E diplomația mea.

FETIȚA: Va să zică, de explicat tot nu-mi explici nimic.

NENEA COSTICĂ: Ia ascultă, ce s-ar întîmpla dacă ar muri coana Mica?

FETIȚA: Doamne, nea Costică, cum îți arde de glumă!

NENEA COSTICĂ: Nu așa. Răspunde ici, ca praștia. Ce s-ar întâmpla? Bătrână este. că a început teatrul odată cu mine, automobil are, și-l conduce singură, tramvaie sînt pe stradă, cutremure vin mereu, bani în ladă are și hoți găsești cîți vrei. ba ea și-i mai aduce și prin casă, cînd sînt mai tineri... Va să zică?...

FETIȚA: De, știu eu?

NENEA COSTICĂ: Păi nu-i așa! Ei, ce facem atunci? Aminăm premiera?

FETIȚA: Nici vorbă!

NENEA COSTICĂ: Zăuuu?! Dar directorul ce zice? Nu degeaba autorul e de neam mare și cu trecere. Spune, ce facem? Pierdem o rețetă întregă?

FETIȚA: Știu eu?

NENEA COSTICĂ: Apoi vezi, tu nu știi, dar eu știu. Nu pierdem nici un gologan, fiindcă ar trebui să dăm banii înapoi și am avut grijă de i-am mîncat. Uiti, ici, mișoara asta. Adineaori am luat-o. Numai două rămăseseră.

FETIȚA: Și atunci?

NENEA COSTICĂ: Și atunci, jucăm, domnișoară, și nu pierdem nimic.

FETIȚA: Da, dar cu cine?

NENEA COSTICĂ: Cu tine.

FETIȚA: Și autorul ce-o să zică?

NENEA COSTICĂ: O să zică „foarte bine“, ori să nu slăbească. Dar eu jur că o să facă foarte bine, și că ar fi bucuros să se joace „Hamlet“, numai să știe sala că-i el autorul, și să-l strige. O să vie omul în frac, cu familia, în lojă, cu neamurile toate, la parter, și toate siugile la galerie. Ce vrei să facă? Aștia și așa, și așa or să laude piesa, și de-o cădea, or să spună că actorii sînt de vină. Păi știi tu, fetițo, că răposatul Paches, Dumnezeu să-l ierte, a jucat asta, doi sergenți, în loc de piesa...? N-a băgat de seamă nimeni că era sala plină de neamurile autorului. Și ăia n-au mai fost

pe la teatru nici înainte, nici după premieră? Și, mă rog, de-ar spune autorul: amin-o, și am spune noi: atunci, o aminăm de tot — ce s-ar întâmpla? Ne-ar ruga el s-o jucăm! Apăi vezi? Acum ți-am explicat?

FETIȚA: Bine, bine, judecata dumitale e bună și frumoasă, dar se împiedică de un lucru de nimic: coana Mica trăiește, și-i zdravănă și are să joace.

NENEA COSTICĂ: Că trăiește, că e zdravănă, da, dar că are să joace, asta nu! Poți să zici că a murit.

FETIȚA: Dar de ce n-o să joace?

NENEA COSTICĂ: Fiindcă-ți spun eu. Fiindcă așa vreau. Fiindcă actorul are doi dumnezei: unul sus, cel din cer, și unul jos, cel din cușcă. Cum îl lasă unul din ei, i-ai pus cruce. Peste jumătate de ceas, o vezi pe coana Mica cu pachetul de țigări și mă cată de zor. Costică dragă, tu așa, tu pe dincolo, noi de treizeci de ani împreună, că, ce-i drept, nu m-a trădat niciodată, n-a primit să-i sufle altul nici moartă. Și cum zic, la mine-i nădejdea.

FETIȚA: Bine, nea Costică, asta înțeleg eu foarte bine, dar nu înțeleg cum ai să o convingi să nu joace.

NENEA COSTICĂ: Îi spun să nu joace și fără mine nu joacă. Că eu nu-i suflu!

FETIȚA: Cheamă alt sufleur.

NENEA COSTICĂ: Păi tu ai uitat că eu sint președintele sufleurilor! Toți sint băieții mei. Și pe urmă, eu știu să stau în cușcă și să suflu să se audă pină-n fundul sănii, dar actorul n-aude o boabă, și nu înțelege. Învi-teala asta n-o știe nimeni. Lasă, fetițo, nu te îngriji tu. Și rochiile ei are să ți le dea, că ale tale nu-mi plac. Ți-am dat eu sfaturi bune, dar n-ai gust.

FETIȚA: N-am bani, nea Costică. Ia să fi avut și eu măcar jumătate cit coana Mica, și ai fi văzut ce rochii făceam.

NENEA COSTICĂ: Iaca, vorba asta nu-mi place! Nu-i modestă, și eu vreau să fii modestă. Altfel nu faci

nimic în viață. În teatru, fetițo, obraznicia e bună pe scenă, față de public. Acolo să fii ca la tine acasă și să-ți dai aere cit poți, să crezi că tot ce faci e minunea pământului și să-i silești pe cei din sală să creadă ce vrei tu. Dar în culise să fii modestă.

FETIȚA: Știi, nea Costică, mi-ai spus-o totdeauna.

NENEA COSTICĂ: Apoi, lasă tu pe coana Mica în pace.

Aceea e femeie trăită și a tocat zeci de averi în viața ei și fiece ban care scapă printre degete lasă el învățătura lui, n-ai grijă. Ai să vezi tu ce dreptate am avut, cînd vei ajunge și tu la anii ei! Deci, nu da tu din cap, și nu mai face pe amărîta, că știi tu bine ce-ai să ajungi. Ai foc mare în tine, fetițo, crede-mă. Nu mi-aș bate eu capul cu tine, de nu mi-ai fi mirosit a actriță de soi. Tot eu am făcut-o și pe scîrba ceea de Jebeleasca — fată bună și de mare talent, da-i zic așa, fiindcă s-a făcut de rîs că și-a lăsat și teatru, și rolurile, și succese, ca să se ducă după un netot. A prostit-o dragostea. Parcă dragoste de-asta îi trebuie unei actrițe. Și vorba lui răposatul Paches, artista de dragul scenei să se prostescă, dar încolo, să fie deșteaptă. Acum, ca să mă întorc la tine, că de tine vorbeam. Trebuie să fii modestă și să ascuți.

FETIȚA: Dar ascult, nea Costică, vezi bine că ascult. Dacă am spus așa despre rochii, iartă-mă. Ce vrei și d-ta. Nu-mi pare bine cînd îmi spui. Că eu, ian, credeam că-s frumoase.

NENEA COSTICĂ: Asta-i altceva, fetițo. Aici voiam s-ajungem. Ei, bravo! Acum te văd modestă, cum îmi place mie, să-i dăm drumul. Hai, scoală frumușel și începe. *(Fetița s-a sculat în picioare, dar îi e lehamite să înceapă.)* Ei, ce-i? Iar începi?

FETIȚA: Nu, nea Costică, nu mai încep **nimic...** dar de-ai ști d-ta cum mi-e de îndoită inima...

NENEA COSTICĂ: Lasă, că-i bine. Așa trebuie. Fără emoție înseamnă fără suflet. și fără suflet înseamnă fără

talent, așa zicea răposatul Paches, Dumnezeu să-l iertel

FETIȚA: Nu-i vorba de emoție...

NENEA COSTICĂ: Atunci de ce?

FETIȚA: În sfârșit, dacă zici d-ta... hai să repetăm.

NENEA COSTICĂ (cu textul în mână): Caligula:

„Și zeii se răzbună, cu aprigă minie,

„Pe cei dușmani domniei și stăpînirii mele.”

(Vorbînd.) Bum-bum, începe tunetul... așa... trăz-nește... tranc! (Numără.) 1, 2, 3, 4, 5. Intră!

(Fetița vrea să intre.)

NENEA COSTICĂ (vorbînd): Stai, frate. pe unde intri și cum intri?

FETIȚA: Pe aici, nu-i așa?

NENEA COSTICĂ: Nu, nu, mai la dreapta, așa, dă-te mai la dreapta. Acolo, ușa vine în dreptul portantei. Și pe urmă, dai perdeaua la o parte.

FETIȚA: Știu.

NENEA COSTICĂ: Păi, dă-o! Ce, vrei să te pomenești cu nasul în perdea? Să mecanizezi, fetițo, asta-i tot.

FETIȚA: Dacă-i perdea, o dau la o parte și gata.

NENEA COSTICĂ: Da, dar poți să te încurci în ea, sau poate să te zăpăcească. Hai, dă-o la o parte, nu așa. Convinsă, și nu în partea ceea, în cealaltă. Acum vrei să-l vezi pe Caligula? Încă o dată. (Fetița repetă intra-rea.) Așa. Uită-te la el! Unde te uiți, pentru D-zeul Nu jos, sus, că-i pe tron. Așa. Acum apasă mîinile pe piept, ca să arăți că ai venit repede. Așa; și umflă pieptul de aer și dă-i drumul.

FETIȚA (recită):

„Să nu recurgi, Cezare, la arme violente.
„Politica e bună în astfel de momente...”

NENEA COSTICĂ: Politica e bună, adică, să nu faci război, nene, ci să fii șmecher! Înțelegi? Pune accentul pe *politica*, nu pe *e bună*. Încă o dată!

FETIȚA: „Să nu recurgi, Cezare, la arme violente. *Politica* e bună în astfel de momente. Căci lupta intestinală pe care-o duci de sirg, n-aduce nici venituri, nici liniște în tirg. Și orice sclav preferă să fie dat la pește. Decît să-și vire spada în Caius, banditește. O! Ține minte, frate, ce sora ta ți-a spus: Chereia e tribunul ce-n stima lor stă sus. Și de nu vrei mănuașa acum s-o vizitezi, Tu în zadar cerca-vei ca să-l asasinezi. O! bagă-n cap, o! frate, de nu vei asculta, vei pierde și cetate și chiar pe sora ta!”

NENEA COSTICĂ: Bun, bun. Acum, Caligula. „Nu săvîrși, Drusilo, a amăgirii plasă! Nu-mi pasă de viață și nici de Roma-mi pasă. Nu vreau s-aud de Caius, și, așadar, prin urmare nu-mi spune nici de chestii curat familiare“. Sperie-te. (*Vorbind.*) Ce te uiți la mine? Uită-te la el și sperie-te. Tu ești chestia aceea de care nu-mi pasă. Fii atentă! Bira-bira, bira, bira, bira. Nu-mi spune nici de chestii curat familiare... (*Fetița se sperie; cu fața spre tronul lui Caligula.*) „Eu vreau un singur lucru și iată că-l și spun: Un cap să aibă Roma, c-o spadă să-l răpun!”

FETIȚA (*se repede la imaginatul Caligula, pe scări, îl apucă de brațe și-l zguduie*): „O! Nu! O! Nu! O! Frate! Din fundul minții tale, Nu pot ca să țișnească idei prea criminale. Caligula, o, frate, nepot al lui Tiberiu, Gindește-te la mine, la zei și la Imperiu. Gindește-te...”

NENEA COSTICĂ: Gradație, gradație, gradație... (*Arată.*) Gindește-te la mine... (*Mai sus.*) la zei... (*Mai sus.*) și la Imperiu. (*Cu tonul jos de tot.*) Gindește-te la mama... Hai!

FETIȚA: De unde?

NENEA COSTICĂ: Din fundul minții tale...

FETIȚA: „Din fundul minții tale,
Nu pot ca să țișnească idei prea criminale.
Caligula, o, frate, nepot al lui Tiberiu,
Gindește-te la mine, la zei și la Imperiu.

Gindește-te la mama, ce-n pîntec te-a purtat,
Și n-a știut că poartă un cap încoronat.
Și dulce, bună, blîndă, blajină și cu milă,
Ș-a socotit de-a pururi femeie prea umilă.
Te-a educat o viață ca pe-un supus fidel
Al unchiului Tiberiu și te-a sperat la fel.
Ce-ar zice, vai! Cenușa ce-n amfora visează
De-ar ști că fiu-i mare e crunt și asasinează?
Ce-ar zice de-ar fi față la uneltirea ta,
De-ar ști că vrei pe Caius Chereia a-l tăia?
De-ar ști că roșul singe peste Cetate-abundă,
Ar regreta amarnic că n-a fost nefecundă,
Și drept să-ți spun, o, frate, ca orice vâl să-l rump,
Și-ar blestema teribil și pîntecul ei scump!
O! Nu! Nu! Nu se poate c-asemenea intenții,
Trist apanaj al armei și al omnipotenții,
Să treacă prin lumina inteligenții tale!
Atunci, să stea-n loc luna! Să se oprească-n cale
Prea bunul nostru soare, iar stelele din cer
Să se cufunde-n bezna profundului mister.
Fii bun, fii bun, o, frate, Caligula, fii bun!
Mi-s ochii plini de lacrimi și nu mai știu ce spun.
Mi-i milă! O, mi-i milă! Pe scîndura de brad
A tronului tău mare, eu în genunchi îți cad..."
(*Vorbit.*) Nu mai cad în genunchi, că iar îmi rup
ciorapii și n-am cum să-i mai Țes. Sint ferfeniță.

NENEA COSTICĂ: Bine, fetițo, dar să bagi de seamă să
cazi frumos... Ce vroiam să-ți spun... A, da! Acolo
unde spui așa: „pîntecul ei scump“, trebuie să încerci
un gest. Nu știu dacă ai să poți tu să-l faci — că-i
foarte greu — o femeie altfel îl face... poate că tu —
da... (*Țcă pe scenă.*)

FETIȚA: Îl fac, îl fac! Spune cum.

NENEA COSTICĂ: Ești cu gestul așa — stai — cum vine
versul! Ia tu textul și suflă.

FETIȚA (*suflă*): Și-ar blestema teribil...

NENEA COSTICĂ (*joacă*): Și-ar blestema teribil...

FETIȚA (*sufală*): și pinteul ei scump!

NENEA COSTICĂ (*vorbit*): Nu, mai de sus, două versuri mai sus...

FETIȚA (*sufală*): Ar regreta amarnic...

NENEA COSTICĂ (*joacă ce-i suflă fetița*): Ar regreta amarnic...

FETIȚA (*sufală*): ...că n-a fost nefecundă...

NENEA COSTICĂ: că n-a fost nefecundă... (*Vorbit.*)

Aici să nu faci pauză, să legi. Suflă...

FETIȚA (*sufală*): ...Și drept îți spun, o! frate...

NENEA COSTICĂ: ...Ar regreta amarnic că n-a fost nefecundă... (*Leagă.*) și drept îți spun, o, frate... Suflă!

FETIȚA: Aici e pauză și schimbare de ton.

NENEA COSTICĂ: Bineînțeles, lasă că o fac eu! Și drept să-ți spun, o, frate, numeri — 1, 2, ca orice vâl să-l rump, iar pauză, 1, 2, 3, bagă de seamă, 3!... Și-ar blestema — ridici miinile — Teee-riiibill — apeși cu vintul cu gestul sus, și acum un gest energic, violent, brutal, și să fie de eleganță clasică! Ești sora împăratului, nu-i așa? Uită-te la mine: Și-ar blestema teerrriibil și (*Își dă cu pumnii în burtă.*) pinteul ei scump! Și rămii cu gestul așa. Elegant și energic... și pinteul ei scump. Ia fă și tu! (*Fetița spune versurile și face gestul.*) Așa! Încă o dată! (*Fetița se supune.*) Încă o dată! Încă o dată!

FETIȚA: Nu mai pot, nea Costică, mă doare!

NENEA COSTICĂ: Apoi dacă umbli cu fleacuri de-astea, nu ajungem actriță mare! Hai, mai fă o dată, și energic. (*Fetița repetă versurile și gestul.*) Ei, așa, vezi? Acum, bagă de seamă la paragraful lui Caligula:

Mă ispitești mereu. O! O! Vai! O! Vai! Drusila mea...

De nu știu cine este mai împărat, tu? eu? (*Vorbit.*)

Bira, bira... Așa! Și lupt în van, o! soră, să nu cad în ispită. Te rog, nu mă-nterupe... (*Vorbit.*) Ce faci, domle? Întrerupe-l!

FETIȚA: M-ai surprins, iartă-mă!

NENEA COSTICĂ: Ia vezi să nu te surprindă și în scenă.
Și lupt în van, o... (*Vorbește.*) Nu te mai uita la mine,
uită-te la el!

FETIȚA: Nu te supăra, nu-s eu de vină... dacă n-am avut
nici o repetiție cu parteneri...

NENEA COSTICĂ: Ehe, fetițo! Cu repetiții și cu parteneri
știe să joace și băiețelul meu. Actorii mari n-au nevoie
de astea. Și nu dăm lovitura dacă vrem repetiție cu
parteneri. Ori o facem, ori n-o mai facem. Hai, că ne
pierdem vremea cu discuții. Bira, bira, bira... Și lupt
în van, o! soră, să nu cad în ispită.
(*Fetița a vrut să-l întrerupă cu gestul.*)

NENEA COSTICĂ: Te rog, nu mă întrerupe și lasă-mă să-ți
spun: Unui tribun rău, astăzi, prefer pe un nebun...
Surizi, cu răutate, dar în zadar surizi —
Iei partea, fără vrere, sinistrilor mei gizi.
Nu protesta! Zadarnic vrei ca să cred altminteri!
Au nu mai crezi, Drusilo, în agera mea minte?
Nu protesta! Zadarnic încerci să te disculpi,
Sînt lupi patricienii, dar combinați cu vulpi.

FETIȚA: Dar, frate...

NENEA COSTICĂ: Caligula:

Uitat-ai de școala-mi de vorbire?

Lionul știe bine retorica-mi subțire.

FETIȚA: Dar, frate...

NENEA COSTICĂ: Caligula:

Ce, uitat-ai de această mare școală?

Sau dai crezare vorbei că-s posedat de boală?

FETIȚA: Dar, frate...

NENEA COSTICĂ: Caligula:

Știi prea bine succesu-mi triumfal

Eu i-am decis să-mi facă un consul dintr-un call

FETIȚA: Dar, frate...

NENEA COSTICĂ (*repede*): Uită-te la el și mai intens.
Caligula:

Cînd făcut-am manevrele la Rin,

Au ris și-au spus în Forum că-s om nebun puțin.

FETIȚA: Dar, frate...

NENEA COSTICĂ: Caligula:

Iar Chereia, tribunul cel sinistru,

Rînjea de neputință, că nu-i făcut ministru.

Nu protesta zadarnic și nu-l mai apăra!

Pe zeii! Oare nu este la mijloc altceva?

Nu protesta zadarnic și nu te da-napoi,

Vă voi ucide grabnic și crîncen pe-amîndoi.

Zadarnic țipi acuma! Un împărat ordonă.

Ca fratele să n-aibă o inimă felonă.

Deci veți muri!

FETIȚA: O, frate, ucide-mă cît vrei,

Dar adă pacea-n Roma — și fericirea ei!

Eu una, roabă ție și hotărîrii tale,

Sînt tot atît de roabă și fericirii sale.

Iubesc, iubesc, o, frate! Caligula, n-întelege!

Și dragostea-i mai mare ca orișicare lege.

De trebuie iubirea cu viața s-o plătesc,

Lovește singur pieptul — căci, uite, l pregătesc!

Lovește cu-ascuțișul de spadă nendurată,

Lovește fără milă, lovește-acum, pe dată,

Lovește, hai, lovește, dar nu uita că mor

Ca soră de om nobil și de Imperator!

Priveștel! Plec de-aicea cu suflet împăcat!

Așa s-a dus să moară o soră de-mpărat!

Căci sînt nemuritoare, istoria naturii,

De cînd decis-ai singur ca să mă dai pieirii,

-Zic fratelui adio — și plîng că-l părăsesc,

Dar de Cezar mi-e scîrbă și îl disprețuiesc!

(*Cu pași măreți și capul sus iese prin alt loc decît intrase.*)

Dar eu nu-nțeleg, nea Costică, de ce ies eu prin altă parte!

NENEA COSTICĂ: Păi multe nu înțelegi tu. Auzi vorbă.
Păi unde te duci?

FETIȚA: Știu eu...

NENEA COSTICĂ: Păi te duci la moarte, fetițo.

FETIȚA: Cum la moarte? Dar și la sfârșitul scenei, și în actul al doilea...

NENEA COSTICĂ: Da, pentru că te cheamă el înapoi, că nu te omoară. Acum spune că-i pare rău și se convinge să nu te omoare și trimite după tine.

FETIȚA: De ce nu mi-ai dat toată piesa s-o citesc, că știam...

NENEA COSTICĂ: Vezi-ți tu de rolul tău. Pe acela să-l știi... Ce să-ți mai zăpăcești capul degeaba. Dar nu mi-a plăcut ieșirea. Uite-așa s-o faci. Cu demnitate, regal, uite, așa... Înțelegi? Mindră!

FETIȚA: Dar de ce mă întorc eu și spun tot paragraful cu fața la public, nea Costică? Nu trebuia să-i spun lui?

NENEA COSTICĂ: Ba lui, dar publicul de ce plătește? El trebuie să vadă și să audă.

FETIȚA: Dar asta nu-i firească.

NENEA COSTICĂ: Ei, asta-i acu! Păi tu crezi că Drusila asta vorbea în versuri, pe vremea ei, acolo? Teatrul să fie frumos, să placă publicului. Să meargă omului la inimă, asta-i. N-ai tu grijă... înțeleg toți că vorbești cu el.

FETIȚA: Cu publicul?

NENEA COSTICĂ: Nu, bre, omule, cu domnul Caligula ăla! Așa, fetițo! Lasă tu mofturile astea de teatru modern, că să vorbești cu partenerul, că publicul nu există! Auzi vorbă! Păi nu zicea bine răposatul Paches? „Cine plătește, domle, există! Că dacă n-ar exista, n-ar plăti“. Tu nu te uita la directorul ăsta de scenă tinerel, pe care-l avem noi, că ăsta-i cu decorul și cu lumina... Teatrul e cu actorii, fetițo, și cu publicul. Ce face dumnealui e tapiserie. Asta nu-i artă! Artă, întreabă-mă pe mine, să-ți spun eu artă! Că l-am

văzut și pe Salvini, și pe Grasso, și pe neamțul ăla... cum Dumnezeu îi zice, și pe Manolescu și pe unul, mare de tot — a murit, săracul, englez trebuie să fi fost... în sfârșit, crema! Și am învățat de la unul una, de la altul alta. În teatru asta-i. Să observi și să bagi la casa de economie. (*Arată fruntea.*) Pe urmă, scoți cind ai nevoie, una de ici, una de colo, și ai făcut creația. Așa, din vint, cum Dumnezeu să iasă lucru bun? Ca și cu ăsta, tinerelul de la noi. Păi de unde să știe el ce-i aia teatru, frate, cind abia l-a întărcat maică-sa.

FETIȚA: Ei și d-ta, nene Costică! Păi toată lumea vorbește de el...

NENEA COSTICĂ: Păi lumea ce știe de teatru, fetițo? Da să mă întrebe pe mine, nu pe el. Ce-a văzut el? Păi face cite una, care nu s-a mai pomenit, de rîd și scindurile scenei cînd vîd. Apoi mișcare-i ce face el? Cică e sinteză — ce-o fi aia!

FETIȚA: Bine, nea Costică. El spune că teatrul nu-i viața.

NENEA COSTICĂ: Iacă asta-mi plăcu! A descoperit el America! Teatrul e ceva care nu se spune cu una, cu două. Trebuie cap și experiență pentru asemenea treabă. Dar voi, fetițele astea, unde-i el tinerel și frumușel și cu guler scrobit, numai la gura lui vă uitați.

FETIȚA: Ei, nea Costică, acum n-ai să spui că eu...

NENEA COSTICĂ: Că-ți place? Iacă o spui... Ce, adică, nu-ți place?

FETIȚA: Nă zic...

NEA COSTICĂ: Apoi? și fiindcă-ți place, confunzi gurița cu ce spune gurița. Dar să știi de la mine că asta-i greșeala mare, că și dihania aceea de amorozi, de care v-ați îndrăgostit toate. Lasă, nu te mai apăra, că mori după el. Asta unde spune vorbe frumoase în

scenă. Păi ce spune, de la el spune? Gramofon! Gura-i gură, și vorba-i vorbă. Pui placa, învîrți mașinăria și gata. Că și în viața lui, tot de pe scenă vorbește. I-a rămas... Așa-i actorul... Prinde... Și omul care nu știe zice că e mare lucru de capul lui. Noroc că nu v-a bagă el în seamă. Are omul cogeamite oraș la dispoziția lui, cu cucoane tot una și una... Nu ca voi—femei măritate, nu glumă, femei serioase, în sfîrșit.

FETIȚA: Dar ce crezi, nea Costică, eu adică...

NEA COSTICĂ: Tu, adică, ești moartă după el. Parcă nu mi-ai mai spus-o? Ce mai noroc că eu nu-s libidinos, ca să zici că-mi pare rău și că una și alta... Dar pot ei să-ți placă cit vrei tu, artă tot nu fac... Asta-i! Că-s tineri și nu cunosc meșteșugul. Și meșteșugul e ca oul. Cînd e bun, are pui. Și puiul se face găină, și-abia atunci e arta! Și nu iese găina fără ou la cloșcă, gata! *(Se aude un glas.)* Ssst! Ce se aude?

FETIȚA *(sare în sus)*: Dl. Director! Fug să nu mă vadă... Vai cum îmi bate inima!

NENEA COSTICĂ *(îngăduitor)*: Nu-i nimic, las-o să bată. Să-și facă datoria. Hai să plecăm. Sau nu, mai bine stau să-l întîlnesc, să-l văd în ce ape se scaldă. Tu du-te și te ocupă de rochiile și la opt și jumătate fii îmbrăcată pentru actul I. Ai înțeles?

FETIȚA: Și dacă mă îmbrac degeaba, ca o caraghioasă?

NENEA COSTICĂ: Ai să te dezbraci ca o femeie înțeleaptă și gata. Dar, vorba lui Paches: „Cine n-are bătrîn, să-și cumpere“! Înțelegi cum vine vorba? Ai noroc că nu mai ai nevoie să-ți cumperi! Hai, du-te. Du-te, că te prinde aici, și nu vreau să-mi dezlege el sforile pe care le-am innodat. La revedere și Merde.

FETIȚA: Ce?

NENEA COSTICĂ: Asta înseamnă succes, pe franțuzește. *(Fetița iese repede, după ce și-a luat pălăria și poșeta.)*

SCENA 2

NENEA COSTICĂ, DIRECTORUL, — din fundul sălii.

DIRECTORUL: Ia te uită. Lumina aprinsă pe scenă. Sigur, risipă peste tot! Trebuie să tocmesc un stingător de lumini! Electrician! Măă! (*Îl vede pe nea Costică.*) Care-i acolo?

NENEA COSTICĂ: Eu, dom director! Nea Costică, suflorul!

DIRECTORUL (*potolit*): A, tu erai, Costică? Dar ce faci pe-aici la ora asta?

NENEA COSTICĂ: Mai făceam niște însemnări în text.

DIRECTORUL: Auleuu, așa-i, că diseară avem premieră... Oooof! Iar trebuie să mă imbrac la smoching. Mare plictiseală... Nu fumezi? (*Îi dă o țigară și-și aprinde bricheta.*)

NENEA COSTICĂ (*refuză să aprindă, dar în același timp a aprins și el cu mare grabă un chibrit ca să-l servească*): Mulțumesc... Eu, nu... că în sală, și pe scenă... știți... pompierii...

DIRECTORUL: Lasă-i naibii de pompieri, că acum nu-i nici unul. Hai, aprinde odată, că mi se duce benzina.

NENEA COSTICĂ: După Dvs., vă rog... (*Directorul a aprins*).

DIRECTORUL: Aprinde, omule, nu vezi că fumez și eu! (*Alt ton.*) Ce dracu-i facem diseară, Costică? (*După ce s-au așezat amândoi fumînd.*)

NENEA COSTICĂ: Păi, știu eu, dom director? Dv. nu știți piesa?

DIRECTORUL: Habar n-am, mă, Costică! Știu că trebuie s-o joc, s-o joc diseară. Încolo, nu știu decît o jumătate de scenă, pe care am auzit-o alaltăieri, cînd am venit în sală și vorbeam cu autorul o chestie de bani. O în-virteală de o subvenție, că dacă-i cu rude mari și-i

joc piesa, nu mă mulțumesc cu două săli... Și ai văzut ce montare i-am făcut? Frumoasă, nu?

NENEA COSTICĂ: Numărul unu.

DIRECTORUL: Și ce costume... Nu cer câștig, dar nu vreau să am pagube de dragul literaturii originale. Asta-i!

NENEA COSTICĂ: Păi nici vorbă! Și s-au cheltuit bani...

DIRECTORUL: Te cred. Și încă am transformat câteva din decorurile vechi, că altfel... Acum să văd și ce face la celelalte spectacole...

NENEA COSTICĂ: Piesa?

DIRECTORUL: Nu piesa, autorul! Că s-a obligat să-mi umple cel puțin trei săli. Pe diseară e tun. De mâine încolo...

NENEA COSTICĂ: Să vedem ce-o fi diseară.

DIRECTORUL: Păi asta te-ntreb și eu. Cum crezi că s-arată?

NENEA COSTICĂ: De, dom director! De obicei, piesele care merg prost în repetiție câștigă la premieră.

DIRECTORUL: Am înțeles, Costică. Și, zi, nu merge deloc?

NENEA COSTICĂ: Ba da... Eu cred c-o să meargă. Distribuția bună, actorii buni...

DIRECTORUL: Dar cine joacă rolurile principale?

NENEA COSTICĂ: Păi. amarezul nostru...

DIRECTORUL (*scoate din buze un sunet foarte puțin măgulitor pentru amarez*): Prț!

NENEA COSTICĂ: Da, aveți dreptate. Dar vorba e că place la public.

DIRECTORUL: Nu place, mă, Costică, nu place, că e prost și joacă prost. O fi plăcând la câteva femei, care n-au rost pe lume, ori le-a uitat bărbatul... Dar cui naiba să-i placă mutra aceea de frizer care se beregățește și dă ochii peste cap? Nu iese un amarez de nicăieri, că l-aș azvirli de nu s-ar vedea! Unde sint amarezii de altădată? Ce zici, Costică? Hai? Unde-i bietul Gogu? Bețiv, cartofor, tot ce vrei, scandalagiu... Ei, dar cind intra pe scenă, lumina...

NENEA COSTICĂ: Prinț!

DIRECTORUL: Pe ăsta numai un dobitoc nu l-ar cunoaște că a ieșit din stămbărie. Să te uiți bine la el. Toate gesturile lui sint așa, de parcă măsoară cu cotul. De câte ori îl vezi simți că lipsește ceva între tine și el. Și știi tu ce lipsește: teigheaua, Costică, teigheaua. Și cine mai joacă?

NENEA COSTICĂ: Conu Ianeu. Are puțin... Pe urmă... Petreanu și hălăciugă de-asta, de Conservator...

DIRECTORUL: Dar femeii?

NENEA COSTICĂ: Despre asta, stăm bine. E coana Mica...

DIRECTORUL: Auleu! Și asta înseamnă că stăm bine?

Dar cine dracu mai vine s-o vadă pe babornița asta, mă, Costică? Tot ingenuă joacă?

NENEA COSTICĂ: Păi... cam... A cerut-o autorul...

DIRECTORUL: Dar bată-l mama sfântului! Nu putea să găsească o fetiță de pe la Conservator, ori vreuna de-a noastră? Pe Ioneasca, ori pe Margareta...

NENEA COSTICĂ: Astea nu-s bune, domle Director.

DIRECTORUL: Dar Mica-i bună? Înțeleg s-o spună altul, dar tocmai tu, Costică?!

NENEA COSTICĂ: Păi dacă a vrut nume de afiș?

DIRECTORUL: Păi tocmai asta nu-i, Costică! Fuge lumea cînd îi vede numele pe afiș. Și sigur că nu știe nici rolul, cum îi obiceiul.

NENEA COSTICĂ: De! Ce să zic? Dar cred că o să meargă, cu ajutorul lui D-zeu și al meu... Asta nu cred, fiindcă lumea de diseară nu-i lume ce vine de obicei la teatru; e familia, cunoștințele, în sfîrșit lumea care aplaudă autorul, și merge... Și pe urmă, ăștia n-o cunosc pe coana Mica... Și mai un pic de întuneric, mai un fard, mai un costum, pare... Și de spus, spune bine, cînd știe...

DIRECTORUL: Da, dar zici că nu știe...

NENEA COSTICĂ: O să știe... peste trei-patru spectacole. O să știe chiar bine.

DIRECTORUL: Va să zică o să știe când nu s-o mai juca piesa. Mulțumesc. Când m-oi vedea odată scăpat de femeia asta...

NENEA COSTICĂ: Păi de ce o mai angajați?

DIRECTORUL: Ei, și tu, obligații! Asta a știut ce face în viața ei. Am tot tras nădejde că moare, că fuge odată cu unul și nu se mai întoarce. Aș, degeaba!

NENEA COSTICĂ: Ba cu fugitul a cam făcut-o.

DIRECTORUL: A făcut-o, dar venea înapoi pe urmă, când îi treceau năhădăile. Și-apoi, să spun drept, fugile ei îmi rentau. Eu suspendam un spectacol cu te miri ce public...

NENEA COSTICĂ: Cauză de boală...

DIRECTORUL: Păi nu-și făcea ea boala? Și luam cît pe un spectacol plin. Ei, dar, în sfîrșit, astăzi nu cred eu să mai fugă. Nici nu mi-ar conveni, că-i vîndut tot. Și-așa, va să zică, mă, Costică, diseară venim peste cap. Apoi să ne fie de bine, și la revedere, Costică.
(*Se scoală și se urcă pe scenă.*)

NENEA COSTICĂ: Vă salut, domle director.

SCENA 3

ACEIAȘI, AMOREZUL

AMOREZUL (*intră printr-o ușă de la scenă*): A! Bună ziua, directore, ai trac?

DIRECTORUL: Trac? De ce?

AMOREZUL: Pentru premiera de diseară.

DIRECTORUL: Eu să am trac? Voi să aveți, și cu autorul.

AMOREZUL: Noi? Eu n-am avut trac în viața mea. Și diseară merg la sigur. Uite, întreabă-l și pe nea Costică, nu-i așa? Succes sigur.

DIRECTORUL: Ei, bravo! Va să zică piesa e bună, nu-i așa?

AMOREZUL: Piesa e proastă, proastă rău, știm noi că n-o faci de bună voie, dar n-ai nici o grijă, că nu te lăsăm.

Succes îți facem garantat. Uite, să-ți spuie el. Și de-aș avea eu și-o parteneră cumsecade, aș pune mîna în foc că iese un triumf.

DIRECTORUL: De cine vorbești? De Mica?

AMOREZUL: De cine alta? Și măcar de-ar ști rolul. Dar habar n-are! Eu am de zece ori mai mult decît ea și-l știu ca apa! Nu-i așa, nea Costică?

NENEA COSTICĂ: Mmmhm!

AMOREZUL: Nu mai poate nici să învețe... Ascultă-mă pe mine, nu te mai încurca cu ea la anul. Lasă-le în plata Domnului de monumente istorice, și caută-mi mie o parteneră de talia mea.

DIRECTORUL: Ei, dragă, ai și tu niște pretenții... Da vorba-i ce facem diseară cu premiera?

AMOREZUL: A! Succes sigur! Pentru că rolurile celelalte sînt mici, duc toată piesa eu și mă joc cu rolul. Are tot ce-mi trebuie. Nu mai e roi. E mînușă. Întrebă-l și pe băiețașul care face direcția de scenă. Băiat deștept... și a fost foarte drăguț... Și-a văzut de decorurile lui și m-a lăsat să fac cu rolul cum îmi place... Așa încît poți să fii liniștit!

DIRECTORUL: Ei, dacă zici tu, firește. Apoi, pe diseară. Mai stai pe aici?

AMOREZUL: Da, cîteva clipe. Vreau să-i dau niște indicații lui nea Costică. La revedere. (*Directorul iese. Amorezul vorbește spre culise, după el.*) Și fii fără grijă. Dacă joc eu rolul principal, e triumf!

SCENA 4

AMOREZUL, NENEA COSTICĂ

AMOREZUL (*rămas numai cu suflleurul, în scenă, i-a pierit entuziasmul*): Ce dracu-i facem diseară, nea Costică?

NENEA COSTICĂ: Păi... De... Știu eu? Ce să zic, poate...

AMOREZUL: Prea e proastă piesa, domle! Acu, eu i-am spus directorului ce i-am spus, ca să-i mai dau un pic de curaj, că-i prăpădit. El, cînd a citit piesa, a crezut că dă o lovitură mare, și cînd colo...

NENEA COSTICĂ: Da, dar pe scenă, costume, decoruri...

AMOREZUL: Ei, da... Noi...

NENEA COSTICĂ: Ei, da, sigur, D-voastră...

AMOREZUL: Vorba e: o putem salva noi? Adică „noi“ vorba vine. „Eu“, mare și lat. Prea e multă lehăială. Mi-e să nu adoarmă lumea în sală.

NENEA COSTICĂ: Da, dacă spui textul repede și viu...

AMOREZUL: Bineînțeles, am destulă volubilitate, sint maestru în asta, dar trebuie spus frumos și clar. Să vezi că ieșim la două noaptea... Eu zic să mai vedem de pe unde putem tăia cîte ceva. Dar să rămîie numai între noi. Să ne facem așa că ne-am încurcat în scenă și sărim. Ce zici? Autorul o să șadă în culise. Îl ții eu, așa că n-o să prea audă. Uite, de pildă, monologul ăsta... Eu trec de aici tocmai la final (*Îl înseamnă.*), și pe urmă aici. Așa, zece versuri...

NENEA COSTICĂ: Da, chiar e bine, că aici te cam încurci...

AMOREZUL: A! Nu mi-e frică de asta. Îl știu perfect. Nici n-ai nevoie să-mi sufli. Dar e interesul spectacolului înainte de toate, nu-i așa? Adică, știi ce? Iau textul, fac tăieturile și diseară ți-l dau. Nu-i mai bine așa? Mersi, nea Costică. Ia o țigară. (*Îi dă să aprindă.*)

NENEA COSTICĂ: Păi nu-i voie aici...

AMOREZUL: Lasă să spuie el... Aprinde! Aprinde!... Ei, te rog. Și mai ia cîteva țigări. Ia, nea Costică, țigări bune. Ce vrei, meteahna mea, țigări străine și femei străine. Și diseară, ai grijă de mine. Pot să fiu liniștit? Ce zici?

NENEA COSTICĂ: Mă rog, ca totdeauna...

AMOREZUL: A, mai mult ca altădată. Știu dumnezeiește, poți să nu-mi sufli deloc, dar Doamne ferește, se face un gol aici și gata! Să mă urmărești cu atenție, și-mi

dai începutul, că pe urmă ştiu eu ce vine. Sînt de aîmînteri şi versuri, şi-i greu, nu pot să improvizez ca la proză... Şi-aşa, cîte un cuvînt pe ici, pe colo, cînd vezi o ezitare, îmi fac eu joc, dar d-ta zvrli vorba, ca s-o am eu în orice caz. Pot să fii liniştit, ce zici? Şi la sfîrşit, îţi fac un cadou... O cravată... Aia ce am purtat-o în piesa lui Rîuleţ. Ce zici?

NENEA COSTICĂ: Pe aceea mi-ai făgăduit-o atunci!

AMOREZUL: Ei, nu, nu se poate! Zău? Ia te uită, domle, cum am uitat! Şi de ce nu mi-ai mai adus aminte? Să ştii că acum chiar ţi-o dau.

SCENA 5

ACEIAŞI, COANA MICA

COANA MICA: A! Ce surpriză! Ce lume pe scenă? Ia te uită cum se cunoaşte că-i premieră diseară! Te pui bine cu sufleurul, amoraşule?

AMOREZUL: Vai, coană Mico, dacă mai avem şi noi nevoie să ne punem bine cu sufleurul...

COANA MICA: Am glumit, amoraşule! O să fii admirabil! Îmi pare rău că n-am putut să viu la repetiţia generală, dar am auzit că la costum eşti un poem.

AMOREZUL: Ei, da, ştiu că pe mine se drapează bine costumul în general... Mi-a părut rău însă, că n-ai repetat...

COANA MICA: Eram teribil de indispusă. Am făcut, în ziua aceea, patru sute de kilometri cu maşina, ca să mă aerisesc... Eu şi aşa nu mă îmbrăcam la costum, prea sînt deprinsă cu ele... şi pe urmă, repetiţia la costum mă falsifică. La mine, premiera trebuie să aibă ceva de sărbătoare, mă simt, îmbrăcată, altfel. Miros a haină proaspătă. E ceva, în sfîrşit, nu ştiu cum să explic,

dar eu numai la premieră pot să mă îmbrac. Sper însă că nu te-am deranjat prea mult cu ipsis mea.

AMOREZUL: A, nu! Eu, mă știi, pot repeta perfect și fără nici un partener, numai replica să mi se dea... Dar autorul era cam silit...

COANA MICA: Are haz. Tocmai el, în loc să se închine la toate bisericile că are interpreți ca noi... pentru o prostie, dumnealui e silit! Te pomenești că nici nu-i place cum jucăm, nu?

AMOREZUL: A, nu! Mie mi-a spus că nici n-a visat... asemenea...

COANA MICA: Și mie mi-a spus la fel... Și, ce e drept, ai să fii extraordinar! Eu îmi fac datoria toată...

AMOREZUL: Ceea ce înseamnă că faci o creație din cele mari...

COANA MICA: A! Nu am chiar pretenția asta, fiindcă nu oferă rolul mare lucru... dar, oricum...

AMOREZUL: Ai să fii minunată! N-am eu grijă de d-ta, coană Mico! Asta și spuneam adineauri directorului... D-ta ești firmă mare, firmă sigură...

COANA MICA: Zi-i pe nume: firmă veche!

AMOREZUL: Eh, gluma! Ar vrea ele multe tinere să se ție ca d-ta...

COANA MICA: Ești drăguț, ca întotdeauna de altfel, amorașule. Ei, ce facem acum? Plecăm?

AMOREZUL: A, da! Eu plec.

COANA MICA: Stai că merg și eu. Să spun două vorbe lui Costică... niște indicații de text, și viu...

AMOREZUL: Vezi că...

COANA MICA: Sint cu mașina cea nouă, cadoul lui Iorgu.

AMOREZUL: Bravo! S-o porți sănătoasă!

COANA MICA: Facem și noi ce putem! Așa-i tinerețea! (Alt ton.) Să te iau cu mașina, să facem o plimbare pe câmp... Poate ne mai aducem aminte de câte ceva...

AMOREZUL: Mulțumesc, coană Mico, dar eu am o întâlnire cu niște prieteni...

COANA MICA: Nu mă face să-ți arăt că minți!

AMOREZUL: Cum?

COANA MICA: Mă ofer să te duc eu la prieteni... A, vezi?...
Vezi că nu-ți convine... Ei, bine, bine, simpatie. Du-te,
amorașule. Dar mai bine păstrează-te înainte de pre-
mieră.

AMOREZUL: Niște prieteni, serios...

COANA MICA: Dar ține minte. Să-ți spuie și Costică pățanii
de-astea de-ale mele...

NENEA COSTICĂ: Ehehei!

COANA MICA: Ei, nu exagera și tu!

AMOREZUL: Așa de multe?

NENEA COSTICĂ: Nu. Voiam să spun că demult.

COANA MICA: Și aici cam exagerezi tu puțin.

NENEA COSTICĂ: Păi ce-i anul? Uite-l, nu-i! Douăzeci
treizeci de ani trec ca fum. Dar ce spunea coana
Mica așa-i. Eu umplu un gol-două, dar dacă-i gol
de tot, e mai [...]¹

SCENA 6

NENEA COSTICĂ, COANA MICA

COANA MICA: Ce dracu-i facem diseară, mă Costică?

NENEA COSTICĂ: Nu se știe ca pământul de unde sare
iepurele!

COANA MICA: De unde să sară, Costică? Din ce să sară?
Piesa e proastă?... Este... Are distribuție? N-are... Că
afară de mine, cine naiba s-o susție? Băiețușu ăsta?
Bun, nu zic, dar poate el să ducă în spinare un ase-
menea rol? Nu poate, Costică. Să fie mulțumit dacă
spune tot, că nici nu-l știe. Dacă sala ar fi plină numai
cu croitorese și modiste, care-l plac pe el, n-aș zice.
Dar un om serios, care vine la teatru, ce are să mai

¹ Lipsă în mss. (n. red.).

vadă în afară de mine? Copii de Conservator? Și eu ce rol am? Nimica toată: două acte. Am făcut sacrificiu să-l primesc, ca să nu mai zică ziarele că o actriță ca mine nu joacă piese originale. Dar asta-i ultima oară că mai fac așa ceva... Și să mai cheltuiesc și o groază de bani pe lângă toate costumele, că eu nu pot juca cu zdrențele astea de aici, de la teatru. În sfârșit... să mă văd diseară la miezul nopții, asta vreau...

NENEA COSTICĂ: La două, nu la miezul nopții, că nu se isprăvește curind...

COANA MICA: Nu-i așa? Și mie mi se pare grozav de lungă...
Ce-ar fi să mai tai din ea, Costică?

NENEA COSTICĂ: Nu vrea autorul... Greu de tăiat.

COANA MICA: Ce știe el? Eu cred că habar n-are ce-a scris...
Uite, dacă vrei, poți tăia și din rolul meu... Nu mă supăr deloc! Și-așa, și-așa, tot sacrificiu fac, așa încît ce mi-i că spun patru vorbe, ori că spun două...

NENEA COSTICĂ: Acu, cînd l-ai învățat...

COANA MICA: Zău, taie! Uite, paragraful acela cu împăratul, cum îi zice, Caligula, poți să-l tai jumătate... E și scris prost... Taie-l! Unde-i textul?

NENEA COSTICĂ: Nu-i aici... L-am dat amorezului, dar tăiem diseară...

COANA MICA: Vai de mine, dar să nu uiți cumva, Costică dragă!

NENEA COSTICĂ: Nu uit.

COANA MICA: Și monologul 1 din al doilea, îl scurtezi de tot, cinci versuri de la cap și opt de la coadă. Și să ai grijă de mine, auzi? Uite-ți ici pachetelul tău de țigări. Zi mersi, și diseară ține-mă zdravăn. Cel puțin să ies cu fața curată...

NENEA COSTICĂ: Nu te plîng eu pe d-ta!

COANA MICA: Ei, bine, am să ies eu la un capăt, dar tare era bine dacă dădea rolul unei fetițe, acolo, să mai joace și ele săracele... Ce, tot eu, tot eu! O să ajungă

lumea să se sature de mine într-o bună zi... Am și eu dreptul să mă odihnesc!

NENEA COSTICĂ: Păi de ce nu te odihnești, coană Mico?

COANA MICA: Dar cine te lasă? Cît m-a rugat directorul să primesc, cît m-a rugat și autorul... Om ești... Dintr-o ambiție a mea să las să cadă piesa unui om?

NENEA COSTICĂ: Păi parcă așa nu cade?

COANA MICA: Crezi?

NENEA COSTICĂ: Am spus eu vreodată de o piesă că iese și n-a ieșit? Și cînd am spus eu „Cade, domle“, n-a venit de-a rostogolul? Uite, așa vine, coană Mico, uite așa... (*Face cu mîna semnul rostogolirii.*)

COANA MICA: Ooof! Lasă-mă, Costică, că m-ai indispus și tu! Apoi dacă intru în scenă cu ideea asta, nu mai pot să mai dau nici eu nimic!

NENEA COSTICĂ: Mă rog, vrei să te mint? Te mint cît poțezi... Dar de căzut tot cade. Apoi, dehl, coană Mico, altădată mă mai întrebai, pe la repetiții, ce-i facem, Costică? Ce-i dregem, Costică? Dar acu... Te-a convins directorul ăsta de scenă, că-i tinereț. La gurița lui te-ai uitat, la gurița lui cere sfat...

COANA MICA: Ei, asta-i altă treabă, el e el, și piesa e piesă.

NENEA COSTICĂ: Da. Dar el și cu piesa face o cădere. Am știut eu că nu ești d-ta în toate apele d-tale, și numai tinerețul e de vină: ochi dulci, pupă mină, sluj-sluj, dumneata gata. Și uite pacostea! Dacă mă întrebai, îți spuneam: nu intra în corabie, coană Mico! Cu el, treaba d-tale, glumește cît vrei, dar cu piesa nu glumi. Că nici rolul n-ai avut vreme să-l înveți din pricina lui. Parcă d-tale de repetat îți ardea? Unde stau eu aici, crezi că nu le văd toate. Vorba lui bietul Pechea: „Măi, Costică, tu vezi toate dedesubturile“. Și drept să-ți spun, le văd pe toate... Și uite acum că nu știi rolul, și că vii coala să tai din el. Păi ia spune, ce te faci de mă îmbolnăvesc eu diseară? Hai?

COANA MICA: Ferească Dumnezeu! Nu joc!

NENEA COSTICĂ: Apoi vezi?

COANA MICA: Ei, lasă-mă și tu, Costică, în pace! Dar la urma urmei, puteai să-mi spui și tu o vorbă la vreme, ce Dumnezeu!

NENEA COSTICĂ: Eu îți spun, dar vorba-i mă ascuți?

COANA MICA: Păi ce se mai poate face acum?

NENEA COSTICĂ: Se poate, dar vorba-i vorbă?

COANA MICA: Dacă-ți spun?

NENEA COSTICĂ: Te sui frumușel în mașinuța cea nouă, îți iei o haină mai groasă, scrii un bilețel și mi-l dai mie și pleci...

COANA MICA: Unde?

NENEA COSTICĂ: La Botoșani, ori la Turnu-Severin... și nu te întorci decât mâine dimineată.

COANA MICA: Ce, ești nebun, Costică?

NENEA COSTICĂ: Na! Pareă n-ai mai făcut-o! Adă-ți aminte când te așteptam cu premiera gata și publicul în sală...

COANA MICA: Da, dar era o piesă străină, puțin îmi păsa...

NENEA COSTICĂ: Păi e și mai ușor, că acum nu te așteaptă premiera, nici publicul. Nici nu se bagă în seamă că lipsești.

COANA MICA: Cum se joacă?

NENEA COSTICĂ: Bine. Se joacă bine și la timp! Mă rog, vrei să scapi de bucluc, ori nu vrei?

COANA MICA: Bineînțeles că vreau, dar lămurește-mă. Înțelege și tu că nu pot să las un teatru în asemenea situație...

NENEA COSTICĂ: Deh! Că mult ți-a păsat dumitale de situația teatrului în viața dumitale...

COANA MICA: Atunci era altceva. Eram mai tânără, mi se trecea...

NENEA COSTICĂ: D-tale ce nu ți se trece? Are să zică lumea: la te uită, domle, și acum mai fuge coana Mica!

Halal tinerețe!... Dar mi se pare mie că nu te-nduri din pricina tinerelului...

COANA MICA: La urma urmei, am și eu dreptul să iubesc pe cineva în viața mea...

NENEA COSTICĂ: Mai ales când n-ai iubit pe nimeni...

COANA MICA: Ei, și tu! Asta n-o zic, dar asta-i dragoste mare, Costică, asta e dragoste curată... fără interese...

NENEA COSTICĂ: Ha! ha! Am înțeles! Va să zică, nu vrei. Bun!

COANA MICA: Nu, nu pot, Costică!

NENEA COSTICĂ: Va să zică, să le luăm la rînd. Dacă pleci, piesa se joacă, îți spun eu. De asta, ai putea. Directorul nu te dă afară, nu-i așa? De asta iar ai putea. Ți-e frică numai să nu rămii fără tinerel? Bun. Dar fără mine nu ți-e frică să rămii?

COANA MICA: Cum adică, fără tine?

NENEA COSTICĂ: Fără mine în cușcă, ici, unde stă Dumnezeu d-tale.

COANA MICA: Ce înseamnă toate astea? Ai tu vreun interes să nu joc eu diseară? Că trebuie să fie ceva la mijloc, de vreme ce stăruiești tu așa!

NENEA COSTICĂ: Eu? Ce interes să am? Interesul d-tale întii. Nu ziceai că-ți pare rău că joci?

COANA MICA: Bine, bine, asta-i altceva! Dar de ce stăruiești tu așa de mult? Nu te feri, Costică, și spune-mi. Trebuie să fie altceva. Vor să-mi facă vreo manifestație? Gheorghiasca? A, să știi că asta e!... Nu?

NENEA COSTICĂ (*moale*): A, nu!

COANA MICA: Va să zică, asta era! Îți mulțumesc din inimă că mi-ai spus, dar acum mai a dracului m-am încăpățînat să joc! Am să mă duc la prefect și-i aranjez una să mă pomenească. Nu-și face dumneaei mende-rele cu Mica. Și de al dracului, măcar că n-am nici un chef — și pe asta nou al ei am să i-l iau. Și-i arăt eu cine sînt. Nu, Costică, să nu mai stăruiești, că mă

supăr. Te rog! Eu de dragul tău fac orice, dar satisfacție trebuie să-mi iau.

NENEA COSTICĂ: Nu te mai lăuda, că te ții de cuvânt și-i mai rău pe urmă!

COANA MICA: Așteaptă până diseară și-ai să vezi!

NENEA COSTICĂ: N-am să văd nimic. Că de dragul meu nu faci nimic!

COANA MICA: Așa mă cunoști tu pe mine, Costică?

NENEA COSTICĂ: Mă rog, faci ce te-oî ruga eu?

COANA MICA: Da, dar să n-acoperi pe altul, ca acum!

NENEA COSTICĂ: N-acopăr pe nimeni. Eu te rog să nu joci diseară.

COANA MICA: Ce interes poți să ai tu ca să nu joc?

NENEA COSTICĂ: Am, și am interes mare.

COANA MICA: Ți-a făcut ceva directorul? Autorul? Vrei să nu se joace?

NENEA COSTICĂ: Ba asta nu! Că vreau să se joace!

COANA MICA: Atunci vrei să trintești piesa! Spune, zău, că eu, dacă mă convingi, îți dau tot ajutorul... Aha!

Mi se pare că știu... Amorezul e de vină... De aia venise pe aici... E frică pesemne că nu se mai vede lângă mine...

Apoi nu, Costică, de dragul lui nu fac asta! Joc, Costică, joc! Fie ce-o fi!

NENEA COSTICĂ: Ooof! Coană Mico! La toate relele te gindești, dar la un bun nu vrei să te gindești deloc.

COANA MICA: Nu văd, Costică, ce bun poate fi dacă nu joc eu... Dacă tu ai avea o amantă...

NENEA COSTICĂ: Vai de mine, coană Mico, eu și amantă?

COANA MICA: Atunci? Nici rude n-ai, nici prieteni n-ai...

NENEA COSTICĂ: Da, dar parcă de-aș avea, mi-ai face mie pe plac?

COANA MICA: Ei, îmi pare rău, Costică, să spui tocmai tu așa vorbă, care mă cunoști, nu de azi, de ieri, și-mi sufli de treizeci de ani...

NENEA COSTICĂ: Spui și d-ta așa, fiindcă știi că n-am pe nimeni...

COANA MICA: Mă jur pe ce vrei, Costică, că de-ar fi să ai pe cineva, acu m-aș sui în mașină și dusă aș fi...

NENEA COSTICĂ: Apoi, suie-te...

COANA MICA: Ce?

NENEA COSTICĂ: Suie-te în mașină și du-te, că am pe cineva. Dar acum să nu-ți mai întorci vorba înapoi, că te-ai jurat.

COANA MICA: Costică, ai o amantă! La vîrsta ta? Ți-ai pierdut mințile, Costică!

NENEA COSTICĂ: Bărbatul dacă are o amantă în teatru, care va să zică n-are minte, zicea răposatul Pechea, și eu mă țin de vorba lui. Nu, coană Mico, nu-i nici un fel de amantă. Am și eu o ambiție mare în viața mea: să fabric un actor mare! Mă știi. Am tot încercat, am tot cercat, dar n-am găsit ștofă la nimeni...

COANA MICA: Și acum ai găsit?

NENEA COSTICĂ: În palmă! Uite-o aici!

COANA MICA: Și cine-i?

NENEA COSTICĂ: N-o cunoști, dar ai s-o cunoști, ascultă-mă pe mine! Numai să te ții de jurămint. Că ai jurat.

COANA MICA: O începătoare?

NENEA COSTICĂ: „la **valer** natampà le nombre dezanée“, cum zicea răposatul Pechea. Începătoare, dar ștofă. Asta-i șurubul carierei mele. Că am fost sufleur are să uite toată lumea, dar măcar să se știe că am ridicat-o pe dinsa... Nu ride... Dacă te ții de jurămint, dă lovitura!

COANA MICA: Bravo! A învățat rolul?

NENEA COSTICĂ: Dumnezeuiște! Mă rog! L-a învățat cu mine, nu cu dumnealui, tinerelul — și eu știu teatru mare! Am avut și vreme să învăț...

COANA MICA: Și spune bine?

NENEA COSTICĂ: Actriță mare, coană Mico! Mare! În doi ani de zile, face teatrul praf! Generație mare! Dacă-ți spun eu, poți să mă crezi — care l-am văzut

și pe Salvini, și pe Grasso, și pe Galabrezzo, și pe neam-
tul ăla... Mă rog, dacă te ții de jurământ, dă lovitură!
COANA MICA: Bine, mă Costică, dar cum crezi că ai să-l
convingi tu pe director, și pe autor? Or să amine piesa
și mă aleg și eu cu toate ponoasele.

NENEA COSTICĂ: Nu se amână nimic... Uite, mișoara
asta... e ultima din rețetă... N-are de unde să dea banii
înapoi... M-am asigurat eu de toate... Coană Mico,
dacă te ții de jurământ, dă lovitură!

COANA MICA: Costică dragă, mă pui într-o situație foarte
delicăta...

NENEA COSTICĂ: Dacă te ții de jurământ, dă lovitură!

COANA MICA: Va să zică, spune mai bine ca mine, nu?

NENEA COSTICĂ (pauză; încăpăținat): Dacă te ții de
jurământ, dă lovitură!

COANA MICA (jignită): Ei, bravo. Nu ești gentil deloc,
Costică. Să mă compari pe mine cu o aia de la Con-
servator!

NENEA COSTICĂ: Coană Mico, îți sărut mâinile. Iartă-mă,
nu vreau să te pun alături de nimeni. Ești actriță mare,
ești celebră, ești stea de rangul întâi, în sfârșit, dar
rolul ăsta e fleac la d-ta, pe cînd la ea e toată celebri-
tatea, înțelegi? Hai, fă un gest frumos, de actriță mare!
Cedează-l! Și toată lumea o să zică: Ei, bravo! Uite
domle ce gest la coana Mica! Bravo! Așa actriță mare!
Frumos, nu? Dacă te ții de jurământ, dă lovitură!

COANA MICA (enervată): Și dacă nu mă țiiu de jurământ?

NENEA COSTICĂ: Apoi, îmi pare rău, dar îți dau eu lovi-
tura...

(Pauză)

COANA MICA (indignată, amuțită o clipă): Eee! Costică,
știi, tonul ăsta și amenințarea asta nu-mi plac deloc!
Pot să fac oricînd să fii dat afară...

NENEA COSTICĂ: Știu, coană Mico, dar vezi că nu mă
dau eu singur afară...

COANA MICA: Treaba ta, dacă socoți că ți-e mai bine așa...

NENEA COSTICĂ: Mda! Dar mai degrabă e treaba d-tale...

COANA MICA: Nu înțeleg ce vrei să spui?

NENEA COSTICĂ: Simt că am să mă îmbolnăvesc subit și o să trebuiască să joci fără mine.

COANA MICA: Ești nebun!

NENEA COSTICĂ: Nu, sînt bolnav grav!

COANA MICA: Idei fixe, să ridici actori... Țicneală!

NENEA COSTICĂ: Bolnav grav...

COANA MICA: Ori amoretzat, poate...

NENEA COSTICĂ: Toemai! Bolnav grav...

COANA MICA: Așa spune! Amoretzat! Asta-ți trebuie!
Cine-o fi și aia! Îmi închipui ce trebuie să fie, de s-a amoretzat de tine!

NENEA COSTICĂ: Apoi... parcă și d-ta... acu patruzeci de ani... Noroc, că m-am ținut eu bine și n-am vrut...

COANA MICA: Ce știam eu pe vremea aceea, că și bine aș fi ajuns cu un sufleur...

NENEA COSTICĂ: Și Eminescu a fost sufleur...

COANA MICA: Unul singur!

NENEA COSTICĂ: Și Caragiale! Și eu!

COANA MICA: Eminescu, Caragiale și tu! Foarte bună, apropierea...

NENEA COSTICĂ: Nu Eminescu, Caragiale și eu: Eu, Eminescu și Caragiale... Fiindcă d-ta poți să joci fără ei doi, dar fără mine nu!

COANA MICA: A! Te rog să nu mă faci, că pînă diseară învăț rolul, de joc fără sufleur.

NENEA COSTICĂ: Voorbești, de parcă ai fi la 1900, coană Mico! A mai trecut ceva de-atunci... Ei, învață, coană Mico, și joacă fără sufleur, că pe astă seară al doilea sufleur e la Focșani, și în tot orașul nu-i unul liber... I-am aranjat eu... Și eu sînt în pat, bolnav grav... Bună ziua. *(Dă să plece.)*

COANA MICA: Costică, tu vorbești serios?

NENEA COSTICĂ: Nu știu dacă vorbesc serios, dar de plecat, plec serios!

COANA MICA: Dar îți dai tu seama ce faci? Rămii pe drumuri, omule, că te dă afară trăznitul ăsta de director.

NENEA COSTICĂ: Îmi pare bine că ți-e milă de mine, coană Mico, dar ce să-i fac? Sint bolnav... Noroc că am o mie de lei la mine, m-am îngrijit și de asta, pentru orice întâmplare... Și pină la zece zile, cînd s-o topi toată rezerva, plec în turneu cu Gheorghiasca, că de douăzeci de ani mă tot roagă să-i suflu, și eu, ca omul prost, de dragul d-tale, am refuzat-o mefeu.

COANA MICA: Costică, ascultă! Nu se poate să mă lași așa! Vrei să-mi distrugi viitorul?

NENEA COSTICĂ: Dar de ce să distrugi d-ta viitorul unui geniu?

COANA MICA: Ia nu mai umbla cu fleacuri și nu mai bligui.

NENEA COSTICĂ: Apoi, îmi pare, coană Mico, sfatul meu ți-a folosit patruzeci de ani în șir... Și ți-a mers bine după sfatul și după părerea mea, și acum mă faci o otreapă, fiindcă am încredere și în altă femeie cu talent. Iartă-mă, dar te porți prost cu mine... Dar să nu fie asta decît o năzăreală de-a mea și tot s-ar cuveni să-ți zici: Omul ăsta nu mi-a cerut nimic în schimb toată viața. Ți-am cerut eu ceva? Nimic. Și cînd ai vrut să-mi dai, am zis: Păstrează pentru alții, că nu-i de nasul meu. N-am zis așa? Și-acum vin să cer nimica toată — și nu vrei... Îmi pare rău de toată dragostea și de toată credința în care te-am slujit — că numai pe d-ta te-am slujit. Că de dragul d-tale învățam și mișcare, și gesturi, și tot. Te uitai la mine ca într-o oglindă și succesul, gata!... Nu mai ai nevoie de mine. Bravo! Frumos! Dacă așa vrea soarta, fi și-așa! Am aici demisia scrisă, o dau la portar și dusu m-a chemat.

COANA MICA: Dar poate că-ți face proces... Te pune să plătești.

NENEA COSTICĂ: Să facă! De plătit, n-am să prea pot, că mia asta o cheltuiesc eu pină atunci, și casă n-am, mobilă n-am... N-am decît o inimă și-o gură — astea n-or să mi le vîndă... Rămii cu bine, coană Mico și Dumnezeu să vă ajute.

COANA MICA: Costică! (*Începe să plîngă.*) Costică dragă! De ce mă terorizezi tu pe mine, o biată femeie slabă? Asta unde te-am iubit odată...

NENEA COSTICĂ: Nu! Asta unde n-am vrut eu să te iubesc cum vroiai d-ta, coană Mico, dar de terorizat, nu te-am terorizat... Sufleurul nu terorizează, ajută, ajută, coană Mico... Se cuvine să-l ascuți și pe el odată...

COANA MICA: Da te-am ascultat totdeauna, Costică...

NENEA COSTICĂ: Te cred! M-ai ascultat strașnic cînd eram eu în cușcă și d-ta pe scenă, dar ascultă-mă și-acum.

COANA MICA: Ei, bine, poftim! Te ascult! N-am să joc!

NENEA COSTICĂ: Adevărat? Zău? Cu jurămint?

COANA MICA: Cu jurămint! Plec la Botoșani, la Anton. Și fac la noapte un chef, de înnebunesc orașul, să-mi treacă de necaz. Dar să-mi telegrafiezi ce-a fost...

NENEA COSTICĂ: Urgent! Dar uite ce e, scoate o carte de vizită și scrie-i directorului așa: „Dragă directore, o chestie de care atîrnă toată viața mea mă obligă să plec. Nu mă căuta! Am pregătit eu o elevă a mea, care va fi mai bine ca mine...” Scrie, ce-ți mai pasă, o să zică lumea: Bravo! Așa altruism! „Și trebuie să înțelegem și noi, stelele și actrițele mari — ce? nu ești? —, că trebuie să ajutăm tinerele generații! Garantez eu de ea...” — Garantez eu, ce-ți pasă? „Succes mare, eu sînt sigură de el. Merd!...”

COANA MICA: Poftim! Am scris ce-ai vrut...

NENEA COSTICĂ: Rob mă ai pe viață, coană Mico! Rob, uite, așa, ca pe un ciine...

COANA MICA: Să dea Dumnezeu numai să-ți priiască, Costică.

NENEA COSTICĂ: Să fim altruști, coană Mico. La vîrsta noastră, cum spunea răposatul Pechea, „cînd nu mai putem să fim păcătoși, să ne resemnăm să fim mărini-moși.“

COANA MICA: Și ce-o să zică acum mititelul? O să creadă că l-am înșelat...

NENEA COSTICĂ: O să te iubească mai mult! Așa-s bărbatii, coană Mico... Să nu fie siguri, că le piere dragostea.

COANA MICA: Așa e, bată-i norocul! Și cu rochiile mele... O mulțime de bani am dat!

NENEA COSTICĂ: Dacă le-ai făcut pe toate, fă-o și pe asta! Dă-i-le să le îmbrace! N-o să le îmbrace, că nu-i vin, dar fă gestul! Țsta ar fi un gest imperial...

COANA MICA: Ei da, gestul ar fi...

NENEA COSTICĂ: Frumos tare! Mai ales că nu-i vin...

COANA MICA (scrie ceva): Uite, dar tot pentru director: „Să se dea și rochiile mele, le dăruiesc, să se îmbrace...“
Dar care-i asta? Pot să știu și eu?

NENEA COSTICĂ: Una așa, cam așa de înaltă. Cu totul altfel ca dumneata...

COANA MICA: Da, da. Mi se pare că o știu... Apoi, plec... Și nu uita, Costică, ce sacrificiu mi-ai cerut și nu am stat la îndoială să ți-l fac. La revedere.

NENEA COSTICĂ: Drum bun, coană Mico! Drum bun!
(Coana Mica iese.)

SCENA 7

NENEA COSTICĂ, FETIȚA

NENEA COSTICĂ (strigă tare): Fetițo! Fetițo! Vino încoace!

(Afară se aude demarajul unui automobil. Fetița vine zdupăind pe scări.)

NENEA COSTICĂ: Ei, fetiço, cum te simți? Am vorbit
cu coana Mica.

FETIȚA: Ei, și? N-ai făcut nimic, cu siguranță!

NENEA COSTICĂ: Citește aceste două cărți de vizită!
Vezi, fetiço? „Cine n-are bătrîn, să-și cumpere...”
Asta pentru tine... Și pentru mine, cum zicea răposatul:
Maurul și-a făcut datoria! Maurul poate să spuie:
„Voalà!”

CORTINA

ACTUL II

Înainte de începerea spectacolului, în aceeași zi, cam pe la opt și jumătate, nouă fără un sfert. Lucrătorii construiesc decorul tabloului I. Toată lumea caracteristică scenei: pompieri, mașiniști, recuziteri și cîțiva încurcă-lume ai scenei, risipiți prin colțuri, în haine civile, printre actorii și figuranții costumați, dar cu bărbile și perucile în mînă.

Regizorul, activ, supraveghează montarea.

E o activitate febrilă, care miroase a premieră excepțională. Cîteva sonerii.

SCENA 1

REGIZORUL, lucrătorii

REGIZORUL: Hai, repede, repede, băieți, că a venit publicul. Electrician, portantele, și vezi de aprinde soarele.

Așa... Și tu agață luna pe cer!

LUCRĂTORUL: Am agățat-o.

REGIZORUL: Bravo! Acum aduceți munții în fund și Tibrul... Tibrul, domnule.

ALT LUCRĂTOR: Care tigru, domnule?

REGIZORUL: Tibru, nu tigru. Apa de colo!

LUCRĂTORUL: Păi așa spune! Apa, băieți!

REGIZORUL: Salteaua pentru apă ați pus-o? Gheorghe, tu, va să zică, stai să-l prinzi pe conu Iorgu. Ne-am înțeles?

LUCRĂTORUL: Înțeles, domle!

REGIZORUL: Și voi, cu mobila, veniți încoace. Uite cum s-o plasați...

(În vremea asta, un panou îl acoperă, și vocea continuă, neînțeles, în afară de ochii publicului.)

SCENA 2

Doi pompieri, apoi AUTORUL și SOȚIA lui

POMPIER I: Mă, Gavrilă, tu, că n-ai mai fost pe aici, să-ți spun eu. Să nu te sperii dacă țipă ori se hăt. asta-i așa, în glumă...

POMPIER II: Îhi!

POMPIER I: Să-i lași în bună pace. Și dacă vezi vruna îmbrăcată mai așa, ca ale noastre, să nu te puie dracul să-i faci cu ochiul ori, mă-nțelegi, cum facem noi, că astea sint artiste, cucoane, dar se îmbracă ele așa, ca să joace pe scenă, auzi?

POMPIER II: Îhi!

POMPIER I: Tu atita grijă să ai: să nu-i lași să fumeze, că nu-i voie de la dom colonel! Ordin! Înțeles?

POMPIER II: Îhi!

POMPIER I: Dar să le spui frumos, că ăștia toți sint boieri. Cum vezi că aprinde o țigară, te ducila el, saluți, și spui: Vă rog să nu fumați aici, că nu-i voie... Auzi? Pe urmă stai ce stai, și te duci iar și-i spui: Vă rog să fumați pe sală. Așa-i ordin! Și-atita. Ai înțeles?

POMPIER II: Îhi!

POMPIER I: Dar vezi, fii și tu săritor. Dacă te roagă cineva de ceva, să-i dai un scaun, mai știi eu ce, pune

și tu mîna. Numai să fii cu ochii în patru la consemnul
de foc. Înțeles?

POMPIER II: Îhi!

POMPIER I: Apoi eu mă duc la post, și viu să te iau la
sfîrșit.

POMPIER II: Trăiți, dom caporal!

(În vremea asta au intrat Autorul cu soția lui. Caporalul
iese.)

SOȚIA: Tiens! Foarte interesant! Très! Très!

AUTORUL: N'est-ce pas? Mi se pare că ăsta e decorul pri-
mului tablou... (Scoate o țigară.) Am uitat bricheta!
Je suis désolé! Sînt dezolat!

SOȚIA: Semn rău, chéris!

AUTORUL: A! Să nu fim superstițioși! (Unui lucrător.)
N-ai d-ta un chibrit?

LUCRĂTORUL: N-am, domnule.

POMPIER II: Stai că am eu. (Îi aprinde.)

AUTORUL: Mulțumesc, camarade!

SOȚIA: Il a l'air gentil celui-lă!

POMPIER II (vine, salută): Vă rog să nu fumați aici,
că nu e voie!

AUTORUL: Eram sigur! Pardon, camarade!

SOȚIA: Dar el ți-a dat să aprinzi...

POMPIER II: Așa am ordin.

SOȚIA: Curios!

AUTORUL: Civilités, dragă! Politețe! (A stins țigara.)

SOȚIA: Peut-être! Putem vedea decorurile pe dinăuntru?

AUTORUL: Desigur! (Se uită la ceas.) Dar e curios că
nu vin buchetele.

SOȚIA: Pentru actrițe?

AUTORUL: Firește! Le comandasem pentru opt și uite
că-i aproape nouă! Și ți-u cu orice preț să le dau înainte,

POMPIER II: Vă rog să fumați pe sală. Așa-i ordin!

AUTORUL: Bine, camarade, dar am stins țigara.

POMPIER II: Așa am ordin.

SOȚIA: Comme il est bête, mon Dieu! Tu mai înțelegi ceva? E absolut idiot! Toujours la même chose dans ce pays! Hai să vedem...

AUTORUL: Et puis, te duc în lojă la maman și mă întorc pe scenă.

SOȚIA: Dar tu nu vrei să vezi piesa?

AUTORUL: Ba da, dar mi-au spus toți că se obișnuiește ca autorii să stea pe scenă la premieră. Mai știi? Poate au nevoie de mine! En tout cas, să respectăm tradiția!

SOȚIA: En admettant qu'il y en a une!

(Vor să iasă, dar vine Directorul de scenă.)

SCENA 3

AUTORUL, SOȚIA, DIRECTORUL DE SCENĂ, apoi
REGIZORUL

AUTORUL: Ah! Voilà le metteur en scene. Mare lucru nu-i de el, dar, oricum, trebuie să ți-l prezint.

SOȚIA: Mais il est très bien le type! Și ce tinerel!

AUTORUL: Cher ami, dă-mi voie să te prezint soției mele...

DIR. DE SCENĂ: Doamnă, sint încântat. Dați-mi voie să vă felicit pentru opera soțului Dv. și să vă felicit anticipat pentru succesul ei, de care sint sigur.

SOȚIA: Sinteți foarte amabil. Și eu vă felicit pentru ceea ce ați făcut. Mi-a spus bărbatul meu că ați făcut lucruri admirabile — decoruri splendide. Nu?

AUTORUL: Da, da. Splendide.

DIR. DE SCENĂ: Am făcut și eu ce se poate face aici cu economie. Aici nu se știe ce înseamnă teatru, doamnă. Aici trebuie răsturnat tot, trebuie deschise ferestrele... Sper că la anul am să am teatrul meu, și-atunci o să fie altceva. Facem un pic de primenire, nu-i așa, autorule? Mi-ai făgăduit concursul și o piesă modernă.

SOȚIA: Dacă a promis, trebuie să facă. Voi avea eu grijă să-i amintesc.

DIR. DE SCENĂ: Sînt încîntat. De altfel, spun drept, contez mai mult pe concursul doamnelor. Toate mișcările teatrale mari s-au făcut cu concursul femeilor. Aveți mai multă înțelegere și un entuziasm mai robust decît al nostru, al bărbaților. Dacă vă interesează, am să-mi permit să vă pun în curent cu toate planurile mele.

SOTIA: Cu plăcere, cu mare plăcere, nu-i așa, chéri?

AUTORUL: Da, da...

SOTIA: Să invităm pe domnul odată la un ceai... Vineri am zi de ceai, și dacă dv. aveți plăcerea...

DIR. DE SCENĂ: Dorința dv. e ordin! Vineri la 5 sunt la poarta dv. (*Vede regizorul.*) Pardon! (*Regizorului.*) E gata tot?

REGIZORUL: Ba nu, că te-așteptam pe d-ta! Nu mă vezi pe mine aici, ce mai întreb?

DIR. DE SCENĂ: Strașnică disciplină! Aș vrea să fiți la Berlin.

REGIZORUL: Apoi de ce n-ai stat acolo! Să mă înveți d-ta teatru pe mine? (*Iese.*)

DIR. DE SCENĂ: Ascultă, eu cred că ar trebui... (*Și se duce după el.*)

SOTIA: El est intelligent... și foarte sigur de el! Are mare talent, n'est-ce pas?

AUTORUL: A! Oui.

DIR. DE SCENĂ (*întorcîndu-se*): Ați văzut ce lipsă de disciplină? Asta nu s-ar îngădui la Reinhardt.

SOTIA: La Reinhardt ați studiat?

DIR. DE SCENĂ: O! Desigur. Și la el, și la Batty. Cam peste tot. La unul singur ar fi fost primejdios, aș fi riscat să mă fixez într-o singură atitudine, și eu caut o atitudine proprie...

SOTIA: A. da, desigur! Aveți un aer de veritabil artist.

DIR. DE SCENĂ: O, Doamnă! Eu n-am făcut cariera asta de nevoie, am făcut-o fiindcă mi-e drag teatrul, fiindcă văd ceva în el, o credință nouă... În ziua cînd oi avea

teatrul meu, o sa se vadă. Din nefericire, acum trebuie să las lucrurile să meargă pe drumul lor de pînă acum. În teatrul ăsta, fiecare face ce vrea. Nici o unitate, nici un ideal. Comerț, pur și simplu. O singură ființă care mai are idealuri e interpreta de astă seară, coana Mica... dar cu o floare nu se face primăvară...

SCENA 4

AUTORUL, SOȚIA, DIR. DE SCENĂ, DIRECTORUL

DIRECTORUL: Ei, bravo, copii! Sîntem toți în păr! Bună seara la toți. Doamna? Mi se pare că ne cunoaștem de la coana Irina. Ei, autorule? Facem un succes mare? Uite florile, ți-au venit. Ei, mă băieți, aici e domnul autor. Dumnealui. Ia, pompier, ai tu grijă de ele. Ține-le.

POMPIER II (*le ia în mînă și le ține*): Am înțeles.

DIRECTORUL: A venit toată lumea?

DIR. DE SCENĂ: Da. Numai coana Mica nu venise încă. Ia să mă duc eu să văd...

DIRECTORUL: Nu, nu! Las-o în pace. Nu-i știi meteahna? Nu trebuie s-o turbure nimeni la premieră. Vine cu trei ceasuri înainte și învață rolul, se îmbracă singură, și coboară cînd o cheamă soneria. Stai aici! A, uite că și sună! A treia oară?

DIR. DE SCENĂ: Da.

DIRECTORUL: Să nu înceapă în nici un caz imediat. Să mai lase vreo zece minute.

AUTORUL: Tocmai bine. Așteptam pe mămă și vreau să vadă tot, de la început. Dar hai să te plasezi în lojă, chérie. Fii bun să mă conduci, că nu mă pot descurca pe aici, da?

DIR. DE SCENĂ: O, cu plăcere.

SOȚIA: Și dl. director, ca și dl. metteur en scene să nu uite că sînt invitații noștri la un mic supeu.

DIRECTORUL: A, cu plăcere! Mincare și bani nu refuz
nici la bucurie, nici la întristare!

DIR. DE SCENĂ: Și cum sintem siguri că va fi bucurie...

DIRECTORUL: A, da! Sperăm! Trebuie să sperăm...

La revedere...

(Ies cei trei.)

SCENA 5

DIRECTORUL, POMPIER II, REGIZORUL,
figuranți și artiști, care coboară în scenă.

DIRECTORUL: Ce ții alea în mină, mă flăcăule?

POMPIER II: Așa am ordin!

DIRECTORUL: De la cine?

POMPIER II: De la dom caporal Stavrance.

DIRECTORUL: Mă, nu se poate!

POMPIER II: Zău!

DIRECTORUL: Și ți-a spus să stai cu coșurile în mină?

POMPIER II: Mă!

DIRECTORUL: Păi atunci ce ți-a spus?

POMPIER II: Ei, lasă, știu eu ce mi-a spus. Nu mă lua
d-ta pe mine așa!

DIRECTORUL: Dar tu ești deștept foc, flăcăule, și un pom-
pier trebuie să fie deștept foc! Dar pune-le jos. Așa...
Acum, de ce le-ai pus jos?

POMPIER II: Așa am ordin!

DIRECTORUL: Și alt ordin nu mai ai?

POMPIER II: Să nu-i las să fumeze.

DIRECTORUL: Ei, bravo! Asta da! Să nu-i lași să fumeze
pe nici unul. Dar tu fumezi?

POMPIER II: Îhi!

DIRECTORUL: Bravo! Ia de aici o țigară, așa. Și aprinde.

POMPIER II: Lasă că am eu chibrit.

DIRECTORUL: Și mai bine.

POMPIER II: Vă rog să nu fumați aici, că nu e voie.

DIRECTORUL: Lasă, mă, să fumăm, că nu ne vede nimeni.
REGIZORUL (*tulburat*): D-le director, știți că nu putem începe.

DIRECTORUL: De ce?

REGIZORUL: N-a venit coana Mica pînă acum.

DIRECTORUL: Nu se poate. Trebuie să fie în cabină la ea.

REGIZORUL: Nu e. Am fost eu acolo. Cabiniera zice că n-a văzut-o și că acum un ceas a venit o fetiță cu un bilet de la ea, să-i dea toate costumele din piesă.

DIRECTORUL: Atunci, n-ai grijă, vine gata-mbrăcată de-acasă. Face ea uneori de astea.

REGIZORUL: Pentru orice eventualitate, eu zic să-i dăm un telefon.

DIRECTORUL: Nu, dragă, că-mi aprind paie-n cap cu nebuna. Trebuie să pice ea dintr-o clipă-n alta. Are chiar de la-nceput?

REGIZORUL: Nu, tabloul al doilea, dar tabloul ține cîteva minute, e în fața draperiei.

DIRECTORUL: Adică ce-ar fi să... Rolul e mare?

REGIZORUL: Nu prea, dar, oricum. Dacă se întimplă ceva, greu să scoți pe cineva cu textul în mînă...

DIRECTORUL: Trebuie jucat cu orice preț. Cauți repede o fată bună, și caută-l pe Costică. Costicăăă!

REGIZORUL: Mai încet, mai încet, că am ridicat cortina de reclamă și se aude în sală.

DIRECTORUL: Da lasă-i să audă, or să creadă că-i în piesă. Costicăăă!

SCENA 6

Aceiași, NENEA COSTICĂ, cu textul, și AMOREZUL

NENEA COSTICĂ: La ordin!

DIRECTORUL: Rolul coanei Mica e mare?

NENEA COSTICĂ: Auleu! Uita-m-ar relele, era să fac un bucluc! Uite o carte de vizită de la dînsa.

DIRECTORUL: De la cine?

NENEA COSTICĂ: De la coana Mica. Eu eram aici, pe scenă, după ce ați venit Dvs. azi.

DIRECTORUL: Eram sigur!... Bat-o mama fantului! Extraordinar! Și de ce nu mi l-ai dat mai devreme, omule? Eu nici n-o știu pe asta, care Dumnezeu o fi... De ce nu mi l-ai dat mai devreme!

NENEA COSTICĂ: Ea mi-a spus să vi-l dau cînd cobor în scenă.

DIRECTORUL: Apoi, desigur, la toate s-a gîndit. Să-mi strice frumusețe de premieră!

SCENA 7

Acțiași, AUTORUL, DIR. DE SCENĂ, FETIȚA
și un CRITIC

DIR. DE SCENĂ: Ce-i? Ce s-a întîmplat?

DIRECTORUL: S-a întîmplat că am primit o veste dulce de la coana Mica. Iar a fugit cu unul!

DIR. DE SCENĂ (*se repede la bilețel, îl ia, citește tremurînd*): Nu se poate! Nu se poate... Dumnezeule, e îngrozitor!

AUTORUL: Qu'est-ce qu'il y a? Qu'est-ce qu'il y a?

DIRECTORUL: Cheschilia, că s-a dus dracului frumusețe de premieră. Dar trebuie jucat cu orice preț. Costică, în tine mi-i nădejdea. Și, uite, domnule, că mai face și pe mărînimoasa dumneaei, vrea să ridice noile generații. Unde-i asta, domnule, s-o văd și eu... O știe cineva?

NENEA COSTICĂ: O știu eu, mi se pare. Era azi cu una... Uite-o colo! Ia vino încoa, fetițo. D-ta ai învățat rolul cu coana Mica?

DIRECTORUL: Cum să joace asta, domle, nu vezi că mi-roase a lapte? Cîți ani ai tu, fată?

FETIȚA: Optsprezece!

DIRECTORUL: Ei, poftim! Rol principal! De cînd ai ieșit din Conservator?

FETIȚA: De un an.

DIRECTORUL: Rol principal! După un an... La optsprezece ani... Dar ne trăznește Dumnezeu cînd o auzi!

NENEA COSTICĂ: Păi atîta trebuie, să aibă și rolul, d-le director.

DIRECTORUL: Ia lasă-mă în pace, domnule, cu prostii de astea! De glume îmi arde mie? Dar fie, domnule, cît de bătrînă, dar să nu-mi transforme mie teatrul în producție de Conservator... Ce ne facem?

AUTORUL: Mă rog, ce s-a întîmplat? A murit cineva?

DIRECTORUL: Mai rău, domnule! Ți-a fugit interpreta principală.

AUTORUL: De ce a fugit?

DIRECTORUL: Dar dracu știe. Pesemne că s-a amoretat iar de cineva...

AUTORUL: Pas possible!

DIRECTORUL: Ba da! Că are obicei să se amoretzeze mereu.

AUTORUL: Nu vorbesc de asta. Vorbesc de fugit. Eu cred că asta e o cabală făcută de confrăți! Da, da! Și-atunci ce facem?

DIRECTORUL: De unde vrei să știi? E îngrozitor! Sala plină ca niciodată și, poftim, bucluc. (*Directorului de scenă.*) Tu ce zici, băiatule?

DIR. DE SCENĂ: Ce să mai zic? Îmi vine să mă sinucid. D-ta nu știi ce înseamnă asta pentru mine!

DIRECTORUL: Ba știu, dragă, știu! Am trecut și eu prin astea... Dar ce Dumnezeu facem... Ce facem?

FETIȚA (*încet lui nea Costică*): Mi s-au tăiat picioarele, nea Costică. Nu mă lasă să joc, ferească Dumnezeu!

NENEA COSTICĂ: Cine n-are bătrîn să-și cumpere, fetițo! În cinci minute ai intrat în scenă.

DIRECTORUL: Amorezule, tu ce zici de toată întîmplarea asta?

AMOREZUL: Dar ce s-a întîmplat?

CRITICUL (*venind repede*): E adevărat? Cum se poate, domnule? Să facă una ca asta? Extraordinar! S-a răspindit zvonul în sală, într-un minut spuneți lumii ce faceți, că pleacă. Au și început să iasă pe culoare.

AMOREZUL: Dar ce s-a întâmplat?

AUTORUL: Trebuie să fie o cabală aranjată de confrăți. A fugit coana Mica.

AMOREZUL: Foarte bine. Atunci nu jucăm. Se amână premiera și o dăm altădată mai bine preparată. Că de asta trebuie să fi plecat coana Mica, nu-i așa, nea Costică? Nu știa o boabă...

DIR. DE SCENĂ: Crezi?

AMOREZUL: Sigur.

DIR. DE SCENĂ: Da, dar a lăsat o fetiță preparată de ea să joace în locul ei. A fost premeditat tot.

AMOREZUL: Cabotina! Ca să iasă fata rău și să vină ea să arate pe urmă ce poate! Trebuie aminată premiera cu orice preț!

AUTORUL: Se poate amina?

AMOREZUL: Trebuie să se poată. Vrei să-ți cadă piesa?

AUTORUL: Are dreptate... Dacă știam așa, n-o mai aduceam pe maman. Ah, ce plictiseală!

DIRECTORUL: Uite cine se plinge de plictiseală! Ce să zic eu? Atunci, să aminăm premiera...

AUTORUL: Da, da. Eu așa zic!

DIRECTORUL: Bun!

FETIȚA: Nea Costică, ieșim...

NENEA COSTICĂ: Ssst! Cată-ți de treabă!

AMOREZUL: O aminăm pe o săptămână, două...

AUTORUL: Așa de mult? Și eu, care voiam să plec joi la St. Moritz!

AMOREZUL: Pleacă d-ta, că o jucăm noi și fără d-ta!

DIRECTORUL: A, nu, dragă, asta nu vreau eu. Vreau să fie aici, să-mi întărească succesul. Ei, va să zică, aminăm? Uite ce-i, autorule: eu trebuie să dau în seara asta banii înapoi, va să zică pagubă, și rețeta

eu am virit-o în montare, așa că n-am de unde.
Dă-mi 65 de mii de lei.

AUTORUL: De ce?

DIRECTORUL: Ca să pot amina, altfel nu pot.

AUTORUL: Dar n-am la mine...

DIRECTORUL: Trimiteți acasă, să-ți aducă...

AUTORUL: Am la bancă.

DIRECTORUL: Atunci nu pot să amîn.

AUTORUL: Dar cum ai să joci?

DIRECTORUL: Nu știu, o pun pe fetița asta, ori scot alta
cu textul în mînă... Alegeți.

NENEA COSTICĂ (*fetiței*): Se-apropie, se-apropie...

AMOREZUL: Da, dar mai întrebați-mă și pe mine... Eu
nu primesc să joc cu o începătoare, cînd nici n-am
repetat cu ea... Coana Mica mă ajuta, dădea nerv,
actriță mare în sfîrșit...

DIRECTORUL: Da, dar a murit!

AMOREZUL: Și-acum are să moară piesa. Eu refuz să joc
în asemenea condiții... Nu pot să mă compromit...

DIRECTORUL: Zău?

AMOREZUL: Și d-ta, domnule, ai dreptul să te opui. E
piesa d-tale! Numele d-tale! Vrei să te faci de rîs?
Nu se poate!

AUTORUL: Atunci mă opun și eu!

FETIȚA: S-a dus, nea Costică!

NENEA COSTICĂ: Vine, vine! Acuș vine!

(*Încep aplauze în sală.*)

REGIZORUL: Ce facem, d-le director? A început publicul
să facă gălăgie!

DIRECTORUL: Să facă!

REGIZORUL: Da! Dar noi ce facem?

DIRECTORUL: Uite ce facem: se scoate piesa de tot. Să
vie casierul aici, imediat.

AUTORUL: Ce înseamnă asta? Adică cum?

DIRECTORUL: Nu o mai joc deloc! Și d-ta... Să se dea
banii înapoi la public și regizorul să anunțe în sală

că peste jumătate de oră se joacă „Îndrăgostita“.
Ai decorul aici și actorii sînt toți. Să se schimbe
decorul!

AMOREZUL: Dragă directoare...

AUTORUL: Dar eu n-am vrut să spun asta...

CRITICUL: Uite, domnule, ce teribil om ești!

REGIZORUL: Lasă cortina de reclamă și demontați decorul!

Se pune „Îndrăgostita“.

FETIȚA: S-a dus, nea Costică!

NENEA COSTICĂ: Acum vine mai al dracului.

DIRECTORUL: Dar de ce nu vine casierul odată? Să se
mai ducă cineva după casier.

AMOREZUL: Stați, domnule, nu demontați! Directoare,
dar înțelege că noi...

AUTORUL: De ce te superi?

DIRECTORUL: Se joacă, ori nu se joacă?

AUTORUL: Sînt disperat!

AMOREZUL: Și eu!

DIRECTORUL: Și eu! Dar trebuie să se joace! Acum!
Gata! Sună în sală!

NENEA COSTICĂ: Uite c-a venit!

DIRECTORUL: Costică! În tine mi-i nădejdea! Fetițo,
știi, ori nu știi?

FETIȚA: Știu, d-le director!

DIRECTORUL: Nu mă faci de ris?

FETIȚA: Mă faceți să-mi fie frică!

DIRECTORUL: Dacă salvezi situația, te-a văzut Dumnezeu!
Auzi? Și eu mă țin de cuvînt! Hai, toată lumea la
locuri. Nu se mai anunță nimic în sală. Știe toată lumea.
(*Se aude gongul, schimb de lumină, zarva încetează.*)

CRITICUL: Mă duc în sală, că sînt teribil de curios să văd
ce iese din harababura asta!

(*Iese; semnale, trompete, surle, fanfare, al doilea gong.*)

NENEA COSTICĂ (*directorului*): Ați aranjat-o, domnule
director!

DIRECTORUL: Dar ce, credeau ei că-și fac cheful cu miné?

Hm! Ai grijă de fată!

NENEA COSTICĂ: Ca Dumnezeu! (*Și a dispărut în adânc.*)

DIRECTORUL: Fetițo, ia un scaun. (*I-l dă.*) Și stai!

Să fii stăpînă pe tine, și obraznică! Publicul e-un dobitoc, care n-așteaptă decît să-l tragi pe sfoară. Și asta-i meserie de femeie! Hai, să te văd cît ești de femeie! Succes!

(*O tapotează pe obraz și dispăre. În același timp, din umbra unor decoruri, un băiețel timid, grimat cu barbă, se apropie de fetiță. Pe scenă, la public, se joacă un tablou întreg.*)

SCENA 8

BĂIATUL, FETIȚA, POMPIER II

BĂIATUL: Am aflat, mi-a scris unchiul, tot. Și-acum, știe tot teatrul la noi... Am venit într-un suflet, grimat, așa cum sint. Nu se putea să nu viu și să nu-ți urez succes. Vezi cît ne iubește unchiul — pe amîndoi. Tot ce-a făcut, de dragul iubirii noastre a făcut... Și tu să nu-mi spui nimic!

FETIȚA: M-a rugat să nu spun absolut la nimeni.

BĂIATUL: Nu-mi pare rău... Surpriza e și mai mare! O să ai succes! Da, da! Îmi spune mie inima că o să ai succes... și dragostea mea nu poate să mă înșele. Dacă ai ști cum te iubesc... Te iubesc așa de mult, așa... (*Și nu mai poate spune.*) Eu trebuie să mă întorc la teatru, mi-e frică să nu-mi vie scena. Te rog spune-mi că mă iubești puțin și tu, măcar acum, că mine ai să fii poate actriță mare, și eu tot așa cum sint.

FETIȚA: Dar nu. Tu ai să ai viitor frumos.

BĂIATUL: Nu, nu cred... Mie unchiul nu mi-a spus nicio dată nimic. El numai de tine vorbește. Dar nu-mi pasă, să ajungi tu mare! Chiar dacă n-ai să mă iubești.

FETIȚA: Dar te iubesc.

BĂIATUL: Și chiar dacă n-ai să mă mai iubești, să nu mă alungi... Am să stau lângă tine, să te-ajut, să ai succes, să fii mare! Eu așa te iubesc, pentru tine, să-ți fiu de folos.

FETIȚA: Dragul meu, dar tu plingi...

BĂIATUL: Plîng, pentru că sînt fericit, că ți-am fost de ajutor cu ceva, nu eu, unchiul, dar, oricum, ai putea să spui că tot eu sînt, nu-i așa? El de dragul meu a făcut tot, așa cred.

FETIȚA: Sigur că da. Și așa are să facă și cu tine, ai să vezi...

BĂIATUL: Nu, cu mine nu. N-are încredere... De altfel, n-am nici eu. Dar nu-i nimic. Dacă mă iubești tu puțin, puțin de tot, nu-mi pasă, măcar de-aș rămîne o viață întreagă să joc roluri de servitor... Auzi? Numai să mă iubești.

FETIȚA: Te iubesc! Dacă ai ști ce încredere îmi dai! Ce bine ai făcut că ai venit... Mi-era așa de frică, și acum s-a dus deodată...

BĂIATUL: Așa au să se ducă toate supărările, dacă ai să mă iubești... Auzi tu? Acuma mie mi-e frică... Uite cum îmi bate inima...

FETIȚA: De ce ți-e frică?

BĂIATUL: Nu știu. Mi-e frică așa, fără pricină. Dar nu-i nimic. Dacă ai să fii tu fericită, am să fiu și eu fericit, în felul meu. Acum mă duc! La revedere și succes, succes mare, cit dragostea mea de mare... Și după spectacol, viu să te iau, da? N-o să-ți fie rușine, ție, artistă mare, să umbli la braț cu un băiețuș necunoscut de nimeni...

FETIȚA (*îl ia, violentă, de pâr*): Răule!

BĂIATUL: Trage, trage cit poți de tare, să simt că frica mea e o prostie fără rost, care te supără... Așa... Sărut minulele care-mi fac rău... Și-acum, mă duc. Dar lasă-mă să te sărut, vrei? Nu, repede, că nu ne vede. (*Sărută.*) Ne-a văzut! Nu te superi, camarade. Eu sînt logodnicul dumneaei...

POMPIER II: Știu, știu, mi-a spus dom caporal Stavrache, așa-i joaca!
BĂIATUL: Așa-i! Auzi tu, dragoste? Așa-i joaca! Încă o dată! (*O sărută.*) Și succes, succes, succes... Toată seara numai așa am să spun încoace: succes... (*Iese în goană.*)

SCENA 9

FETIȚA, POMPIER II

POMPIER II: Ia ascultă! Dar de ce nu te îmbraci ca femeile, cu fustă?

FETIȚA: Cu mine vorbești?

POMPIER II: Îhîi!

FETIȚA: Așa trebuie aici.

POMPIER II: Aha, da! Dacă — acela-i logodnicul d-tale?

FETIȚA: Da.

POMPIER II: Ei, ce să-i faci. Fiecare cu partea lui.

FETIȚA: Dar ce, nu-ți place?

POMPIER: Păi... cam pirpiriu...

FETIȚA: E tinăr!

POMPIER II: Eh, pe dracul! Are o barbă cît tata! Pune-l măcar s-o radă!

FETIȚA: Dar nu-i barba lui!

POMPIER II: D-apoi că nici a mea...

FETIȚA: E lipită așa, ca la teatru. Se lipește cu un fel de clei!

POMPIER II: Iote-te drăcie! Așaaa? Poi, aici îi drăcovenie mare, domle. Eu am să mai cer să viu, că mie-mi place. Asta trebuie să fie un fel de Viclein... cum e pe la noi de sărbători... Lucru tare frumos. Și aduce? Aduce bine?

FETIȚA: La unii mai mult, la alții mai puțin.

POMPIER II: Păi asta nu se cade, că la noi se împarte fră-
țește. Eh! Poate unde sînt alte locuri... se schimbă și
obiceiul.
(*Surle, trîmbiți.*)

SCENA 10

Aceiași, REGIZORUL și AMOREZUL, apoi
DIR. DE SCENĂ și CONU IORGU

REGIZORUL: Hai! Hai! Că a intrat Dezideriu! Acuma-ți
vine rîndul. (*Urmărește pe text.*) La replica: Trăiască
Dezideriu, al taberelor suflet!

AMOREZUL: Da, știu... Tu ce zici de fetița asta?

REGIZORUL: Măcar să spuie rolul...

AMOREZUL: E bătaie de joc... Asta-i clasă de Conservator,
teatru de diletanți. Dobitocul cela de director habar
n-are de interesul lui. În loc să aibă piesa preparată
bine...

REGIZORUL: Bagă de seamă!

AMOREZUL: Ei, stai, ce te grăbești! Nu mă anunță fan-
fara?

REGIZORUL: Da de unde?

AMOREZUL: Cum se poate? Doar eu sînt Caligula!

REGIZORUL: Acum nu ești împărat, domnule. Ești soldat,
ca ceilalți. Fii gata!

AMOREZUL: Nu mă-nvăța tu pe mine! Dacă nu pui fan-
fara, nu intru și gata! Eu vreau să am intrare frumoasă.
Nu intru, pe onoarea mea! Dacă nu iau aplauze la
intrare, înseamnă să ratez rolul!

REGIZORUL: Fir-ați ai dracului! Fanfara! (*Începe fan-
fara.*) Ei, haide, intră!

AMOREZUL: Las-o să cînte, că zice frumos!

(*Năvălește directorul de scenă.*)

DIR. DE SCENĂ: Ce-i asta, domnule? De ce cîntă acum fanfara?

AMOREZUL: Pentru mine, domnule! Am cerut eu!

DIR. DE SCENĂ (*regizorului*): Dar nu ți-am spus că aici nu-i fanfară?

AMOREZUL: D-ta să spui la elevii de Conservator... Uite, spune-i dumneaei, nu mie.

REGIZORUL: Intră odată!

AMOREZUL: Stai puțin!

AUTORUL: S-a întîmplat ceva? Da?

AMOREZUL: Acum... Așa... Și să vezi aplauze!

(*Intră, nu se aude nimic*)

AUTORUL: De ce tace? Trebuie să tacă?

REGIZORUL: Nu, dar trebuie să vorbească întîi sufleurul!

AUTORUL: Daa? Să nu rîdeți de mine. Știți, eu sînt foarte dezorientat pe scenă. Eu sînt deprins să fiu spectator.

REGIZORUL: Pardon! Ei, patricienii și senatorii! Hai — și d-ta, nene Iorgule... (*Iorgu intră.*) Vă vine rîndul... La replica: Să intre delegații de la Cetatea Romei!

DIR. DE SCENĂ: Nene Iorgule, scoate ceasornicul de la mînă, că se vede.

CONU IORGU: E de aur!

DIR. DE SCENĂ: Da, dar romanii n-aveau ceasornice!

CONU IORGU: Îi privește! Și pe urmă, e cadou de la nevastă-mea. Cu asta pe mînă mor.

DIR. DE SCENĂ: Se vede din saară!

CONU IORGU: Pare o brătară. Și vine frumos!

DIR. DE SCENĂ: Dar romanii nu purtau brățări!

CONU IORGU: Dar abecedarul nu vrei tu să mă-nveți, băiețaș? Lasă mata chestia asta! Învață-i pe oei mai tineri. Uite pe dumnealui de piidă... Noi nu ne speriem de Reinhardtul dumitale, că era actor mai prost ca mine... Ce părere ai matale?

REGIZORUL: Intră! (*Și-i dă brînci în scenă.*) Tu, atene la cortină. Se ridică la al doilea gong. Mașiniști, atenții la schimbare! Podul, ești treaz? Așa. Electrica! Fact

schimbarea de lumină pe întuneric în sală. Auzi? Domnișoară, fii gata! Intrarea pe aici.
(În scenă, Iorgu: Caligula trăiască! Al nostru Împărat!
Nu sînt aplauze. Feti'a, palidă, s-a ridicat.)

SCENA 11

Aceiași afară de Regizor, care a dispărut. Învălmășeală de oameni, glasuri. Două minute, cît ține schimbarea, regizorul va improviza un corns de glasuri, inerent unei schimbări de decor între tablouri. Figuranți, în parte schimbă costumele. Unii pleacă, alții vin.

AMOREZUL: Văzuși, nene Iorgule, ce public stupid? Niți o aplauză! Ciocoime infectă. Ți-e și scîrbă să joci.

AUTORUL: Ei, ce zici, prinde?

CONU IORGU: ...Mucigai!

AUTORUL: Comment? Ce-ați spus?

AMOREZUL: Cred, cred... Dar pînă se dezmoștește publicul... Să-l vedem... (*Un gong.*) Acum sînt în scenă. Bine că stau pe tron. (*Iese.*)

REGIZORUL: Electrician! Aprinde soarele, domnule! Toată lumea în scenă? Domnișoară, fii gata! Nene Iorgule, în scenă.

CONU IORGU: Va să zică, nu-i chip să tragă nen-tu un fum de țigară!

REGIZORUL: Ridic cortina!

CONU IORGU: Ei, gata, tătarule! (*Încet, celorlalți.*) Acu să te-ații grozăvie... 'Ce o să fie... Tu fii lîngă cortină. Cum se poticnește treaba, jos cu cortina, auzi?

REGIZORUL: Lasă, nene Iorgule, că știu eu cum se rezolvă astea... Gata!
(*Alt gong.*)

SCENA 12

FETIȚA, REGIZORUL

FETIȚA (*iși face cruce*): Doamne ajută-mă!

REGIZORUL: Hai, hai! Nu-ți fie frică. Dă o dată din mîini zdravăn și gata! Îl știi?

FETIȚA: Îl știu și prin somn!

REGIZORUL: Asta-i principalul! N-avea nici o teamă, auzi? Ești începătoare, n-are nimeni pretenții de la d-ta, să-l spui, și ai ieșit fața curată. Unde mai pui că faci un sacrificiu, nu?

FETIȚA: Mulțumesc. Numai d-ta îmi mai dai un pic de curaj. Toți ceilalți se uitau la mine ca la o dușmancă.

REGIZORUL: Dar mai dă-i dracului pe toți... Și gata. Intrarea la replica...

FETIȚA: „Și Zeii se răzbună cu aprigă minie, Pe cei dușmani domniei și stăpînirii mele...” O știu.

REGIZORUL: Ei, bravo! Dacă știi tot așa, merge strună... Ei, hai, hai, nu mai tremura... Costumul îți vine bine, și-i foarte frumos.

FETIȚA: De la coana Mica!

REGIZORUL: A făcut și bătrina un lucru bun odată! Și ești bine grîmată... Eh, atenție!... Tu, Moritz! Tună! Încet, încet, tună mai tare, Moritz! Trăznește! Moritz! Succes și intră!
(*Fetița intră în scenă.*)

SCENA 13

Aceiași, fără FETIȚA, vine DIRECTORUL
DE SCENĂ Rumoare în sală.

DIR. DE SCENĂ: Ce-i asta?

REGIZORUL: S-a clătinat ceva în sală... Pesemne că discută publicul... Ssst! Atenție!

AUTORUL: Ce s-a întâmplat? (*Regizorul îl țîștuește.*) Ce s-a întâmplat? E bine?

REGIZORUL: Bine, bine!

AUTORUL: E ea în scenă? Daa? C'est intéressant! Pe unde pot să văd? D-ta nu vrei să vezi? (*Se uită pe o gaură în decor.*)

DIR. DE SCENĂ: Ce vă interesează? N-am învățat-o eu, n-am repetat cu ea... Și-apoi, la asta mi-e mie gîndul?

REGIZORUL: Ssst! Vă rog, liniște! Da știi că nu spune rău? Dar nu spune rău deloc! Ia stai, domnule! (*Ia un scaun, face gaură în decor și se uită.*)

DIR. DE SCENĂ (*ciulește urechea*): Bun glas are! Ia stai! (*Se uită pe o gaură în decor.*) Știi că merge? Are toate intonațiile mele! I le-a dat Mica, coana Mica. Ba nu! Uite, asta-i intonație pe care n-o făcea... A! Asta a venit pe la repetiție...

REGIZORUL: Ssst! Uite ce bine se țîne! Ei, bată-te norocul de puștiu!

DIRECTORUL: Cum merge?

REGIZORUL: Bine, bine!

DIR. DE SCENĂ: Destul de bine.

DIRECTORUL: Copii! De-o fi cum i-a fost intrarea, partida-i ciștigată! Uite-așa a prins publicul. A intrat furtună, ca o căprioară gonită... Și frumoasă, pe scenă, ceva teribil, ciștigă enorm la lumina rampei. Te pome-nești drăcie... Și glas bun, și gest sigur... Ia ascultă... Ia auzi ce accente... (*Aplauze furtunoase în sală.*) Ce-i asta?

REGIZORUL: Aplauze la scenă deschisă, la paragraful Asta-i lovitură!

DIRECTORUL: Ce inspirație am avut, nu? Nu m-am înșelat eu cînd am văzut-o!

DIR. DE SCENĂ: Și toate intonațiile mele...

AUTORUL: Și ce frumos sună versurile, nu? Quel dommage!

DIRECTORUL: De ce dommage?

AUTORUL: Că nu se joacă în franțuzește... că piesa în franțuzește a fost scrisă, și a tradus-o nevastă-mea.

În franțuzește suna splendid...

REGIZORUL: Ssst! Linişte! Să vedem de-acum încolo! Aici e greul!

(În vremea asta, Pompierul II se apropie de director și-l bate amical pe umăr.)

DIRECTORUL: Ce-i?

POMPIER II: Ce-i acolo?

DIRECTORUL: Se bat doi, n-auzi cum ți-pă?

POMPIER II: Nu te speria, e di joacă!

DIRECTORUL: Zău?

POMPIER II: Îhi! Mi-a spus dom caporal Stravrache. El a mai fost pe-aici.

DIRECTORUL: Bun, bun. Acum ia coșurile și stai cu ele! (Pompier II ia coșurile cu flori și stă cu ele.)

REGIZORUL: Bine, bine! Foarte, foarte bine!

TOȚI: Bine! Bravo! Uite, domnule, ce frumos spune! (Aplauzele se repetă, dar mai scurt.)

REGIZORUL: I-a tăiat aplauzele, măgarul de Caligula!

DIRECTORUL: Se putea altfel?

REGIZORUL: S-auzim... A intrat în scena cea mare.

DIRECTORUL: E formidabilă! Pur și simplu formidabilă. Să știți că biata coana Mica a făcut asta de dragul fetii!

DIR. DE SCENĂ: Nu-i așa? Nici nu s-ar putea altfel. Atita abnegație... Și se vede că a muncit cu fata! Frumos gest de actriță mare! Europeană!

REGIZORUL: Talentul fetei, domnule! De la Aristitza Romanescu n-am mai pomenit așa glas. Ia ascultați! Ssst! Ei?

DIRECTORUL: Dar ia uitați-vă la public, uitați-vă cum s-au plecat toți înainte, parcă ar voi să sară peste scaune!

DIR. DE SCENĂ: Adevărat! Auzi? Intonația mea!

AUTORUL: Eu cred că le place foarte mult piesa.

DIRECTORUL: Phii! Ce zi bună am avut eu astăzi, domnule! De cînd visez să descopăr un actor mare. Uite că a venit. Asta în doi ani de zile zboară sus de tot, dacă stă la mine!

DIR. DE SCENĂ: Cu asemenea element, da! Ți-e drag să lucrezi! Fac minuni cu ea.

AUTORUL: Mă gîndesc să traduc și cealaltă piesă...

DIRECTORUL: Ia mai tăceți!

SCENA 14

Aceiași, BĂIATUL

BĂIATUL (*se duce la Pompier II*): Ce-i pe aici?

POMPIER II: Bine, ce să fie?

BĂIATUL: Ce se aude? Domnișoara care era adineaori aici unde e? În scenă?

POMPIER II: Nu știu. Și-a făcut cruce și s-a dat după perdea cînd a bocănit cu tabla asta!

BĂIATUL (*ascultă*): Da... mi se pare că e ea! E în scenă, nu?

POMPIER II: Întreabă pe dumnealor, că eu nu știu unde vine.

BĂIATUL: Dar aplauze n-au fost?

POMPIER II: Întreabă pe dumnealor, că eu nu-s de aici. Eu sint pompier.

BĂIATUL (*ascultă radios*): Auzi... auzi... ce bine zice!

POMPIER II: Păi da, dacă-i aduce!

(*Aplauze furtunoase. Urale. Strigăte de bravo! Ca dintr-o sală plină, ridicată în picioare. Toată scena trepidează de entuziasm.*)

SCENA 15

Toți cei dinainte. CRITICUL

DIRECTORUL: Ei, copii, asta-i lovitură mare, mare! Mare de tot. Și piesa d-tale, autorule, se joacă de 50 de ori, numai pentru fetița asta...

REGIZORUL: Ssst! Că mai are el citeva versuri...

DIRECTORUL: Dă-l dracului de molfăit. I-auzi, aplauze! I-auzi ce aplauze! De cincisprezece ani de cînd am teatrul ăsta, n-am auzit asemenea aplauze! (*Aplauzele scad și cresc, scad și cresc.*) Unde te duci?

REGIZORUL: Să-i spun să nu iasă cumva acum...

DIRECTORUL: Las-o, domnule, să iasă dacă o cheamă. Mărește succesul! Să iasă.

DIR. DE SCENĂ: Nu trebuie! În străinătate nu se permite așa ceva. Nu e bine!

DIRECTORUL: Dar e bine la casă! A intrat, nu? I-auzi?!

CRITICUL: Unde-i, domnule, unde-i? Să cad în genunchi în fața ei. E ceva neînchipuit. Dacă a ridicat în picioare o sală de scirboși ca ăștia. (*Vede pe autor.*) Pardon! Ce vrei! Entuziasmul! M-a inebunit, pur și simplu. Presa e în al zecilea nor! O să ai o critică, o să aveți toți, că pe toți vă trage după ea, de o să crape toate teatrele de necaz! Celebră într-o seară, pur și simplu! Să vezi ce articol îi scriu eu mîine, ai să zici că ai pe Duse în teatru. Și pe merit. Și frumoasă, și tinără, și tot ce vrei!

REGIZORUL: Ssst! Mai încet, că se joacă!

CRITICUL: Zău? Mai e ceva?

DIRECTORUL: Dobitocul ăla de amorez mai are citeva versuri.

CRITICUL: Praf l-a făcut! Abia astă seară s-a văzut ce lipsit de talent e — cînd a avut lingă el un talent sadea. Și ce bine că s-a isprăvit odată cu legenda stelelor... Pe toate le-a îngropat! Generația nouă, domnule,

trebuie ridicată. Da, să ne mai ierte cu experiența bătrînilor. Să se isprăvească odată și cu monumentele astea istorice, domnule. Ne-am lehamisit, pur și simplu.

DIRECTORUL: Păi eu n-am spus întotdeauna să ridicăm actorii! Dați-mi ajutor și voi, presa, și în două stagioni am isprăvit cu cei vechi... Nu pot avea curajul oricînd să fac ce-am făcut în seara asta... Acum am nimerit-o, dar pot să fiu eu sigur totdeauna?

CRITICUL: Va să zică recunoști?

DIRECTORUL: Ce să recunosc?

CRITICUL: Că afacerea asta era pusă la cale din vreme... Teribili sinteți voi, oamenii ăștia din teatru.

DIRECTORUL: De, dragă! Facem și noi ce putem.

CRITICUL: Miza în scenă a reușit. Asta-i tot... Bine ai aranjat-o... Că aia a fugit... că a lăsat pe alta... Și pac cu măciuca în capul publicului. Păi aveau dreptate băieții să se mire. Cum era să lase baba pe alta în locul ei? Se putea? Te felicit din toată inima. Seara asta rămîne memorabilă în istoria teatrului. Și ai să vezi că rămîne și piesa ăștia, care, fie vorba între noi, nu face două parale.

DIRECTORUL: Dragă, eu, ați văzut, am făcut tot ce-am putut să i-o scap!

CRITICUL: Slavă Domnului! Dacă s-o mai plînge și ăsta, apoi chiar merită împușcat. Am auzit că nici nu-i scrisă de el, cică a scris-o nevastă-sa. E adevărat?

DIRECTORUL: Eu, dragă, nu mă pricep la asta. Eu cu ai mei, aici, fac ce pot — afară, treaba lor. Mă duc acum să văd fata dincolo, că îi măresc leafa, o surpriză — face!

CRITICUL: Bravo! Și ad-o încoace, s-o felicităm. (*Directorului de scenă.*) Să trăiești, mă! Ce-ai făcut e mare lucru! Ați lucrat cu taina, cu învîrteala, treaba voastră, dar a ieșit regia ta, decor frumos. Asta știam. Dar le-ai pus capac la toți cu fetița asta. Primul tău punct

de program a început. Teatru nou și actori noi. Generație tânără.

DIR. DE SCENĂ: Ce vrei? Nu sînt și eu tînăr? A urmat toate indicațiile și uite că a ieșit bine.

CRITICUL: Dar amorezul a fost prost...

DIR. DE SCENĂ: Păi, ce să-i fac, dragă, dacă nu m-ascultă? Actor mare! Stea!

CRITICUL: A început să cam fie stea căzătoare... Și piesa e interesantă. Aaaa! Dă prilej de creații... Nu-i așa?

DIR. DE SCENĂ: Eu de la început am spus...

AUTORUL: Foarte amabil, îmi pare bine că v-a plăcut...
(Aplauze multe, apoi ropot nebun. Căderi și ridicări de cortină. Se aude clar: „Bravo Drusila“. apoi: „Autorul!“.)

DIR. DE SCENĂ: Intră în scenă, autorule! Te cheamă!

AUTORUL: S-a întîmplat ceva?

DIR. DE SCENĂ: Nu, nimic. Te cheamă publicul.

AUTORUL: Da, dar eu voiam să dau flori.

DIR. DE SCENĂ: Le dai pe urmă! Du-te, du-te!

REGIZORUL: Intră în scenă, domnule!

(Și-i face vînt în scenă. Cortina se lasă și se ridică mereu.)

SCENA 16

DIRECTORUL DE SCENĂ, CRITICUL, apoi
AMOREZUL

CRITICUL: Dar ăsta-i dobitoc rău!

DIR. DE SCENĂ: Da!

CRITICUL: Și putea să scrie o piesă mai bună, fie vorba între noi. Ce e bun în ea a luat, și ce-i a lui e prost.

DIR. DE SCENĂ: Asta ți spuneam și eu directorului. Ei, bine, ce pretenții poți să ai? E prima piesă...

AMOREZUL: Curios public, nu? Și enervant! Cînd țipă ca bezmeticii, cînd tace de moarte! S-au aplaudat pasagii fără nici un rost, și altele, unde era sigur,

nimic. Foarte curioasă ciocoimea asta. Ei, domnule critic, cum vă place?

CRITICUL: Merge, merge.

AMOREZUL: Ce vrei, piesa!

CRITICUL: A, da! Sigur!

AMOREZUL: Fetița a fost bine, nu? Pentru o începătoare, chiar foarte bine.

CRITICUL: Admirabil!

AMOREZUL: Da? Da, da se poate! Din scenă însă, pentru partener, are un cusur: nu ajută! Nu dă nerv! Uite, eu m-am resimțit! Eu am ajutat-o mai mult decât îmi era îngăduit. Era și datoria mea, dar mi-am sacrificat multe lucruri bune, ca să-i acopăr stângăciile. Ce vrei, „noblesse oblige“.

SCENA 17

Aceiași, DIRECTORUL, FETIȚA, NEA COSTICĂ,
SOTIA

NENEA COSTICĂ: Ce-i, băiatule? Ce se aude pe-aici?

BĂIATUL: Plîng de bucurie, unchiule! Triumf! Nu succes! Triumf!

NENEA COSTICĂ: Nu-i așa? Bravo ei! Eh, și să-i fie de bine. Să nu zici c-o iei fără zestre. Asta e zestre mare, băiatule.

BĂIATUL: Cam prea mare, unchiule. Zău că m-a și speriat. Mi-e și frică să mă gîndesc.

NENEA COSTICĂ: Na, na, na! Ce te-a mai apucat acu?

BĂIATUL: O să se mai uite ea la mine de-acum încolo?

NENEA COSTICĂ: Ia te rog să nu-mi vorbești cai verzi pe pereți... Asta nu-i de-al de coana Mica. Și-apoi ce? Tu ești un nenorocit de sufleur, cum am fost eu?

DIRECTORUL: Iată că v-am adus eroina! A intrat pe ici, ca o necunoscută, și-a ieșit pe dincolo, stea glorioasă. Puțini oameni au făcut așa carieră pe un drum așa de scurt.

CRITICUL: Domnișoară, cine Dumnezeu te-a adus pe lume n-a greșit. Mă închin.

AMOREZUL: Colega dragă, acum pot să-ți spun așa. În sfârșit, am partenera care-mi trebuie. O să lucrăm împreună și cu plăcere, cred... Te felicit, și eu nu felicit cu una, cu două, crede-mă.

DIR. DE SCENĂ: Noi o să mai vorbim. Cred că mi-o dai chiar de mîine la repetiții, nu-i așa, directore?

AUTORUL: Dumneata știi franțuzește? Bun. Am să te invit la un'ceai să-ți citesc o altă lucrare. Un rol mult mai mare. Dar acum dă-mi voie să-ți dau florile astea... din partea mea, și a nevestei mele.

SOȚIA: Bravo, chéri! Ta pièce est incomparable! Fetita a fost bine... și Caligula... Remarcabila mize en scena.

DIRECTORUL: Haidem la cabină, că trebuie să vă îmbrăcați! Care cavalier dă brațul eroinei?

AMOREZUL: Pardon! Am vechime! Ó doream, mi-a venit, o am, o păstrez. Partenerul de azi și de totdeauna, nu-i așa, domnișoară?

DIRECTORUL: Ei, lasă fata, că s-a roșit...

AMOREZUL: De plăcere, nu? Ia uitați-vă ce pereche splendidă sintem noi doi. Nu-i așa, directore, uită-te!

BĂIATUL: Unchiule, glumele astea nu-mi plac. Eu acuz li sar de git.

NENEA COSTICĂ: Dacă nu-i sare ea, nu-i nevoie să-i sari tu...

BĂIATUL: Da, dar dumneata nu știi că a fost îndrăgostită de el...

NENEA COSTICĂ: De gînsacul ăsta?

BĂIATUL: Și să vezi că o ametește, unchiule. Țasta cu femeile...

NENEA COSTICĂ: Da, le bea cu lingura, știi...

BĂIATUL: Apoi atunci? Uite cum o mîngie, și ea se lasă!
Eu fac scandal, unchiule...
NENEA COSTICĂ: Ia stai tu aici, binișor și cată-ți treabă...
(Face semn amorezului. El lasă fata și se apropie. Toți au ieșit în vremea asta.)

SCENA 18

NENEA COSTICĂ, AMOREZUL

AMOREZUL: Ce-i, nea Costică, vrei o țigară?
NENEA COSTICĂ: Nu. Ce zici de fată?
AMOREZUL: Îmi place, îmi place din toate punctele de vedere. Face carieră cu siguranță.
NENEA COSTICĂ: Bine, bine, asta știu, și văd c-ai luat-o cam repede...
AMOREZUL: Așa iau eu femeile, nea Costică, și merge strună.
NENEA COSTICĂ: Și crezi c-o să meargă și cu asta?
AMOREZUL: Păi asta a fost moartă de îndrăgostită de mine. Am, uite, așa teancuri de scrisori de la ea.
NENEA COSTICĂ: Zău?
AMOREZUL: Pe cuvînt. Dar nici n-o băgam în seamă. De unde era să știu eu ce mocnește în ea. Acum s-a schimbat chestia, mă schimb și eu. Și-i frumoasă foc, bat-o norocul. Mai ales în scenă, parcă-i alta. Așa încît, profit...
NENEA COSTICĂ: Ai face bine să nu profiți. Nu-i frumos. E ametită... Habar n-are pe ce lume e.
AMOREZUL: Păi asta vreau și eu.
NENEA COSTICĂ: Și dacă te-oi ruga eu să nu vrei și să-ți muți gîndul?
AMOREZUL: Am să-ți spun să-ți muți d-ta gîndul!
NENEA COSTICĂ: Apoi, rău.
AMOREZUL: Așa? Și de ce?

NENEA COSTICĂ: Fiindcă fetița asta e logodită...

AMOREZUL: Ce am eu cu logodnicul ei? Pe urmă, poate să se mărite cit o vrea...

NENEA COSTICĂ: Cînd, pe urmă?

AMOREZUL: Cînd ne-om sătura unul de altul.

NENEA COSTICĂ: Și dacă te-oi ruga eu să te sature de pe-acu?

AMOREZUL: Dar ce interes ai d-ta în toată chestia asta?

NENEA COSTICĂ: Am, că îl cunosc pe logodnic.

AMOREZUL: Atunci spune-i că i-o trimit înapoi în bună stare, și cu o mică experiență, și o mică școală, de pe urma căreia o să folosească și el...

NENEA COSTICĂ: Va să zică mă refuzi...

AMOREZUL: Pe toată linia, nea Costică. Ascultă-mă pe mine un lucru: Chiar de n-aș fi eu, ar fi altul, și nu-i păcat? Fetița e ușurică, e amețită acum, așa încît cade numai cit ai sufla. Eu pot s-o ajut în cariera ei. Eh! Dar ești prea bătrîn ca să înțelegi asta. La revelere și fără rancună!

NENEA COSTICĂ: De ce? Am spus și eu o vorbă...

(Amorezul pleacă.)

SCENA 19

NENEA COSTICĂ, BĂIATUL

BĂIATUL: Ai vorbit de ea?

NENEA COSTICĂ: Așa, pe departe. N-ai nici o grijă. Nu-i plac lui fetițe d-astea. El are cucoane mari...

BĂIATUL: Spui drept, unchiule?

NENEA COSTICĂ: Eee! Ia ascultă! Vezi să nu te iau de urechi! Dar ce-s eu? Un țîrîngău, ca tine, să mint pentru toate fleacurile?

BĂIATUL: Dar ea, unchiule, de ce n-a venit și la tine? A plecat așa, parcă i-a fost rușine să-ți spuie mulțumesc.

NENEA COSTICĂ: A, nu! Că așa m-am învoit eu cu ea. Ca să nu se știe ce-am învîrtit noi împreună. Și pe urmă, las-o să stea la rînd cu cei mari. E bine! Acuș se termină spectacolul și ți-o aduc de braț acasă. Tu du-te și ne așteaptă.

BĂIATUL: Dar n-a fost vorba să stau și eu aici, pînă la sfîrșit?

NENEA COSTICĂ: Nu, nu se poate. M-am răzgîndit. Cumpără tu ceva de-ale mîncării, uite ici bani, și pune masa. Noi venim amîndoi.

BĂIATUL: Dar bine, nea Costică...

NENEA COSTICĂ: Nimic! Haide, ia-ți pălăria și du-te.

BĂIATUL: Nu mai înțeleg nimic.

NENEA COSTICĂ: Păi dacă ai să le înțelegi toate de pe acum, cînd ai să fii bătrîn ce-o să-ți mai rămîie? O să ți se urască de moarte, vorba răposatului Pechea. La revedere.

(*Băiatul iese.*)

SCENA 20

NENEA COSTICĂ, REGIZORUL, apoi FETIȚA

REGIZORUL: Zor, băieți, zor, că-i pauza lungă! Haide! Mai avem două minute.

FETIȚA (*furioasă*): A! Bine că te-am găsit!

NENEA COSTICĂ: Ce-i?

FETIȚA: Cum, ce-i? Ce te-apuci să spui la străini? Ce D-zeu, nea Costică? Vrei să-mi faci rău? E în joc cariera mea.

NENEA COSTICĂ: Așa vrei s-o faci?

FETIȚA: Cum „așa”? Ce rău am făcut? Că m-am dus cu ei?

NENEA COSTICĂ: Braț la braț cu dezmățatul acela? Hai?

FETIȚA: Și, mă rog, de ce dezmățat? Dacă-i sar femeile în cap, el e de vină? Și apoi, ce-mi pasă mie de dezmățarea lui? Glumească cît poștești! Din moment ce

m-ajută și pe mine în cariera mea și vorbește frumos, nu mă interesează dacă e dezmațat ori nu.

NENEA COSTICĂ: Nu te interesează, că i-ai scris teancuri de scrisori. Nu minți, că el mi-a spus. Și acum, te-ai topit cind te-a luat la braț... Nu-i frumos! Asta nu-i frumos deloc, nu față de mine, față de băiatu. Ce vrei să faci cu el? Ia încalte otravă și pune-i în mâncare, și gata! Eu atita am, fetițo, pe el! Vrei să mă lași fără dînsul, lasă-mă. A plecat de aici ca nebun, înțelegi tu? Nu-ți pierde mintea, fetițo, că-l omori și pe băiat, și te duci de ripă și tu. Sint om bătrîn, dar uite-mă-s cu plînsul în nas! Gîndește-te ce faci.

FETIȚA: Bine, nea Costică, ce pot să fac?

NENEA COSTICĂ: Să-i întoreci spatele, că unui porc ca el degeaba-i vorbești!

FETIȚA: Vai de mine, nea Costică, ce vorbe spui și d-ta!

NENEA COSTICĂ: Fiindcă le merită. Nu da tu așa din cap, că n-ai fost aici să-l auzi cum vorbea de tine, parcă vorbea de una de aia din colțul drumului...

FETIȚA: Ei, asta-i! Cum are să vorbească? Dar ce i-am făcut eu lui?

NENEA COSTICĂ: Va să zică, părul meu alb minte și capul tău de gîscă știe toate? Frumos!

FETIȚA: Acum insultă-mă și jignește-mă pentru că nu vreau să-ți fac pe plac și nu recunosc ce spui. Cu mine s-a purtat foarte delicat și foarte politicos, și dacă vrei să știi, mai delicat ca toți.

NENEA COSTICĂ: Zi că-ți place, fetițo, zi că te-a legat la ochi. Zi că ești îndrăgostită...

FETIȚA: Și la urma urmei, dacă ar fi așa?

NENEA COSTICĂ: Și băiatul?

FETIȚA: Și el mi-e drag, zău mi-e drag, dar e altfel... E bun, e tot ce vrei, dar o femeie vrea și altceva. Eu îl iubesc de mult, nea Costică, știi și d-ta. (*Începe să plîngă.*) Zău că n-am nici o vină. D-ta, care le înțelegi pe toate, trebuie să înțelegi că nu-s vinovată.

Uite, dacă vrei, plec mâine acasă la mama, și nu mă mai întorc de acolo și gata.

NENEA COSTICĂ: A! Nu! Asta nu!

FETIȚA: Altceva nu pot! Dacă pune mâna pe mine, m-am dus.

NENEA COSTICĂ: Ascultă, fetița moșului, vrei să te apăr eu?

FETIȚA: Da.

NENEA COSTICĂ: Îți dai tu seama că aș face bine să te apăr?

FETIȚA: Cred...

NENEA COSTICĂ: Eu nu zic să iei băiatul. N-ai să-l iei, că el are alte căi. Teatrul nu-i de el, dar să-l amăgești măcar atîta, ca să nu mi-l omori, înțelegi? Nu vreau să mi-l omori. După ce i-o trece și lui, ai să faci tu ce vrei, dar de porcu ăsta trebuie să te apăr. Să te nenorocești și tu, și să prăpădesc băiatu pe pielea lui, nu face, zău, nu face. Spune, vrei să te apăr?

FETIȚA: Da, vreau!

NENEA COSTICĂ: Bine, sînt liniștit. Du-te și te îmbracă pentru actul al doilea. (*Fetița pleacă.*) Fir-ai al dracului, cap de frizer! Ei, lasă că te bărbieresc eu!

CORTINA

ACTUL III

Pe scenă a început actul al doilea din „Caligula“. În vâlmășeala și rumoarea unei montări mari, cu figurație multă, muzică mare și trupă bogată. Pompierul e la locul lui, pe un scaun. O cabinieră, în haine obișnuite, care-i face puțin curte, dar pe care el o respectă, considerînd-o cucoană, se învîrte de colo pînă colo, așteptînd o schimbare urgentă. Toată lumea e în scenă. Se bate un gong. Nea Costică intră în cușcă. E ceva nou în atitudinea lui și suspect.

SCENA 1

Toată lumea, afară de CRITIC și de SOȚIE

REGIZORUL: La locuri toată lumea! Senatori romani! Să nu vă mișcați de lîngă mine, că vă dau cu capul de pereți! Hai, domnilor, la locuri! Electrician, aprinde luna. Scoarța! Bate vîntul! Și tu, Moritz, mișcă marea. Așa! (*Totul se execută cum trebuie.*) Fanfara! Semnalul 14. Drumul! (*Bate un gong. Se ridică cortina.*) Sus! Senatori, intrați acum, ieșiți toți pe aici. Ați înțeles? (*Senatorii intră în scenă.*) Vînt mai tare! Alfred! Fulgeră! Moritz, mișcă marea și mai tare!

Bun! Gheorghe, dă-i un tunet! Bun, fanfara, atenție!
Semnal 2. (*Atent, o clipă, în scenă, cu degetul ridicat, apoi semn.*) Acum! (*Fanfara, un semnal. Conu Iorgu și-a aprins o țigară.*)

DIRECTORUL (*Pompierului*): Uite că fumează unul!

POMPIER II: Îhi! (*Se duce la conu Iorgu.*) Nu-i voie cu țigara aici. Ordin.

CONU IORGU: Așa? Dar eu nu fumez de plăcere, așa trebuie.

POMPIER II: Ahaaa! (*Se duce la Director.*) Zice că trebuie aici, la joacă!

DIRECTORUL (*amuzat*): Așaaa! Ei, bun!

REGIZORUL: Fanfara, atenție! Potolește vîntul puțin!
Semnal 8. Gata! (*Senatorii ies.*) Și voi, scoateți togele și bărbile și îmbrăcați-vă soldați...

POMPIER II (*se duce la Scoarța, care dă din mătură*):
De ce faci așa? Ridici praf!

SCOARȚA: Păi tu nu vezi?

POMPIER II: Ce să văd?

SCOARȚA: Ce-i asta?

POMPIER: Ba da, mătură!

SCOARȚA: E vînt! Bate vîntul!

POMPIER II: Aha, da! Iote drăcie!

REGIZORUL: Soldați, gata! Ieșiți pe dincolo și fuga înapoi, să mai intrați o dată. Care-i cu barbă, o scoate și o dă altuia, care n-a avut, dar este pe drum. Ura, ura...
Intră! Strigați tare, tare!
(*Toti intră, strigînd ura, ura! Vin înapoi prin dosul scenei și intră iar, de două, trei ori.*)

DIRECTORUL: Prea multă figurație! De mîine seara tai la jumătate. Din fanfară o reduci. Iei un gornist.

REGIZORUL: Ca de obicei.

DIR. DE SCENĂ: Are să pară teribil de sărac!

DIRECTORUL: Mai bine să pară aici, decît să ajung eu de-al binelea sărac!

REGIZORUL (*îndemnînd figuratia*): Încă o dată! Și strigați tare. Ura, ura! Eh, acum, domnișoară, fii gata, se apropie intrarea dumatile. Și să fii atentă, fiindcă-i scena foarte grea.

FETIȚA: Grea? De ce?

REGIZORUL: Replici scurte și la el, și la dumneata.

FETIȚA: Da, dar le știu pe toate dumnezește. Le știu pe-ale mele și pe-ale lui.

REGIZORUL: Te cred, dar vorba e să le știe și el! Bagă de seamă că actul I a ieșit bine! Ți-ai luat o răspundere și mai mare pentru rest. Atentă! Hai, intră!
(*Fetița intră în scenă, primită cu aplauze.*)

SCENA 2

DIRECTORUL, DIRECTORUL DE SCENĂ,
REGIZORUL, CONU IORGU

DIRECTORUL: I-auzi! A prins publicul și gata! Place, ce vrei. Are scenă grea?

DIR. DE SCENĂ: Cea mai afurisită scenă din piesă. Replici de două vorbe, fără legătură, se sare de la una la alta, și tonul trebuie spus viu de tot. Dacă n-are tempo suficient, se duce de ripă tot actul.

REGIZORUL: La repetiții mergea îngrozitor!

DIR. DE SCENĂ: Mergea cam greu, e adevărat.

REGIZORUL: Ce cam greu, că nu mergea deloc. Era o batjocură. Nu știa nici el, nici ea. De ce dai d-ta din umeri, vrei să spui că știau?

DIR. DE SCENĂ: El nu știa, e adevărat.

REGIZORUL: Și ea știa, nu? E cavaler, îi ia apărarea. Apăr-o d-ta față de alții, n-apăra față de noi, că știm ce-i poate pielea. Dumneata mulțumește lui Dumnezeu că s-a terminat cu stelele astă seară... De s-ar termina odată și cu ăsta, care se beregățește, aș râsufila

și mi-aș face o cruce cît toate zilele de mare. M-am săturat de nazul lui.

DIRECTORUL: Ia nu mai exagera și tu...

REGIZORUL: Stai d-ta două seri cu textul în mină, și de n-ai să spui ca mine, să-mi tai mie gîtul. (*Vede figurația ieșind.*) Așa, băieți, acum repede la îmbrăcat în sclavi, și nu tropăiți pe scări. Scuturile și săbiile le lăsați aici, că trebuie pentru luptă, dar veniți repede înapoi, să facem zgomotele!

DIRECTORUL: Ce zici?

DIR. DE SCENĂ: Pină acuma merge.

DIRECTORUL: Nu știu de ce, nu-mi vine să cred că a putut să facă Mica, de la ea, un gest așa de frumos... Ar fi teribil de frumos!

DIR. DE SCENĂ: De ce nu? Are un suflet foarte generos, n-o cunoști d-ta!

DIRECTORUL (*schimbă o privire cu regizorul*): Ei, da, se poate. Se mai schimbă omul...

REGIZORUL: Tu, de colo, atent, că acum sare în mare!

LUCRĂTORUL: Unde?

REGIZORUL: Pe saltea! Să-l prinzi bine! Gata! Crește vîntul! Tunet! (*Într-adevăr, urlînd îngrozitor, conu Iorgu apare sus pe practicabil. În mijlocul urlatului șoptește repede:* „Să mă ție bine că-l omor dacă mă scapă!“ *Mai urlă o dată și iar spune:* Mai pune un om că-s greu domle și-l frîng! *Iar urlă; șoptește:* Nu sar de nu mai pui unul.)

REGIZORUL: Te prind și eu, nene!

CONU IORGU (*nu vrea deloc*): Pune om! Că tu ești slab! (*Și urlă. Printre dinți.*) Mi-ai pus gînd rău, domle! (*În sfîrșit, a mai venit și Pompierul II, și conu Iorgu sare greoi și neconvins. Firește, cade prost, și iarăși, firește Pompierul nu la prins.*)

POMPIER II: Păi, vezi? De ce nu sari bine?

CONU IORGU: Bine, nene, dacă-mi rupeam gîtul? Dă-deați voi de mincare Sevastitei?

DIRECTORUL: Ei lasă, că n-ai căzut rău!

CONU IORGU: Păi sigur, dumneata îi fi vrînd să mă iei deșălat! Nu! Fi-i-ar piesa lui a dracului...

DIRECTORUL: *(îi arată Autorul, care se uită în scenă):* Mai încet, că te aude autorul.

CONU IORGU: Dar lasă-l să audă. Ce, face piesa lui cit oasele mele? Eu de mine nu mai sarnici mort. Să-mi puneți scara să mă dau jos frumușel. Nu vezi, nici aplauze n-am luat!

DIRECTORUL: Păi de ce să ai aplauze?

CONU IORGU: Ei, că asta-mi plăcu! De urlat, am urlat, ai auzit, de căzut mai dihai ca Rusul cela, Șaliapin, în Boris Gudunov, ce mai vrei? Și de el auzi pe toată lumea vorbind — parcă mare ispravă a făcut!

DIR. DE SCENĂ: Ei bine, e cădere și cădere!

CONU IORGU: Ei lasă, nu mă-nvăța matală pe mine ce e o cădere! Că eu am avut în viața mea mai multe căderi decît crezi... *(Și iese bombănind.)* Miine să-mi puneți scara, că n-am chef să-mi las pe Sevastița vădană. Scurt!

SCENA 3

**DIRECTORUL, DIR. DE SCENĂ, AUTORUL,
REGIZORUL**

DIRECTORUL: Merge cam poticnit!

DIR. DE SCENĂ: Da! Nu știu ce naiba au!

REGIZORUL: Nu știu! Asta au!

DIRECTOR: Dar Costică, ce dracu face? Nu le suflă?

REGIZORUL: Nu-l auzi? S-aude mai tare decît toți! Ia te uită, a ieșit jumătate din cușcă... Iar s-au poticnit!

DIR. DE SCENĂ: Nu s-ar putea să le suflăm și de aici?

REGIZORUL: Ba da! Dar habar n-am unde au ajuns.

DIR. DE SCENĂ: Ia dă la mine să caut...

DIRECTORUL: Auleu! Auleu! Ce Dumnezeu a intrat în ei? Vorbesc brambura! Ce Dumnezeu înseamnă asta? Ei, ai găsit? Suflă și de aici.

DIR. DE SCENĂ: Nu mai pricep nimic... Sar de la cap la coadă... Stai, am găsit! (*Suflă tare.*) Zadarnic, o, Drusillo, vrei viața să-mi jertfesc... Nu prinde deloc! Și tace! Zadarnic, o, Drusillo, vrei viața să-mi jertfesc!

REGIZORUL (*suflă și el*): Zadarnic, o, Drusillo...

AUTORUL: Zadarnic, o, Drusillo...

DIR. DE SCENĂ: Ei, na! Unde a sărit acum?

DIRECTORUL: Ce se aude?

REGIZORUL: A început lumea în sală: Zadarnic, o, Drusillo...

GLASUL AMOREZULUI (*de după perdea*): Lăsați-mă în pace, nu mă mai incurcați, că asta am spus-o!

DIRECTORUL: Ce-a zis?

AUTORUL: Qu'est-ce qu'il y a?

REGIZORUL: Cică a spus versul ăsta!

DIRECTORUL: Ei, cum Dumnezeu s-au incurcat așa?

DIR. DE SCENĂ (*suflă*): Nu, frate. O, nu, frate... Și ea spune altceva! Uite, face proză!

DIRECTORUL: Dar să facă, numai să iasă din încurcătură. I-auzi cum murmură lumea... E penibil... Ce Dumnezeu, nu știe nici cuprinsul scenei... Să facă proză. (*Spune în scenă.*) Fă proză, domnule!

AUTORUL: Oui, oui, c'est une idée, ca în Shakespeare.

REGIZORUL: Fă proză! Proză!

DIR. DE SCENĂ: Vorbește de la tine...

DIRECTORUL: Vorbește de la tine!... I-auzi, idiotul — ei îi spun să vorbească de la dînsul, și el crede că-i vers... „Vorbește de la tine...” Dar Costică ce nu le suflă?

REGIZORUL: Dar cum să le sufle! Nu vezi că nu-i mai găsește unde sînt?

DIRECTORUL: Vai de mine, vai de mine! Ne facem de ris. Actor vechi să se încurce ca un școlar!

DIR. DE SCENĂ: Dar nu se poate să fie el de vină! Trebuie să-l fi încurcat fata. Eu zic să găsim o replică și să lăsăm cortina.

AUTORUL: Ah! Non! Ța non! Mă opun categoric!

DIRECTORUL: Dar ce vrei să faci, domnule, nu vezi ce nenorocire e? Cine dracu te-a pus și pe d-ta să scrii asemenea scenă?

AUTORUL: Nu e bine scrisă?

DIRECTORUL: Cum să fie bine scrisă, dacă mi se încurcă actorii în ea, în halul ăsta? Nu vezi?

DIR. DE SCENĂ: Ți-am spus eu și la repetiții că e grea.

AUTORUL: Da? Nu-mi aduc aminte...

REGIZORUL: I-auzi ce-i în sală, au început să vorbească tare. Eu zic să lăsăm cortina.

DIR. DE SCENĂ: Cum s-o lași așa, fără nici un rost?

AUTORUL: Nu mă opun. Nu mai e piesa mea!

DIRECTORUL: Ei bipe, e a mea acum! I-auzi? Ce-i asta? Fluierături?

DIR. DE SCENĂ: Fata e de vină! I-auzi! I-auzi ce spune... Eu mă spăl pe mâini... N-am repetat cu ea, nu pot să fiu făcut răspunzător.

DIRECTORUL: Că eu sint răspunzător! Trebuia să se joace, s-a jucat, asta-i! Cine-i de vină? Asta-i nenorocirea începătorilor. Cum s-a încurcat, s-a făcut praf de tot. Credeam că răstoarnă pământul și uite ce lipsă de stăpânire...

DIR. DE SCENĂ: Și cu siguranță că nu știe nici rolul, că altfel s-ar descurca în vreun fel.

REGIZORUL: Ea, săraca, spunea că-l știe.

DIRECTORUL: Îl știe, pe dracu! Acu lui, actor vechi, i se mai trece să nu știe, dar să intri întâia oară pe scenă cu un rol neînvățat... Ia să mă scutească și generația asta nouă... Face un act binișor și acum dă piesa peste

cap. Prost mi-a mers și pe ziua de azi. Unde-i coana
Mica să-i mulțumesc!

DIR. DE SCENĂ: Iar fluierături!

DIRECTORUL: Lasă cortina jos!

AUTORUL: Dar nu se poate, mai e mult pină la finalul
actului.

DIR. DE SCENĂ: Facem un final de tablou, ceva ca să
salvăm, și imediat ridicăm cortina iar. Dar oscoatem
din scenă și am terminat. E rușinos să continuăm așa.

DIRECTORUL: Dar firește! Cheamă-l pe Iorgu, să facă
un final.

AUTORUL: Păi a murit!

REGIZORUL: Să aducem sclavii. (*Strigă.*) Sclavii! Spune
repede sclavilor să vie.

DIRECTORUL: Ieși afară, fetițo! N-aude nimic! E și surdă
pe lingă toate păcatele. De ce nu vin sclavii?

REGIZORUL: Nu s-au îmbrăcat.

DIRECTORUL: Cheamă-l domle pe Iorgu, are să spuie că
s-a aruncat în apă, dar nu s-a înecat și gata! Fă-i
repede două versuri, autorule.

AUTORUL: Impossible! Eu scriu franțuzește... Să mă duc
la soția mea...

DIRECTORUL: Faceți ceva, așa, la iuteală — că împă-
ratul a vrut să-l omoare, dar Dumnezeu, ca să-l pedep-
sească pe Caligula, n-a vrut să-l înece. Vine Iorgu?

REGIZORUL: V ne.

DIR. DE SCENĂ: Eu zic că ar fi mai bine...

REGIZORUL: Lasă, domnule, așa. Nu mai încurca tre-
burile, cum ți-i obiceiul! Faceți așa cum a spus dl.
director.

DIRECTORUL: M-am reîntors, Cezare, cu voie... nu...

DIR. DE SCENĂ: Sînt iarăși viu...

AUTORUL: Mais non! „Și totuși, eu, Cezare, trăiesc...”

DIRECTORUL: Stai! „M-am reîntors, Cezare. Adîncul nu
vrea să mă primească. Prin viața mea de-acum vor
zeii să te pedepsească...”

AUTORUL: E un picior mai mult...

DIRECTORUL: Lasă să-i dăm noi publicului unul mai mult, decît să ne dea publicul nouă! A, da! „Astfel decis-au zeii ca să te pedepsească!“ Iorgule, intră în scenă și spune așa: „M-am reîntors, adîncul nu vrea să mă primească. Astfel decis-au zeii, ca să te pedepsească!“

SCENA 4

Aceiași, CONU IORGU

CONU IORGU: Da de ce, frate? De ce asta? I-auzi, fluierături. Nu! Ce? Vreți să mă băgați pe mine, om bătrîn, la fluierături? Nu se poate!

DIRECTORUL: Nu-i așa! S-au încurcat ăștia în scenă!

CONU IORGU: Păi dacă-i fluieră, cum să nu se-ncurce? (*Prin surprindere, regizorul îl înșfacă în brațe și-l împinge în scenă.*) Cefaci, domnule? Lasă-mă, domnule! Mă nenorocești! (*Dar n-a apucat să termine, că e azvîrlit în scenă. În sală se face liniște.*)

REGIZORUL: Păi ce credea el? Atenție la cortină! S-a liniștit tot!

DIRECTORUL (*suflă*): M-am reîntors, adîncul n-a vrut să mă primească. Astfel decis-au zeii, ca să te pedepsească!

(*Aplauze.*)

REGIZORUL: Jos cortina! Jumătate lumină în sală.

(*Un gong.*)

AUTORUL: Nous avons sauvé la situation!

CONU IORGU (*venind transpirat*): Eh! Așa-i că v-am salvat? Și sireacul actor bătrîn tot e bun la ceva. Ce vă făceați dacă nu eram eu? Ai văzut ce înseamnă firma bună? Cum am intrat, cum le-am luat piuitul...

SCENA 5

Aceiași, AMOREZUL, FETIȚA

DIRECTORUL: Ce-a fost asta, domnule?

AMOREZUL (*arătînd Fetița*): Întreab-o!

DIRECTORUL: Cum de v-ați încurcat în halul ăsta?

AMOREZUL: Ne-am încurcat? Ei, știi că-mi place! N-ai auzit că nu spunea măcar o vorbă text?

FETIȚA: Cum? Eu sint de vină?

AMOREZUL: Ba nu, eu! Eu, actor care joc de cincisprezece ani, roluri principale, m-am încurcat în fața geniului dumitale și n-am știut să spun o vorbă.

FETIȚA: Dar eu am dat toate replicile, dar ți-am suflat și dumitale...

AMOREZUL: Fetițo, te rog, fără obraznicii! Dacă m-am purtat frumos cu tine adineaori, și-am făcut prostia să te sărut o dată, din glumă, nu înseamnă să-ți iei nasul la purtare. (*Fetița izbucnește în plîns.*) Acum plinge...

DIRECTORUL: Nu mai face scene acum! Mai bine îți învâțai rolul!

FETIȚA: Dar, zău, îl știu! Nu mă nedreptățiți... Ați văzut la actul întâi...

DIRECTORUL: Ei, ce-a fost în actul I?

AMOREZUL: A fost c-a dat lovitura mare! Poftim lovitură! Gloria, fetițo, nu se face într-o noapte! Trebuie să muncești serios! Cînt te pierzi pe scenă ca o giscă, n-ai să ajungi în viața ta actriță cum se cade!

DIR. DE SCENĂ: Asta-i foarte adevărat!

AMOREZUL: S-a zăpăcit în așa fel, că m-a încurcat complet și pe mine, care sint așa de stăpîn în scenă, și rolul ăsta îl știu, cum n-am mai știut în viața mea. Îl spun cu ochii închiși! Îi dădeam ba o replică, ba alta, în șirșit, cercam să mă găsească — imposibil! În cinci-

sprezece ani de carieră, încă nu mi s-a întâmplat să dau de asemenea geniu de parteneră!

FETIȚA: Dar îl știu rolul, zău îl știu. Uite, ascultați-mă!

AMOREZUL: Lasă că te-au ascultat dumnealor adineaori.

Nu m-aș mira să se spuie că nu știam rolul nici eu!

FETIȚA: Dar nu-i așa! D-le director, cu textul în mână...

DIRECTORUL: Ia nu mai umbla cu fleacuri, că n-am chef de examene!

AMOREZUL: Ai avut examen adineaori, cînd te-a fluierat publicul.

FETIȚA: Cum? Pe mine m-a fluierat?

AMOREZUL: E de o impertinență nemaipomenită! Va să zică, m-a fluierat pe mine? Îți mulțumesc, domnule director, pentru partenera pe care mi-ai dat-o! Mare geniu, prea mare pentru mine, așa încît refuz să mai joc cu ea. După ce că nu are nici o calitate pentru teatru, e și proastă, și obraznică. Ar merita să-i dau palme!

SCENA 6

CRITICUL: Ce-a fost, nene, asta? Ați stricat frumusețe de tablou!

AUTORUL: N'est-ce pas?

CRITICUL: Ce final admirabil: Și ce invenție splendidă chestia aia cu reîntoarcerea ăluia. Te felicit, autorule, din toată inima. Dacă era jucată cumsecade, scena aceea nenorocită ar fi fost un triumf. Și-a intrat bătrînul nenea Iorgu, cum n-a intrat în viața lui... O frumusețe! Și cum a spus, rar... așa... adînc, emoționant... Pur și simplu splendid! Trebuie să-l felicit! Dar ce folos! Tabloul s-a făcut praf!

DIRECTORUL: Nenorocire, ce vrei! Lipsa de experiență!

CRITICUL: Da! Mare lucru! Bine, te-ncurci, te-ncurci, dar ce Dumnezeu? Un pic de prezență de spirit are orice actor...

AMOREZUL: Da, cînd e actor!

CRITICUL: Nu merge, domnule, degeaba! Ne inflăcărăm, ne pornim și poc! Realitatea ne dă peste nas!

AMOREZUL: Îmi pare bine că recunoști...

CRITICUL: Evident că recunosc. Am spus eu vreodată altfel? Spune și dumneata, domnule!

DIR. DE SCENĂ: E drept că a făcut rezerve.

CRITICUL: Am zis: să mai așteptăm, să vedem... N-am zis așa? Evident, așa deodată te surprinde, dar cînd stai și judeci, vezi că nu-i. Și pe urmă, în rolul ăsta oricine făcea lucru frumos. E un rol splendid, pur și simplu!

AUTORUL: Da, da Și eu zic tot așa.

DIRECTORUL: Și-avea tot ce-i trebuie pentru rol, tinără...

DIR. DE SCENĂ: Prea tinără chiar.

CRITICUL: Exact!

DIRECTORUL: Glas bun...

CRITICUL: Dar lăsați-mă, domnule, cu glasul și cu tine-rețea! Tina Barbu era răgușită!

AMOREZUL: Bine zice el!

CRITICUL: Și asta n-a împiedicat-o să fie actriță mare.

DIRECTORUL: Eh? Acum ce să mai discutăm? Să mulțumim toți coanei Mica! Că de la dînsa a pornit tot.

DIR. DE SCENĂ: Dar biata femeie a fost generoasă. A crezut că face un bine!

DIRECTORUL (*violent*): N-a crezut nimic, domnule! Să nu ne facem iluzii... Ca să-mi dea o fetiță de conser-vator, nepreparată, cum mi-a dat, înseamnă ori că-i era frică de rol, ori că umbla pe coclauri cu cine știe ce fleac de om, cum îi e obiceiul.

SCENA 7

Aceiași, COANA MICA (*repede*)

AMOREZUL: Uite salvarea! Dumnezeu te-a adus, coană Micol!

COANA MICA: Dar, dragii mei, ce s-a întâmplat? Am auzit. Iartă-mă, amorașule, că tu ai pătimit mai mult ca toți, zău, iartă-mă!

AMOREZUL: Ne-ai făcut un bucluc, coană Mico! Știu, ai avut gânduri mari!

CRITICUL: O atitudine unică, rămîne în istoria teatrului.

DIRECTORUL: Nenoroc, ce vrei!

AMOREZUL: Dar acum, bine c-ai venit. Îmbracă-te.

COANA MICA: Cum?

AMOREZUL: Anunțăm că i s-a făcut rău fetii și intră de continuă rolul... Trebuie dus pînă la sfîrșit, fie ce-o fi...

COANA MICA: Nu, mai bine tăiați scena, că se poate tăia ușor! Nu face să apară două interprete în aceeași seară...

DIR. DE SCENĂ: Interprete? Cam mult spus... Se vede că n-ai văzut ce-a fost aici!

DIRECTORUL: Dacă nu-l știi, poți ieși cu textul în mînă...

CRITICUL: Desigur, coană Mico! Haide, frate! Marea generație dă un bobirnac peste nasul tinerilor. Să se isprăvească odată cu povestea asta!

COANA MICA: Dar, mă rog, eu îl știu perfect... Doar să ies cu cartea așa, din cochetărie...

DIRECTORUL: Tocmai!

REGIZORUL: A început gălăgia în sală, prea lungă pauza. Să-i dăm drumul?

DIRECTORUL: Da, da. Dă-i drumul.

REGIZORUL: Toată lumea la locuri!

CRITICUL: Eu mă duc în sală, să asist la desfășurarea marelui bătălii între generații...

DIR. DE SCENĂ: E cîștigată dinainte, domnule!

CRITICUL: Tocmai! Mă duc să mă bucur!

(Iese criticul. Amorezul se duce în scenă — în trecere.)

AMOREZUL: Poți să te dezbraci, fetițo! Și să pornești la drum mai încet! Prea era repede! Te înnebuniseră! Lectia e foarte bună!

FETIȚA: Nici nu-ți inchipui ce bună este! Mare dreptate a avut!

AMOREZUL: Cine?

(Un gong.)

FETIȚA: Dumnezeu!

AMOREZUL: A! Tu vorbești cu Dumnezeu! Bravo! Bine faci! Ascultă-l, că el spune bine!

FETIȚA: Da, da! Cînd vrea el să spună bine...

AMOREZUL: Hm. *(Apoi coanei Mica.)* Coană Mico, la revedere, în scenă, în aplauzele unei săli întregi. *(Intră în scenă.)* -

SCENA 8

DIRECTORUL, FETIȚA, COANA MICA *(stă de vorbă deoparte cu)* DIR. DE SCENĂ, REGIZORUL

DIRECTORUL *(regizorului)*: Ascultă, tu, ce facem noi acum cu asta?

REGIZORUL: Cu fetița? Păi n-a rămas decît un lucru: să o decapităm și să-i zvîrlim cadavrul la corbi.
(Directorul izbucnește în rîs.)

DIRECTORUL: Lasă gluma! Vezi cît mai este pînă la intrare, că trebuie să se îmbrace!

REGIZORUL: Cine?

DIRECTORUL: Coana Mica.

REGIZORUL: Așa? Intră ea? Cu siguranță, cu textul în mînă...

DIRECTORUL: Da.

REGIZORUL: Dar n-am decît textul ăsta.

DIRECTORUL: I-l dai.

REGIZORUL: Bun, dar dacă-l pierd pînă atunci? Sînt niște găuri prin scîndurile astea — ceva teribil. Se duce pînă la fundul pivniței și nu-l găsesc decît hăt... tîrziu... după ce trece scena...

DIRECTORUL: Lasă gluma și nu face să piardă vremea.

REGIZORUL: Are timp destul. Da nu zău, domnule director, nu crezi d-ta că publicul ne-ar mulțumi grozav dacă am întoarce sala?

DIRECTORUL: Cum asta?

REGIZORUL: Să vadă ce se petrece aici, în loc să vadă ce-i dincolo. Apoi d-ta știi ce scenă e aceea? Cum are s-o spuie cu textul în mînă? Mai bine o tăiem de tot!

DIRECTORUL: Asta spunea și ea.

REGIZORUL: Femeie înțeleaptă. Eu cred că-i bine să-i spunem c-o tăiem și să ne lase-n pace.

DIRECTORUL: Hai, hai, spune-i să se grăbească...

REGIZORUL: Dacă nu se grăbește ea, de ce s-o grăbim noi?

DIRECTORUL: Mă, tu întotdeauna ai avut gura așa de rea?

REGIZORUL: Da, dar, în schimb, totdeauna am avut nas bun!

SCENA 9

Aceiași

DIR. DE SCENĂ: Ia vezi dacă mai este mult, fiindcă coana Mica trebuie să se îmbrace.

REGIZORUL: Are timp destul.

DIR. DE SCENĂ: Da, dar să n-o cuprindă replica.

REGIZORUL: N-are cum, că intră cu textul în mînă.

DIR. DE SCENĂ. Ce-ar fi dacă i-aș spune asta?

REGIZORUL: Nu i-ar conveni!

DIR. DE SCENĂ: Eu cred că nici d-tale nu ți-ar conveni.

REGIZORUL: Ei, Doamne, dacă ar fi toate cum ne convin, ți-ai lua pe coana Mica în brațe și te-ai duce acasă cu ea... și ne-ai lăsa pe noi în pace!

DIR. DE SCENĂ: Ți cam viri nasul unde nu-ți fierbe oala.

REGIZORUL: Ca d-ta în teatru... *(Îi întoarce spatele.)*

DIR. DE SCENĂ *(ascultînd în scenă)*: Nu poate să mai fie mult. Dă textul încoace. *(Îi smulge din mînă.)* Poftim o pagină... Dar ce, d-ta faci comploturi aici? Coană Mico, îmbracă-te imediat, ai o singură pagină...

(Fetița, dezmeticită, nu înțelege conversația dintre ei.)

COANA MICA: Halal regizor!

REGIZORUL: Păi dacă mă ține de vorbă.

COANA MICA: N-am timp. Tăiați scena.

AUTORUL: Nu! Nu se poate!

FETIȚA: Cum să taie scena? De ce?

REGIZORUL: S-o tăiem, domnule director! S-o tăiem!

(Îi face semn Fetiței, care nu înțelege.)

DIRECTORUL: S-o tăiem!

FETIȚA: Dar de ce? O știu foarte bine.

DIR. DE SCENĂ: Dar ai s-o omori, ca și pe cealaltă!

FETIȚA: Nu-i adevărat! N-am greșit eu! El a fost de vină!
Nu știe rolul!

COANA MICA: Dar teribil știi să joci scena asta!

FETIȚA: E dreptul meu!

COANA MICA: Drept? Uite cine vorbește de drept? Dacă-i vorba de drept, este dreptul meu, nu al tău! Și-atunci, mă încapăținez și am s-o joc eu!

FETIȚA: D-ta? Dar d-ta mi l-ai dat!

COANA MICA: Și tot eu ți-l iau! Scurt! Scoate rochia!

FETIȚA: De ce? Dar de ce?

COANA MICA: Ca s-o îmbrac eu. Hai, repede, că n-am vreme! Dezleagă-i coturlele...

FETIȚA: Dar nu se poate, nu-i drept asta! Am învățat! D-le director, ia-mi apărarea! Zău l-am învățat!

DIR. DE SCENĂ: Scoate rochia imediat!

FETIȚA: Dar dați-mi cineva ajutor, nu se poate!

DIR. DE SCENĂ: Hai, hai, repede! Puneți mina pe ea!
(*Vor să pună mina.*)

FETIȚA: Ei, nu! Nu o dau, o rup în bucăți, dar n-o dau!

DIR. DE SCENĂ: Ce ne facem, coană Mico?

COANA MICA: Cealaltă rochie! Cabiniera! Repede, îmbracă-mă. Așa, peste asta. Trebuie să ies cu pantofii. Halal, fetițo! Bravo ție! Ei, lasă că vorbim noi!

FETIȚA: Nu se poate, doamnă, să fii așa de real!

COANA MICA: Ai să vezi tu ce rea sînt eu, cînd oi termina!

REGIZORUL (*a scăpat textul sub scenă*): Tiii! S-a dus textul sub scenă, între decoruri... Un ceas îl caută acuma.

DIR. DE SCENĂ: Asta-i aranjată! Chestia asta e aranjată toată! Să nu te dai înfrîntă, coană Mico!

REGIZORUL: Eu mă duc să-l caut. N-am mai pierdut și altă dată?

COANA MICA: Ei bine, așa am să intru! Să vă arăt eu că și rolul îl știu!

FETIȚA: Doamnă, te rog, ai milă! D-le director, fie-ți milă de mine. Nu se poate. E nedrept... Nu se poate...
(*Coana Mica s-a așezat la ușă, gata de intrare.*) Mă omor, d-le director, mă omor, și sînt tînără, nu se poate... nu se poate...

DIR. DE SCENĂ: Taci din gură, că s-aude în sală.

FETIȚA: Dar mă omoriți și nu-s vinovată.

DIRECTORUL: S-aude în sală, fetițo!

FETIȚA: Dar nu-i drept, nu se poate... nu se poate să fiți așa de nemiloși... nu se poate!

REGIZORUL (*încordat nebunește, își acoperă ochii și strigă*):
Intră!

FETIȚA (*într-un crescendo nebunesc, se repede la coana Mica, o zvîrle spre rampă și intră în scenă repetînd*): Nu se poate, nu se poate, nu se poate...

(*Uragan de aplauze în sală, apoi tăcere de moarte.*)

REGIZORUL (*își ia mîna de pe ochi, se uită, nu mai vede fata, în schimb vede pe coana Mica și, fără voie, izbucnește*): Bravo!

SCENA 10

DIR. DE SCENĂ, DIRECTORUL, REGIZORUL
COANA MICA

COANA MICA (*buiimăcită*): Ce-a fost asta? Directore, ce-a fost asta?

DIR. DE SCENĂ: Nemaipomenit! E nebună!

DIRECTORUL: Ce-a fost asta, domnule?

REGIZORUL: Aplauze la intrare!

COANA MICA: Astea-s ale mele! Au crezut că intru eu!

DIR. DE SCENĂ: Sigur!

DIRECTORUL: Pe semne!

COANA MICA: Și-acum, ce facem?

DIRECTORUL: Ce vrei să fac?

COANA MICA: O lași să mă izbească, ca pe o cirpă, de toate zidurile? Pe mine? Mica?

DIRECTORUL: Acum a făcut-o! Ce vrei să mai fac eu?

COANA MICA: Treaba voastră. Lăsați cortina jos, ori scoateți-o afară de păr! Puțin îmi pasă ce! Să-mi facă mie una ca asta! Și cine? O elevă de Conservator!

Lăsați cortina jos!

DIRECTORUL: Liniștește-te, coană Mico! S-aude în sală!

COANA MICA: S-audă toată lumea că s-a găsit cineva s-o bată pe Mica! Lăsați cortina jos imediat, că fac scandal!

DIR. DE SCENĂ } Coană Mico, te rog, liniștește-te!

DIRECTORUL }
COANA MICA: Lăsați cortina jos imediat! Sau de nu, intru eu în scenă!

DIRECTORUL: Dar cum se poate una ca asta?

COANA MICA: Lăsați cortina jos, că-s nebună! Nu mai știu ce fac!

DIRECTORUL: Ei bine, poftim! Lasă, domnule, jos cortina!

(Tunete de aplauze — lungi, în sală.)

COANA MICA: Ce-a fost asta?

REGIZORUL: Aplauze la scenă deschisă!

DIR. DE SCENĂ: Pentru el?

REGIZORUL: Pentru ea! Cum să mai lași cortina? Iese scandal!

COANA MICA: Altminteri, fac eu scandal!

DIRECTORUL: Ei, nu se poate asta! Îți dau orice satisfacție vrei, dar asta nu!

COANA MICA: Scoateți-o din scenă, ori lăsați cortina, că mor aici! Auzi! *(Iar furtună de aplauze.)* Ce-a fost asta?

REGIZORUL: Iar aplauze!

COANA MICA: Pentru...?

REGIZORUL: ...ea...

DIR. DE SCENĂ: Ei, bine, asta-i cu ochi și cu sprincene! Asta-i aranjată...

REGIZORUL: Da, că ea e foarte bogată! Are și automobil.

DIR. DE SCENĂ: Totdeauna răsucești lucrurile așa de bine?

REGIZORUL: Ai să vezi cînd oi încerca și cu d-ta!

AUTORUL: Plinge lumea în sală!

DIRECTORUL: Nu mai spune!

(Iarăși aplauze.)

COANA MICA: Nu mai pot... Nu mai pot... O omor cînd o ieși!

SCENA 11

Aceiași, AMOREZUL

AMOREZUL: Lăsați cortina jos! Lăsați cortina jos!

DIRECTORUL: Dar de ce?

AMOREZUL: Cum de ce? Dar n-ați văzut?

DIR. DE SCENĂ: Ce să vedem?

AMOREZUL: A innebunit.

(*Aplauze furtunoase.*)

REGIZORUL: Eu văd că a innebunit lumea în sală!

DIRECTORUL: Dar ce-a fost?

AMOREZUL: Am ieșit din scenă. Lăsați cortina jos! E nebună, vorbește singură! Iote, tot ce spune acum trebuia să mi le spună miel!

DIRECTORUL: Dar ce-a fost?

AMOREZUL: A intrat ca o nebună! S-a repezit la mine și, uite minile mele, numai vinătăi. N-am văzut de cind sint eu așa ceva!

DIRECTORUL: Și de ce ai ieșit din scenă?

AMOREZUL: Dar ce era să fac? Îmi rupea carnea de pe mine!

DIRECTORUL: Nu-i așa jocul de scenă?

AMOREZUL: Cum era să fie așa? Dar ce sint eu, o otreapă?

Eu sint împărat. Mă zgâlție ca pe o paiată... Lăsați cortina jos, vă spun — că e nebună. Ascultați cum vorbește singură... Cu cine vorbește ea acolo?

DIR. DE SCENĂ: Nu, că merge! Vorbește la tron!

AMOREZUL: Cum să meargă, domnule! Ne duce lumea la balamuc! Ne fluieră!

(*Aplauze furtunoase.*)

REGIZORUL: Mi se pare că nu fluieră!

DIRECTORUL: Eu nu mai înțeleg nimic...

REGIZORUL: Pe mine m-a zăpăcit...

AMOREZUL: Nu vreți să lăsați cortina? Treaba dv. Vă pîvește! Eu îmi spāl minile... Și cum mai joc eu acum cu minile astea, numai vinătăi? Două săptămîni trebuie să stau în casă, să-mi treacă! Coană Mico, mare păcat ți-ai făcut! Un dezastru iese! Fiți-ar a drăcului generozitatea și generația nouă. A învinețit frumusețe de minii... Astea nu mai sint minii... sint pătlăgele vinete.

AUTORUL: Sssst!

DIRECTORUL: Ssst! Tăcere!
DIR. DE SCENĂ: Spune bine, parcă...
DIRECTORUL: Extraordinar!
AUTORUL: Extraordinar!
DIR. DE SCENĂ: Și cum plînge lumea!
DIRECTORUL: Dar ce dracu are-n ea? A încrețit carnea pe mine.
AMOREZUL: Mie mi-a învinetît-o! Ce mă fac eu mîine seară — împărat sînt eu, ori ce dracu sînt?
DIR. DE SCENĂ: Ce Dumnezeu înseamnă asta?
DIRECTORUL: M-a aiurit.
(*Ovații nebunești. Toată sala în picioare.*)

SCENA 12

Aceiași, FETIȚA (*iese clătîndu-se, nu-și dă seama ce e cu ea.*)

COANA MICA: A! Bine c-ai ieșit! Directore, să-mi dai satisfacție!
DIRECTORUL (*se așează între ele*): Îți dau... Îți dau... (*Și o împinge pe față înapoi. Iarăși ovațiile cresc.*)
COANA MICA: Imediat vreau satisfacție!
DIRECTORUL: Da, coană Mico, imediat! (*Și iar împinge în scenă Fetița, care ieșise.*)
COANA MICA: Jignirea care mi-a făcut nu pot s-o iert!
DIRECTORUL: Da, coană Mico, nici nu trebuie! (*Repetă mișcarea.*)
COANA MICA: O femeie de rangul meu, de talentul meu, să fie batjocorită în halul ăsta de-un fleac de începătoare fără talent!
DIRECTORUL: Da, ai perfectă dreptate, coană Mico (*Repetă mișcarea.*)
COANA MICA: N-are decît să placă ea la lume, știu eu gusturile lumii. Și pe mine mă place lumea!

DIRECTORUL: Lumea are gust prost, coană Mico. Lasă că te răzbun eu! N-ai grijă! Te răzbun eu, ca toată lumea să fie mulțumită.

(Și ovațiile continuă. Ca o consternare se așterne între toți.)
FETIȚA *(amețită, se întoarce — rătăcită, întreabă sfioasă, înții pe director, apoi pe dir. de scenă, apoi pe autor — un pas spre coana Mica, dar se întoarce la regizor. I-a întrebat pe toți.):* Cum a fost? *(Nimeni nu-i răspunde. Toți stau cu ochii mari la ea, dezmeticindu-se greu. Ea întreabă apoi iarăși pe regizor.)* Cum a fost? *(Nici un răspuns. Mai cu teamă.)* M-am încurcat? Spune măcar dumneata... M-am încurcat?

REGIZORUL *(își vine în fire, clipește și răspunde aiurit):*
Nu...

FETIȚA: A mers?

REGIZORUL: Da, a mers. *(Alt ton.)* Ascultă! Ai pe dracul în dumneata?

FETIȚA: Nu înțeleg...

REGIZORUL: Nici eu... *(Își aduce aminte.)* Dumnezeu! ce urmează? A! D-ta! Intră în scenă. Aici e monologul cel mare.

(Amorezul se repede în scenă.)

COANA MICA: Acuma, te rog să te duci imediat să te dezbraci de rochie!

FETIȚA: Da, da! *(Face câțiva pași, apoi se întoarce la director, ezită mult pînă să vorbească, plînge încet și cu ochi de copil bătut rău, pe nedrept.)* D-ta nu spui nimic? A mers așa de rău?

DIRECTORUL: Nu, nu...

FETIȚA: Acum mă ierți? Să nu mă dai afară. Că eu n-am pe nimeni decît pe mama — și e săracă, nu știi ce săracă e... Am vrut să mă mărit, dar n-am putut. De asta am venit la teatru, să pot s-o ajut. *(Lacrimi mari.)* Iartă-mă, n-am fost eu de vină! Zău că n-am fost eu de vină... Pentru mama...

DIRECTORUL: Bine, bine, fetițo! Nu te dau afară. Du-te de te dezbracă, și să ne liniștim puțințel...

(Ea ar mai spune ceva, dar plînge și nu poate spune nimic... Pleacă încet, îmbătrînită parcă cu o viață. Băiatul a văzut-o în ușă. A văzut-o plîngînd și intră în cușca sufleurului.)

REGIZORUL *(ștergîndu-și ochii)*: Fir-ar a dracului de meserie! Sclavii! Veniți încoa, lua-v-ar dracu, și bateți din tinichelele astea...

SCENA 13

Aceiași, **CRITICUL** *(imbrăcat)*

DIRECTORUL: Ei ce-i, domnule, în sală?

CRITICUL: Nu știu... Mă rog, ce aveți de gînd? Să ne înnebuniți, să ne ucideți? Am ajuns să cred, ca și în scena cealaltă, ați ratat-o înadins, ca să ne zăpăciți cu asta. Bine, fata asta e... Duse, pur și simplu... Eu n-am văzut-o pe Duse, dar așa trebuie să fi fost!

DIR. DE SCENĂ: Da.

CRITICUL: Eram sigur! Și adineaori mi-ați jucat teatru dv.! Că-i începătoare, că una, că alta! Ce intrare în scenă! Fiară! Nu știu, ne-a înghețat. Nu mai era teatru, vers, costum, Caligula — nimic, te fura acolo și te gîtuia. Mai tare și mai real decît realitatea. Mare maestru ești dumneata de-ai învățat-o să spuie așa. Formidabil! Cel mai mare succes pe care l-ai avut!

DIR. DE SCENĂ: Da. A făcut gradația bine!

CRITICUL: Ce gradație! Tot, domnule, tot! Și ideea aceea extraordinară cu ieșirea lui Caligula, de rămîne ea și vorbește cu tronul. Mă rog, așa era în text?

AUTORUL: Eu așa am vrut întîi s-o fac...

CRITICUL: Am ghicit eu numaidecît. Dacă ar fi stat în scenă și l-ar fi zgîlțit mereu, poate că era cam obositor și periculos... Dar așa, cum o zvîrle el jos — și-a fost o cădere teribilă, a luat și aplauze... Și cînd se ridică în mîini...

Ce atitudini... Eu l-am pus pe Ross să mi le deseneze... Statuie, domnule, pur și simplu! Și ideea aceea, să vorbească cu tronul — ca și cînd ar fi el —, să-l creeze în spațiu — și l-a creat! Pe urmă, ce-a fost cînd a ajuns acolo unde vorbește de mama lor. Genial, domnule, pur și simplu! Nu există alt cuvînt. A încrețit carnea pe mine! Plîngea sala în hohote! Coană Mico, ce-ai făcut d-ta în seara asta este cel mai mare gest din viața dumitale! Rămii în istorie, pur și simplu! Și pe mine mă purtați adineaori așa... că joci d-ta... că...

COANA MICA: Eu, ce era să zic?

CRITICUL: Ca și hoțul ăsta de director! Eu plec de-a dreptul la gazetă, să vă scriu opt coloane pe chestia asta... Toți binemeritați de la Patrie! La revedere!
(Iesc.)

SCENA 14

Acciași, fără CRITIC, apoi AMOREZUL,
pe practicabil, FETIȚA

DIRECTORUL: Ei, ce ziceți de asta?

COANA MICA: Lumea — nebună!

DIRECTORUL: Bine, bine, dar dacă toată lumea-i nebună, de ce n-am fi și noi nebuni?

AMOREZUL (*pe practicabil*): Suflați, domnule, că n-aud nimic.

DIRECTORUL: Ce-i asta?

REGIZORUL: S-a incurcat îngrozitor. (*Scoate textul din sin; Amorezului.*) Unde ai ajuns?

DIR. DE SCENĂ: Habar n-are de rol... Suflă-i, domnule!

REGIZORUL: Unde ai ajuns?

DIRECTORUL: Ce-l mai întrebi? Nu-l vezi unde a ajuns?
Pe practicabil... Puțin îi lipsește și sare în aer. I-auzi
ce-a început iar în sală!

AMOREZUL: N-aud nimic! Sint enervat! Suflă mai tare!

REGIZORUL (*suflă*): Viața mi-i pierdută, Drusillo...

AMOREZUL: Mi se face rău. Spune tu!

DIR. DE SCENĂ (*spune*): Viața mi-i pierdută, Drusillo,
sora mea, De când te-ai dus în Hades — tu mică păsă-
rea! Zadarnic se tortura cu valurile marea, Mai tragic
mă tortura pe mine disperarea! Alerg nebun prin
noapte și caut țărnuțul rău...
(*Fluierături în sală.*)

DIRECTORUL: Nu mai citi, nu auzi că fluieră toată sala?

AMOREZUL: Lăsați cortina jos!

DIRECTORUL: Nu se poate! Descurcă-te, că ești actor
de cincisprezece ani! Nu-ți e rușine?

AMOREZUL: Lăsați cortina jos!

DIRECTORUL: Nu se lasă cortina!

AMOREZUL: Așa, bine! Lămuresc eu lumii cabala asta
împotriva mea. (*Dispare. Fluierăturile încetează o clipă.*)

DIRECTORUL: Ce face?

AUTORUL: A venit în față.

DIR. DE SCENĂ: La rampă... vorbește publicului... I-auzi!
(*Vacarm infernal în sală.*)

DIRECTORUL: Ce-i, domnule, ce-i?

REGIZORUL: Publicul îi spune să iasă afară...

DIR. DE SCENĂ: Să învețe rolul, că-i rușine!

AUTORUL: Ce-o să zică maman de toate astea? Pauvre
maman!

DIRECTORUL: Bine, dar el e nebun. Ce vrea acolo?

REGIZORUL: Auzi, cică e cabala împotriva lui.

DIRECTORUL: Jos cortina. Imediat, jos cortina!

REGIZORUL: Jos cortina!

(*Cortina cade, zgomotele slăbesc.*)

AUTORUL: Mais ma pièce? Ce faceți cu piesa mea?
Pauv'maman!

SCENA 15

Aceiași, AMOREZUL

AMOREZUL: Cine-i măgarul care mi-a lăsat cortina în nas?

DIRECTORUL: Eu, și ce poțesteți?

AMOREZUL: Chiar d-ta să fii... Cum îndrăznești să mă împiedici să explic publicului ce se petrece aici?

DIRECTORUL: Să înveți, nu să explici! Publicul plătește ca d-ta să înveți, nu să-i explici. Să se anunțe imediat la public că i-a venit rău și că doctorul îi interzice să continue. Reprezentația se amână pentru săptămâna viitoare.

COANA MICA: Dar, directore, gindește-te ce faci!

AMOREZUL: Dar eu nu dau voie să se anunțe așa.

DIRECTORUL: Aici e în joc teatrul meu.

AMOREZUL: Puțin îmi pasă mie de teatrul dumitale. Aici e vorba de numele meu!

DIRECTORUL: Și mie puțin îmi pasă de numele dumitale!

AMOREZUL: Așa! Atunci nu-l mai ai!

DIRECTORUL: Nici n-avem nevoie de el!

AMOREZUL: Sinteți martori că mi-a reziliat contractul! Am să-ți vind și haina de pe d-ta ca să-mi plătești despăgubirile.

DIRECTORUL: Nu, băiețas, te-am amendat cu leafa pe șase luni, pentru obraznicie și neînvățare de rol și tot tu îmi ești dator! Și acum, ieși afară de aici!

COANA MICA: Directore!

AMOREZUL: N-am să ies!

DIRECTORUL: Așa? Atunci, luați-l pe sus! Puneți mina pe el!

AMOREZUL: Să nu v-atingeți de mine, că dau cu sabia!

DIRECTORUL: Imediat, că vă dau afară! Pompier, pune mina!

POMPIERUL: Mă!

DIRECTORUL: M-auzi ce spun?

POMPIERUL: Nu m-amestec în joacă! Lasă că mi-a spus dom' căprar!

(Mică pauză.)

DIRECTORUL: S-a anunțat la public?

REGIZORUL: S-a anunțat.

DIRECTORUL: Ei, și?

REGIZORUL: Nimic, spunea că-i mai bine așa!

DIRECTORUL: Auzi?

AMOREZUL: Foarte bine. Asta confirmă că a fost cabala împotriva mea. Spune și d-ta, coană Mico!

SCENA 16

Aceiași — și NENEA COSTICĂ

NENEA COSTICĂ: Ce faceți, frate? Mi-ați trântit cortina în nas și stați. Ce, iar e pauză? Facem pauze ad libitum, cum zicea răposatul Pechea?

REGIZORUL: Nu se mai joacă, nea Costică!

NENEA COSTICĂ: Eeee! Și de ce?

REGIZORUL: Păi dumneata n-ai auzit ce-am spus?

NENEA COSTICĂ: Nu, că eu ieșisem din cușcă, să mă înterez ce-i. Dar, de ce, mă rog?

DIRECTORUL: Ce mai întrebi? N-ai auzit ce fluierături erau?

NENEA COSTICĂ: Da, era un pic de zgomot.

DIRECTORUL: Pic? Furtună era!

NENEA COSTICĂ: Zău? De la mine nu se aude ce-i în sală! Ei, se vede că nu le prea place piesa.

AMOREZUL: Dar pe mine nu m-ai auzit ce le-am spus, când am venit la rampă?

NENEA COSTICĂ: Păi eu credeam că-i din rol și căutam să te prind. Ei, și acum ce facem?

AMOREZUL: Jucați dvs. singuri de-acu încolo, pentru stelele astea noi! Poftim! Uite pentru cine sintem noi sacrificați... (*Într-adevăr, vine Fetița cu rochia coanei Mica.*) Și d-ta, coană Mico, și eu!

DIRECTORUL: Ia lăsați fata în pace. Ce-i de vină ea, că nu știi d-ta rolul...

AMOREZUL: Dar ce era să mai știu, dacă m-a zăpăcit... M-a innebunit două ceasuri întregi!

SCENA 17

FETIȚA (*crea să-i dea rochia*): Multu... (*Dar coana Mica i-o smulge.*) Ce-aveți cu mine?

AMOREZUL: Îți mulțumesc că sint dat afară din pricina dumitale! Și fiindcă am fost prost, că nu te-am luat de umeri să te zvirl afară din scenă cînd te-ai încurcat.

BĂIATUL: Frumos vorbești dumneata cu o femeie!

AMOREZUL: Cine îndrăznește?

BĂIATUL: Eu!

AMOREZUL: Și cine ești d-ta?

BĂIATUL: Logodnicul ei!

AMOREZUL: A! Va să zică dumneata erai cel de care-mi spunea... Dar cine ești, mă rog?

NENEA COSTICĂ: Nepotul meu.

(*Aaaaa! general.*)

COANA MICA: Acuma înțeleg tot!

AMOREZUL: Și eu!

COANA MICA: De asta m-a amenințat că nu-mi suflă, m-a făcut să nu joc!

AMOREZUL: Și uite cabala! Să cad eu, ca să fie ridicată ea!

NENEA COSTICĂ: Nu, boierule! Ca să-i scot din cap o prostie! Știi d-ta care! Și cred că i-am scos-o!

DIRECTORUL: Nu înțeleg nimic. Tu ești de vină de toată încurcătura asta?

NENEA COSTICĂ: Nu numai eu, dar cam eu!

DIRECTORUL: Ai pus tu să fluier?

NENEA COSTICĂ: Nu! Trebișoara asta n-a învățat-o Costică pină acum. N-am vrut să lucrez!

DIRECTORUL: Cum? Dar te auzeam de-aici...

NENEA COSTICĂ: Fiecare meserie cu taihele ei... Ce vrei, treizeci de ani... păr alb...

AMOREZUL: Ei, poftim, domnule director, cine poate să nenorocească un om!

NENEA COSTICĂ: Eu, dar era de ales: ori nenorocesc doi, ori nenorocesc unul...

AMOREZUL: Și-acela am fost eu...

NENEA COSTICĂ: Așa ai căzut la sorți... Putea să cadă coana Mica! Dar ea a înțeles, și a scăpat...

COANA MICA: Și mie mi-ai fi făcut asta, Costică?

NENEA COSTICĂ: Ți-aș fi făcut, coană Mico, spun drept!

DIRECTORUL: Dragă Costică, pe fată o păstrez, fiindcă e dreptul meu! Tu însă, îmi pare rău, dar cum trebuie să dau o satisfacție...

NENEA COSTICĂ: Știu... Le-am dat-o eu... Uite ici, pe text am scris așa: Astăzi, data zilei, la premiera piesei „Culigula“, am abuzat de încrederea care o au actorii în meseria mea. Dar am avut în viață două ambiții: să fac un actor mare și să-mi fac nepotul fericit. Cu mijloace drepte nu puteam, cu mijloace strimbe am putut. Pot să zic și eu ca prorocul: „Acum slobozește pe robul tău, stăpîne, că văzurăm cu ochii mei mintuirea ta“. De aceea, pe această zi chiar mă pedepsesc lucruros pentru vina mea și mă dau afară. Scris și iscălit, cum se vede!

AMOREZUL: Ce nerușinare! Ce nerușinare!

DIRECTORUL (*încet regizorului*): Îi chemă mine pe toți la repetiție și le dai 10 000 lei lui Costică și 10 000 lei fetei, gratificație de la mine. (*Tare.*) Dragă Costică, dacă dumnealor te iartă...

NENEA COSTICĂ (*mîndru*): Nu! Vă rog să iscăliți și dvs. domnule.

CORTINA

NOTE

CIUTA

Premiera a avut loc pe scena Teatrului Național din București, în seara zilei de 13 septembrie 1922, în regia semnată de Vasile Enescu și Victor Ion Popa. Din distribuție: Angela Luncescu, Cleo Cernățeanu, Ana Luca, Beatrice Crivețeanu, Alexandrina Gusty, Sonia Cluceru, N. Soreanu, Olga Țăranu, Titina Onișor, Ion Tilvan, George Vraca, C. Dușulescu, I. Sirbul, C. Orendi. Piesa (elaborată din anii 1918 — 1919), este acceptată de comitetul de lectură al Teatrului Național din București în anul 1921. Referatul a fost întocmit de I. Al. Brătescu-Voinești. Autorul mărturisește că a primit pentru această piesă cinci premii, printre care cel decernat de Asociația Criticilor Dramatici, de asemeni, ne încredințează dramaturgul — piesa a fost jucată și în cadrul unui turneu care cuprindea și titulari ai premierei absolute. Între cele două războaie a fost reprezentată pe scenele teatrelor naționale din Iași, Craiova, Cernăuți, Cluj. După 1944, piesa a fost jucată la Teatrul din Pitești, în regia lui Mihai Radoslăvescu, și la teatrul din Birlad, care poartă numele scriitorului, în regia lui Cristian Nacu. Un adevărat eveniment artistic și un imens succes de public l-a constituit prezentarea piesei de către Televiziunea Română, în seara zilei de 17 noiembrie 1970. Regizorul Geo Saizescu a întrunit următoarea distribuție: Carmen Anta: Mariana Mihui; Ana Anta: Eugenia Bădulescu; Maria dr. Micu: Ninetta Gusti; Dr. Micu: Emil Hossu; Take Voinea: Ion Bessoiu; Costea Moceanu; Ștefan Mihăilescu-Brăila.

Din comentariile critice prilejuite de premiera ce marca afirmarea unui nou autor dramatic și în același timp a unei noi generații de scriitori de teatru, se rețin cronicile lui Liviu Rebreanu (Liviu Rebreanu *Opere alese*, V. Ed. Minerva p. 525—526) și a criticului Paul Prodan (vezi Paul I. Prodan *Teatrul românesc contemporan [1920—1927]* Fundația Culturală Principele Carol p. 221—224).

O largă analiză a piesei, în monografia lui Ștefan Cristea (*Victor Ion Popa, viața și descrierea operei: contribuții documentare*, Editura

Minerva, 1973) apoi în lucrarea lui Vicu Mindra (*Victor Ion Popa*, Editura Albatros, 1975).

În *Istoria literaturii române contemporane, 1900—1937* (Editura librăriei Socec, p. 363—369), Eugen Lovinescu definește astfel piesa care a marcat debutul lui Victor Ion Popa, la un deceniu și jumătate de la premieră: „Cu toată fragilitatea construcției sale arhitectonice (actul III), și a literaturizării retorice a unor scene (actul II), *Ciuta* (1922) lui Victor Ion Popa are nu numai elementul viu al dialogului, ci și meritul unui întreg act (actul I), de atmosferă provincială admirabil prinsă, deși în slabă legătură cu țesătura piesei. Prin figura doctorului Micu și a nevestei sale, scriitorul dovedește darul observației minuțioase, esențială oricărei lucrări dramatice.”

MUȘCATA DIN FEREASTRĂ

Cele dintii menționi, care ne sînt cunoscute, pînă în prezent, despre piesă, le avem din scrisorile lui Victor Ion Popa trimise lui Corneliu Moldovanu (vezi *Corneliu Moldovanu în corespondență*, p. 249—252, ediție îngrijită, note și indici de Julieta Moldovanu, Editura Minerva, 1982).

Premiera a avut loc în seara zilei de 4 octombrie 1929, constituind reprezentație inaugurală a sălii studio a Teatrului Național (direcția Liviu Rebreanu). Regia: Paul Gusty. Din distribuție, Ion Sîrbul (conu Grigore), Grigore Mărculescu (Ilie), I. Cernea, Ionescu Ulmeni, Toto Ionescu, Irina Nădejde. *Mușcata din fereastră* reprezintă unul din succesele de durată ale dramaturgiei românești interbelice. Cu excepția unei stagiuni (1935—1936), piesa se află în repertoriul permanent al Naționalului bucureștean timp de aproape un deceniu. La 10 octombrie 1937, *Mușcata din fereastră* va fi reprezentată tot în regia lui Paul Gusty, într-o distribuție ce cuprinde și unele nume noi.

Regizorul Victor Bumbescu, în monografia *Paul Gusty*, Editura Meridiane, 1964, dedică un capitol istoricului montării piesei *Mușcata din fereastră* (p. 182—188). Victor Bumbescu socotea că modul în care ilustrul director de scenă a colaborat cu tînărul autor al piesei este elocvent pentru munca lui Paul Gusty cu autorii dramatici aflați la începutul carierei lor.

În stagiunea 1929—1930, *Mușcata din fereastră* a fost jucată pe scena Teatrului Național din Cluj, avînd premiera în ziua de 5 noiembrie 1929, la o lună de zile după premiera absolută de la București. Deși atmosfera piesei nu părea să se racordeze la structura șufletească a publicului clujean piesa a avut un succes net superior *Ciutei* care nu se jucase decît într-o stagiune (1923—1924), un număr de 4 spectacole. S-au jucat în stagiunea respectivă nouă spectacole, cel mai mare număr din cele 18 premiere. Reluată în stagiunea 1940—1941, piesa a întrunit doar trei reprezentații.

În anul 1940, Victor Ion Popa a prezentat *Mușcata din fereastră* în propria regie la Teatrul „Muncă și Lumină”, în timpul direcției sale, într-o distribuție ce cuprindea pe Al. Giugaru (Grigore), Ion Manta (Ilie) etc. În 1964, la Teatrul Giulești, *Mușcata din fereastră* a fost reluată în regia lui N. Al. Toscani. Distribuția cuprindea pe Traian Dăncănu, Ion Gheorghiu, Athena Demetriad, Violeta Andrei, Cornel Vulpe. S-au jucat 123 de spectacole cu 52.333 spectatori. La 7 februarie 1969, *Mușcata din fereastră* a fost reprezentată pe scena Teatrului de Stat din Birlad, în regia lui Cristian Nacu.

Cînd *Mușcata din fereastră* a împlinit cincizeci de reprezentații, aprilie 1930, George Mihail-Zamfirescu a scris un articol, mărturisind prietenia purtată confratelui său, dar și o înțelegere nuanțată a piesei și a contextului care a favorizat succesul piesei (vezi George Mihail-Zamfirescu, *Mărturii în contemporaneitate*, Ed. Minerva, 1983, p. 410—411).

Dintre opiniile asupra piesei, mai cităm pe cea a lui Eugen Lovinescu (*Memorii*, II, 1916—1931, Scrisul românesc, p. 241—243), care privește laolaltă cele două piese cunoscute pînă atunci. Vom observa un acord general al criticii chiar și la o apreciabilă distanță de timp de la premieră, toți subliniind reușita autorului pe tărîmul creației de atmosferă, al evocării mediului de provincie moldovenesc și nu pe calea dramei conflictuale. În *Istoria literaturii române contemporane* (ed. cit., p. 369), Eugen Lovinescu îi subliniază calitățile și în același timp exprimă regretul că autorul se oprește cu bună știință parcă la un anume prag pe care nu vrea să-l depășească. În bilanțul anului teatral 1929, Camil Petrescu aprecia piesa din aceeași perspectivă (*Comentarii și delimitări în teatru*, 1979, p. 496).

Exegezele contemporane dedicate operei lui Victor Ion Popa au împărțit creația sa dramatică în două direcții. Ștefan Cristea consideră că producțiile până la *Mușcata din fereastră* aparțin „teatrului întunecat”. În această ambianță, piesa jucată în 1929 aduce, după opinia criticului, „o lumină liniștită” (lucrarea citată, p. 85).

Și pentru Vicu Mindra, după *Ciuta*, teatrul lui Victor Ion Popa va evolua pe două căi paralele: „În șirul creațiilor următoare, dramaturgul va alterna contrapunctic piesele de teatru melodice, preocupate de motivele „simplicității” neosemănătoriste (*Mușcata din fereastră*, 1928, *Take, Ianke și Cadîr*, 1932) cu compozițiile polifonice de un patetism sumbru și îndrăzneț (*Răspîntia cea mare*, 1922, *Cătușa*, 1926, *Moartea, prietena mea* 1930, *Apa vie*, 1938)” (lucrarea citată, p. 45). Criticul socotește că „dezvoltarea conflictului” piesei „reducе dramatis-mul ciocnirilor între generații. A se vedea și cronica lui Dinu Săraru, după ce montarea de la Teatrul Giulești trecuse de o sută de reprezentații, (*Al treilea gong*, Editura Eminescu, colecția Masca, p. 51—52).

TAKE, IAKE ȘI CADÎR

Așa cum spuneam în prefață, *Take, Iake și Cadîr* s-a înscris pe orbita maximei popularități alături de *Titanic Vals* și *Gaițele*, începînd din anul 1956.

Premiera absolută a piesei a avut loc pe scena Teatrului Maria Ventura, în 1932, într-o distribuție într-adevăr excepțională: Ion Sîrbul (Cadîr), G. Timică (Ianke), Al. Giugaru (Take), Jules Cazaban (Ilie), Maria Mohor (Ana), Silyia Dumitrescu (Safta).

Dar piesa nu a avut succesul celor două precedente, ci s-a soldat cu un eșec. Dintre cronicile dramatice scrise atunci, vom semna la cea semnată de Camil Petrescu, republicată în *Opinii și atitudini*, p. 445—446.

În termeni și mai severi, prietenul lui Victor Ion Popa, George Mihail-Zamfirescu va publica, în *Gîndirea* (an XII, nr. 4, aprilie 1932, p. 188—190) o lungă cronică. Autorul pornea aici de la premiza că *Take, Ianke și Cadîr* marchează un *impas* și un *moment critic* al întregii sale opere: „Cu recenta premieră *Take, Ianke și Cadîr*, dramaturgul Victor Ion Popa nu face un pas mai departe. Dimpotrivă, se consolidează în-

tr-o formulă pe care meșteșugarul și scriitorul ar fi fost dator s-o uile pe scena fostului studio și s-o închidă în potirul unei flori de cadru domestic. Scriitor de gust și de temperament iremediabil sămănătorist[...].

Dar George Mihail-Zamfirescu întreprinde o analiză în perspectivă a operei dramatice a lui Victor Ion Popa, care în ciuda unor note pamfletare surprinde cîteva din trăsăturile ei caracteristice.

Într-o scrisoare, se bănuiește neexpediată către Al. Mavrodi (textul în Victor Ion Popa, *Scrieri despre teatru*, ed. cit. p. 386—394) autorul, care a fost și regizorul piesei, justifică astfel căderea piesei sale: „Cît privește piesa mea *Take, Ianke și Cadir*, s-a jucat împotriva mea, cu o distribuție împotriva căreia am fost cu toată energia și înrît: «Fac chestie de prietenie din astă»... mi-a spus d-ra Ventura și mi-a închis gura.”

După o reluare care n-a lăsat urme la Teatrul Poporului în stagiunea 1945—1946, „șocul” l-a constituit spectacolul Teatrului Municipal din București, unul din marile spectacole din istoria teatrului românesc contemporan. Regizorul N. AL. Toscani a alcătuit o distribuție perfect adecvată spiritului piesei: Ștefan Ciubotărașu, Mihai Mereuță — *Take*; Jules Cazaban, Gh. Aurelian — *Ianke*; Ion Manta — *Cadir*; Octavian Cotescu, Mircea Albulescu — *Ionel*; Ileana Predescu — *Ana*. S-au jucat 848 de spectacole cu peste 350 000 de spectatori, deci o medie serală de peste 450 de spectatori.

Dintre cronicile scrise cu acest prilej, o reținem pe cea apărută sub semnătura lui Tudor Vianu în *Contemporanul* din 15 martie 1957 (*Scrieri despre teatru*, Editura Eminescu, p. 397—399).

După un spectacol jucat de 25 de ori, cu 8 700 de spectatori, a cărui premieră a avut loc la Arad în seara zilei de 14 februarie 1947, în regia semnată de Lilly Bulandra, Teatrul Național din Timișoara va prezenta unul din succesele sale de mare durată cu *Take, Ianke și Cadir*. Premiera a avut loc la 9 mai 1957. Pînă la 26 iunie 1964, s-au jucat 145 de spectacole cu peste 78.000 de spectatori, continuînd reprezentațiile multe stagioni. Regia lui Ion Maximilian. De-a lungul timpului, distribuția a cunoscut modificări, cu excepția rolului *Ianke* jucat de Gheorghe Leahu, considerat unul din intruchipările cele mai viabile ale personajului și căruia i se datorează în mare parte acest succes.

Spectacolul, sau mai bine zis cele patru versiuni înfățișate de Teatrul din Birlad cu *Take, Ianke și Cadir*, începînd din seara zilei de 30

decembrie 1956, prin cele câteva sute de reprezentații, a asigurat permanența acestei piese în însăși aria geografică și spirituală care a inspirat literatura dramatică a autorului. Vom mai aminti că tot în stagiunea 1955/1956, piesa a început să fie jucată și la teatrele din Bacău și Pitești. O încercare de a relua, după cincisprezece ani, *Take, Ianke și Cadir* la București, în interpretarea unor „monștri sacri“, n-a avut succesul scontat. La 9 octombrie 1971, în regia actorului Ion Finteșteanu și cu o distribuție însumând pe Al. Giugaru (Take), Ion Finteșteanu (Ianke), Marcel Anghelescu (Cadir), Costache Antoniu (Ilie) și mai tinerii George Paul Avram (Ionel) și Adela Mărculescu (Ana), piesa s-a jucat pe scena Teatrului Național din București. Cronicile au relevat virtuțile piesei: „cu o dramă mărunță și un comic mai mult de replică, piesa impune totuși prin finețea schițelor psihologice, prin siguranța scriiturii unui om de teatru versat și prin arhitecturarea în simetrii precise a veselelor situații“ (Valentin Silvestru, *Caligrafii pe cortină*, Editura Eminescu, p. 129). Același cronicar a imputat regiei faptul că spectacolului „ii cam lipsea atmosfera și culoarea, probabil și din cauza centrării efortului regizoral aproape numai pe rostire și mai cu seamă pe rostirile personajului Ianke“. S-au jucat numai 40 de spectacole cu 22.000 spectatori.

RĂZBUNAREA SUFLEURULUI

Premiera absolută a piesei a avut loc în seara zilei de 11 martie 1937, la Teatrul Național din Iași, în regia lui George Mihail-Zamfirescu. Din distribuție făceau parte: Cezar Rovințescu, Margareta Băciu, Gică Popovici, Șt. Dăncinescu.

În legătură cu reprezentarea piesei a se vedea scrisorile lui Victor Ion Popa către George Mihail-Zamfirescu, în Victor Ion Popa, *Scrisori despre teatru*, ed. cit. p. 415—417, reproduse și în George Mihail-Zamfirescu, *Mărturii în contemporaneitate*, ed. cit. p. 552—554. Dintre opiniile nu întru totul favorabile asupra piesei și spectacolului (vezi ediția G.M.-Zamfirescu p. 554—535), amintim articolul semnat Radu N. Beligan, cel care nu mult mai tirziu va deveni unul din colaboratorii și discipolii apropiați ai lui Victor Ion Popa, mărturisind de nenumărate ori admirația față de acest magistru.

După ce analizează primul act, cronicarul se oprește asupra actelor II și III, pe care le apreciază, deoarece: „toată forfota, tot farmecul,

tot hazul ce rezultă din această situație au fost redat dinamic, cu multă artă scenică. Actele acestea sînt pline de viață, de atmosferă, de culoare. Din construcția lor solidă reiese instinctul dramatic al autorului. Mișcarea unui mare număr de personaje (foarte multă figurație) era o greutate pe care d-l Popa a învins-o ușor, jonglînd parcă cu situațiile și oamenii. Atît de veridică era culoarea locală, încît aveai impresia că asîști într-adevăr la acea reprezentație de dincolo de decor, pe care spectatorul nu o vede niciodată și care totuși este uneori mai interesantă chiar decît cea din focul rampei. (Ni se dezvăluiau toate tainele de laborator ale unui spectacol, pînă și trucurile regizorale, vînt, tunete, fulgere, valuri...)

Dar comedia d-lui V.I. Popa rămîne, mai ales, de la început pînă la sfîrșit, o satiră ascuțită, fie incisivă, foarte amuzantă a moravurilor noastre dramatice și a personajelor ce se agită în culise. [...] Va gusta oare publicul în totul această piesă subtilă, pe care autorul a deghizat-o în glumă de culisă?"

Teatrul Național din Timișoara reia, la aproape trei decenii de la premiera ieșeană, *Răzbunarea sufleurului*. Premiera a avut loc în seara zilei de 30 martie 1965. Spectacolul înregistrează 17 reprezentații, cu peste 8000 spectatori — în 1965 — ceea ce echivalează cu o adevărată descoperire a piesei după destinul atît de ingrat din urmă cu treizeci de ani.

Salutînd reluarea piesei, Dinu Săraru (vol. citat p. 53—55) o judeca mai ales din perspectiva evoluției situației actorului și a teatrului românesc în general.

La 7 octombrie 1968, *Răzbunarea sufleurului* a fost reprezentată și la Teatrul din Bîrlad.

O detaliată analiză a piesei, în monografia lui Ștefan Cristea (p. 121—128). Criticul operează însă cu uneltele unei critici sociologizante, acordînd piesei valori critice și contestatate exagerate, avînd și multe rezerve, unele pe deplin motivate, față de construcția piesei, criticînd lipsa de verosimilitate a unor situații.

Iar Vicu Mindra (monografia citată, p. 70—74) apreciază astfel piesa: „*Răzbunarea sufleurului* văzută chiar de autor ca o simplă «glumă de culise» introduce în lumea scenei, o dată cu o serie de schițe portretistice ale boemei cabotine, personajul bonomului popular cu inimă mare atît de familiar operei lui V.I. Popa“. Criticul subliniază faptul că autorul tratează „vodevilesc motivul teatrului în teatru“.

CUPRINS

<i>Prefață</i>	V
<i>Tabel cronologic</i>	XXIX
<i>Notă asupra ediției</i>	XLVII
CIUTA	1
MUȘCATA DIN FEREASTRĂ	77
TAKE, IANKE ȘI CADÎR	173
RĂZBUNAREA SUFLEURULUI	275
<i>Note</i>	376

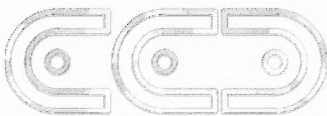
Lector : RODICA IOAN
Tehnoredactor : VASILE CIUCA

Bun de tipar : 22.X.1984
Coti ed. 19,30. Coti tipar 13,5

Comanda nr. 40 273
Combinatul poligrafic „Casa Scintei”
Piața Scintei nr. 1 — București,
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

EM

de

Anonim

și
CAT Graur

Antwerpen
2025

